

TÜRK BASININDA BİLGİ ERİŞİM SORUNLARI

Gülten ALIR

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Kütüphanecilik Anabilim Dalı için öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

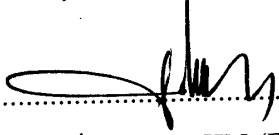
olarak hazırlanmıştır

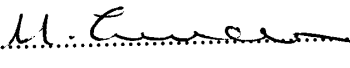
Ankara

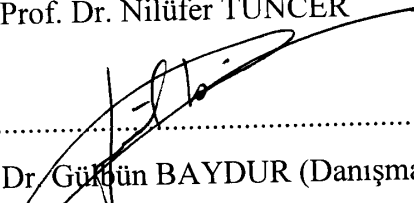
Eylül, 2001

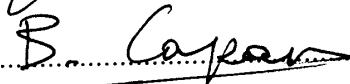
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

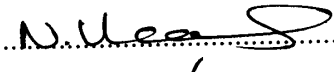
Bu çalışma, jürimiz tarafından Kütüphanecilik Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. İrfan ÇAKIN (Başkan)

Üye
Prof. Dr. Nilüfer TUNCER

Üye
Prof. Dr. Gülbün BAYDUR (Danışman)

Üye
Prof. Dr. Bengü ÇAPAR

Üye
Yrd. Doç. Dr. Nazan (Özenç) UÇAK

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../.....

Prof.Dr.Nuran Özyer
Enstitü Müdürü

*Sevgili Anneme
ve
Babama*

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleőmesinde desteklerini esirgemeyen pek çok kişiye teşekkür borçluyum. Başta danıőmanım Prof. Dr. Gülbün Baydur'a gösterdiği ilgi, anlayıő ve yol gösterici yardımlarından dolayı çok teşekkür ederim. Ayrıca tüm bölüm hocalarıma çalıőmam süresince gösterdikleri ilgi ve desteklerinden ötürü teşekkür ederim.

Özellikle istatistik konularında yardımlarından dolayı Doç.Dr.Dr.Aydın Erar'a, Doç.Dr.Yaşar Tonta'ya, uzman olduğu alanla ilgili bilgisini ve birikimini benimle paylaőan Yrd.Doç.Dr.Nazan Uçak'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Anket çalıőmalarım sırasında büyük yardımlarını gördüğüm Cumhuriyet Gazetesi'nden Mustafa Balbay'a, Milliyet'ten Utku akırz'e, Hürriyet'ten Hüseyin Tekin'e, Sabah'tan Nurten Deliktaş ve Ahmet Görgülü'ye, Radikal'den Murat Grgen'e ve Zaman'dan İrfan Kılıç'a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca, Sabah gazetesinde çalıőmamı gerekleőtiremem için yardımlarını esirgemeyen Muhammet Maral olmasaydı bu çalışmanın belki de bir bölümü eksik kalabilirdi. Kendisine çok teşekkür ederim

Umut Al başta olmak üzere tüm bölüm arkadaőlarıma da desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Uzaklardan bile yardım, ilgi ve dostluklarını çalıőmamın her aőamasında gösteren sevgili arakadaőlarım İrem Soydal ile Eylem zkaramanlı'ya, hem manevi hem de teknik sorunlarımda her zaman yardımına koşan Boğaçhan Karasu'ya teşekkür ediyorum.

Hayatım boyunca sevgi, ilgi ve desteklerini hiç bir zaman esirgemeyen sevgili aileme her őey için minnettarım.

ÖZET

Gazete, yöneten ile yönetilen arasında iletişimi sağlayan önemli bir iletişim aracıdır. Bu iletişim, gazetecilerin olayları takib ederek kamuoyuna sunması ile sağlanır. Ancak, son yıllarda gerek iletişim araçlarında, gerekse bilgi kaynaklarındaki çeşitlilik okuyucunun haberdan beklentisini değiştirmiştir. Önceleri tek bir kaynaktan alınan haberlerle yetinen okuyucu, artık gazeteciden olayla ilgili ayrıntıları vermesini, habere daha geniş içerik ve yorum katmasını beklemektedir. Gazetecinin bu beklentileri gerçekleştirilebilmesi erişebileceği belge ve bilgiye bağlıdır.

Bu çalışmada, “gazeteciler, haberle ilgili araştırmalarında gereksinim duydukları bilgilere erişebiliyorlar mı?” sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır. Bu sorun doğrultusunda hipotezimiz; “gazeteciler, ulusal gazetelerde yayınlanan haberleri kapsayan ve bilgi gereksinimlerine, bilgi arama davranışlarına uygun biçimde yapılandırılmış bir veri tabanının oluşturulmamış olması nedeniyle, araştırmalarında gereksinim duydukları bilgilere erişememektedirler” olarak belirlenmiştir. Araştırma sonunda hipotezimiz kanıtlanmış ve bir veri tabanı oluşturulması konusunda öneriler sunulmuştur.

Araştırmamızda betimleme yöntemi kullanılmıştır. Verilerin elde edilmesinde literatür incelemesi, anket ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Veri toplamak amacıyla ulusal gazetelerden olan, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Radikal, Sabah ve Zaman Gazeteleri'nin Ankara temsilciliklerinde çalışan, sarı basın kartı sahibi toplam 68 gazeteciye 33 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Aynı zamanda yukarıda adı geçen gazetecilerle görüşmeler yapılmış, Ayrıca zaman zaman gözlemlerde bulunulmuştur.

Araştırmamız sonucunda gazetecilerin, bir haber ile ilgili araştırmalarında öncelikle uzmanların bilgisinden, kendi koleksiyonlarından ve internet ortamındaki bilgilerden yararlandıkları anlaşılmıştır. Gazetecilerin

araştırma alanlarının başında haberin yazımı ile ilgili bilgiler gelmektedir. Haberin geçmişi ile ilgili araştırmalara da önem vermektedirler. Araştırmalarında gazetelerde yayınlanmış son 30 yıla ait haberlere gereksinim duymaktadırlar. Gazeteciler bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, çalıştıkları gazetenin belge ve bilgi merkezlerini, haber ajanslarını ve gazetelerin internette bulunan hizmetlerini kullanmaktadırlar. Bu merkezlerin kullanım amaçlarının başında haberin geçmişi ile ilgili bilgi edinmek ve gazete kupürlerine erişim gelmektedir. Ancak gazeteciler, haberler ile ilgili bu gereksinimlerini, alıştıkları gazetenin ve diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezinden, haber ajanslarından ve gazetelerin eski sayılarının bulunduğu, internet ortamındaki hizmetlerinden karşılayamadıkları araştırmamız sonucunda anlaşılmıştır.

SUMMARY

The developments in the communication tools and the variations in the information resources have changed the expectations of the readers in recent years. Previously, the readers had been satisfied with the news that were obtained from a single source. However today they are expecting the journalists to add more content and comments to the news. Journalists need to retrieve the information and the resources to fulfil these expectations.

This study has focused on the question of “do journalists access to the relevant information in their research for the news”. Based on this question, the hypothesis is; “Journalists are unable to access to the required information in their research, since there is not any databases, which are organised appropriately in terms of their information seeking behaviour and needs of journalists, also which contain news from the national newspapers”. As a result of this study, our hypothesis is proved. Moreover, designing a database is suggested as a solution of the identified problem.

In our study survey method was used. Data have been collected through the analysis of literature, questionnaire and observation techniques. A questionnaire, which contains 33 questions, was designed and applied to the 68 journalists who have yellow press cards. These journalists are the Ankara representatives of the six national newspapers, which are Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Radikal, Sabah and Zaman. Interviews were also made with those journalists. Besides this, some observations were made as well from time to time.

The results of the study showed that the journalists mainly benefit from professionals' knowledge related to the topic, their own collection and the

information they find on the Internet. It is identified that the information about the news are among the basic research areas of the journalists. It is also examined that they emphasize the background information about the news. It is discovered that the journalists also need the news that had been published in the last 30 years. One of the main reason of the usage of documentation and information centers at the newspapers, news agencies and newspaper archives on the Internet by the journalists is to obtain background information and use news cuttings. On the other hand, it is realised that these requirements are not met by the documentation and information centres of the newspapers as well as the news agencies, and the past issues, which are archived on the Internet.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
	<u>no</u>
TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
SUMMARY.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR.....	xi
ŞEKİLLER.....	xiii
ÖNSÖZ.....	xiv
I.BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
I.1. KONUNUN ÖNEMİ.....	1
I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ.....	5
I.3. ÇALIŞMA ALANI VE VERİ KAYNAKLARI.....	5
I.4. YÖNTEM.....	8
I.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ.....	9
I.6. KAYNAKLAR.....	10
II.BÖLÜM: BASIN VE BİLGİ ERİŞİM.....	12
II. 1. BASIN VE YAZILI BASIN KAVRAMLARI.....	12
II.2. GAZETECİLİK VE GAZETECİ.....	17
II.2.1.GAZETELERİN ÖRGÜT YAPISI VE GÖREV	
DAĞILIMLARI.....	21
II.3. GAZETELERDE HABER KAYNAKLARI.....	25
II.4. BİLGİ ERİŞİM VE YAZILI BASIN.....	29
II.4.1. YAZILI BASINDA BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİ...	31

II.5. GAZETECİLİKTE BİLGİ ERİŞİM KAYNAKLARI.....	32
II.5.1. BASILI VE MİKROFORM KAYNAKLAR.....	32
II.5.2. İNTERNET VE VERİ TABANLARI.....	35
II.5.3.GAZETECİLİKTE BELLİ BAŞLI VERİ TABANLARI.....	38
II.5.3.LEXIS/ NEXIS.....	39
II.5.3.2.DOWJONES INTERACTIVE... ..	39
II.5.3.3. PAPERS ve PAPERSNU.....	40
II.5.3.4.VU/TEXT.....	40
II.5.4.TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN BAZI ÇALIŞMALAR.....	41
II.5.4.1. HABERBANK.....	41
II.5.4.2. GARILDI.....	42
II.6.GAZETECİLERİN BİLGİ GEREKSİNİMİ VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARI.....	43
II.6.1.GAZETECİLERİN BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNİ KULLANIMI.....	46
II.6.2.GAZETECİLERİN ELEKTRONİK KAYNAK KULLANIMINDAKİ DAVRANIŞLARI.....	50
III.BÖLÜM: TÜRK BASININDA BİLGİ ERİŞİM SORUNLARI.....	55
III.1. TÜRKİYE'DE YAZILI BASIN.....	55
III.2. GAZETELERİN BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİ	57
III.2.1. CUMHURİYET GAZETESİ.....	58
III.2.2. HÜRRİYET GAZETESİ.....	58
III.2.3. MİLLİYET GAZETESİ.....	60
III.2.4. RADİKAL GAZETESİ	61
III.2.5. SABAH GAZETESİ.....	61
III.2.6. ZAMAN GAZETESİ.....	62
III.3.GAZETELERİN İNTERNETTE BULUNAN KUPÜR ARŞİVLERİ.....	62

III.4. HABER AJANSLARI.....	65
III.4.1. ANADOLU AJANSI(AA)	66
III.4.2. İHLAS HABER AJANSI(İHA)	66
III.4.3. MAGAZİN VE AKTÜEL HABERLER AJANSI(MAK)..	67
III.4.4. ANKARA HABER AJANSI(ANKA)	67
IV.BÖLÜM: GAZETECİLİKTE BİLGİ GEREKSİNİMİ VE BİLGİ	
ERİŞİM: BULGULAR.....	69
IV.1.GAZETECİLERİN MESLEKİ NİTELİKLERİ.....	70
IV.1.1. GAZETECİLERİN EĞİTİM DURUMLARI.....	70
IV.1.2. GAZETECİLERİN MESLEKİ ÇALIŞMA SÜRELERİ..	70
IV.1.3. GAZETECİLERİN GÖREV DAĞILIMLARI.....	71
IV.2. GAZETECİLERİN BİLGİ GEREKSİNİMİ VE	
KULLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARI.....	71
IV. 2. 1.GAZETECİLERİN HABER KAYNAKLARINA	
ERİŞİM AMAÇLARI.....	71
IV.2.2.HABERLE İLGİLİ ARAŞTIRMA YAPARKEN	
YARARLANILAN BİLGİ KAYNAKLARI.....	75
IV.3. GAZETECİLERİN BİLGİ GEREKSİNİMİ VE BİLGİ ARAMA	
DAVRANIŞLARI.....	78
IV.3.1. GAZETECİLERİN ÇALIŞTIKLARI GAZETENİN	
BELGE VE BİLGİ MERKEZİNİ KULLANIMI.....	78
IV.3.1.1. BELGE VE BİLGİ MERKEZİNİN KULLANIM	
AMAÇLARI.....	79
IV.3.1.2. BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNDE	
YARARLANILAN KAYNAK TÜRLERİ.....	81
IV.3.2.GAZETECİLERİN KENDİ ÇALIŞTIKLARI	
GAZETELER DIŞINDA DİĞER GAZETELERİN	
BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNİ	
KULLANIMI.....	84
IV.3.3.HABER AJANSLARININ KULLANIMI.....	88

IV.3.4. VERİ TABANLARININ KULLANIMI.....	92
IV.3.5.İNTERNET KULLANIMI.....	93
IV.4.GAZETECİLERİN KULLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARI, GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ ERİŞİM İLİŞKİLERİ.....	95
IV.4.1.GAZETECİLERİN ARAŞTIRMA YAPARKEN YARARLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARININ ARAŞTIRMA ALANLARI İLE İLİŞKİSİ.....	95
IV.4.2.GAZETECİLERİN HABERLE İLGİLİ ARAŞTIRMA ALANLARI İLE ESKİ TARİHLİ HABER ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	99
IV.4.3. GAZETECİLERİN BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNDE KULLANDIKLARI KAYNAKLAR İLE BELGE VE BİLGİ MERKEZİNİN KULLANIM SIKLIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	106
V.BÖLÜM: BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	108
V.1. GAZETECİLERİN MESLEKİ ÖZELLİKLERİ.....	108
V.2. GAZETECİLERİN ARAŞTIRMA ALANLARI VE KAYNAK KULLANIMI.....	109
V.3. GAZETECİLERİN ÇALIŞTIKLARI GAZETENİN BELGE VE BİLGİ MERKEZİNİ KULLANIMI.....	111
V.4. GAZETECİLERİN, KENDİ ÇALIŞTIKLARI GAZETELERİ DIŞINDA DİĞER GAZETELERİN BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNİ KULLANIMI.....	112
V.5. HABER AJANSLARININ KULLANIMI.....	113
V.6. VERİ TABANLARI VE İNTERNET KULLANIMI.....	114

V.7.GAZETECİLERİN ARAŞTIRMA ALANLARI, KULLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARI VE BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNDE KAYNAK KULLANIM TERCİHLERİ.....	115
V.8. GAZETECİLER VE BİLGİ ERİŞİM.....	116
VI.BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	119
VI.1. SONUÇ.....	119
VI.2.ÖNERİLER.....	124
KAYNAKÇA.....	129
EKLER	

TABLOLAR

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Anket uygulanan gazetelere göre gazetecilerin dağılımı.....	7
Tablo 2: Haberle ilgili araştırma türleri.....	74
Tablo 3: Haberle ilgili araştırma türleri.....	77
Tablo 3: Haberle ilgili araştırma türleri.....	79
Tablo 4: Belge ve bilgi merkezinin kullanılmama nedenleri.....	80
Tablo 5: Belge ve bilgi merkezinin kullanım amaçları.....	80
Tablo 6: Belge ve bilgi merkezinin kullanım sıklığı.....	81
Tablo 7: Belge ve bilgi merkezlerinin kullanım şekilleri.....	83
Tablo 8: Belge ve bilgi merkezlerinde yararlanılan kaynaklar.....	85
Tablo 9: Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin kullanımı.....	87
Tablo 10: Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinde kullanılan kaynaklar.....	88
Tablo 11: Diğer gazetelerin belge-bilgi merkezlerinin kullanımı.....	89
Tablo 12: Haber ajanslarının kullanımı.....	89
Tablo 13: Haber ajanslarında bilgi erişim.....	91
Tablo14:Haber ajanslarındaki arama kriterlerinin değerlendirilmesi.....	93
Tablo 15: Eski tarihli haber kapsamı.....	94
Tablo 16: İnternette bilgi kaynakları kullanım oranları.....	95
Tablo 17: Bilgi erişimin habere etkisi.....	97
Tablo 18a: Araştırma yaparken yararlanılan kaynaklar ile araştırma alanları arasındaki ilişki.....	98
Tablo 18b: Belge ve bilgi merkezinde kullanılan kaynaklar ile haberle ilgili araştırma alanları arasındaki ilişki.....	100
Tablo 19a: Haberle ilgili araştırma alanları ile eski tarihli haber kapsamı arasındaki ilişki.....	101
Tablo 19b: Araştırma yaparken yararlanılan kaynaklar ile eski tarihli haber kapsamı arasındaki ilişki.....	101

Tablo 19c: Belge ve bilgi merkezinde kullanılan kaynaklar ile eski tarihli bilgi kapsamı arasındaki ilişki.....	103
Tablo 19d: İnternetteki kupür arşivlerinin tarihleri ve eski tarihli haber kapsamı arasındaki ilişki.....	104
Tablo 20: Haber ile ilgili araştırma alanları ile haber ajanslarında yapılan taramalarda kullanılan bilgi erişim öğeleri arasındaki ilişki.....	105
Tablo 21: Belge ve bilgi merkezlerinde kullanılan kaynaklar ile belge ve bilgi merkezinin kullanım sıklığı.....	107

ŞEKİLLER

	<u>Sayfa No</u>
Şekil1: Bir gazetenin organizasyon yapısı.....	24
Şekil 2: Haber üretim süreci.....	27
Şekil 3. Bilgi sistemi.....	30
Şekil 4. Gazetecilerin bilgi arama davranışı.....	44

ÖNSÖZ

Gazetecilerin haberle ilgili bilgi gereksinimlerinin başında, haberin temel unsurları olan “ne, nerede, ne zaman, neden, nasıl ve kim” sorularının yanıtlanması gelmektedir. Ancak, hem bir hizmet sektörü, hem de ticari bir kuruluş olan gazetelerin, farklılığını ortaya koyarak varlığını sürdürebilmesi bu unsurların ayrıntılarının sunulması, ilişkilerin açıklanması ve yorumlanarak habere içerik kazandırılmasına bağlıdır. Bu tür bilgilerin elde edilmesinde basın-yayın enformasyonuna erişimin gerçekleştirilebildiği, gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin önemi büyüktür.

Özellikle son yıllarda hızla gelişen teknoloji, gazetelerin belge ve bilgi merkezlerindeki bilgi kaynaklarında da gelişmeler yaratmıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerde, basın sektöründe gazete haberlerinin yer aldığı veri tabanları oluşturulmuş ve kullanımı hızla yaygınlaşmıştır. Bu veri tabanları, gazetelerin en son basımındaki haberlerden yıllar öncesindeki eski sayılarına kadar inerek biden fazla gazetenin haberlerinin elektronik kopyalarına tam metin erişim imkanı sağlamaktadır. Bu tür veri tabanları yoğun bilgi akışı yaşanan gazetelerde bilgi erişim açısından zamandan kazanç sağlamaktadır. Bu da bir işletme olarak gazete için mali kazanç anlamına gelmektedir.

Ülkemizde ise gazetecilerin bilgi gereksinimine ve bilgi arama davranışlarına uygun, Türkiye’deki ulusal gazetelerde son 30 yılda yayınlanmış ve şu anda yayınlanmakta olan haberleri kapsayacak, böyle bir veri tabanının oluşturulmamış olması ve gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinde bu tür hizmetlerin sunulmaması gazetecilerin bilgiye erişimde sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Bu çalışma Türk Yazılı Basınında çalışan gazetecilerin bu yöndeki gereksinimlerini belirlemek ve bu gereksinimlere uygun öneriler sunabilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

I.BÖLÜM

GİRİŞ

I.1. KONUNUN ÖNEMİ

Basın hizmetinin temelini, haber özelliği taşıyan bir olay hakkındaki bilginin “toplanması, yazılması, düzenlenmesi ve dağıtılması” (Tokgöz 1994:34) oluşturur. Araştırmacılar basını, toplumsal bir kurum olarak önemli bilgi kaynağı olmanın yanı sıra; günümüz sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yapısını anlamada ve bugüne hakim olmada en büyük araçlardan biri olarak nitelendirmektedirler. Basın, temel işlevi olan haber vermenin dışında özellikle kamuoyunu bilgilendirme, bilinçlendirme ve kamuoyu oluşturma işlevleri nedeniyle demokrasilerde dördüncü güç olarak da nitelenmektedir. Yazılı basın da insanların haber alma gereksinimi sonucu ortaya çıkmıştır. Gazeteler, kamuoyu oluşturulması açısından en güçlü iletişim araçları arasında değerlendirilmektedir. Gazeteler, haber özelliği taşıyan olayları okuyucuya sunmakla görevlidir. Ancak, son yıllardaki gelişmeler, gazeteciliğin içeriğini de değiştirmektedir. Önceleri tek kaynak ve tek hikaye egemen iken kaynak sayısının çoğalması, haber konularının farklılaşması, gazetecilikte uzmanlık gereksiniminin ortaya çıkması ve zamanla gazeteciliğin düzenli bilgi ile tanışması bu hizmet sektörünün de yeni bir yön bulmasını sağlamıştır. Tüm bu değişiklikler büyük ölçüde okuyucu istek ve gereksinimlerinden doğmaktadır. Günümüzde okuyucu, iletişim araçlarındaki hız ve çeşitlilik ile birlikte gazetelerden haberlere daha çok içerik katılmasını ve yorum yapılmasını beklemektedir. Böylece, diğer basın araçlarında rahatlıkla görülebilen ham haberin, gazetelerde yorumlanarak, okuyucuyu aydınlatacak düzeyde bilgi ile beslenerek sunulması gereği ortaya

çıkarmıştır. Gazeteci, okuyucuya, haberde bu içeriği sunmakla yükümlüdür. (Tokgöz 1994:33-39; Vural 1999: 46-57; Jurgensen ve Meyer 1993: 261-262). Haberi besleyen bu tür bilgilere “olayın geçmişine ait bilgi (background information) denir (Birand 1983: 26). Gazetecinin bu tür bilgi gereksinimi bir gün önceki bilgiden yıllar öncesine ait bir bilgiye kadar inebilmektedir. Özellikle politik, sosyal, ekonomik ya da kültürel olayların nedenlerinin ortaya konulduğu haberler, olaylar, konular, politikalarla ilgili ilişkilerin açıklanmasını gerekli kılmaktadır (Koch 1991: 71).

Haberin, geçmişine ait bilgilerle de beslenerek açık ve anlaşılır hale gelebilmesi elbette, gazetecinin ihtiyaç duyduğu bilgiye erişebilmesine bağlıdır. Gazeteciler, bu bilgileri elde edebilmek için eski yıllara ait gazete haberlerine sıklıkla gereksinim duymaktadırlar. Böyle bir derme de bilindiği gibi kupürlerden oluşmaktadır. Gazetelerin kütüphane, arşiv veya belge ve bilgi merkezi koleksiyonunun önemli bir parçası olan bu tür materyallere gazetecilerin hızla erişimleri bu merkezler aracılığı ile mümkün olmaktadır. Gazete kupürleri kullanılarak yapılan araştırmalar, gazetenin belge ve bilgi merkezlerinde çalışanların her gün rutin olarak karşılaştıkları isteklerdendir(Foley ve Briscoe 1989:15). Dağlı (1995: 20), iyi bir araştırmacı gazetecinin özelliklerini belirtirken, gazetecinin arşivden yararlanmayı ve belge incelemeyi iyi bilmesi gerektiğini belirtmektedir. Son yıllarda teknolojik gelişmeler sayesinde elektronik ortamda depolanarak erişim sağlanan ve veri tabanı olarak sunulan bu veriler haberlerin hazırlanmasına büyük hız kazandırmıştır.

Literatürde, gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin kullanımı üzerine yapılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Hansen, Ward ve McLeod (1987), Joseph (1993), Campbell (1998)'ın çalışmalarında da belirtildiği gibi, gazeteciler, gazetenin belge ve bilgi merkezinde, haberin geçmişine ait bilgi ararken, gazete kupürlerinin yer aldığı veri tabanlarını yoğun olarak kullanmaktadır. Bu veri tabanları sayesinde belli bir ülkedeki ya da farklı ülkelerde yayınlanan gazetelerin eski ve yeni sayılarını, yer, tarih, olay, kişi,

anahtar kelimeler kullanılarak anında ve tam metin olarak elde etmek mümkün olmaktadır. Çevrimiçi ya da Web üzerinden erişimin mümkün olduğu bu ticari hizmetler, pek çok farklı kaynaktaki bilgiyi bir arada görme, değerlendirme ve seçme imkanı vermektedir. Ayrıca ücretlendirmelerde çeşitlilik sağlayarak abonelikte veya alınan bilgi karşılığı ücret verme şansı yaratması bu servislerin önemli avantajlarından. Bu hizmetler sayesinde, gazeteciler, bir konu ya da haberle ilgili araştırmalarında farklı gazetelerde daha önce yayınlanmış haberlere ulaşarak, pek çok veriyi bir arada değerlendirme ve haberi zengin bir içerikle sunma imkanına sahip olmaktadır (Hunter 1987: 10). Türkiye’de, yayınlanan ulusal gazeteleri kapsayan GARILDI Arşivi’nin ise sadece internet üzerinden Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin taranmasını sağlayacak şekilde sınırlı bir hizmet verdiği bilinmektedir.

1930’lu yıllardan bu güne bir gazetenin kupürlerinin, fotoğraf ve negatif filmlerinin bulunduğu bölümler “morg” olarak adlandırılmıştır. Diğer gazetelere ait kupürlerin bulunmadığı bu merkezlerin yetersizliği zamanla buraları yeni bir isim altında ve farklı bir hizmet anlayışı ile yapılandırma gereksinimini doğurmuştur (Foley ve Briscoe 1989:16-17). Yabancı kaynaklarda “gazete kütüphanesi” (newspaper library, news library) olarak adlandırılan bu merkezlerde veri tabanlarının kullanılmaya başlamasıyla çok sayıda gazetenin eski tarihli haberlerine erişim imkanı sağlanmıştır. Türkçe literatürde de bu konuda farklı tanımlara rastlanmaktadır. Gazetelerde bilgi hizmetinin sunulduğu birimler, kütüphane veya arşiv olarak adlandırılmıştır. Yontar(1991:10) ve bazı araştırmacılar “gazete kütüphanesi”ni özel kütüphane türleri içerisinde değerlendirirken; bazı uzmanlar ise bu merkezleri belirtirken “arşiv” sözcüğünü kullanmaktadır. Kimi araştırmacılar ise bunun yanlış bir tanımlamaya neden oluşunu belirtmektedir. Yalvaç (1992: 40)’a göre “gazete arşivi” dendiğinde; “...işletmenin iç ve dış yazışmalarının, özel ve tüzel kişilerle yaptığı anlaşmaların, personel dosyalarının, planlama, bütçe ve muhasebe evrakının, gizli raporların v.b. belgelerin toplandığı özel ya da genel birimler” anlaşılmalıdır. Evliyagil (1977: 228-229) de bir gazetenin

örgüt yapısını belirtirken arşivi, kurumun belge akışının düzenlendiği birim olarak değerlendirmektedir. İçerdiği bilgi nedeniyle sonraki tarihlerde erişilme ihtiyacı duyulması; bu nedenle saklanma gereğinin ortaya çıkması, gazetelerde kupürlerin bulunduğu birimlerin arşiv olarak adlandırılmasına neden olmuştur. Ancak gazetelerin belge ve bilgi merkezlerine bir gazete arşivi oluşturma görevi yüklenmemiştir. Gazete sayılarının derlenerek arşivlenmesi, bilindiği üzere ulusal derleme yasaları kapsamında bulunan belli kütüphanelerce yürütülmektedir. Özellikle bilgisayar teknolojisinin gazetecilik alanında da yoğunlukla kullanılmaya başlaması ve buna bağlı olarak gazetecilerin de bilgi arama davranışları ve bilgi gereksinimlerinin karşılanması için yapılan çalışmalar, gazetelerde yeni bir tür bilgi merkezi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Ülkemizde “belge ve bilgi merkezi” adı verilen ve dokümantasyon ve enformasyon hizmet anlayışına dayanan bu merkezlerde özellikle gazete kupürlerinin etkin kullanımını sağlamak amacıyla, yeni uygulamalar gerçekleştirilmektedir (Alakuş 1991: 47; Çiçek 1993: 52-53). Görülmektedir ki bu yeni yapı içerisinde bilgi hizmetlerinin bütünlüğünü sağlamak amacıyla daha önce kütüphane ve arşiv adı altında bulunan hizmetler belge ve bilgi merkezi adı altında yeni bir yapılanma oluşturmaktadır.

Bu merkezlerin görevi, kitle iletişim araçları tarafından üretilen yazılı, sözlü ya da basılı her tür bilgiyi seçip, düzenleyerek her an erişilebilir duruma getirmektir. Büyük boyutlardaki bu bilgi topluluğu, belge ve bilgi merkezinin gazetenin temel bilgi kaynağı olmasını sağlar (Whatmore 1993:465).

Gazetenin bir işletme olarak varlığını sürdürebilmesi için, haberi zamanında, doğru ve eksiksiz olarak okuyucuya sunması gerekir. Bu, ihtiyaç duyulan bilgiye ne kadar hızlı ve ne içerikte ulaşıldığına bağlıdır. Gazetecinin, haberle ilgili bilgilerin tamamını ya da gerekli olanları elde edememesi, haberin tam ve doğru içerikle hazırlanamamasına neden olmaktadır. Gazetenin belge ve bilgi merkezinin hizmetlerinin, bu ihtiyaçları karşılamada önemli yeri bulunmaktadır.

I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ

Araştırmamızın amacı, Türkiye’de yazılı basında çalışan gazetecilerin, bir habere ait ihtiyaç duydukları bilgiye, kuruluşlarında veya diğer gazetelerde bulunan belge ve bilgi merkezlerinin koleksiyonundan, haber ajanslarından ya da gazetelerin eski sayılarının yer aldığı, internet üzerindeki servislerinden erişip erişemediklerini ya da ne ölçüde eriştiklerini inceleyerek, elde edilen bulgular ışığında, gazetecilerin bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışlarını temel alan bir kupür veri tabanı oluşturulmasına yönelik öneriler ortaya koymaktır.

Araştırmamızda, “Gazeteciler haberle ilgili araştırmalarında gereksinim duydukları bilgilere erişebiliyorlar mı?” sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Bu soruya yanıt vermek amacıyla oluşturulan araştırmamızın hipotezi; “gazeteciler, ulusal gazetelerde yayınlanan haberleri kapsayan ve bilgi gereksinimlerine, bilgi arama davranışlarına uygun biçimde yapılandırılmış bir veri tabanının oluşturulmamış olması nedeniyle, araştırmalarında gereksinim duydukları bilgilere erişememektedirler.” olarak belirlenmiştir.

I.3. ÇALIŞMA ALANI VE VERİ KAYNAKLARI

Çalışmamızın alanını Türk Yazılı Basını oluşturmaktadır. Türkçe Sözlük’de basın; “Gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yayınların bütünü, matbuat”¹ olarak tanımlanmaktadır. Ancak uzmanlara göre basın kelimesi yazılı basın ve sözlü ve/veya elektronik basın olarak iki grubu ifade etmektedir. Yazılı basın gazete ve dergileri ifade ederken sözlü veya elektronik basın radyo, televizyon gibi iletişim araçlarını içermektedir(Tokgöz

¹ ‘Basın’ Türkçe Sözlük Türk Dil Kurumu Yayınları:549. Ankara, 1988 s.145

1994;36;38). Bu çerçevede çalışma alanımızı Türk Yazılı Basını'nda çalışan gazetecilerin bilgi gereksinimi ve bilgi erişim sorunları oluşturmaktadır.

Araştırmanın kapsamına ulusal gazetelerden olan Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Radikal, Sabah ve Zaman gazeteleri alınmıştır. Gazetelerin promosyonlarının tirajlarını etkilemesi nedeniyle tirajların bir seçim kriteri olması uygun bulunmamıştır. Gazetelerin belirlenmesinde yayın hayatına başladıkları tarihler ve haber içerikleri dikkate alınmıştır. Ülkemizde yaklaşık 31 ulusal gazete ve bunların Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Antalya gibi farklı illerde temsilcilikleri bulunmaktadır. Türkiye genelinde bir sonuç elde etmenin zorlukları düşünülerek yukarıda belirtilen gazetelerin Ankara temsilcilikleri araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Ayrıca Ankara temsilciliklerinde çalışan gazeteciler içerisinde rastgele(olasılıklı) örneklem yöntemi ile örneklem alındığı takdirde gazetecilerin yoğun iş temposu nedeniyle kendilerine ulaşmakta ve yanıt almakta güçlük çekilebileceği yapılan ön araştırmalarla anlaşılmıştır. Araştırmanın evreni olarak yukarıda belirtilen altı gazetenin Ankara temsilciliklerinde çalışan 9 Ağustos 1998 tarih ve 23428 sayılı Basın Kartları Yönetmeliği'nce¹(Bkz. EK1) Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından sarı basın kartı verilen gazeteciler belirlenmiştir. Gazetecilik alanında her ne kadar son yıllarda uzmanlaşmaya gidilse de gazetecilerin gerektiğinde farklı birimlerde ve farklı görevlerde çalıştıkları dikkate alınarak sınırlama sarı basın kartı sahibi gazeteciler olarak belirlenmiştir. Anket çalışması ve değerlendirmeler bu evren üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Anket çalışması 28 Kasım 2000-20 Ocak 2001 tarihleri arasında yapılmıştır. Anket formları gazetecilerin çalıştıkları gazetelere bizzat gidilerek uygulanmış, ulaşılamayan gazeteciler için temsilciliklere formlar bırakılarak ilerleyen tarihlerde alınmıştır. Ankara temsilciliklerinde karikatürist , redaktör, ressam ve grafikerler olarak çalışan sarı basın kartı sahibi gazeteci

¹ Bu yönetmelik 23 Mart 2001 tarihinde 24351 sayılı Basın Kartı Yönetmeliği ile yeniden düzenlenmiştir.

bulunmaması nedeniyle araştırmamız kapsamında bu görevlerde çalışan gazeteci bulunmamaktadır. Ayrıca, foto muhabiri sayısının değerlendirme yapabilmek için yetersiz olması nedeniyle anketimize yanıt veren iki foto muhabirinin anket formları değerlendirmeye alınmamıştır. Ayrıca bu gazetecilerin bilgi gereksinimlerinin farklı olması da bu kararımızı etkilemiştir.

Anket uygulanamayan 16 gazetecinin büyük kısmına şehir dışında olmaları nedeniyle ulaşılamamış, anket formu verilen bazı gazetecilerden ise yanıt alınamamıştır. Bu nedenle anket çalışması 68 kişi ile sınırlandırılmıştır. Bu sayı evrenin(84kişi) %81'ini oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında anket uygulanan gazetelere göre gazetecilerin dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Gazete adı	Toplam gazeteci sayısı	Ankete katılan gazeteci sayısı	(%)
Cumhuriyet	10	9	90,0
Hürriyet	27	15	55,5
Milliyet	10	9	90,0
Radikal	9	8	88,8
Sabah	15	14	93,3
Zaman	13	13	100,0
Toplam	84	68	81,0

Tablo 1: Anket uygulanan gazetelere göre gazetecilerin dağılımı

Çalışmamızda gazetelerin son yıllarda buldukları yeniden yapılanma dikkate alınarak, "belge ve bilgi merkezi" kapsamında, gazetelerde bulunan kütüphane, arşiv, belge ve bilgi merkezleri kastedilmektedir.

11.ve 18. sorularında bulunan "ok seyrek" seçeneği yılda birkaç kere ya da daha az sıklıkla kullanımı belirtmektedir.

I.4. YÖNTEM

Araştırmamızda betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme;

“...olayların, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bunlar nedir? sorusuna cevap bulmaya yöneliktir. Bununla mevcut durumlar, koşullar, özellikler aynen ortaya konmaya çalışılır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefler(Kaptan1998:59)”.

Çalışmamızda veri toplamak amacıyla literatür incelemesi, anket ve gözlem tekniklerinden yararlanılmıştır. 33 sorudan oluşan bir anket hazırlanmıştır(Bkz. EK2). Anket formu tek bölüm halinde düzenlenmiştir. Ancak genel olarak sorular incelendiğinde; gazetecilerin kişisel ve mesleki özellikleri, araştırma alanları ve kullandıkları bilgi kaynakları, gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin, haber ajanslarının, internet kaynaklarının kullanımı ve bilgi erişimle ilgili durum ve düşüncelerin sorgulandığı bölümlerden oluştuğu görülür. Bazı sorularda gazetecilerden işaretledikleri seçenekleri kendilerine göre önemli olan seçenekten daha az önemli olan seçeneğe doğru birden başlayarak derecelendirmeleri istenmiştir. Bazı sorularda ise en son seçenek olarak açık uçlu “Diğer” seçeneği eklenmiş ve yanıtlayanlardan açıklama yapmaları istenmiştir.

Anketlerin değerlendirilmesinde “Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)” programı kullanılmıştır. Programın kullanılmasında ve verilerin değerlendirilmesinde çeşitli kaynaklardan yararlanılmıştır(Morgan ve diğerleri 2001; Özdamar 1997; İçli 1987; Tonta 1999:112-124). Hesaplamalar, gazetecilerin birden fazla seçenek işaretleyebildikleri sorularda, tercih sıralamalarının (kaynak tercihi, araştırma konuları v.b) değerlendirilebilmesi amacıyla sorunun seçenek sayısına göre işaretlenen ilk iki veya üç sıralamanın tercih oranları dikkate alınarak yapılmıştır.

I.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Araştırmamız beş bölümden oluşmaktadır:

Birinci Bölüm'nde giriş niteliğinde bilgiler verilmiştir. Genel olarak basın, gazete işletmelerinde belge ve bilgi merkezlerinin önemi üzerinde durulmuştur. Araştırma konusunun önemi, araştırmanın amacı ve hipotezi, çalışma alanı ve veri kaynakları, yöntem, düzen ve kaynaklar hakkında bilgiler de bu bölümde yer almaktadır.

İkinci Bölüm'de basın ve yazılı basın, gazete, gazetecilik, haber kavramları tanımlanarak özellikleri ve işlevleri incelenmiş, gazetelerin yapısı, gazetecilerin bilgi gereksinimi, bilgi arama davranışları ve gazetelerde bilgi erişim konuları literatüre dayanarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü Bölüm, Türk Basınına günümüze getirerek araştırmamızın evrenini oluşturan Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Radikal, Sabah ve Zaman gazetelerinde belge ve bilgi merkezi yapılanmaları ve haber ajansları hakkında bilgileri içermektedir.

Dördüncü Bölüm araştırmamız kapsamında uygulanan anket çalışması sonucunda elde edilen bulgularının sunulduğu bölümdür.

Beşinci Bölüm'de araştırmamız sonucu elde edilen bulgular değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Altıncı Bölüm'de araştırmamız sonucunda elde edilen bulgular ışığında değerlendirmeler yapılarak gazetecilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışlarını temel alan bir kupür veri tabanı önerisi sunulmuş, yapılabilecek diğer çalışmalar konusunda öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

I.6. KAYNAKLAR

Araştırmamıza temel kazandırmak ve daha önce yapılmış çalışmalarını değerlendirmek amacıyla gazetecilik ve kütüphanecilik ile ilgili pek çok kaynak incelenmiştir. Bazı kaynaklar son yıllardaki gelişmeleri inceleyebilmek amacıyla 1991 yılından itibaren, bazıları ise tarihi olayların gelişimini görebilmek amacıyla daha eski tarihlere dönülerek incelenmiştir.

Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yıllığı (1973-1998)

Arşivcilik Bibliyografyası (1979-1994)

Arts & Humanities Citation Index (1991-2000)

Dissertation Abstract (1980-)

Emerald (Çevrimiçi)(<http://www.emeraldinsight.com>)(1994-)

FINDarticles.com (<http://www.findarticles.com>) (1998-)

First Search (Çevrimiçi)(<http://firstsearch.oclc.org>)(1992-)

Library and Information Science Abstract (1969-2000)

Library Literature(1936-)

NewJour (Electronic Journals and Newsletters)(<http://gort.ucsd.edu/newjour/>)

Social Science Citation Index with Abstracts (1981 - 1999)

Türkiye Bibliyografyası (1935-)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-)

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. Türk Kütüphaneciliği Dizin (1952-1992)

Türk Kütüphaneciliği Dizin (1993-2000)

Taramalarımız “news library, news archive, newspaper cutting veya clipping, journalism ve information needs, information seeking behaviour, newspaper ve database, press cuttings, gazete kütüphanesi, gazete arşivi, gazete kupürleri” şeklinde değişik başlıklar altında yabancı ve türkçe kaynaklardan yapılmıştır..

Türkçe literatürde konu ile ilgili araştırmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Özellikle gazetecilerin gereksinimi ve bilgi arama davranışları

hakkında çalışmaya rastlanmamıştır. Gazetecilik alanında temel bilgileri araştırmak amacıyla Temel Gazetecilik(Tokgöz 1994) isimli eserden büyük ölçüde yararlanılmıştır. Ayrıca gazetecilik alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri de incelenmiştir.

Yabancı literatürde bu alanla ilgili araştırmalar 1970 yıllarına kadar inmektedir. Bunların elde edilmesi için LISA(Library and Information Science Abstract) ve LL(Library Literature) taranmıştır. Taramalar sonunda incelenen Special Libraries ve Journalism Quarterly dergilerinden özellikle veri tabanlarının gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinde kullanımı ile ilgili çalışmalar hakkında literatürden bilgi elde edilmiştir.

Bu alandaki son gelişmeleri incelemek amacıyla Web üzerinde yer alan kaynaklar incelenmiştir. Bunlar arasında özellikle FINDarticles'da bulunan kaynaklar güncel olması nedeniyle sıklıkla kullanılmıştır.

Araştırmanın yazım aşaması sırasında Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu'ndan (2000),Türkçe Sözlük(1988) ve tez düzeninin oluşturulmasında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Yazım ve Basım Yönergesi(2000)'nden yararlanılmıştır.

II. BÖLÜM

BASIN VE BİLGİ ERİŞİM

II. 1. BASIN VE YAZILI BASIN KAVRAMLARI

İnsanlar arasındaki iletişim eyleminin bilgilendirme, ikna etmek, bilgilendirmek, yönetmek, eğlendirmek v.b. gibi pek çok nedeni vardır. Ancak iletişimin temelinde, çevre üzerinde etkin olmak, başkalarında davranış, tutum geliştirmek ve değiştirmek yatmaktadır (Zillioğlu 1996: 9;13). McQuail ve Windahl(1997:15) iletişimi “bir gönderen, bir kanal, bir alıcı, gönderen ile alıcı arasındaki ilişki, etki, iletişimin meydana geldiği ortam ve ‘gönderilerin’ değiştiği bir dizi şeyler” olarak tanımlamaktadır.

Yaşamının her evresinde çevresiyle etkileşim içinde olan insanın, sürekli bilgi paylaşma ihtiyacı olan iletişim aynı zamanda bir süreci ifade etmektedir. “Bir kaynağın istenen bir etkiyi yaratabilmek için alıcıya(hedef) iletmek üzere ileti(mesaj) üretmesi” (Usluata 19(92):14) olarak tanımlanabilen bu süreç üç temel öğeden oluşmaktadır: İleti, kaynak ile hedef kitle ve iletişim araçları(kanalları). Kaynaktan hedef kitleye gönderilen ileti belli bir anlam içermektedir. Bu iletiler, sözlü, yazılı ya da sözsüz bazı sembollerle kodlanarak iletilir. Bilgi kaynağı olarak nitelenen iletiler ancak algılanıp, yorumlanarak kullanıldıktan sonra bilgiye dönüşmektedir. İletişimin ikinci önemli ögesi iletiyi gönderen kaynak ile iletiyi alan alıcıdır. Bunlar iletişim sürecinin ilk ve son halkasını oluşturmaktadır. Kaynak bir kişi ya da kuruluş olabileceği gibi, hedef kitle de bir kişi, belirli bir grup ya da belirsiz bir topluluk olabilmektedir. Kaynağın amaçlı ya da amaçsız olarak kodladığı ve gönderdiği ileti, iletişim araçları ile hedefe iletilir. Hedef kişi ya da kitle kaynaktan bağımsız olarak bu iletiyi yorumlar. Bir iletinin kodlanıp

yorumlanmasında kaynak ve hedefin bilgi, düşünce, deneyim, istek, hedef, ilgi v.b. pek çok etken söz konusudur. Ancak iletiyi alan her zaman hedef olmayabilir. İletişim sürecinin bir diğer ögesi olan iletişim araçları, kaynaktan hedefe iletileri taşıyan yazılı, sözlü, görsel, işitsel, teknolojik araçlardır. İletişim araçlarının özellikleri ve içinde bulunulan ortam iletinin alımı, seçimi, yorumlanması ve saklanması etkili olmaktadır (Usluata 19(92): 15-23; Zıllıoğlu 1996-99).

İletişimin işlevleri genel olarak bireysel ve toplumsal olarak iki alanda incelenmektedir. İletişim sürecinde bazen kaynaktan gelen iletiyi alarak yorumlayan ve bunları kaynağa ileti olarak gönderen hedef, bu durumda kaynak rolü üstlenmektedir. Usluata(19(92): 24-25)'ya göre iletişimin bireysel işlevleri, kaynak olarak birey tarafından, anlık veya uzun süreli bir gereksinimi karşılamak, çıkarları korumak ve amaçlara ulaşmak, değişiklik yaratmak, kişinin kendisini estetik olarak ifade etmesi ve kendini bulması amacıyla kullanılır. Bunun sonucunda ise kendisine sunulan iletileri alıp yorumlayıp seçim yaparak bilgi edinmek imkanına kavuşur. İletişimin toplumsal işlevleri olarak ise toplumdaki bireyleri olaylardan haberdar etme, iletilen bilgi ve haberlere gösterilecek tepkilerde bireyler arasında eşgüdüm sağlama, toplumsal değerleri, rolleri ve davranışları kuşaklara aktarma ve eğlence gösterilmektedir(Zıllıoğlu 1996:78-83).

Pek çok farklı özelliklerine göre gruplanabilen iletişim kavramı temelde üç grupta incelenmektedir; kişiler arası iletişim, toplumlar arası iletişim ve kitle iletişimi. Kişiler arası iletişim iki ya da daha çok kişi arasındaki haber, görüş ve tutum aktarımıdır. Kişiler arası ilişkide etkileşim yüzyüzedir ve hedef bellidir. Konuşmak, yazmak, bakış, dokunuş v.b araçlarla gerçekleştirilmektedir. Toplumlar arası iletişim ise "insanoğlunun varolma, öncelikler, değerler ve ilişkiler kavramlarını taşıyan iletilerin ya da bilginin kültürler arası ya da uluslararası iletişimi"(Usluata 19(92):61) olarak tanımlanmaktadır. Bu tür iletişimin en önemli iki noktası iletişim sürecinin kültürler ya da uluslar arası gerçekleşmesidir. Bir diğer iletişim türü olan kitle

iletişimi kişiler arası iletişimden farklı bir süreci ifade etmektedir. Kent kitle iletişimini “mesajların kitle iletişim araçları ile iletilmesini sağlayan, yöntem, bilim, ya da mesajlar”¹ olarak tanımlamaktadır. Kitle iletişimi kişiler arası iletişimden farklı olarak tek yönlü olarak gerçekleşmektedir ve kitle iletişim araçları aracılığı ile ileti kitlelere ulaştırılır. Bu amaçla kullanılan kitle iletişim araçları gazeteler, dergiler, kitaplar, televizyon, radyo sinema filmleri gibi geniş kitlelere ulaşabilen araçlardır. Kitle iletişim araçlarının geleneksel iletişim araçlarından farkı; kitle iletişim araçları ile yapılan iletişimin yüz yüze ve kişisel olmaması, belirli bir topluluk içerisindeki farklı özellikteki kişilere, bu amaçla kullanılan bir araçtan ulaşılması ve etkileşimin hemen hiç olmamasıdır. Bu araçlar belirli bir sürede ve devamlılıkla yayınlanırlar ve bu araçlar aracılığı ile iletilen iletiler belgesel değer taşırlar. Bu araçlarda iletişimin temel öğelerinden biri olan gönderici, bir kuruluştur. Kitle iletişim araçlarının eğlendirmek, bilgilendirmek, kültürel, toplumsal ve siyasal işlevleri bulunmaktadır (Usluata 19(92):43-85; Gratton 1988; 82; Kaya 1985:10-11).

Basılı kitle iletişim araçları arasında yer alan gazeteler insanların haberdar olma isteği ile doğmuştur. Olayların kağıtlara yazılarak dağıtılması ile başlayan haber alma ve iletme hareketleri; matbaanın icadı ile dünya tarihini etkileyecek şekilde hız kazanmış, teknolojik gelişmelerin etkisi ile de çeşitlenmiştir. İlk dönemlerde kapsamı gazetelerle sınırlı olan “basın” kelimesine zamanla farklı anlamlar yüklenmiştir. Bugün basın, “kitlelere haber iletmede aracılık eden her türlü basılı ve elektronik kitle iletişim araçlarının ortak adı” (Bodur 1997:1) olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda literatüre giren “medya” kelimesi de basın ile eş anlamlı olarak tüm kitle iletişim araçlarını kapsamaktadır (Yüksel ve Gürcan 2001: 4). Teknolojik gelişmelerle gazetelerin yanında yeni iletişim araçlarının da haber verme işlevini yüklenmesi, yeni terimlerin basın literatürüne girmesine neden olmuştur. Bu araçlardan gazete, dergi, kitap v.b. yazılı basın, radyo,

¹ “Mass Communication”, Kent, Ruth Kimball, “The Language of Journalism: A Glossary of Print-communications Terms”, 1970, s 85.

televizyon ise sözlü ve/veya elektronik basın olarak adlandırılmaktadır (Tokgöz 1994; 36;38). Ancak, Basın Kanunu (1950:2345)'nda da basın kelimesine bu anlamda herhangi bir tanımlama getirilmemiş olması yasal olarak düzenlemelerin yenilenmediğini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Aynı Kanun'un 3.Maddesinde şöyle bir hüküm bulunmaktadır:

“Gazetelere, haber ajansları neşriyatına ve belli aralıklarla yayınlanan diğer tüm basılmış eserlere bu Kanunda “mevkute” denir.”

Yazılı ve sözlü ve/veya elektronik basının haber verme, propaganda, eğitim, eğlence, reklam gibi ortak işlevleri yanında haberi sunum açısından önemli farklılıkları bulunmaktadır. En hızlı haber aracı olan radyo I. Dünya Savaşı'ndan sonra yaygınlaşmaya başlamış, fakat görsel malzemenin eksikliği her zaman için radyonun dezavantajı olmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan televizyon yayınları hem göze, hem kulağa hitap ederek bu boşluğu doldurmuştur. Geçmiş radyo ve televizyondan çok daha eskiye dayanan gazetelerin kullanımındaki artış ise okuma-yazma oranının yükselmesinin sonucudur. Diğer yandan da okuyucuya, haberi seçme, ayrıntıları öğrenme, uzmanların fikirlerine ulaşma, haber ile ilgili belgeleri, fotoğrafları da birlikte görme olanağı sunması okuyucunun gazeteyi seçme nedenlerinden olmuştur. Bunun yanında gazetenin saklanarak arşivlenebilmesi, istendiği zaman tekrar erişilebilmesi gazetenin önemini daha çok ortaya çıkarmıştır. (Gaillard 1991: 16-17; Tokgöz 1994: 36-37; Dağlı 1995: 13).

Smith, A.(1981:11), basılı kitle iletişim araçlarından olan gazeteyi genel bir bakışla “yerküre içinde bulunan yüzlerce değişik yapıdan elde edilen her çeşit bilgiyi toplamak, depolamak ve dağıtmak için kullanılan bir araç” olarak nitelemektedir

İnuğur (1999 : 21) ise gazeteyi şöyle tanımlamaktadır :

“Olaylardan halkı sürekli haberdar ederek kamuoyunu düzenleyen, yönetici otoriteleri uyaran, ele aldığı konular yönünden uğraş alanı sınırsız olan, bir yayın organı.”

Bodur (1997: 5), gazetenin işlevlerini de içeren şöyle bir tanım getirmiştir.

“ Gazete, haber ve bilgi verme amacı başta olmak üzere eğitmek ve eğlendirmek gibi amaçlar taşıyan, belirli bir okuyucu kitlesine, belirli aralıklarla ve sürekli olarak basılı malzemeler olarak ulaşan, kitle iletişim aracıdır.”

Gazetelerde haberlerin okuyucuya ulaştırılmasındaki en önemli aracı ise gazetecidir. Sözlü ve elektronik basını kapsamayan bir tanımlama içerisinde gazeteci; bir gazetenin bünyesinde çalışan, haber, yorum veya görüntüyü toplayarak bunları yazı, çizgi veya fotoğrafla belli bir düzen ile okuyucuya aktaran kişi olarak belirtilebilir (Dağlı 1995:16). Son yıllardaki teknolojik gelişmeler gazetecilik alanında internet gazeteciliği(sanal gazetecilik) adı verilen ve haberlerin internet ortamında kullanıcılara açıldığı yeni bir tür gazeteciliği ortaya çıkarmıştır (Yüksel ve Gürcan 2001:18)

Ana Britannica (1993:4432)'nın “gazeteci” maddesinde verilen tanım ise gazeteciyi; “Mesleğini bir ya da birden çok günlük ya da süreli yayında, bir ya da birçok basın ajansında uygulayan kişi”.¹ olarak tanımlamaktadır.

Yüksel ve Gürcan(2001: 21)'in gazetenin yazı işlerinde çalışanları da kapsayan gazeteci tanımlaması ise şöyledir:

“Basın çalışanlarından haber üretme işiyle ilgilenenlere verilen addır. Gazete yayımlayan, basında devamlı olarak yazı yazmayı, haber toplayıp vermeyi ya da yazı işlerinde çalışmayı iş edinen kimsedir.”

¹ “Gazeteci” Ana Britannica, cilt:4, 1993:4432.

Gazetelerde haber olarak nitelenen olayların insan hayatı ve toplumsal olaylarla bu derece iç içe olması ve toplumdaki her bireyin bu olaylarla ilgilenmesi, gazeteci ve gazetecilik terimlerinin de kesin bir çerçeve ile çizilmesini zorlaştırmaktadır.

Gaillard (1991:20)'a göre gazetecilik; habercilikle ilgili bir alanla (yazı işleri, teknik, muhabirlik) ilgilenen, yazılı veya sözlü ve/veya elektronik basında veya haber ajanslarında, maaşlı veya sayfa başı ödemeli çalışan kişilerin mesleğidir. Yüksel ve Gürcan(2001:21) ise gazeteciliği; haber malzemesi sayılan bilgilerin toplanması, yazılması, düzenlenmesi ve dağıtılmasını içeren bir işlem olarak kabul etmektedir.

Gazetenin ve gazeteciliğin temelinde elbette haber vardır. Haber kavramını her yönüyle ortaya koyacak bir tanım yapmak ne kadar zor olsa da, genel anlamda; gazeteci veya bir başkası tarafından gözlemlenen olayların okuyucuya (seyirciye) aktarılmak üzere yazılması veya canlandırılması olarak açıklanabilir (Gamble ve Gamble1989:94). Haber; bir olay, fikir veya sorun hakkındadır. Olay, fikir veya sorun, gazeteci tarafından özetlenerek ve kurgulanarak sunulur(Tokgöz 1994:128).

Gazeteler, temel işlevi olan haber vermenin yanında, toplumsal sorunları gündeme getirmek, gündemi kontrol etmek, kamuoyu oluşturmak ve kamuoyuna yön vermek gibi özelliklerinden dolayı demokrasilerin vazgeçilmez unsuru olarak nitelendirilmektedir (Tokgöz 1994: 45-46; İnuğur 1999: 23).

II.2. GAZETECİLİK VE GAZETECİ

İnsanlar, onlara haber sunan gazeteler aracılığı ile kendi şehirlerinde, yaşadıkları ülkede veya dünyadaki olaylar hakkında bilgi alırken, aynı zamanda yeni ürünleri tanıma ya da kişisel ilgilerine yönelik bilgiler edinerek

hoş vakit geçirme imkanına da kavuşmaktadırlar (Gamble ve Gamble1989:58).

Gazeteler, içeriklerine göre; spor, ekonomi, siyasi gazete, boyutlarına göre; normal, tabloid ve yarım boy, yayımlandıkları periyotlara göre; sabah, akşam, haftalık v.b., yayın politikaları ve yayın dilleri gibi pek çok özellikleri dikkate alınarak gruplara ayrılabilir (Yüksel ve Gürcan 2001: 12-13).

Basın araçları ve bunların içerisinde yer alan gazeteler, dağıtım yaptıkları alan ve hitap ettikleri kitle dikkate alındığında da, ulusal basın ve yerel basın veya yerel gazeteler olarak ikiye ayrılmaktadır. Ulusal basın ayrıca ulusal gazeteler, yaygın basın, ülke basını şeklinde de adlandırılmaktadır. Bodur(1997:14)'a göre ulusal basın; "içerisinde tüm ülke ve dünya olaylarını konu alan yazı ve haberler bulunan, ülke çapında dağıtım yapan, geniş okuyucu kitlesine ulaşmayı hedefleyen basın" olarak tanımlanmaktadır. Vural(1999:39) ise ulusal basın kavramına Türkiye koşulları içerisinde aşağıdaki şekilde bir tanımlama getirmektedir:

"Yüksek tirajlı, merkezi İstanbul'da bulunan ve buradan tüm ülkeye dağıtımı yapılan, ülke düzeyinde kamuoyuna seslenen ve bu nedenle hedef kitlesi tüm Türkiye olan gazete, dergi, radyo ve televizyonlara topluca verilen isimdir."

Yerel basın ise belirli bir bölge, il, ilçe veya köy sınırları içerisinde yayınlanan, hedef kitlesi o yörenin insanları olan basın araçlarıdır (Vural 1999:41; Bodur 1997:38).

Dağlı(1995: 14), çok sayıda gazete tanımında belirtilen gazetelerin bulundurulması gereken özellikleri beş başlık altında toplamaktadır.

- 1.Gazete taze haber vermeli
- 2.Geniş bir alana seslenmeli
- 3.Kısa aralarla ve sürekli olarak yayımlanmalıdır

4.Olaylar önünde kamuoyuna yol göstermeli ve olayları etkilemek için kamuoyunun sesini duyurmalıdır.

5.Seslendiği kitlenin siyasal, düşünsel toplumsal, etkinsel ve ekonomik gelişmesine yardım etmeli, boş zamanlarını en yararlı biçimde değerlendirmesini sağlamalıdır.”

Gazeteler, varlık nedeni olarak haber aktarırken bazı toplumsal işlevleri de yerine getirmektedir. Bunlar genel olarak; denetim ve eleştiri, kamuoyu oluşturma, eğitime, eğlendirme, reklam ve oyalama olarak gruplanmaktadır. Gazeteler, demokrasinin bir parçası olarak, kamuoyu adına siyasi iktidarda bulunanları denetleyerek ve eleştirerek önemli bir görevi yerine getirmektedir. Bu görev gazetelerin aynı zamanda dördüncü kuvvet olarak nitelenmesine neden olmaktadır. Gazeteler, haber verme yolu ile topluma belli yönde fikir değişikliği yapma, siyasal karar alma yönünde ikna etme gücüne sahiptir. Bu ikna etme aynı zamanda reklam işlevi ile de kesişmekte, belli malların tüketiminde kamuoyunun kararlarını etkilemektedir. Gazetelerin diğer bir toplumsal işlevi ise eğitimidir. Okuyucuya kültür, kişisel gelişim, kullanışlı bilgiler v.b. sunulurken amaç; haber verirken aynı zamanda kişilerin bilgi düzeylerinin artmasını ve görüş açılarının oluşmasını sağlamaktır. Eğlendirme ise kişileri sorunlardan uzaklaştırarak rahatlatmayı amaçlamaktadır (Tokgöz 1994:45-47; Vural 1999:84-109).

Gazetenin temel işlevi olan haberin en önemli özelliği ise güncel olmasıdır. Tokgöz (1994:129)'ün de belirttiği gibi “haber her ne kadar bugünü, biraz geçmişi gösterse de daha çok gelecekle ilgilidir ve saatler hatta dakikalar içinde bozulup değerini ve önemini yitirmektedir”. Evliyagil(1981:21), tüm bu tanımları içine alacak şekilde haberi 4 ana maddede toplamaktadır. Evliyagil'e göre:

- “1- Haber doğru olacaktır.
- 2- Haber anlatımlı olacaktır.
- 3- Haber ilgi çekici olacaktır.
- 4- Haber taze olacaktır.”

Bir olayın haber olabilmesi için; öncelikle zamanının yeni, ani ve geçerli olması gerekir. Ayrıca, haberle ilgilenmesi beklenen hedef kitlenin büyüklüğü, haberin nerede meydana geldiği, konunun ilginçliği, nadirliği, önemi ve insanlar üzerindeki etkisi olayın haber değerini etkilemektedir. Bunlar aynı zamanda haberciliğin de temelini oluşturmaktadır. İki tür haber kaynağı vardır. Birinci el kaynaklar, habere, olaya gazetecinin tanıklık ettiği ya da haber kaynağı ile konuşarak elde ettiği haberler, ikinci el kaynaklar ise haber ajansları, basın bültenleri, açıklamalar, çeşitli kuruluşlar, belge ve verilerden oluşan haber kaynaklarıdır (Yüksel ve Gürcan 2001: 60-62; 69).

Gazeteler için temelde iki tür haber vardır: Somut haberler (hard news) ve soyut haberler (soft news). Somut haberler, diğer adıyla ciddi haberler; "İzleyici ya da okuru dolaysız olarak etkileyen olayların gerçek yaşamın üzerinde odaklanan bir haber biçimi"dir.¹ Somut haberlerin kapsamına, gün içinde meydana gelen bir patlama, soygun, yangın, sel deprem gibi olaylar girer. Bu tür olaylar ertesi gün, en geç bir hafta sonra ilk günkü haber değerini kaybeder. Ayrıca, insanların ilgisini çekecek olay, durum veya kişilerle ilgili haberler de (örneğin ozon tabakası, tükenen hayvan nesilleri) her zaman gündeme alınabilecek ve haber yapılabilecek somut haberlerdir. Soyut haberler ise, ulusal veya uluslararası önemi somut haberlere nazaran daha fazla olan, okuyucunun açıklayıcı bilgi verilmeden, yeterince kavrayamayacağı haberlerdir. Bu açıklayıcı bilgiler, hem gazetecinin olay hakkında düşünebilmesi ve yorum yapabilmesi, hem de okuyucunun haberi daha rahat anlaması ve haberin somutlaştırılabilmesi için gereklidir (DeFleur ve Dennis 1991: 379-380; Tokgöz 1994: 132).

Gazeteler, insanların ayrıntılı haber alma ihtiyacını ve isteğini karşılamak yanında eğitim, eğlendirme, reklam gibi özellikleri ile de toplumsal açıdan önem taşımaktadır. Yukarıda sıralanmış olduğu gibi özellikle haberin

¹ "Ciddi haber (hard news)", Mutlu, Erol. İletişim Sözlüğü, 1998:76.

güncel olması ve okuyucuya en kısa sürede ulaştırılması gereği gazete için önemlidir. Dünya üzerinde her an haber değeri olan binlerce olay meydana gelmekte ve bu olaylar gazetede yayınlandıktan bir kaç saat sonra haber olma değerini yitirmektedir. Bu nedenle en son gelişmelerin izlenerek aktarılması gazete için hayati önem taşımaktadır.

İster yazılı basında, isterse sözlü ve/veya elektronik basında olsun toplumu ilgilendiren bilginin toplanması ve toplumun bilgilendirilerek düşünmeye sevk edilmesi gazeteciliğin temelini oluşturmaktadır. Basında, bu görevi yerine getiren kişiler ise gazeteci olarak tanımlanmaktadır.

II.2.1. GAZETELERİN ÖRGÜT YAPISI VE GÖREV DAĞILIMLARI

Bir işletme olan gazete hem fiziksel görünüm olarak hem de içerik olarak ürünü satın alan kişiyi yani okuyucuyu memnun etmek zorundadır. Haberin işlenişi iyi, baskı kötüyse okuyucu bu gazeteyi tercih etmez. Baskısı iyi, haberin işlenişi kötü ise yine okuyucu tercih etmez (Çapman 1970: 109). Bu nedenle bir gazete işletmesinde gazetecilerle birlikte idari ve teknik elemanlar da görev yapar. Gazetenin özelliklerine göre değişiklik gösterse de bir gazetenin örgüt yapısı temelde iki bölümden oluşur: Yazı işleri birimi ve idare birimi (Willis 1988: 13)

Yazı işleri birimi, bir haberin araştırılıp yazılmasından sayfaya yerleştirilip, gerekli düzenlemelerin yapılarak basılmasına kadar olan tüm süreçte yer alır. Bu birimde yazı işleri müdürü, yardımcıları, servis şefleri, muhabirler, yazarlar, grafikerler, ressamalar, haber yazıcılar(redaktörler) görev yapar. (Bkz. Şekil 1)

Haber peşinde koşan ve haberi toplayıp yazmakla sorumlu olan muhabirlerden veya diğer kaynaklardan gelen haberler ve tüm bilgiler yazı işlerinde toplanarak, gazetede kaplayacağı alan, yeri, yazı karakteri, başlığı, kullanılacak görsel malzeme ile şekillenerek yayınlanmaya hazır hale getirilir.

Gaillard (1991: 104) yazı işlerini gazetenin sinir merkezi olarak ifade etmektedir. Yazı işleri biriminin başında genel yayın müdürü(yazı işleri müdürü)(editor veya editor-in-chief) bulunur. Bu kişi, gazetenin sahibi de olabilir, gazetenin sahibi ya da sahipleri adına gazeteyi yönetmekle görevlendirilmiş kişi de olabilir. Gazetenin genel politikasını gazete sahibi belirlerken; gazetenin bu politikalar doğrultusunda yayınlanması ile ilgili tüm yetki ve sorumluluk bu kişiye aittir. Genel yayın müdürü yardımcıları(managing editor) kendilerine verilen belli sayfaların sorumluluklarını alarak bu sayfaların hazırlanmasında genel yayın müdürünün yetkilerine sahiptirler (Willis 1988:17-19).

Her servis genelde bir servis şefi, haber yazıcılar ve muhabirlerden oluşur. Bu servisleri beş ana grupta toplayan Gaillard (1991:22) da diğer araştırmacılar gibi gazetenin en önemli biriminin birinci sayfa ile ilgilenen birim olduğunu belirtmektedir. Birinci sayfa gazetenin düşünce yapısını ve inancını yansıtan ve hangi habere ne derecede önem verildiğini gösteren alandır. Birinci sayfanın yapısını oluşturan ekip yazı işleri sekreterinden ve bir genel yayın müdür yardımcısından oluşur. Birinci sayfanın sorumluluğu genel yayın müdür yardımcısındadır (Evliyagil 1981:44).

İç haberler bölümü çalışanları, ülke içindeki haberleri toplayıp gerekli yorumları yaparak sorumlu olan genel yayın müdürü yardımcısının değerlendirmesine sunmaktadırlar. İç haberler genellikle başkent haberleri, illere ait haberler ve kent haberlerinden oluşabilir. Parlamento, siyasal partiler, başbakanlık, bakanlıklar, büyükelçilikler, polis, spor, genel müdürlükler gibi devletin önemli haber kaynaklarının başkentte bulunması buralarda bir temsilcilik kurma ve gazeteler açısından güçlü bir haber ağı oluşturma gereğini ortaya çıkarmıştır. Başkent haberlerinde yetki ve sorumluluk başkent temsilcisine verilmiştir. Buradan merkeze iletilen haberler yine genel yayın müdürü tarafından da değerlendirilerek yayınlanıp yayınlanmayacağına karar verilir (Evliyagil 1981:56).

Dış haberler biriminde özellikle haber ajanslarından gelen haberler büyük önem taşır. Ayrıca gazetelerin görevlendirilmiş muhabirleri tarafından iletilen haberler de değerlendirilerek yayınlanmak üzere genel yayın müdürüne sunulur (Gaillard 1991: 23)

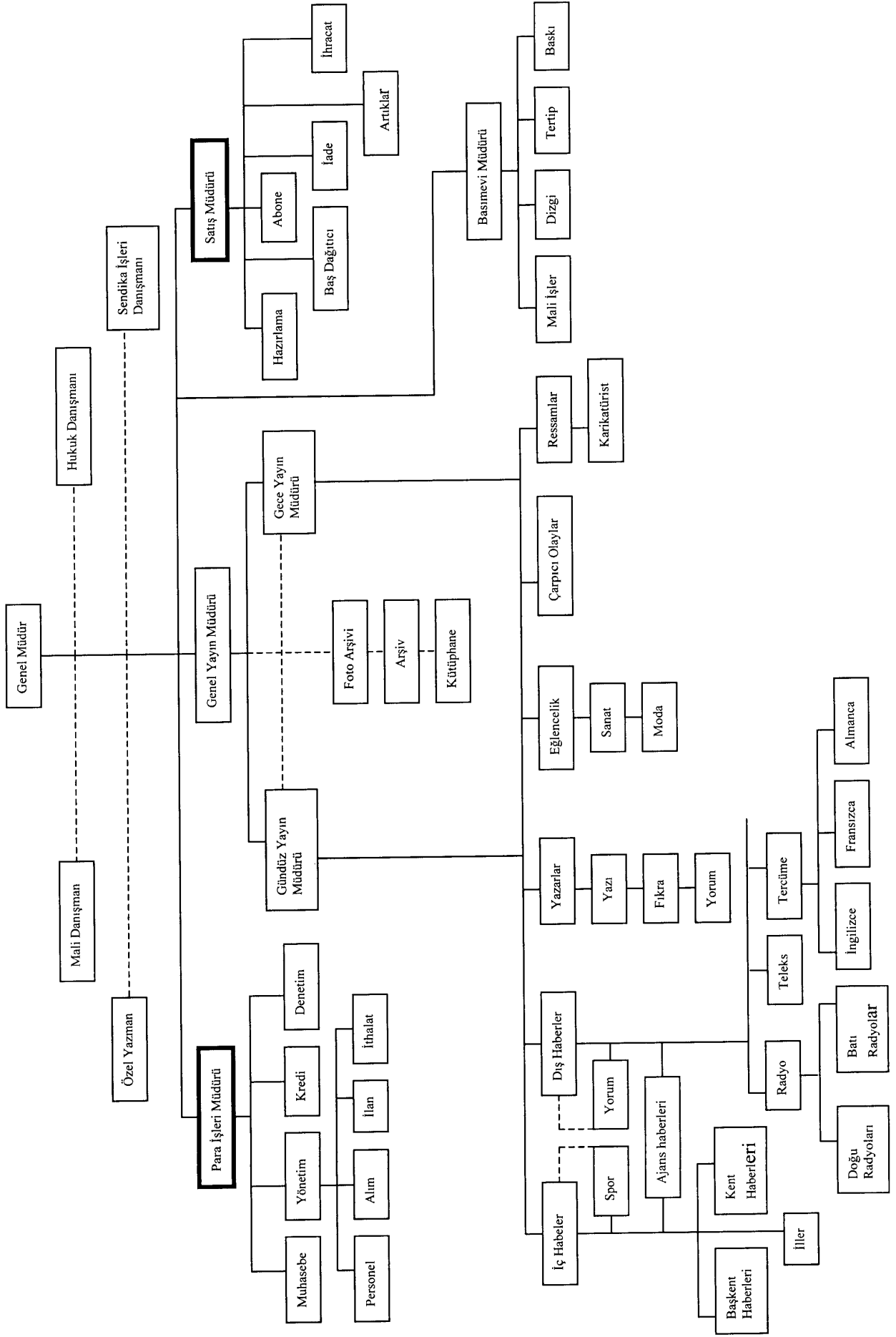
Gazetede görev yapan, haberleri ve olayları yorumlayan fıkra, makale yazan başyazar, köşe yazarları, uzmanlık yazısı yazarları ayrı bir birim halinde örgütlenebileceği gibi doğrudan genel yayın müdürüne veya yardımcısına bağlı olarak da çalışabilmektedir (Evliyagil 1981:69; Gaillard 1991: 23).

Sıcak haber olarak adlandırılan ve soygun, cinayet ya da felaketlerle ilgili haberleri ve spor haberlerini hazırlayan çalışanlar da gerekli görülürse ayrı birimler olarak yapılandırılabilirler (Gaillard 1991: 23).

Ressamlar ve karikatüristler ise sayfa düzeninden sorumlu genel yayın müdürünün denetiminde, gazete için görsel malzemenin oluşturulmasından sorumludurlar (Evliyagil 1981:73).

Gazetenin idari birimi ise gazetenin etkili bir şekilde sunulması ve kar edilmesi ile ilgili konular hakkında çalışmaktadır. Bunlar reklam, tiraj, basım, teknik işler, veri işleme(data processing) ve muhasebe, pazarlama, halkla ilişkiler gibi birimleri içermektedir (Willis 1988: 15-16).

Şekil 1: Bir gazetenin organizasyon yapısı(Evliyagil 1981:35)

II.3. GAZETELERDE HABER KAYNAKLARI

Gazetelerdeki haber kaynakları haberin özelliklerinden dolayı farklılık göstermektedir. Gazeteler başlıca üç kaynaktan haber sağlamaktadır (Gamble ve Gamble 1989:95-98).

- a- Haber(basın) ajanslarınca duyurulanlar
- b- Muhabirler tarafından yazılanlar
- c- Araştırma sonucu elde edilenler

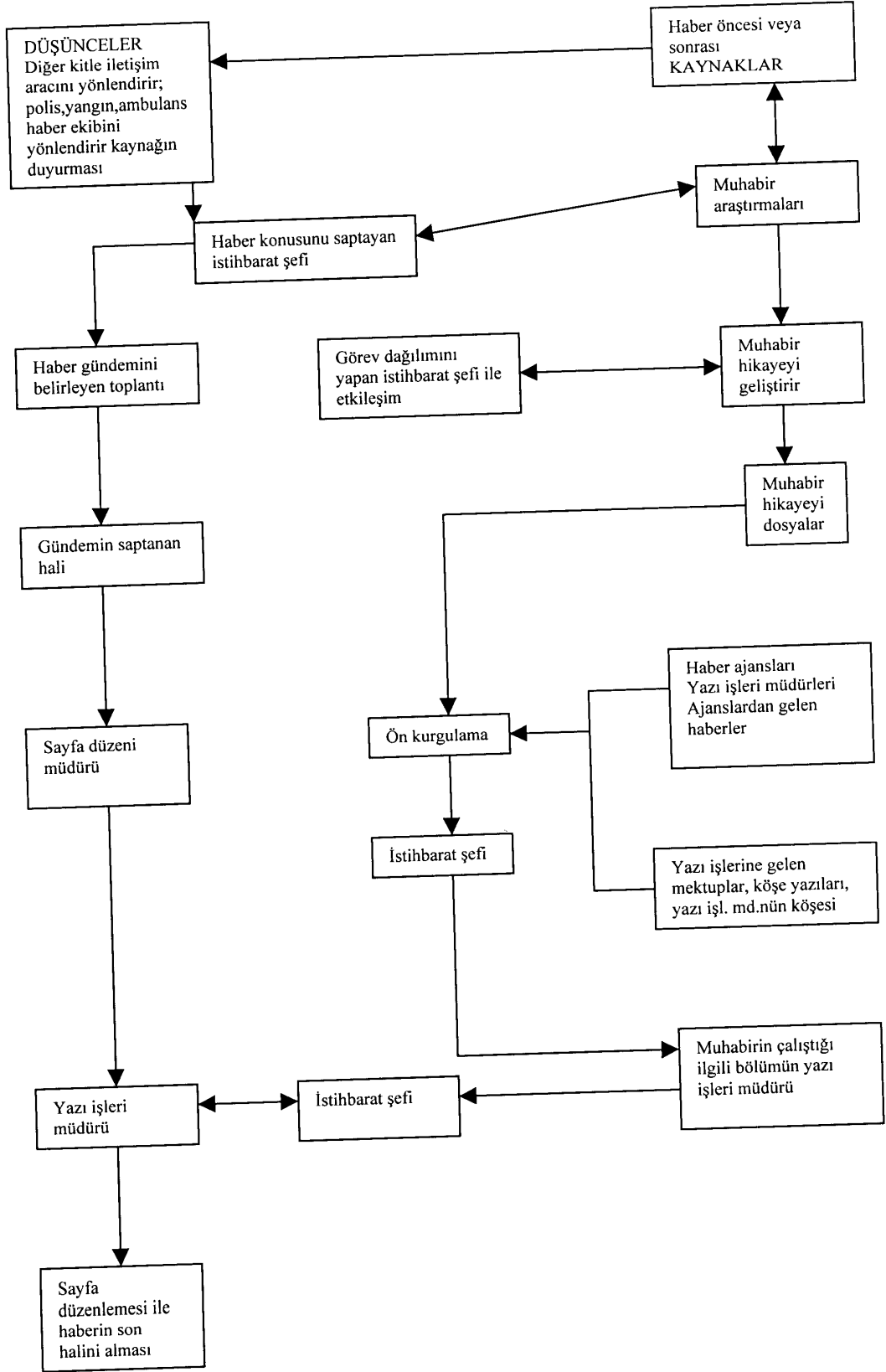
Her an her bölgede muhabir bulundurması mümkün olmayan gazetelerin en önemli haber kaynağı haber ajanslarıdır. Gazeteciler, haber ajanslarının hizmetlerinden, bu kuruluşlara ortak olarak veya abone bedeli ödeyerek yararlanabilmektedirler. Ajans, meydana gelen olaylar arasından gazetenin ilgi alanına giren ve okuyucunun dikkatini çekeceği düşünülen haberleri en kısa sürede gazeteye iletmekle yükümlüdür. Ajansın çeşitli bölgelerdeki bürolarından, muhabirler tarafından iletilen binlerce haber ajans editörüne iletilir. Burada değerlendirmeler yapılarak önemli ve haber değeri olduğu düşünülenler haber editörüne iletilerek ardından konu ile ilgili birimlere ulaştırılır. Haberin türüne göre (ekonomi, kültür-sanat, spor v.b) ilgili bölümlerde gerekli ekleme, çıkarma, tercüme yapılmasının ardından tekrar ajans editörüne iletilen haberler onaylanarak gazetelere dağıtılır. Bu çalışmalar, muhabir-ajans-gazete arasında yoğun bir iletişim ağı ile gerçekleştirilir. Yıllar boyunca telgraf, teleks telefon ve uzak yazıcılarla(téléscripteur) yapılan bu haber akışı, günümüzde internet'in bu alanda da kullanılmasıyla daha yoğun ve hızlı gerçekleşmektedir. (Gamble ve Gamble 1989:95-96; Gaillard 1991:43-44).

Gazetelerin önemli bir haber kaynağı olan muhabir olayı görmek, işitmek, hissetmek, kaydetmek ve anlatmak üzere gönderilmiş gazetecidir (Gaillard 1991: 57). Muhabirler belli bir gazete adına sorumlu oldukları bölge veya konuda, önceden bilinen veya beklenmedik olayları yerinde

gözlemleyerek haber halinde sunarlar. Toplantılar, polisiye olaylar, basın toplantıları, mahkeme kararları, parlamento, sanat, eğlence yerleri, eğitim kurumları vb. yerlerdeki haber niteliğinde olan olaylar hakkında halkı aydınlatıcı bilgiyi toplayarak yayın için hazır hale getirirler(Gamble ve Gamble 1989: 95; Tokgöz 1994: 163)

Muhabir, okuyucu adına olayları gözlemek ve anlamak ile yükümlüdür. Gözlemlediklerini okuyucuya aktarırken, haberin oluşturulmasında ve yayınlanmasında belirlenmiş kurallara bağlı kalarak olay hakkındaki bilgileri belli bir düzen içerisinde okuyucuya sunar. Bu kurallar haber değeri olan noktaları veya olayları açıklamak için gerekli bilgilerin toplanması işlemlerini içerir. Bu işlemler bir süreci ifade etmektedir ve haberin değerlendirilmesi(evaluative), işlenmesi(operational), açıklanıp yorumlanması(interpretative/constructional) ve yayınlanması(editorial) aşamalarından oluşur. Haberin içeriğinde öncelikle 6 temel unsur gözetilir. Kısaca 5N1K olarak adlandırılan ve haberin girişini oluşturan bu unsurlar olayla ilgili “ne, nerede, ne zaman, neden, nasıl ve kim” sorularına yanıt verir. Haberin gövdesi ise bu bilgilerin geliştirilmiş ve açıklanmış şeklidir. Haber sürecinin başlaması, gazetecinin bilgisine veya içgüdülerine dayanır. Haber değeri olabilecek, okuyucunun ilgisini çekebileceği düşünülen haberler için, hazırlık devresinde, olaylar hakkında gerçekleri ve geçmişe ait bilgileri elde etme gereği ortaya çıkar. Özellikle, soyut haber olarak nitelenen ve okuyucunun haberi anlaması için mutlaka açıklayıcı bilgilerin olması gereken haberlerde bu şarttır. Bu aşamada devreye basılı kaynakların da elde edilebileceği kütüphaneler ve arşivler girer (Campbell 1997: 2; Tokgöz 1994: 132,155).

McQuail ve Windahl(1997:209) bir gazetenin haber üretim sürecini Ericsson, Baranak ve Chan'ın araştırmasına dayanarak açıklamaktadır (Bkz Şekil 2).

Şekil 2: Haber üretim süreci (McQuail ve Windahl 1997:209)

Gazeteler için üçüncü önemli haber kaynağı ise araştırmaya dayanan haberlerdir. Araştırmacı gazetecilik (investigative journalism), “muhabirin yazacağı haberle ilgili enformasyonu arayıp bu enformasyonun üzerindeki örtüyü kaldırdığı bir gazetecilik biçimi”¹ olarak tanımlanmaktadır. Bu alanda çalışan gazeteci, genellikle başka hiçbir olayla ilgilenmeden belli bir olay hakkında derinlemesine araştırma yapmaktadır. Bu olaylar daha çok hükümete ait yolsuzluklar, özel sektördeki yanlış uygulamalar, polis ve adliye haberlerinin araştırılması gibi kamuoyunu yakından ilgilendiren olaylardır. Haberi desteklemek amacıyla yapılan, olayla ilgili geniş açıklamalar, geçmişe ait bilgiler, uzun zaman araştırma yapıldıktan sonra yayınlanmaktadır (Gamble ve Gamble 1989: 97-98; Tokgöz 1994: 281-282).

Gazetelerin kütüphaneleri, arşivleri ile bilgi ve belge merkezleri, bir haberin oluşturulmasında büyük öneme sahiptir. Bu merkezlerin sağladığı hizmetler sayesinde haberle ilgili geçmişe ait bilgilerin elde edilmesi, gerçeklerin görülerek, olaylara farklı bakış açılarının yakalanması mümkündür (Hansen, Ward ve McLeod 1987: 714).

Bir olay meydana geldiğinde henüz sadece bir olaydır. Bunun haber olabilmesi için bazı öğelerle beslenmesi gerekir. Adil(1991:24)'in de belirttiği gibi “Haber, öncesi ve sonrası ile vardır”. Haber bilgisini üç boyutu ile incelendiğinde “habere neden olan olaylar nelerdir?” “o anda neler meydana gelmiştir?” ve “bu olaylar ne sonuçlar doğuracaktır?”. Tüm bu soruların cevaplanması haberin anlamını ortaya çıkaracaktır. Olay anında neler meydana geldiği muhabirin gözlem ve ilgisine bağlıdır. Fakat olayın nedenleri, olaydaki kişiler hakkındaki bilgiler ve olayın sonucu hakkında gazetecinin yorum yapabilmesi yapacağı araştırmaya bağlıdır. Bu araştırmayı en doğru ve en hızlı yapabileceği yer gazetenin belge ve bilgi merkezidir.

¹ “Araştırmacı Gazetecilik(Investigative Journalism)” MUTLU, Erol. İletişim Sözlüğü,1998:44

Yapılan araştırmalara göre (Hansen,Ward ve Mcleod 1987:716; Joseph1993: 71) gazeteciler, gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini en çok haberin geçmişi hakkında bilgi aramak, eski tarihlere ait gazetelerin kupürlerini incelemek üzere kullanmaktadırlar. Gazetenin geniş bir kupür koleksiyonuna sahip olması haber sürecini olumlu yönde etkilemektedir.

II.4. BİLGİ ERİŞİM VE YAZILI BASIN

İnsan, yaşamını devam ettirmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bilgiye ihtiyaç duyar. Sosyologlar bilgiyi, eşya ya da doğaya egemen olmak için kullanılan bir araç olarak tanımlamaktadırlar (Armağan 1974:8). Bu tanımlamanın, hem "information" anlamındaki bilgiyi hem de "knowledge" anlamındaki bilgiyi kapsadığı görülmektedir. Kullanıcı araştırmaları açısından bilgi; gerçek verilerin, fikir ve düşüncelerin belirtilmesi ya da kitap, dergi gibi fiziksel bir varlık, ya da mesaj içeren (sözlü, yazılı, elektronik v.b.) bir kanaldır. Bilgi, insanların kafasındaki kuşkuların ortadan kalkmasına yardımcı olmaktadır (Rohde 1986:50-51).

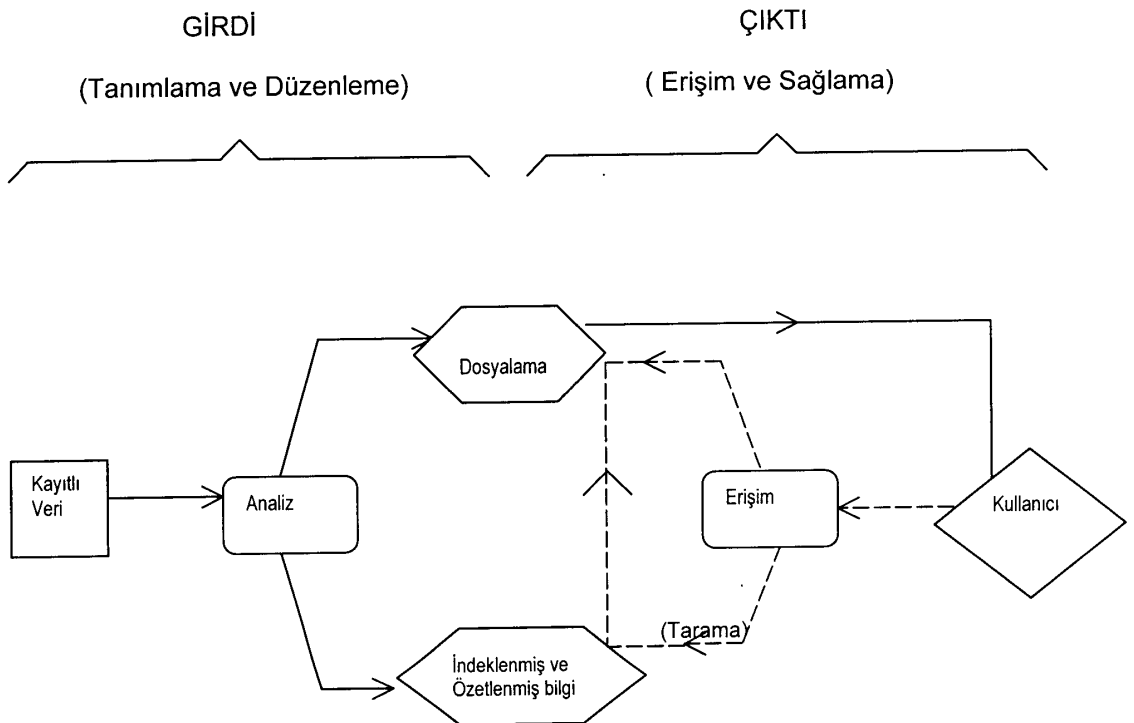
Genel anlamda, "bir bilgi isteği olan kullanıcının bu isteğinin giderilebilmesi için ilgili bilgi ve belgelere yönlendirilmesi" (Robertson 1981:9) olarak tanımlanan bilgi erişim, bir süreci kapsamaktadır. Bu süreç; bilgi parçalarının sunulması, depolanması, düzenlenmesi ve elde edilmesi işlemlerini içermektedir (Salton ve McGill 1983:1).

Doyle(1975:191)'un oluşturduğu "bilgi sistemi" tablosu bilginin kullanıcıya ulaşana kadar geçirdiği aşamaları ve bilgi erişim evresinin bu süreçteki yerini açıklamaktadır (Bkz. Şekil 3).

Şekil 3'de de belirtildiği gibi kullanıcı, iki aşamadan oluşan (girdi, çıktı) bilgi sisteminin son halkasında yer almaktadır. Bilgi erişim sürecinin temelini

belge oluşturmaktadır. Belgeler kullanıcının aradığı bilgiye ulaşabilmesi için düzenlenir. Bu aşama, kayıtlı verilerin(basılı, sözlü, görsel, elektronik), kataloglama, sınıflamasının yapılması, konu indeksi ve özetlerin oluşturulması işlemlerini kapsamaktadır. Bu işlemlerden konu indekslemesi iki adımdan oluşmaktadır. Birincisi içerik analizi, ikincisi ise içerik analizinin bir indeksleme diline çevrilmesidir. Bu, denetimli, doğal ya da serbest dille gerçekleştirilebilmektedir. Bu aşamada analizci, bu belge nedir ve kullanıcı bu belge ile neden ilgilenir sorularını yanıtlamaktadır. Daha sonra dosyalanan bilgiler potansiyel kullanıcılar için hazır hale gelmektedir (Lancaster 1979:7-11).

Kullanıcısından gelen farklı tipteki bilgi istekleri için bilgi uzmanı tarama stratejisi geliştirir. İlk adım olarak istek analiz edilir. Ardından bu analizin indeks terimlerinde tanımlanması gerekir. Ardından kart ortamındaki kayıtlar, basılı indeksler, mikroformlar, diskler v.b. her ortamdaki bilgi araştırılır. Bu aşamada kullanıcı tarama sonuçlarından memnun kalmadığı takdirde tarama süreci yinelenir (Doyle 1975:191; Lancaster 1979: 7-11).

Şekil 3. Bilgi sistemi (Doyle 1975:191)

Bilgi erişim sürecinde bilgi hizmetlerinin ve bilgi merkezlerinin görevi, belirli bir kullanıcı grubu ile bilgi kaynakları arasında köprü oluşturmaktır. Zihninde oluşan fikirleri, bilgileri kitap, dergi, patent, rapor v.b. ortamlarda yayınlayan yazar böylece bu bilgileri kullanabilecek kişilere ulaşabilmektedir. Bu, doğrudan kişilerin bu kaynakları satın alması ya da bilgi merkezleri aracılığı ile olmaktadır. Bu merkezler, araştırmacılar için bu kaynaklara sürekli erişim garantisi sağlar. Ayrıca belge ve bilgi merkezi, kataloglama, sınıflama, indeksleme, özetleme gibi benzer düzenlemeler içerisinde ikincil kaynakların oluşturulmasında da önem taşımaktadır. Bu kaynaklar da doğrudan veya çoğunlukla bilgi merkezleri aracılığı ile kullanıcı (araştırmacı) grubuna ulaştırılır. Kullanıcıya ulaşan bilgi yorumlanarak tekrar bilgi kaynağı olarak geri dönmektedir (Lancaster 1979: 1-4).

II.4.1. YAZILI BASINDA BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİ

Gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin haberin oluşturulmasındaki rolü her ne kadar görünmez olsa da, özellikle bilgi kaynaklarını merkezi olarak toplaması açısından önemlidir. Ayrıca, bu merkezlerde çalışan bilgi uzmanının mesleki bilgisini, geleneksel ve modern bilgi erişim yöntemleri ile birleştirmesi ve güvenilir haberin, zamandan tasarruf edilerek oluşturulmasına ve bilginin yeniden kullanılmasına katkısı göz ardı edilemez (Ward, Hansen ve McLeod 1988:143). Gazetelerin kendi bünyelerinde bir kütüphane oluşturma gereksiniminin pek çok nedeni vardır. Nitekim toplumsal olaylar, savaşlar, deprem, sel, yangın gibi felaketler incelenirken, okuyucunun sadece olayların rapor edildiği haberle tatmin olmaması; haberde güvenilirlik, doğruluk, analitik, yoruma ve çözümlenmelere dayalı profesyonel bilgi araması, gazeteler arasındaki yarış köpüklemiştir. Buna bağlı olarak konusunda uzmanlaşmış gazeteci ihtiyacı ortaya çıkmış; haberin doğruluğu, geçmişini elde etme ve yorum, okuyucunun haberde aradığı nitelikler haline gelmiştir. Gazetelerde kütüphane kurma ve kupürlerin bu merkezlerde düzenlenme çalışmalarına bu ihtiyaçların giderilmesi

amacıyla başlanılmıştır. Nitekim, 1800'lerin başlarında yayımlanmaya başlayan New York Herald, New York Tribune, New York Times gibi gazeteler bir süre sonra kütüphanelerini oluşturmaya başlamışlardır. Kurulduğu dönemlerde “geçmiş tarihli haber ölü haberdır” fikrine dayanarak “morg” olarak adlandırılan bu merkezlerde, önce sadece danışma kitapları yer almış, kupürler ve fotoğraflar daha sonra dermeye katılmıştır. Kupürlerin geriye dönük olarak indekslenmesinde önceleri biyografik bilgilere ağırlık verilirken, koleksiyonların genişlemesi üzerine konuya göre indeksleme çalışmaları da başlamıştır. 1900'lerin ilk yarısı, özellikle I.Dünya Savaşı dönemi, ekonomik kriz, doğal afetlerin yaşandığı dönemlerde, gazetelerden beklenen daha nitelikli haber anlayışı, gazete kütüphanelerinin niteliklerini de gündeme getirmiştir (Semonche 1998).

Her geçen gün artan bilgi ihtiyacını karşılama gereği gazete kütüphanelerinin hizmetleri çeşitlenerek; bilgiye daha çabukerişebilmek için yapılan çalışmalar hızlanmıştır. Teknolojik gelişmelerin gazetecilik alanını etkilemesiyle önceleri elle indekslenen ve A4 boyutundaki kağıtlarda dosyalanan kupürler zamanla önce mikroformlara, oradan optik disklere ve günümüzde ise bilgisayarların belleğine girerek elektronik ortamda iletilebilir hale gelmiştir. Gazetecilerin bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışları ile ilgili araştırmaların da bu gelişmelerle paralellik gösterdiği görülmektedir (Smith G. 1995: 282-286; Foley ve Briscoe 1989: 15-24).

II.5. GAZETECİLİKTE BİLGİ ERİŞİM KAYNAKLARI

II.5.1. BASILI VE MİKROFORM KAYNAKLAR

Gazetelerin depolanması, korunması ve erişimi her zaman sorun olmuştur. Bu amaçla pek çok yöntem geliştirilmiş, teknolojik gelişmeler de bu amaca sürekli hizmet etmiştir.

Gazetelerin kupürler halinde kesilerek dosyalanmasının pek çok zorluğu bulunmaktadır. Başta insan gücüne bağlı bir yöntemdir ve uzun zaman alan işlemler içerir. İndeks kelimelerinin belirlenmesi, sınıflamanın tam içeriği yansıtmaması ve dosyalama sorunları, güncellenmenin yavaş olması, depolama ve koruma güçlükleri, kayıpları engellemek için kayıtların sürekli takip edilme zorunluluğu, karşılaşılan diğer bazı temel sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Whatmore 1978: 32-40). Bazı ülkelerde gazetelerin elci yöntemlerle indekslenmeye başlanması 1850 yıllarına kadar geriye gitmektedir. Hatta London Times gibi bazı gazeteler 1790'lara kadar geriye giderek indeksleme yapmışlardır. Bu çalışmaların bir kısmı ölüm ilanları ile ilgili, elle yazılmış kayıtlardan oluşurken, bazıları kişileri ve yerel haberleri kapsayan, daktilo ile yazılmış, katalog kartlarından oluşmakta idi. A.B.D'de en fazla kullanılan ve çok önemli kabul edilen The New York Times Index'in ilk basılı indeksi iki sayfadan oluşmakta idi. Aslında gazete kütüphaneleri kendi yayınlarını kendi çalışanlarından çok dışardaki araştırmacılar için oluşturmaktadırlar. Gazetecilerin kullanımına yönelik, kupürün kendisine ulaşma istekleri dikkate alınarak genellikle kişi adı, konu gibi erişim öğeleri kullanılarak düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Semonche 1998).

Kupür koleksiyonlarının elci yöntemlerle oluşturulması mikroformların kullanılmaya başlanmasıyla büyük ölçüde terk edilmiştir. Mikroformların ortaya çıkışı 1853 yılına kadar giderken kütüphanelerde ancak 1930'lu yılların sonlarına doğru kullanılmaya başlamıştır. İlk olarak 1938 yılında Harvard Üniversitesi Foreign Newspaper Microfilm Project(FNMP) ile uygulamaya başlanmıştır. Ancak, mikrofilmlerin gazetecilikte kullanımının yaygınlaşması ise 1950 yılından sonraya rastlamaktadır(Folcarelli 1982:5). Gazeteler için genellikle 16 mm.lik filmler kullanılmaktadır. Gazete resimlerinin şeffaf filmlere geçirilmiş hali olan mikrofilmler, özellikle arşiv belgelerinin saklanması açısından kalıcı bilgi ortamlarıdır. Lamba, mercek ve bir ekran sayesinde bu fotoğrafın insan gözüyle okunabilecek oranda büyütülmesi sağlanır. Mikrofilmlerle, kağıdının özelliğinden dolayı yıpranması ve yırtılması çok kolay olan gazetenin orijinal görüntüsünün uzun yıllar

boyunca elde edilebilmesi mümkün olmaktadır. Mikrofilmlerin en büyük avantajlarından birisi de yer sorununa çözüm getirmesidir. Gazete kütüphanelerinin en büyük sorunu, her geçen gün artan sayıdaki yüzlerce cilt gazetenin nerede saklanacağı ve nasıl korunması gerektiğidir. Özellikle gazetelerin eski yıllardan beri yayınlandığı da göz önüne alındığında, bu teknik sayesinde küçücük raflarda çok sayıda ve çok eski yıllara ait gazetelerin kolayca saklanabilmesi sağlanmaktadır. Yapılan hesaplamalara göre kağıt formundaki bir gazetenin saklanması ile aynı gazetenin mikrofilm formunda saklanması arasında %90-95 yer tasarrufu sağlanmaktadır. Mikrofilmlerin bir başka olumlu özelliği ise kaybolma riskinin az olmasıdır. Okunabilmesi için belli bir donanım gerektirmesi nedeniyle ancak kütüphane içinde kullanılabilmeleri, yırtılma, kaybolma, çalınma riskini en aza indirmektedir. Gerektiğinde mikrofilm okuyucu-yazıcı ile, her ne kadar orijinali gibi olmasa da, orijinalinin birebir kopyası olan basılı kopyayı alma imkanı da bulunmaktadır. Mikrofilmler sayesinde, eski ya da yıpranmış bir belgenin en azından içindeki bilgilerinin kopyalanması, kağıttan filme, filmden filme çekilmesi ya da slayt gibi farklı bir formatta sunulması mümkündür. (Folcarelli 1982:10-12; Smith G. 1995:282-283; Smith L. 1993: 32).

Computer Output Microform (COM) teknolojisinin gazetelerin indekslenmesinde kullanılmaya başlaması özellikle geniş boyuttaki indeksler için önemli bir aşama olmuştur. Ancak bu teknolojinin özellikle pahalı olması ve verilerin kontrolünde yaşanan güçlükler önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır (Whatmore 1978: 164; Folcarelli, Tannenbaum ve Ferragamo 1982: 149).

Tüm bu avantajlara karşın mikrofilmlerin kullanımını sınırlayan bazı dezavantajları da bulunmaktadır. En önemli sorun konu erişimidir. Özellikle gazetelerin kullanımında bir konu indeksi oluşturulmamışsa bir makaleye ya da bir konu hakkındaki haberlere erişmek araştırmacı için çok zaman alıcı ve zor olmaktadır. Ayrıca mikrofilmlerin kullanımındaki güçlükler, kullanılabilmesi için belli donanım ve kütüphanede belli bir bölümün ayrılması gereği, göz

sağlığına etkileri, zamanla kullanılmaktan yıpranması, yırtılması ve bazı bilgilerin yok olması, koruma sorunları, mikrofilm formatları ile donanımın uyumsuzlukları 21.yüzyıla gelindiğinde tam anlamıyla çözümü bulunamamış sorunlardır (Folcarelli 1982:10-12; Smith G. 1995:282-283; Smith L. 1993: 32).

Teknolojik gelişmelerle birlikte bilgisayar ortamında ucuz ve kullanımı kolay indeksleme programların geliştirilmesi bu alanda yeni bir dönemin başlamasını da sağlamıştır.

II.5.2. INTERNET VE VERİ TABANLARI

İnternetin insanlığın hizmetine girmesi, iletişim ve bilgisayar teknolojilerinde devrim olarak nitelenmektedir. Coğrafik sınır tanımadan bilgisayarlar arasında işbirliği ve veri iletişimi sağlayan bir araç olan internetin oluşturulması düşüncesi 1960'lı yıllara kadar dayanmaktadır. Defence Advanced Research Projects Agency (DARPA) küçük ağların birbiriyle iletişimini sağlayacak bir protokol oluşturulması fikri ile araştırmalara başlamıştır. 1969 yılında ARPANET ağı üzerinde ilk denemeler gerçekleştirilmiş ve 1972 yılında kamuoyuna bu ağın(internet) ilk tanıtımı yapılmıştır. Zamanla TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) adı verilen ve bugünkü internette veri değişiminin temelini oluşturan protokol geliştirilmiştir. Web, Gopher gibi araçların geliştirilmesiyle veri değişimi son kullanıcılar için daha kolay hale gelmiştir (Liener ve diğerleri 2000; Akgül 1999:5).

Öncelikle bilgisayar teknolojisinin, ardından da internetin insanoğlunun hizmetine sunulması, insanlık tarihinde yeni bir çağ açmıştır. Bilgi teknolojileri bilginin düzenlenmesi, sunulması ve paylaşımında çeşitlilik getirirken, bilgi çağının gelişimi ivme kazanmıştır. Pek çok meslek gibi gazetecilik de bu teknolojik gelişmelerden etkilenmiştir. İster geleneksel anlamda bir koleksiyon olsun, isterse bilgisayar ortamında, kupürler gazetelerin belge ve bilgi

merkezleri için vazgeçilmez bilgi kaynaklarıdır. Toplumsal sorumlulukları olsa da sonuçta bir işletme olan ve ürünü haber olan gazetelerde zaman kar anlamına gelmektedir. Gazete işletmelerinde haberin kısa sürede oluşturulup baskıya yetiştirilebilmesi için bilgi arama sürecinin de kısa zamanda gerçekleşmesi gerekir. Bu açıdan bilgisayara dayalı veri tabanları büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Yurt dışında, gazetelerde yer alan haberlerin ve makalelerin tam metin olarak veri tabanı haline getirilmesi fikri, gelişmiş ülkelerde veri tabanlarının gelişmesiyle birlikte, 1960'lı yıllarda başlamıştır. Bu konuda ilk çalışma olan ve Automated Systems Committee of Newspaper Librarians(ASCNL) tarafından düzenlenen bir seminerde gazetelerle ilgili çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır (Chronology of.....) Gazetecilik alanındaki teknolojik gelişmeler gazete kütüphanecilerinin bu konudaki hayallerini gerçekleştirmelerine imkan vermiş ve ilk uygulama 1974'te New York Times Infobank'ın çevrimiçi olarak ama sadece özet vererek hizmete başlamasıyla gerçekleştirilmiştir. Daha sonra birkaç gazete daha çevrimiçi olarak kendi kuruluşlarında, gazete makalelerinin özetlerinin taranmasına imkan vermiştir. Fakat bunların tam metin erişimleri yine mikrofişlerle desteklenmiştir. New York Times Infobank, ancak 1980 yılında kullanıcılarına tam metin hizmet vermeye başlamıştır. Aynı dönemlerde VU/TEXT gibi veri tabanı hizmeti veren şirketler de, diğer gazetelerin tam metin olarak hizmete sunulmasını sağlamaya başlamıştır. 1992 yılına gelindiğinde ise A.B.D'de, 150'den fazla gazetenin tam metin olarak hizmete açıldığı görülmektedir(Chepesiuk 1996: 50 ; Foley ve Briscoe 1989: 16-21).

Veri tabanları ikiye ayrılır:

- 1- Gönderici tip veri tabanları: Bunlar kullanıcıyı, asıl kaynağa yönlendiren kaynaklardır. Bibliyografik ve rehber veri tabanları olarak kendi içlerinde ikiye ayrılır.

2- Kaynak veri tabanları: Kullanıcının aradığı bilginin yer aldığı birincil kaynaklardır. Bunlar ise sayısal, metin-sayı ve tam metin olarak üç gruba ayrılır. Sayısal veri tabanları değişik türdeki sayısal verileri kapsarken sayı-metin veri tabanları hem sayı, hem metnin yer aldığı bilgileri içerir. Tam metin veri tabanları ise söz konusu kaynaktaki metinlerin genellikle tümünün yer aldığı veri tabanlarıdır. Gazete yazıları bu tür veri tabanları içerisinde yer alır.(Harter 1986: 2-6;219)

Haber veri tabanları tam metin dışında özet veya bibliyografik bilgi de verebilmektedir. Bibliyografik veriler gazetenin en son basımı alınarak belirlenir. Haberin başlığı, yazar adı, tarih, sayfa ve sütun, tanımlama için belirlenir. Genellikle günlük olarak güncellenen veri tabanları gazetenin içeriğini mümkün olduğunca yansıtmak zorundadır. Fakat bu tam anlamıyla mümkün değildir. Dizinleme yapan kişiler, kendi kriterlerini uygulayarak, bazı tür haberleri veya makaleleri içerik dışı bırakabilmektedirler. Örneğin, çok sayıda gazetede yayınlanan makaleler, uluslar arası haber ajanslarından alınan haberler, hava durumu, reklamlar, karikatürler, denizcilikle ilgili haberler, bulmacalar v.b veri tabanında yer almayabilir(Noras 1989:18-19; Foley ve Briscoe 1989: 20).

Tam metin veri tabanlarının, öncelikle, metnin kendine ulaşabilme imkanı vermesi, kısa sürede çeşitli başlıklar kullanarak ve serbest metin tarama imkanı bulunması, hızlı olması, çıktı formatının denetlenebilmesi, hemen her gün güncellenmesi, ücretlendirme açısından serbestlik sağlaması, tercih edilmesinde önemli etkenler olmuştur (Rowley 1996: 57; Smith G.1995:283). Bunların yanı sıra geleneksel yöntemlerle oluşturulan kupür koleksiyonlarının tam tersine, nerede yayınlanmış ya da yayınlanıyor olursa olsun, sadece belli bir gazetenin değil, çok sayıda gazetenin herhangi bir tarihte yapılmış baskısının içeriğine erişmek mümkün olmaktadır. Bu özellik gazeteciler için araştırmalarında büyük önem taşımaktadır (Leonard 1991: 31).

Rekabet ortamı, gazetelere, haberler hakkındaki bilgilere ve kaynaklara daha çabuk ulaşabilme ve elde etme zorunluluğu getirmiştir. Hızla ilerleyen teknolojik gelişmelerle karşılaşan gazeteler bir anda bilgi bombardımanı ile karşı karşıya kalmışlardır. Kısa bir süre önce sınırlı sayıda ve tek çeşit kaynak ile yetinmek zorunda olan gazeteciler, artık daha çok çeşit ve seçeneği kullanma imkanına sahip olmuşlardır (Paul 1997). Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, hem diğer gazetelerdeki bilgileri de elde etme imkanı sağlayan, hem de bilgiye hızlı ve tam metin olarak ulaştıran kupür veri tabanları, gazetecilerin kullanımına sunulmuştur.

II.5.3. GAZETECİLİKTE BELLİ BAŞLI VERİ TABANLARI

Gazete işletmeleri, hizmet üreten kuruluşlardır. Ancak, gazetelerin sunduğu hizmet, gazete, dergi gibi basılı bir maldır. Bu hizmet, üretim özellikleri nedeniyle diğer işletmelerin ürünlerinden farklı bir yapıya sahiptir. Basın, toplumun gelişmesinde ve yönlendirilmesinde yasama, yürütme ve yargı güçlerinden sonra dördüncü güçtür. Hatta basın, bu güçlerin kullanımını şekillendirmesi nedeniyle birinci güç olarak da nitelenmektedir (Bodur 1997:7). Tüm bu özellikler de basının ortaya çıkardığı ürünü diğer ürünlerden farklı kılmaktadır. Bu farklılık sektörde çalışanları da diğer meslek gruplarından ayırmaktadır.

Dünya'da, yerel ve ulusal gazetelerin yer aldığı pek çok veri tabanı bulunmaktadır. Bu veri tabanlarının ilk oluşmaya başladığı dönemlerde gazeteler öncelikle kendi yayınlarının eski tarihlerdeki sayılarına kendi kurumları içerisinde (in-house) kullanımı amacıyla başlanmıştır. Ancak zamanla bu ihtiyaç, diğer gazetelerin eski sayılarına da erişim isteğini doğurmuştur. Bu ihtiyaç ve istek, ulusal ve yerel pek çok gazetenin, veri tabanı hizmeti sağlayan birimler tarafından hizmete sunulmasını sağlamıştır.

Literatürde yapılan araştırmalara göre (Hansen ve Ward 1991: 269; Garrison1997; Krumenaker 2000) gazetelerin bir kısmının üye olduğu ve pek çok gazeteyi içeren, büyük birimler olarak nitelenen veri tabanları arasında LEXIS/NEXIS, DowJones, PAPERS ve PAPERSNU, VU/TEXT yer almaktadır.

II.5.3.1. LEXIS/ NEXIS

LEXIS/NEXIS, 1973 yılından beri bilgi hizmetleri alanında yer almaktadır. Web, çevrimiçi hizmetler, CD-ROM ve basılı biçimde çeşitli hizmetler sunmaktadır. Öncelikle hukuk alanında veri tabanları oluşturan şirketin, araştırmacılara ve kuruluşlara güncel ve arşiv niteliğinde bilgileri sağlayan hizmeti 1979 yılından itibaren başlamıştır. Bu veri tabanında, tüm dünyadan çok sayıda gazete, dergi, ticari belgeler, vergi ve ekonomi bilgileri, şirket bilgileri yer almaktadır. 31.300 kaynak içerisinde 25,300'ü haber ve ticari bilgi içermektedir. Yaklaşık 1994 yılında web üzerinden tarama imkanı sunulmaya başlanmıştır (LEXIS-NEXIS Company... <http://www.lexis-nexis.com...>) Taramalar NEWS Library hizmeti ile gerçekleştirilmektedir. Smart Index teknolojisi kullanmaya başlayan birimde 36 konuda, doğal dille tarama imkanı verilmekte, detaylı arama yapılabilmektedir. 500.000 şirket bilgisine ve Web sayfalarına gazeteler ve haber ajanslarına ulaşılarak tarama yapılabilmektedir (New LEXIS-NEXIS...2000). Yaklaşık 130 gazete tam-metin olarak taranabilmektedir. Gazetelerin 32 tanesi sadece LEXIS-NEXIS'de bulunmaktadır. Kullanıcıya taramak istediği yayınların listesini oluşturma ve detaylı arama yapma imkanı sağlamaktadır. Sonuçlar, metin, metin-grafik, PDF veya RealPage şeklinde farklı formatlarda sunularak kullanıcıya tercih imkanı verilmektedir (Krumenaker 2000).

II.5.3.2. DOWJONES INTERACTIVE

Dow Jones & Company tarafından kullanıma sunulan DowJones Interactive çok sayıda gazete, dergi, haber ajansının güncel ve arşiv bilgilerine erişim

imkanı vermektedir. Tüm dünyadan 106 gazete taranmaktadır. Bunların içerisinde ise 13 tanesi sadece DowJones'da bulunmaktadır. Kullanıcının, taramak istediği 25 gazeteyi seçerek taramasını sınırlandırma ve isterse bu listeyi kişiselleştirme imkanı bulunmaktadır (Krumenaker 2000; DowJones...; <http://www.askdj.dowjones....>).

II.5.3.3. PAPERS ve PAPERSNU

Dialog tarafından sunulan DataStar'da 350 veri tabanı bulunmaktadır. DataStar Web ile kullanıcılarına çevrimiçi erişime ek olarak Web üzerinden erişim de sağlanmaktadır. Hizmetler arasında bulunan 88 gazete PAPERS ve PAPERSNU veri tabanları içerisinde One Search Categories ile taranabilmektedir. 2000 yılı verilerine göre PAPERS 58, PAPERSNU ise 29 gazeteyi içermektedir. Bu gazeteler içerisinde 19 tanesi sadece Dialog'da bulunmaktadır. Ancak 2001 tarihinde yapılan bir anlaşmaya göre Gale Group Gannett'e ait 98 gazetenin arşivine de erişim imkanı sağlamıştır(Quint 2001). "Guided Search" seçeneğinde A.B.D.'de bulunan gazeteler dört coğrafik bölüme ayrılarak verilmekte, bir bölüm ise diğer ülkelerde bulunan gazeteleri içermektedir.. Tarama sonuçları daha sonra tekrar erişebilmek amacıyla kaydedilebilmektedir. Dialog Web/FT gazetelerin isimleri, dosya numaraları v.b. konularda daha detaylı arama imkanı vermektedir (Krumenaker2000; Dialog....).

II.5.3.4.VU/TEXT

VU/TEXT, 1970 yılında, aslında gazetecilerin ve yazarların bilgi ihtiyacı düşünülmeden kurulmuştur. Ancak, zamanla (yaklaşık 1978 yılında) Philadelphia gazetelerinin haberlerini elektronik ortamda hazırlamaya ve depolamaya başlaması ile gazetecilere sunulabilecek bir elektronik kütüphane fikri ortaya çıkmıştır. 1982 yılından itibaren ise diğer gazetelerin arşivlerinin de elektronik ortamda erişilebilir duruma getirilmesine başlanmıştır. 1996 yılından sonra bu arşivlere News Library adı altında

Web'den erişim imkanı sağlanmıştır. News Library 73'ü A.B.D. ve 5'i Kanada'ya ait olmak üzere 78 günlük gazetenin ve bazı haber ajanslarının arşivine erişim sağlamaktadır. Bu gazeteler içerisinde 26 tanesi yalnızca News Library'de bulunmaktadır. Coğrafik bölgelere göre, ya da gazetenin adına göre tarama imkanı verilmektedir. Basit veya detaylı taramalarda tarih sınırlaması, doküman sayısı gibi sınırlamalara izin verilmektedir. Sonuçlar yayın tarihi, kaynak ismi, başlık, ilk paragraf, arama yapılan kelimenin sayısı ve makaledeki toplam kelime sayısı elde edilebilecek şekilde sunulmaktadır. Tüm bu bilgilere ücretsiz ulaşan kullanıcının, istediği makalenin tamamını görebilmek için ödeme yapması gerekmektedir (Hollbert ve Willmann 1987:8; Mandelbaum 2000;.Newslibrary).

Veri tabanları, gazetecilere, pek çok gazetede eski ve yeni tarihli habere ve bilgiye hızlı erişim olanağı sağlamaktadır. Ancak veri tabanları açısından da bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bir çok veri tabanındaki gazetelerin çoğunluğunun aynı gazeteler olması ikilemelere(duplication) neden olmaktadır. Ayrıca kullanıcının iyi belirleyemediği anahtar kelimeler, gazetecilere yardımcı olmaktan çok, hem zaman kaybına neden olmakta, hem de onları bir veri yığınının altına sokmaktadır. Bu tür sorunların aşılabilmesi amacıyla gazetecilere taramalar konusunda bilgi ve beceri kazandırılması veri tabanlarının verimli kullanılmasında etkili olacaktır.

II.5.4. TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN BAZI ÇALIŞMALAR

II.5.4.1. HABERBANK

1988-1995 yılları arasında yayınlanan Haberbank Türkiye'nin ilk basın indeksi olma özelliğine sahiptir. Ocak-Aralık 1988 tarihine ait ilk sayısı Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet ve Tercüman gazetelerinde son bir yıl içerisinde yayınlanan olay, haber ya da demeçleri içermektedir. Son sayısı ise 1995 yılında yayınlanmış ve Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Türkiye ve Sabah gazetelerini kapsamaktadır. Türkiye'ye ait bir haber rehberi oluşturmak

amacıyla oluşturulan kaynakta konular, kişiler, kurumlar ve olaylarla ilgili bilgiler alfabetik düzende ve kısa özet veya haberin özünü verecek şekilde sunulmuştur. Köşe yazıları ile bir kısım magazin ve spor yazıları kapsama alınmamıştır. Son ciltte ayrıca indeks eklenmiştir (Haberbank 1988; Haberbank 1995).

Ekonomik Rehber Yayınları tarafından yayınlanan Haberbank, gazetelerde yer alan haberlere ulaşabilmek amacıyla gerçekleştirilen ilk çalışma olması nedeniyle önemli bir çalışmadır. Ancak, bu çalışmanın belli gazetelerle ve belli süre ile sınırlı kalması ve çalışmanın geliştirilerek devam ettirilememiş olması bu alanda önemli bir boşluk yaratmıştır kanısındayız.

II.5.4.2. GARILDI

Türkiye’de sayısal ortamda gerçekleştirilen ilk çalışma ise Boğaziçi Üniversitesi ve Aybim Bilgisayar Tic. Lim. tarafından Türk Bilim Vakfına önerilen ve kısa adı GARILDI olan Gazete Arşiv ve İletişim Dizgesi Projesidir. Proje kapsamında sabah ve diğer basın kuruluşlarının çıkardıkları gazetelerin arşivlenmesi için resim işleme ve iletişimi sistemi geliştirilmektedir. Gazete kuruluşlarının oluşturduğu sayfa düzeninden başlık, metin, resim, ve alt yazı alanları ayrıştırılarak veri tabanında saklanması amaçlanmıştır. Bu metinlere yayın adı, tarihi, sayfası v.b. gibi anahtar sözcüklerle, metin başlıkları ile ve metinde geçen kelimelerle tarama yapma imkanı sağlanması, diğer gazetelerin ise tarayıcıdan geçirilerek uygulanması planlanmıştır(Duran 1997:15-16). Şu anda GARILDI kapsamında Sabah Gazetesi’nin 1997’den itibaren, Cumhuriyet Gazetesi’nin 1998’den itibaren, Fotomaç Gazetesi’nin 1999 ve 2000 yılları ve Yeni Yüzyıl Gazetesi’nin 1998 yılına ait sayıları internet ortamında sunulmuştur. Ancak yapılan taramalarda anahtar kelimenin geçtiği haberin değil, bulunduğu sayfanın geldiği ve kelimenin hece olarak da sonuçlarda getirildiği ve uzun zaman aldığı görülmüştür. Bu nedenle GARILDI’nin bilgi geri getirmesi, isabet oranları ve erişim süresi üzerine ayrıca bir araştırma yapılmasının uygun olacağı düşüncesindeyiz.

II.6. GAZETECİLERİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARI

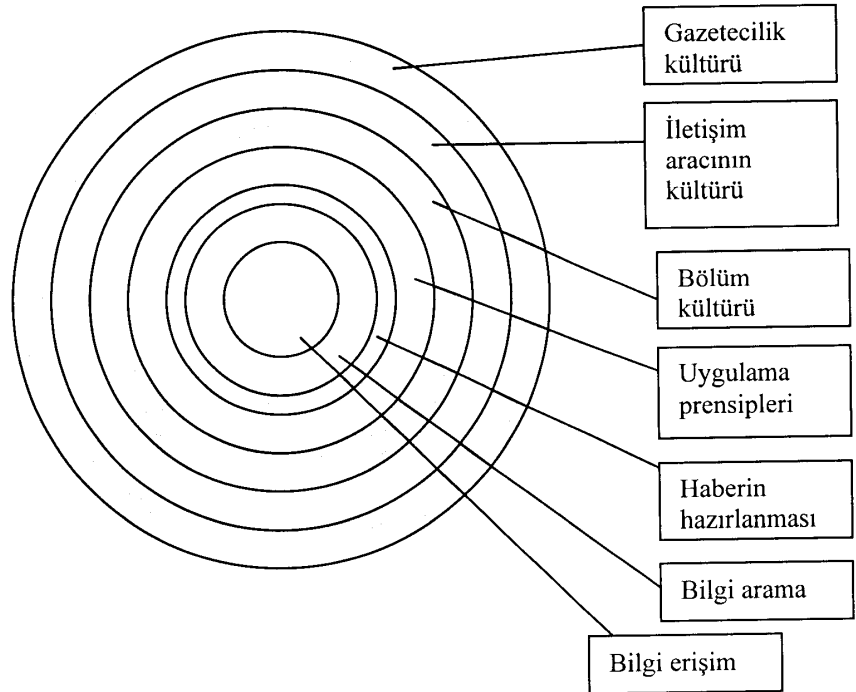
Gazeteler, hem kâr güden hem de hizmet üreten; bu hizmeti gazete olarak somut halde müşterisine sunan işletmeler olarak diğer kuruluşlardan farklı bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla bu hizmeti ortaya çıkaran çalışanları, yani gazeteciler de, diğer pek çok meslek grubundan farklı özellikler taşımaktadır. Gazetecinin en son haberi, doğru olarak ve tüm içeriği ile aktararak okuyucuyu tatmin etme isteği, üstelik de bunun belirli bir zaman içerisinde yapılması gerekliliği, bu insanları hızlı hareket etmek ve erişilmesi kolay bilgi kaynaklarına yönelmek zorunda bırakmıştır.

“Gazeteci haberi belirler, onun haber değerini değerlendirir, sorunu tanımlar, konunun nasıl araştırılacağını, kimlerle ilişkiye geçilip kimlerden bilgi alabileceğini, elde ettiği ipuçlarını değerlendirir, haberin temelini oluşturacak bilgileri de toplar ve yazım ölçütleri içinde zaman ve yazının gazetede yerleştirileceği alanı göz önünde bulundurarak okuyucuyu tatmin edecek şekilde sunar”(Campbell 1997: 61).

Gazeteciler pek çok özellikleriyle farklı gruplar halinde incelenmektedir. Nicholas ve Martin (1997: 44) gazetecileri çalıştıkları gazete türlerine göre, günlük ve pazar gazetelerinde çalışanlar, ulusal ya da yerel gazetelerde çalışanlar ve tabloid gazetelerde çalışanlar olarak gruplara ayırmaktadır. Gazetecilerin bilgi gereksinimi sadece çalıştıkları gazeteye göre değil; ilgilendikleri haberin özelliğine, belli bir alanda uzman olup olmadıklarına, ya da çalıştıkları birime göre de değişmektedir. Gazetenin kültür ve sanat sayfasında yazan bir gazeteci ile dış haberler veya spor haberlerinde çalışanlar arasında ihtiyaç duyulan bilginin derinliği bakımından farklılıklar vardır. Örneğin, bir haber ya da konuyla ilgili geçmişe ait temel bilgi isteği genellikle belli bir konu üzerinde çalışanlardan, araştırmacı ya da açıklayıcı haber veren gazetecilerden, editörlerden, köşe yazarları ve makale

yazarlarından gelmektedir (Nicholas ve Martin 1997: 44; Ward, Hansen ve McLeod 1988: 144).

Fabritius (1999), gazetecilerin bilgi arama davranışları ve gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin kullanımı ile ilgili yaptığı bir çalışmada, gazetecilerin kullanmayı tercih ettikleri kaynaklardan tatminlerine, erişim sorunlarına ve elektronik ortamdaki bilginin gazetecilikteki yerine kadar oldukça geniş bir araştırma yapmıştır. Gazetecinin bilgiyi arama davranışını yedi hiyerarşik kavram içerisinde tanımlamaktadır. Bu kavramlar; gazetecilik kültürü, iletişim aracının kültürü, çalıştığı bölümün kültürü, uygulama prensipleri, haberin hazırlanması, bilgi arama ve bilgi erişimdir (Bkz. Şekil 4).

Şekil 4. Gazetecilerin bilgi arama davranışı (Fabritius 1999)

Görülüyor ki Fabritius(1999), gazetecinin bilgi arama davranışları çerçevesinde içinde bulunduğu yapıyı birbiri ile etkileşimli ve içiçe geçmiş yedi hiyerarşik yapı içerisinde açıklamaktadır.

- Gazetecilik kültürü; gazetecilik uygulamalarını oluşturan değerler, kurallar, hareketler, alışlagelmiş düzeni içermektedir. Örneğin, haber değeri, haberin seçim kriterleri gazetecilik kültürünün karakteristik kavramları gibi.
- İletişim aracının kültürü; gazetecilerin çalıştığı, radyo, televizyon, gazete gibi farklı iletişim araçlarının, genel gazetecilik kültürü yanında kendine has dürtüleri, gelenekleri, müşterileri, kurumsal yapıları ve özellikleri vardır. Örneğin, dergiler gazetelerden farklı olarak belli bir konuda uzmanlaşır ve hepsinin kendine özgü ilgi alanları ve tarzı bulunur.
- Bölüm kültürü; aynı kuruluşun farklı birimleri arasında farklı görüş açıları bulunur. Dış politika ile ilgilenen birim ile spor haberleri birimi arasında bir olayın haber değeri konusunda farklı görüşler olabilir. Ayrıca üslup farkları bulunmaktadır.
- Uygulama prensipleri; gazeteciliğin genel prensiplerinin, iletişim aracının ve bölümün kültürü ile birleşerek çalışma hayatına uygulanmasıdır. Olayların izlenmesi, planlama, bilgi arama, haberin parçalarını ortaya çıkarma ve eldeki verileri düzenleme bu prensiplerin birer aşamasıdır. İşlemler uygulanır ve haber ortaya çıkar. Örneğin, haber değeri, gazetecilik kültürüne ait olsa da basımla ilgili düzenlemeler arasında da yer almaktadır.
- Haberin hazırlanması; ne tür bir yazı olursa olsun, bir haberin hazırlanmasında izlenen belli ve süregelen bir yöntemi içermektedir. Sıradan olan bu işlemler mantıksal bir sıralama içerisinde gerçekleştirilmektedir.
- Bilgi arama; bir haber oluşturulurken, kişiler, belgeler, gözlem gibi farklı bilgi kaynakları kullanılabilir. Bu bilgilerin elde edilme amacı ise bilginin doğruluğunun kontrolü, gerçeği bulmak, fikirleri görmek v.b. gibi farklı olabilmektedir. Bu kaynakların doğru değerlendirilmesi bu aşamada önem kazanmaktadır.
- Bilgi erişim aşaması özellikle elektronik formdaki bilgileri elde etmeye, geleneksel veri tabanlarına ya da daha basit yapıda düzenlenmiş elektronik kaynakların kullanımına ve bilgi erişime, bilgi tarama teknik ve bilgisi gerektiren süreçtir.

II.6.1. GAZETECİLERİN BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNİ KULLANIMI

Bilgi uzmanı, en son bilgiyi bulur, indeksler, özetler, tam metin olarak saklar ve istenildiği an en hızlı biçimde elde edebilmek üzere gazetecilerin kullanımına sunar. Bu yüzden kütüphane, gazete işletmelerinin bel kemiği olarak kabul edilmektedir (Joseph 1993: 70). Bilgi kaynağının güvenilirliği, elde edilme süresi, özgün olması, belge ve bilgi merkezini kullanan gazeteci için önemlidir.

Gazetecilerin bilgi gereksinimi çalıştıkları birime, uzmanlıklarına, çalışma alanlarına, gazetede görevlerine göre değişmektedir. Bu ihtiyaçlar elbette belge ve bilgi merkezinin kullanımını da etkilemektedir. Ancak gazeteciler, genel olarak bazı özellikler göstermektedirler. Gazeteci için önemli olan bilgiyi en kısa zamanda elde etmektir. Bu bilgi bir kişiden de alınabilir, bir veri tabanından, ya da telefon konuşmasından elde edilebilir. Gazeteciler daha hızlı bilgi edinme aracı olması nedeniyle öncelikle konuyla ilgili kişilerden, uzmanlardan ya da kendi meslektaşlarından yararlanmayı ve kendi koleksiyonlarını kullanmayı tercih etmektedirler (Campbell 1997:63).

Gazetecinin görevi de, daha önce belirttiğimiz üzere belge ve bilgi merkezlerinin kullanımını ve yararlanılan materyal tiplerini etkilemektedir. Çok büyük bir farkla olmasa da editör, köşe yazarı, araştırmacı gazeteciler v.b görevlerde çalışanlar, belge ve bilgi merkezini muhabirlere oranla haberin geçmişi hakkında bilgi elde etmek amacıyla daha sık kullanmaktadırlar. Öncelikle kendi gazetelerinde eski tarihlerde yayımlanmış haberlerden sıklıkla yararlanmaktadırlar. Bu tür isteklerde sıklıkla veri tabanları kullanılmaktadır. Muhabirler ise tarih, sözcük, yasaların kontrolü v.b. için bilgi merkezlerini yoğunlukla kullanmaktadır (Hansen, Ward, McLeod 1987:718).

Gazetecilerin, belge ve bilgi merkezlerini kullanım şekillerini incelediğimizde genellikle bizzat kendileri gelerek ya da telefon ile görevliden

bilgi isteğinde buldukları görülmektedir. Kelimelerin, isimlerin, yerlerin, kişilerin doğruluğunun kontrolü için başvuru kaynaklarını; dil sözlüklerini, biyografik sözlükleri, "gazetteer"leri kullanılmaktadır. Bir haberin daha önce yayınlanıp yayınlanmadığını saptamada, ya da yeniden gündeme gelmiş bir haberi incelemede de belge ve bilgi merkezinin kupür koleksiyonundan yararlanılmaktadır. Ward, Hansen ve Mcleod'un 1988(1988: 145) yılında yaptığı bir araştırmaya göre, gazetecilerin %69'u bir habere başlamadan eski tarihlerde yayınlanmış haberleri araştırmak için kütüphaneyi kullanmaktadırlar. Ayrıca potansiyel görüşme kaynaklarının belirlenmesi, fotoğraf ve grafik seçimi, veri tabanlarının kullanımı ya da diğer kütüphanelerden elde edilmesi gereken materyaller de gazetecilerin istekleri arasında yer almaktadır. Haber dergileri, gazetelerin son ve önceki sayıları da yararlanılan kaynaklar arasındadır.

Gazetecilerin belge ve bilgi merkezinden karşılanmasını ümit ettikleri bilgi gereksinimi ve türlerini Whatmore (1978: 41-44) sekiz başlık altında toplamaktadır:

- 1- Belirli bir haber ya da makale isteği: Bu tür istekler kişi adı, yer ya da konu gibi ip uçları doğru olarak değerlendirildiğinde karşılanması çok kolay isteklerdir.
- 2- Özel sorular: Bu tür sorular yanıtlanması en zor sorular içerisinde değerlendirilmektedir. Bunlar başvuru kaynaklarından yanıtlanamayan; ancak yanıtları daha önce yayınlanmış haberlerden elde edilebilecek sorulardır.
- 3- Eldeki bir bilginin doğruluğunun kontrolü: Antlaşmaların süreleri, telif hakkı kanunları, işsizlik oranları, kaç tane yıldız savaşıncısının çarpıştığı, kaç kraliyet ailesi mensubunun boşandığı ya da Brunei'nin tarihi v.b benzer pek çok soru, bilgi uzmanının karşılaştığı sorulardır. Bu tip sorular, belge ve bilgi merkezinin koleksiyonundan, kitaplardan cevaplanabilir. Fakat sorun, bu

kaynakların yeterince güncel olup olmadığıdır. Bu nedenle bu bilgilerin kontrolü de gereklidir.

- 4- Bir haberin daha önce yayınlanıp yayınlanmadığı hakkındaki istekler: Gazete haberlerinde haberin tarihi çok önemlidir. Eski haber, eğer güncel bir önem taşıyorsa, yeniden yayınlanmamalıdır. Araştırılması zor olan isteklerden olsa da gazeteci için çok önemlidir gazete kupürlerinin ve ilgili kaynakların dikkatle incelenmesi gerekir.
- 5- En son bilgi isteği: Gazeteci, bir yer, bir konu ya da bir olayla ilgili en son gelişmeleri elde etmek isteyebilir. Araştırmacının istediği sayfalarca ya da dosyalar dolusu bilgi değil, son olaylara genel bir bakış kazanmaktır.
- 6- Kişilerle ilgili bilgiler: Bu tür bilgi ihtiyacını karşılamakta biyografik kaynaklar genellikle yeterli olamaz. Başvuru kaynaklarına ve gazete kupürlerine sıklıkla başvurulur. Çünkü, bu tür istekler genelde, bir olayla ilgili fakat, biyografik kaynaklara geçmemiş kişiler hakkındadır. Örneğin, ilk amatör baloncu ya da papağan ihracatı hakkında bilgi edinilebilecek kişiler gibi.
- 7- Olayların geçmişi ile ilgili istekler: Gazeteciler, bir olay hakkında ya da bir konuda makale yazacakları zaman onunla ilgili geçmişteki olayları bilmek isterler. Elde edebilecekleri tüm gerçek bilgilere ihtiyaçları vardır. Habere bir temel kazandırmak amacıyla yapılan bu araştırma, gazetecinin konuyla ilgili ayrıntılı bilgilere ihtiyaç duyması durumunda yapılır. Bu tür araştırmalarda başvuru kaynakları, veri tabanları, kütüphaneler ve arşivler kullanılır.
- 8- Derinlemesine araştırmalar: Bu tür detaylı araştırmalar genelde bilgi uzmanının görevi olmasa da kaynakları ve bilgi merkezlerini tanıdığından çok daha hızlı erişim sağlanmasında yardımcı olacaktır. Yayınlanmış ya da yayınlanmamış eserler, kişiler, gazeteler, arşivler, özel koleksiyonlar, v.b. kaynaklar kullanılır ve araştırmacıya kısa ve açık bilgi sunulur.

Ward, Hansen ve McLeod (1988:144-146) ve Joseph (1993:70-74)'in yaptığı çalışmalarda da gazetecilerin belge ve bilgi merkezlerinde kullandıkları kaynaklar ve bilgi gereksinimi konusunda benzer saptamalar bulunmaktadır.

Kütüphaneci ya da bilgi uzmanı, gazeteci için önemli referans kaynağıdır. Ancak gazeteci ile kütüphanecinin iletişimde kütüphanecinin profesyonelliği önem taşımaktadır. Çünkü gazeteciler, ilgilendikleri konu ile ilgili kütüphaneci ile görüştüklerinde gereksinim duydukları bilgiyi açıkça ifade etmekte güçlük çekebilmekte, belirsiz ya da çok genel tanımlamalarda bulunabilmektedir. Bunun çeşitli nedenleri vardır. Öncelikle ilgilendikleri bilginin gizliliği gazetecileri bildiklerini tam olarak ifade etmek konusunda sınırlamaktadır. Araştırdıkları konudaki belirsizlik, gazetecinin de aslında ne aradığını bilmemesine, dolayısıyla ifade edememesine neden olmaktadır (Nicholas ve Martin 1997:44).

Kütüphaneciler, gazetelerin sayısal ortama geçirilmesinden önceki dönemlerde bilgi kaynaklarını kataloglayan, ödünç veren ve bu kaynakların özellikle korunmasından sorumlu kişilerdi. Gazetelerin yeni basım teknikleriyle oluşturulmaya başlaması ve veri tabanlarının oluşturulması ile rolü değişen ve bu hizmetlerin oluşturulmasına katkı sağlayan kütüphaneciler, hem bu hizmetlerin kullanılmasında arabulucu hem de en yetkin kişiler olarak hizmet vermeye başladılar. Paul(1997)'e göre tüm bu gelişmeler sonucunda kütüphanecilerin görevleri ile ilgili devrim niteliğindeki değerlendirilen değişim ise son kullanıcıyı hedef alan sistemlerin gerçekleşmesi ile olmuştur. Bu sayede gazeteciler, bir aracıya gerek duymadan bilgiye erişme imkanı bulmuşlardır. Ancak, bilgi kaynakları hakkında bilgi sahibi olmayan son kullanıcıların(gazetecilerin) danışmanlık, eğitim ve öğretim gereksinimi kütüphanecilerin mesleki bilgi ve yeteneklerini bu alanda kullanmalarına imkan vermiştir. Böylece kütüphaneciler, rutin tarama işlerinden sıyrılarak internetteki kaynakların keşfedilmesi, gazetecilere bilgi erişimde kolaylıklar sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi ve

gazetecilere bilgi erişimde yol gösterici olma şansı elde etmişlerdir. Bu değişim bilgileri değerlendiren, takip eden aynı zamanda eğitimci olan kütüphaneci ile gazeteci arasında bir bilgi ortaklığına neden olacaktır. Böylece gazeteciler, olayları geçmişe göre daha geniş açılardan görebilecek, farklı düşünceleri içeren, daha güvenilir biçimde mesleklerini gerçekleştirebileceklerdir (Paul 1997).

II.6.2. GAZETECİLERİN ELEKTRONİK KAYNAK KULLANIMINDAKİ DAVRANIŞLARI

Bilgisayarların, gazetecilik alanına girdiği 1970'li yıllarda, kullanım amacı, yazı yazmak ve haberin yayına hazırlanması gibi etkinliklerle sınırlı kalmıştır. 1980'lerde gazete kupürlerinin elektronik ortamda dosyalanmaya ve saklanmaya başlanması, belki de gazetecilik alanında bir dönüm noktası olarak nitelenebilir. 1990'larda ise çok sayıda veri tabanı ve internet gazetecilerin hizmetine girmiştir (McKercher 1995). 20.yüzyılın son on yılında kişisel bilgisayarların ucuzlaması, gazetelerde bilgisayar kullanımını, dolayısıyla bu araçlardan haber elde etme eğilimini de arttırmıştır. Ancak, bilgisayar teknolojisinin gazeteciliğe etkisi konusunda farklı fikirler de bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar ve gazeteciler son gelişmelerin gazetecilik bilgi ve becerisini yeni teknolojilerle birleştirebilen yeni bir tür gazeteci tipi yarattığını düşünse de (McKercher 1995), bazıları gazeteciliğin sadece biraz daha kullanışlı araçlarla yapıldığını, temelinde ve çalışmalarında değişiklik olmadığını düşünmektedir (Fabritius 1998).

Bilgisayar teknolojisinin gazeteciliğe girmesiyle birlikte, bilgisayar destekli gazetecilik (Computer-assisted journalism(CAJ) ya da Computer-assisted reporting(CAR)) olarak adlandırılan yeni bir olanak yaratılmıştır. Garrison'a göre (1997) bu tür gazetecilikte haber ve bilgi sağlama, iki temel üzerine dayanır: Çevrimiçi olarak elde edilebilen, özel olarak hazırlanmış, internete dayalı ticari bilgi hizmetleri (CompuServe, American Online v.b.) ve

World Wide Web'in kullanımı, ikincisi ise belirli bir alan için hazırlanmış ya da genel olarak kullanılabilen veri tabanlarını (Nexis/Lexis, DataTimes, Dow Jones News/Retrieval v.b) kullanarak bilgi elde edilmesi. Bazı araştırmacılar, bu tür habercilikte veri tabanlarının yanında elektronik ortamda yer alan başvuru kaynaklarını da bu alanın kullandığı elektronik kaynaklar olarak nitelemekte (Nicholas ve Williams 1998), bazıları bunların yanında kelime işlemciler gibi bilgisayarların diğer kullanım amaçlarını da bu alanın içine dahil etmeyi uygun bulmaktadırlar (Fabritius 1998)

Gazetecilikte için bilgisayar destekli gazeteciliğin temelini oluşturan bir diğer elektronik kaynak ise veri tabanlarıdır. Veri tabanları öncelikle bir hikayenin geçmişi ile ilgili bilgi edinmek amacıyla kullanılır. Ayrıca, haberin daha önce yayınlanıp yayınlanmadığı, yayımlandıysa içeriğinin ne olduğu, bilginin doğruluğunun kontrolünün sağlanması, hikaye ile ilgili kişilerin bulunması, kişiler ya da kurumların geçmişi hakkında bilgi edinmek, yeni haberler için fikirler edinmek, özel ve devlet bilgilerine ulaşmak, gazeteleri kontrol etmek, yeni kaynaklar bulmak, uzmanlar bulmak ve pek çok amaçla ticari internet servisleri ve veri tabanları kullanılmaktadır. Bu hizmetlerin gazeteciler için anlamı, öncelikle bilgiye hızlı erişim imkanının yaratılmış olmasıdır. Bunun yanında elde edilen bilginin genişliği ve derinliği ve yeni bilgi kaynaklarının tanınmasını sağlaması, pek çok farklı kaynağı ve bilgiyi bir arada görebilme imkanı vermesi, kütüphanecinin ve gazetecinin olaylara eskiye göre farklı yönlerden bakabilmesine olanak tanımaktadır. Eski tarihli kaynaklara, uzmanlıklara, değerlendirmelere ve görüşlere ulaşabilme imkanı, haberin içeriğini etkilemektedir. (Garrison 1996; McKercher 1995; Nicholas ve Williams 1998).

City University (1998)'de yapılan ve gazetecilerin internet kullanımının incelendiği bir araştırma, gazetecileri internet kullanımı açısından yedi gruba ayırmaktadır. İlk grup " internete tapanlar" (worshippers) olarak nitelenen ve genellikle 20'li yaşlardaki genç gazetecilerdir. Bu grup internetin tüm olanaklarından yararlanır ve genellikle serbest çalışırlar. Bunlar, haber

gruplarını yoğunlukla izlerler, e-posta kullanırlar. Ancak bu grup, internetin bazı boşluklarını (otorite, güvenilirlik, bilgi fazlalığı gibi) gözden kaçırabilirler. İkinci grup ise bilgi gereksinimini genellikle internet üzerindeki ücretsiz hizmetleri kullanarak karşılayan gazetecilerdir. Bunların internet kullanım bilgi ve becerisi gelişmiştir ve bu bilgilerini çok iyi kullanırlar. Üçüncü grupta bulunan gazeteciler ise internete yararlı(pragmatist) görüşle yaklaşan kişilerdir. Bunlar interneti işlerine ve ihtiyaçlarına göre profesyonelce kullanırlar. Dördüncü grup ise bilgi gereksinimlerini diğer kaynaklardan karşılayamadıklarında, internetten yararlanan gruptur ve oranı oldukça yüksektir. Bu grubun interneti ilk tercihleri arasında düşünmemesinin nedeni, kullanmaktan hoşlanmamasından değil; daha çok internetin kendisi için neler sağlayabileceğinden emin olmamasından kaynaklanmaktadır. 5.6. ve 7. gruplar interneti kullanmayan gruplardır. Beşinci grupta yer alan gazeteciler internet hakkında tam bilgisi olmayan, ancak duydukları, ya da gördükleri kadarıyla kullanmaya çalışan gruptur. Genellikle 50 yaş civarındadırlar. Sonraki grupta yer alan gazeteciler ise internetle ilgilenmeyen gruptur. Bunun nedenleri arasında zaman sorunu ve görevleri gereği bilgilerin belgelenmesi, doğrulanmasının gereğinin olmasıdır. Bir diğer faktör ise işlerini yapmak için yeterince kaynakları olduğunu bunları kullanmamak ya da yeni kaynaklar aramak için bir neden olmadığını düşünmeleridir. Yedinci grup ise interneti bilgiyi elde etme konusundaki ayrıcalıklarına karşı bir tehlike olarak değerlendirerek, tamamen karşı çıkmaktadır. İnternetin amacı olan bilginin ücretsiz ve serbestçe dolaşımı ve paylaşımı fikrine kesinlikle katılmamaktadırlar (Journalism.....1998).

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki gazeteciler, bilgisayara dayalı hizmetleri ve kaynakları pek çok nedenle kullanmaktadırlar. Örneğin, meslektaşlarıyla ve bilgi kaynağı olabilecek kişilerle iletişime geçebilmek, muhtemel haber kaynaklarını görebilmek için e-posta ve ilan tahtaları, tartışma listelerini kullanmak gibi (McKercher 1995). Middleberg ve Ross'un (Executive summary..2000a) 1998 yılında yaptıkları çalışmaya göre A.B.D.'deki gazetecilerin %98'i günde en az bir defa e-posta kontrol etmekte

ve haftada 15 saatini haberleşmek, ya da okuyucularıyla iletişim kurmak amacıyla bu iş için ayırmaktadır. E-posta artık gazeteciler için önemli bir bilgi kaynağı olarak telefonun yerini almaktadır.

Middleberg ve Ross'un (Executive summary..2000a; Journalists...2000b) 1994-2000 yılları arasında gerçekleştirdikleri ve gazetecilerin internet kullanımı hakkındaki araştırmaları, basın alanında internet kullanımının kısa sürede hızla yaygınlaştığını göstermektedir. Gazeteciler, internetin çalışmalarını kolaylaştırdığını ve yaptıkları işin kalitesini arttırdığını düşünmektedirler. E-posta ve makalelerin elde edilmesi amacıyla yapılan araştırmalar en fazla kullanılan hizmetlerdir. Bu araştırmalara göre makale araştırmalarının oranı 1995 yılında %66 iken, 1998 yılında %92 olarak tespit edilmiştir. Yeni kaynaklar ve uzmanlar bulmak amacıyla internet kullanımı ise 1997 yılında gazetecilerin %58'i tarafından tercih edilirken, 1998 yılında bu oran %76'ya çıkmıştır. Tarama yapmak amacıyla kullanım oranları da internet hizmetlerinin kullanımındaki artışı göstermektedir. 1997'de gazetecilerin %73'ü günde en az bir defa tarama yapmak için bilgisayar kullandıklarını belirtirken 1998'de bu oran %81'e yükselmiştir. Gazetecilerin arama motorları açısından Yahoo'yu ilk sırada tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Bunu Altavista ve Excite izlemektedir (Middleberg ve Ross 1998). Bu araştırmaya göre internet kullanım oranı genellikle 40 yaş ve üzerinde yoğunlaşmaktadır. Web genellikle , tarama yapmak, devlet ve özel kuruluşların raporlarına ulaşmak, diğer gazeteleri okumak amacıyla kullanılmaktadır.

Gazeteciler için, tüm gelişmelere ve yararlarına rağmen bilgisayar teknolojisi ve internet hizmetleri aynı zamanda bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Öncelikle, internetten elde edilen bilgilerin güvenilirliği ve kalitesi tartışma konusudur. Bu sorun gazetecileri, ya elde edilen bilgilerin güvenilir kaynaklardan doğruluğunun kontrol edilmesi, ya kullandıkları siteleri sadece kurum ve kuruluşların sitelerinden seçmeleri, ya da içgüdüsel davranmaya zorlamaktadır. Bilgilerin depolanması ve tekrar erişim ise basın

alanı için ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadece yaşanan zaman dilimi için değil, eski tarihli bilgilere de ihtiyaç duyan gazetecilerin internetten elde ettikleri bilgilere yeniden erişememeleri, ya da bu bilgilerin arşivlenmiş bir düzende oluşturulmamaları araştırmalarını güçleştirmektedir. Gazeteciler, ticari sayfaların kişisel sitelere göre daha güvenilir, özellikle ilan tahtalarının ve sohbet odalarının ise daha az güvenilir olduğunu düşünmektedirler(Middleberg ve Ross 2001). Diğer bir önemli sorun ise gazetecilerin bilgisayar ve İnternet kullanımı konusundaki beceri eksikliğidir. Bu eksiklik nedeniyle taramalarda doğru anahtar kelimelerin seçilememesi bilgi erişimi güçleştirmekte, ilgisiz ve fazla sayıda sonuçlar alınmasına neden olmaktadır. Ayrıca, sayıları hızla artan ve önem kazanan, konuya dayalı arama motorlarının kullanımı konusundaki bilgi eksikliği de imkanların verimli kullanılabilmesine engel olmaktadır. Bazı gazeteciler, İnternet, Web, Yahoo, Netscape gibi kavramların farkını bilmeden İnterneti tek bir yapı olarak algılamaktadır. Özellikle veri tabanlarının kullanımında bu eksiklik dikkat çekmektedir. Diğer yandan bazı gazete kuruluşları yüksek fiyatlar nedeniyle gazetecilerin kendi taramalarını yapmalarına imkan vermemektedir. Farklı çalışmaların sonuçlarında, gazetecilerin, elektronik kaynakların ve İnternetin kullanımında eksiklerinin bulunduğunu ve eğitime ihtiyaçlarının olduğu ortaya çıkmaktadır (McKercher 1995; Middleberg ve Ross 2001; Nicholas ve Williams 1998; Journalism... 1998).

Kullanıcı araştırmalarında belirtildiği üzere (Uçak 1997: 247-253) kişilerin dahil oldukları mesleki gruplar bilgi gereksinimlerini ve bilgi arama davranışlarını etkilemektedir. Gazetecilerin de bu açıdan farklı özellikler gösterdiği görülmektedir. Bir fen bilimci ya da mühendis gibi bilimsel olmasa da güncel bilgiye gereksinim duyarak elektronik kaynaklara yatkınlığı bulunmakla birlikte bir insan bilimci gibi eski yayınlara, da ilgi göstermektedir. Sosyal yapı ile içiçe olması ve konularındaki çeşitlilik terminoloji sorunu getirmekte, bilgi ararken kendini ifade sorunu yaratmaktadır.

III.BÖLÜM

TÜRK BASININDA BİLGİ ERİŞİM SORUNLARI

III.1. TÜRKİYE'DE YAZILI BASIN

Gutenberg'in 1440 yılında keşfettiği hareketli harfler, onun ilk eseri olan 42 satırlık İncil'i bastığı 1454-1455 yıllarından yaklaşık 40 yıl sonra Osmanlı İmparatorluğu topraklarına girmiştir (İnuğur 1999: 51; Cumhuriyet... 1998:9). 1727'de İbrahim Müteferrika'nın kurduğu ilk Türk matbaasına kadar Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde matbaalar bulunmakla beraber bunlar, Osmanlı İmparatorluğu'na sığınan Museviler tarafından kurulmuştur ve Türkçe baskı yapılmamıştır. İbrahim Müteferrika ise ilk olarak bir çeviri eser olan Kitab-ı Lugat-ı Vankulu adlı eseri basmıştır (Cumhuriyet... 1998:10; İnuğur 1999:156).

Osmanlı toprakları içinde yayınlanan ilk gazete ise, 1795 tarihinde Fransız elçiliği tarafından Fransızca olarak basılan "Bulletin des Nouvelles"dir. Bunu Arapça, Farsça, Rumca, Ermenice gibi farklı dillerde yayınlanan gazeteler izlemiştir. Türk Gazeteciliği'nin temeli ise 1831 yılında II. Mahmut tarafından yayımlanan "Takvim-i Vekayi" ile atılmıştır (Cumhuriyet... 1998:10-11; Şapolyo 1971:99; İnuğur 1999:172). 1876'ya kadar süren bu dönem Türk Basını'nın doğuşu olarak nitelendirilmektedir. İlk özel gazete olan Ceride-i Havadis de çok sayıda gazete gibi bu dönemde yayın hayatına başlamıştır (İnuğur 1999:175,188). 1864 yılında oluşturulan ve 1909 yılına kadar yürürlükte kalan "Matbuat Nizamnamesi" ise bu alanda gerçekleştirilen ilk kanuni düzenlemedir. II. Abdülhamit'in tahta geçmesi ile yoğun olarak baskı yaşayan basın işletmeleri Meşrutiyet'in ilanı ile

rahatlamış, gazetelerin sayısında artış olmuştur. Fakat bu dönem fazla uzun sürmemiş, İstanbul'un işgali ile pek çok gazete kapatılarak, gazeteciler sürgün edilmiştir (Cumhuriyet ... 1998:13-18).

Kurtuluş savaşı döneminde ise önemli bir iletişim aracı olan, özellikle dönemin olaylarının halka aktarılması ve destek sağlanması açısından önem kazanan gazeteler, İstanbul Basını ve Anadolu Basını olarak dönemin siyasi yapısını yansıtmıştır. Sayıları oldukça fazla olan bu gazeteler içinde Mustafa Kemal'in kurduğu özellikle İrade-i Milliye ve Hakimiyet-i Milliye, Milli Mücadele'nin halka ulaştırılmasında etkili olmuştur (Cumhuriyet... 1998:63-65). İstanbul basını olarak nitelenen ve Milli Mücadeleyi desteklemeyen Alemdar, Peyam-ı Sabah, Türkçe, İstanbul gibi gazetelerin yanında Milli Mücadele için halkın desteğinin alınmasında çok etkili olan ve Anadolu'da yayınlanan Babalık, Albayrak, Öğüt, Açıksöz, Kocaeli, Hayat, İstikbal, Yenigün, İzmir'e Doğru gibi pek çok gazete bilinmektedir (Cumhuriyet... 1998:31-43). Cumhuriyet'in ilanından sonra ise İkdam, Vakit, İleri, Tasvir-i Efkâr, Tanin, Akşam yayın hayatına devam ederken Vatan, Cumhuriyet, Milliyet gazeteleri ise yayın hayatına yeni başlayan gazeteler olarak gözükmektedir (Şapolyo 1971:220-221). Bu dönemde basın için en önemli sorun hükumete karşı yazılan bazı yazılar sonucu bazı gazetelerin kapatılmış ve gazetecilerin cezalandırılmış olmasıdır (Cumhuriyet... 1998:146; Şapolyo 1971:234). Şapolyo (1971:231)'nin belirttiğine göre 1923-1950 tarihleri arasında Türkiye'de yayınlanan gazete sayısı 650'dir. 1928 yılında gerçekleştirilen harf devrimi nedeniyle 1 Aralık 1928 tarihinden itibaren tüm gazeteler Latin harfleriyle basılmaya başlanmıştır. Önceleri gazetelerde maddi bunalımlara neden olan bu uygulama devlet desteği ve okur-yazar oranının artması sonucunda atlatılmıştır. (Koloğlu 1995: 63-66).

1930'lu yıllar Türk Gazeteciliği için önemli olayların yaşandığı bir dönem olmuştur. 1931 yılında "Türk Gazeteciler Birliği" kurulmuş, 1938 yılında son şeklini alan "Matbuat Nizamnamesi" çıkarılmıştır. Bu gelişmeyi 1933 yılında Matbuat Umum Müdürlüğü'nün kurulması izlemiştir. Dönemin

önemli gazeteleri arasında Cumhuriyet, Akşam, Tan, Son Posta ve Ulus gösterilebilir (Cumhuriyet... 1998:147-148). Bu alanla ilgili yasal çalışmalar da devam etmiş ve “Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu” (Basma Yazı ...1934) 1934 yılında, halen yürürlükte olan “Basın Kanunu” (1950) ise 1950 yılında kabul edilmiştir. Gazetecilerin meslek hayatını düzenleyen “Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştırılanlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun” ise 1952 yılında çıkarılmıştır (Basın Mesleğinde.....:1952).

Tarihi süreç içerisinde Türkiye’de basın sektörü işlevleri açısından önemli bir hizmet sektörü haline gelmiştir. Bu sektör, yaklaşık 31 ulusal gazete ve binlerce çalışanı ile kamuoyunun haber alma hakkına hizmet etmektedir. Özellikle teknolojik gelişmelerin hem haberin oluşturulmasında hem de basımında yarattığı gelişmeler haberin daha hızlı ve kapsamlı olarak sunulmasına imkan vermektedir.

III.2. GAZETELERİN BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİ

Türkiye’de gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin genel yapılanmasını incelediğimizde bu tür merkezlerin genellikle basın merkezi olan İstanbul’da toplandığı görülmektedir. Temel haber kaynaklarının bulunduğu(Başbakanlık ve bakanlıklar, Türkiye Büyük Millet Meclisi v.b) Başkent temsilciliklerinde bu belge ve bilgi merkezlerinin ya hiç bulunmadığı ya da olmayan gazetelerin depolandığı yer olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. İncelenen gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin sadece iki tanesinde kütüphanecilik bölümü mezunu çalışmaktadır. Koleksiyonların ise yer, maddi sorunlar ve personel sorunları nedeniyle genellikle eski tarihli başvuru kaynakları ve bir süre saklanarak daha sonra depolara kaldırılan gazete sayılarından oluştuğu anlaşılmaktadır. Aşağıda bu gazetelerin belge ve bilgi merkezleri teker teker ele alınmaktadır.

III.2.1. CUMHURİYET GAZETESİ

Cumhuriyet Gazetesi ulusal basın tarihi içerisinde eski ve köklü bir yere sahiptir. Mustafa Kemal'in önerisi ile kurulan Cumhuriyet, yayın hayatına 7 Mayıs 1924'de başlamıştır. Cumhuriyet'in ilan edildiği dönemlerde "Hilafet yanlılarına karşı mücadele verecek bir gazete" (Karaca 1994:30) oluşturulması amacıyla Yunus Nadi Abalıoğlu tarafından kurulmuştur. Cumhuriyet, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin her dönemine şahitlik etmiş, bazı dönemlerdeki siyasi nedenli kapatmalar dışında yayın hayatına hiç ara vermemiştir (Karaca 1994)

Merkezi İstanbul'da bulunan gazetenin belge ve bilgi merkezinde fotoğraf, dia ve kupür koleksiyonu bulunmaktadır. Merkezde çok sayıda gazete izlenerek gerekli görülenler saklanmak amacıyla konularına göre düzenlenmiştir. Ancak yoğunlukla Cumhuriyet'te yer alan ve önceden belirlenen özellikteki yazılar ve haberler indekslenerek bilgisayara aktarılmaktadır. Bilgisayarla yapılan indeksleme işleminde önceden belirlenmiş ve geliştirilmekte olan konu başlıkları kullanılmaktadır (İçin 1996:7; Alakuş 1991:39-57).

Gazetenin Ankara temsilciliğinde ise belge ve bilgi merkezi, kütüphane, ya da arşiv olarak nitelenebilecek bir yapı bulunmadığı, bazı sayılarının ciltli olarak depoda bulunduğu, ancak herhangi bir düzenlemeye tabi tutulmadığı yapılan görüşmeler ve incelemeler sonucunda anlaşılmıştır.¹

III.2.2. HÜRRİYET GAZETESİ

Hürriyet Gazetesi çok partili demokratik hayata geçiş döneminde, demokratik hayata adım atılırken ihtiyaç duyulan yeni bir gazete olarak ortaya

¹ 10.01.2001 tarihinde yerinde yapılan inceleme

çıkıymı ve kısa sürede Türk basın alanında üst sıralarda yerini almıymıtır. 1 Mayıs 1948 tarihinde yayın hayatına baymılayan gazetenin kurucusu Sedat Simavi'dir (Zincirkıran 1994:17).

Hürriyet Gazetesi'nin merkezi İstanbul'dadır. Burada bulunan belge ve bilgi merkezi 1994 yılında yeni bir yapılanma içerisine girmiymıtır, daha önce hizmet veren arşiv de bu yapı içerisine alınımıymıtır. İçin'in 1994 yılındaki incelemelerine göre merkezde bulunan görsel bölümde siyah-beyaz fotoğraflar ve opak resimler bulunmaktadır. Ayrıca bazı gazeteler takip edilerek ilgili bulunan haberler derlenmektedir(İçin 1994:2). Ankara temsilciliğinde de bilgi hizmetlerinin verildiğiyi ve bir kütüphanecinin görev yaptığiyi bir birim bulunmaktadır. Hürriyet'in ve diğeryi gazetelerin bir kopyası da burada yer almaktadır. Ancak bu kopyalar iki,üç ay kadar burada tutulmakta, yer yetersizliğiyi nedeniyle herhangi bir saklama ya da sonradan erişim işlemini yapılamamaktadır. Bu birim kütüphane, arşiv ya da belge ve bilgi merkezi olmaktan çok bir depo vazifesi görmekte, verilen hizmetler kütüphanecinin çabaları ile sürdürülmektedir. Burada bulunan bir adet bilgisayar ile haber ajanslarının gündemine ve İstanbul'daki merkez tarafından hazırlanan fotoğraf ve metin arşivine bağlantı yapılmaktadır. Hürriyet'in 1997 tarihinden itibaren yayınlanan sayılarının bulunduğu bu arşiv gazetenin internette sunulan arşivi ile aynı kapsamdadır. Ancak bu hizmetin bağlantı problemleri ve taramalarda anahtar kelimelerin yetersizliğiyi nedeniyle çok sık kullanımının tercih edilmediğiyi, bu konu ile ilgili çalışmaların devam ettiğiyi görevli kütüphaneci ile yapılan görüşmelerden anlaşılmıymıtır.¹ Bu erişim sorunları nedeniyle bir çok gazetecinin böyle bir hizmetin varlığından dahi haberdar olmadıkları anket çalışması sırasında gazetecilerle yapılan görüşmelerden anlaşılmıymıtır.

¹ 9.12.2000 tarihinde kütüphaneci Hüseyin Tekin ile yapılan görüşme ve inceleme

III.2.3. MİLLİYET GAZETESİ

Milliyet, Ali Naci Karacan tarafından kurulmuş olup 3 Mayıs 1950'de yayın hayatına başlamıştır. 1965'den sonra teknolojik gelişmelerin etkisiyle yeni bir yapılanma içine girmiş, tirajını oldukça arttırmıştır. Gazete, 6 Ekim 1980 yılında el değiştirerek Aydın Doğan'a geçmiştir (Karaca 1995:18;236). Gazetede bir arşiv kurma fikri 1975 yılında ortaya çıkmış, bu yönde çalışmalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. 1994 yılı sonunda Milliyet Arşivi "Milliyet Belge Bilgi Merkezi" adını almıştır. Merkezde, yönetici ile birlikte 1 İşletme, 1 Gazetecilik, 5 Arşivcilik, 1 Kütüphanecilik, 3 Dokümantasyon-Enformasyon alanlarından ve diğer disiplinlerden mezun 13 eleman çalışmaktadır. Belge Bilgi Merkezi koleksiyonu; başta Milliyet gazetesi olmak üzere Radikal, Posta, Finansal Forum gazetelerinin kupür dosyaları ile görsel malzeme dosyalarından oluşmaktadır. Bunların dışında adı geçen gazetelerin ciltleri, Doğan Medya Center tarafından yayınlanan dergiler ve diğer yayınlardan oluşan seçme gazete ciltleri, dergi ve kitap koleksiyonu da bulunmaktadır. 1960'lı yıllara kadar inebilen kupür koleksiyonunda çok sayıda eksiklikler bulunmaktadır. 1980'li yıllarda başlayan bu kupürleri düzenleme fikri 1990'lı yıllardan sonra nitelikli bir yapıya kavuşmaya başlamıştır. Ancak koleksiyonun sayısal ortama geçirilmesi 2000 yılının ikinci yarısından itibaren mümkün olmuştur. Bu tarihten itibaren Doğan Grubu gazeteleri ve bazı ulusal gazetelerin yer aldığı bir proje çerçevesinde yeni bir dijital koleksiyon oluşturulmaya başlanmıştır. Bu hizmete (Digital Collection (DC)) sadece Doğan Medya Center bünyesinde çalışan birimler, çevrimiçi bağlantı ile erişebilmektedirler. Yazılı ve görsel materyaller için farklı arama kriterleri kullanılmaktadır. Ancak genel olarak konu, kişi, kuruluş, yer, yazar, gazete veya dergi adı, haberin başlığı, yayın tarihi vs. dikkate alınmaktadır (Bülent Ağaoğlu 30.05.2001 bagaoglu@milliyet.com.tr subject:milliyet bbm) Gazetenin İstanbul'daki belge ve bilgi merkezinin yapılanmasına karşın, Ankara temsilciliğinde bir belge ve bilgi merkezi ya da arşiv bulunmadığı, DC

hizmetinin sağlanamadığı, arşiv olarak adlandırılan yerin ise sadece eski sayıların ciltlerinin bulunduğu bir depodan ibaret olduğu saptanmıştır

III.2.4. RADİKAL GAZETESİ

Radikal Gazetesi 1996 yılında Aydın Doğan tarafından kurulmuştur. Gazetenin Ankara temsilciliğinde belge ve bilgi merkezi bulunmamaktadır. Gazetenin eski sayıları ciltlenerek bir dolap üzerinde depolanmaktadır. Gazetecilerin, bilgi hizmetleri konusunda gazetenin İstanbul'daki merkezi ile herhangi bir iletişimi bulunmamaktadır.¹

III.2.5. SABAH GAZETESİ

Dinç Bilgin tarafından kurulan Sabah Gazetesi 22 Nisan 1985'de yayınlanmaya başlamıştır. İlk dönemlerinde iri harflerle, bol resimli, kısa yazıları ve uydurma haberleri ile bir bulvar gazetesi olarak tanımlanan gazete, bir süre sonra toplumun tüm kesimine hitap eden, yazar kadrosu güçlenmiş bir yapıda, yüksek bir tiraj ile Türk Basını'nda yerini almıştır (Münir 1993:79;154-164).

Sabah Gazetesi'nin Ankara'daki temsilciliğinde bulunan belge ve bilgi merkezi incelendiğinde aslında belge ve bilgi merkezi niteliğinde bir tanımlamadan uzak olduğu gözlenmektedir. Gazetenin depo olarak kullanılan bir bölümünde Sabah, Takvim, Yeni Asır ve Fotomaç gazeteleri ciltli olarak saklanmaktadır. Sabah gazetesinin sadece 1993'den bugüne kadar olan baskıları burada bulunmakta, daha öncesi Birleşik Basın Dağıtım depolarında saklanmaktadır. Bunlara herhangi bir şekilde erişim söz konusu değildir. Diğer gazetelerin ise son dört aya ait sayıları bulunmakta; mekan yetersizliği nedeniyle diğer baskılar zamanla elden çıkarılmaktadır. Mevcut gazeteler için herhangi bir indeks veya katalog hazırlanmamaktadır. Bir bilgi isteğinde

¹ 8.10.201 tarihinde gazeteci Mehmet Gürgen ile yapılan görüşme

bulunan gazeteci, ancak aradığı haberin hangi gazetede ve hangi tarihte yayınlandığını biliyorsa ve o yayın hala depoda bulunuyorsa, gazete yığınları arasından bulmak zorunda kalmaktadır.¹

III.2.6. ZAMAN GAZETESİ

Zaman Gazetesi, 3 Kasım 1986 yılında Alaattin Kaya, Fehmi Kuru, Nabi Alıcı ve İhsan Arslan tarafından kurulmuştur. Gazetenin İstanbul merkezindeki arşivinde tüm yıllara ait sayıları ciltli halde saklanmaktadır. İnternette bulunan kupür arşivi dışında herhangi bir kupür düzenlemesine gidilmediği alınan bilgilerden anlaşılmıştır.² Zaman Gazetesi'nin Ankara Temsilciliği'nin arşivinde biri kütüphaneci olmak üzere iki eleman çalışmaktadır. Zaman Gazetesi'nin ciltlenerek saklandığı arşivde, diğer gazeteler de günlük olarak takip edilmekte; gündeme bağlı olarak belirlenen haberler fotokopi çekilerek dosyalanmaktadır. Daha önceden belirlenen bazı konular ve kişiler hakkında çıkan haberler takip edilmektedir. Bilgisayarda oluşturulan kişi ve olay dosyalarına bu haberlerin başlığı, kısa açıklaması, yayınlandığı gazete ve yayın tarihi verilerek gazetecilerin kendi bilgisayarlarından erişimleri sağlanmaktadır. Bu indeksleme çalışması, serbest dille gerçekleştirilmektedir. Bazı dergilerin sayıları izlenerek haber başlığı, makale ve kişi adı olarak indekslenmekte; kaynak arşive kaldırılmaktadır. Arşivde fotoğrafların elde edilmesi ve saklanması ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır.³

III.3. GAZETELERİN İNTERNETTE BULUNAN KUPÜR ARŞİVLERİ

Geleneksel anlamda kupür; “bir gazete ya da dergiden kesilen parça” (Prytherch 1990: 137) olarak tanımlanmaktadır. Teknolojik gelişmelerin

---

¹ 13.01.2001 tarihinde gazeteci Nurten Deliktaş ile yapılan görüşme

² 01.06.2001 tarihinde gazeteci Şevket Kaskar ile yapılan görüşme

³ 28.06.2000 tarihinde gazeteci İrfan Kılıç ile yapılan görüşme

gazetelerin elektronik olarak hazırlanmaya imkan vermesi ile pek çok gazete, içeriğini, internet üzerinden sunmaya başlamış; bu gelişmeler, gazete kupür arşivlerini geleneksel anlamdan çıkararak elektronik ortama taşımıştır. Gazetelerin Web sayfalarından belli yıllara kadar erişim sağlayan bu hizmetler bazı gazetelerde haber arşivi, bazılarında ise gazetenin elektronik kopyası olarak sunulmaktadır.

Tüm bu gelişmeler sayesinde gazeteler, hem kendi bünyelerinde çalışan gazetecilerin bu tür bilgi ihtiyacına cevap vermeyi, hem de gazete okuyucularına ve araştırmacılarına hitap etmeyi amaçlamaktadırlar. Ülkemizde her gazete kendi bünyesinde bu yapıyı oluştururken, hazırlanan GARILDI Arşivi¹ ile Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin eski sayılarına bir arada veya ayrı ayrı ulaşmak mümkün olmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi, 07.05.1998 tarihinden itibaren arşivini İnternet üzerinden kullanıma açmış bulunmaktadır. Arşiv, yukarıda da belirtildiği üzere GARILDI Arşivi içerisinde yer almaktadır. GARILDI, tarama araçları olarak aranan kelime ile başlayan kelimelerin bulunması için “gibi”, ardışık kelimelerin taranabilmesi için “ile”, aynı cümlede ya da yazıda geçen kelimeleri bulmak için “ve”, tercihler için “veya” “hariç” ve “parantez” kullanma imkanı vermektedir. Kronolojik tarama olanağı veren arşiv, sonuçları, tarih sıralamasına göre değil rastgele getirmektedir.

Hürriyet Gazetesi'nin arşivinden 10 Ocak 1997 tarihinden itibaren yayınlanan gazetede ki haberlere erişmek mümkün olmaktadır. Arşivde sözcük ile aramalarda “and” ve “or” kullanılabilenekte, ancak, aranan kelime sayısı en fazla iki kelime ile sınırlı tutulmaktadır. Tarihe göre taramalar için, belirtilen alanlara girilerek tam olarak gün, ay,yıl bilgisi ile tarama yapılabilmektedir. Tarama kriterleri ile ilgili yardım sayfasının ise İngilizce olduğu görülmektedir.

---

¹ <http://www.yore.com.tr>

Milliyet Gazetesi, 26.11.1996 tarihinden itibaren eski sayılarına Web sayfası üzerinden erişim imkanı sunmuştur. Standart ve detaylı aramanın mümkün olduğu taramalarda “ve”, “veya”, “*” ve “?” kullanılabilir. Gazetenin gün, ay, yıl olarak tarihi yazılarak da o güne ait gazeteye erişilebilir. Ayrıca detaylı aramalarda yazar, bölüm ve tarih sınırlandırması getirilebilir.

Radikal Gazetesi'nin internet'te bulunan arşivi 01.05.1998 tarihinden itibaren olan sayıları kapsamaktadır. Gazetenin eski tarihli sayılarına kelime ve yayın tarihi kullanılarak erişilebilir. Taramalarda, haberler, köşe yazıları ve yazar isimleri sınırlamaları getirilebilir. Tarama sonuçları en yakın tarihten eski tarihlere doğru sıralanmış olarak gelmektedir.

Sabah gazetesi arşivi ise 01.01.1997 tarihinden itibaren GARILDI Arşivi içerisinde yer almaktadır. Sabah gazetesinin tarama özellikleri, yukarıda açıklandığı şekilde, Cumhuriyet Gazetesi ile aynıdır.

Zaman Gazetesi arşivi 02.12.1995 tarihinden itibaren İnternet üzerinden erişime açılmıştır. Arşivde kelime ve tarihe göre tarama imkanı bulunmaktadır. “ve”, “veya”, “yok” işlemcileri kullanılmaktadır. Tarama sonuçları en son tarihten eski tarihlere doğru getirilmektedir. Ancak tarama sonucunda gelen sonuçlar, haberlerde değil gazete sayfasının tümünde taranmaktadır ve anahtar kelimelerin aynı sayfa içerisinde farklı haberlerde yer aldığı görülmektedir.

Gazetelerin elektronik kupür arşivlerinin kendi Web sayfaları üzerinde bulunması, tümünü bir arada tarama imkanının bulunmaması, bu hizmetleri kullanan kişiler için zaman ve emek kaybına neden olmaktadır. Ayrıca yapılan kişisel taramamızın bazılarında sonuç alınamadığı ya da ilgisiz sonuçların çoğunlukta bulunduğu görülmüştür. Bu nedenle kullanılan Boolean işlemciler, arayüzler, kısaltmalar ve tarama sonuçlarının isabet oranlarının ayrı çalışmalarda incelenmesi yararlı olacaktır.

III.4. HABER AJANSLARI

Haber ajansları, kitle iletişim araçlarına haber sağlamakla yükümlüdür. Bu haber hizmeti dünyanın herhangi bir yerine yerel, bölgesel, ulusal ya da uluslararası kaynaklı haber sağlamaya yöneliktir. Ajanslar, teknolojik imkanları ve geniş muhabir ağı sayesinde gazetelerde çalışan muhabirlerden daha hızlı hareket edebilmektedirler. Ajanslar, öncelikle her sabah, o gün gerçekleşmesi beklenen olayları abonelerine dağıtarak bilgilendirir. Ayrıca, muhabirler tarafından hazırlanan haberler gerekli bilgiler ve fotoğraf da eklenerek abone olan gazetelere gönderilir. Bu haberler içerisinde gazete yazı işleri sorumluları, uygun gördüklerini seçerek ya olduğu gibi ya da çoğunlukla bazı ekleme ve düzeltmeler yaparak yayınlamaktadırlar. Haber ajansının elindeki haberlerin en kısa zamanda abonelere dağıtılması gerekmektedir. Ancak bu haberler nesnel olmalı, içerisinde herhangi bir taraflı yorum bulunmadan iletilmelidir. Ayrıca, ajansın sunduğu hizmetlerin abonelerin gereksinimlerini karşılayacak nitelikte, tam olması gerekir.

Dünyada haber ajansları hareketleri 1835’de Havas Haber Ajansı’nın kurulması ile başlamıştır. Günümüzde özellikle dünyanın pek çok yerinde bürosu bulunan ve ulusal ve uluslararası haber dağıtan A.P(Associated Press) ve Reuters’in bu alandaki üstünlüğü araştırmacılar tarafından da belirtilmektedir (Tokgöz 1994: 105-111).

Türkiye’de ilk haber ajansı 1911 yılında yabancı bazı ajansların desteğiyle kurulan Osmanlı Telgraf Ajansı’dır. Ancak fazla başarı gösterememiş ve kısa süre sonra kapanmıştır. Birinci Dünya Savaşı döneminde kurulan Milli Ajans’ın da hizmetleri kısa sürede sona ermiştir. Cumhuriyet’in ilanından sonra ise Türkiye’nin en eski ve en köklü haber ajansı olan Anadolu Ajansı kurulmuş, bunu ilerleyen yıllarda yeni kuruluşlar takip etmiştir (Anadolu Ajansı 1964:3).

III.4.1. ANADOLU AJANSI(AA)

Anadolu Ajansı, Milli Mücadele döneminde Kuvva-yi Milliye hareketinin tüm dünyaya, özellikle de Anadolu'ya duyurulması ve açıklanması amacıyla Mustafa Kemal'in emriyle 6 Nisan 1920 tarihinde kurulmuştur. Yine Atatürk'ün talimatıyla 1 Mart 1925'de "Anonim Şirket" statüsü kazanmıştır. 1940'lı yıllarda teleks kullanmaya başlayan Anadolu Ajansı'nda 1986 yılından bilgisayar teknolojisi ile çalışılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise büroları ve aboneleri ile iletişimi bilgisayar ağları ile sağlanmaktadır. Haber dışında abonelere günde yaklaşık 100'ü aşkın fotoğraf da iletilmektedir.

Merkezi Ankara'da bulunan Anadolu Ajansı'nın, Genel Müdürlük birimleri dışında; yurt içinde 22 Bölge ve Büro Müdürlüğü bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ankara Esenboğa Havaalanı ve Adliye Sarayı, İstanbul Atatürk Hava Limanı ve Kadıköy'de büroları bulunmaktadır. Bunun dışında Almatı, Aşkabat, Amsterdam, Atina, Bağdat, Bakü, Belgrad, Berlin, Brüksel, Chicago, Lefkoşa, Londra, Moskova, New York, Roma, Sofya, Strasbourg, Tahran, Taşkent, Üsküp, Washington'da da temsilcilikleri görev yapmaktadır. Ajansın ayrıca diğer ülkelerde bulunan ajanslarla da haber değişimi konusunda anlaşmaları bulunmaktadır (Anadolu Ajansı Web...).

III.4.2. İHLAS HABER AJANSI(İHA)

1993 yılında kurulan İhlas Haber Ajansı'nın Türkiye'de 14 adet bölge haber merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerin kontrolünde 90 adet büro faaliyet göstermektedir. Bu bürolardan fotoğraflı ve yazılı haberler, bilgisayar ortamında, bağlı bulunulan büroya ve oradan da İstanbul'da bulunan merkeze iletilmektedir. Ajans'ın kendi bünyesinde çalışan gazeteciler dışında Türkiye'nin pek çok yerinde bulunan serbest muhabirler de haber akışı

sağlamaktadır. İhlas Haber Ajansı özellikle görüntülü haber sunma bakımından basın alanına hizmet etmektedir (İhlas Haber Ajansı Web...).

III.4.3. MAGAZİN VE AKTÜEL HABERLER AJANSI(MAK)

6 Temmuz 1981 tarihinde Nursal Tekin tarafından kurulan MAK Ajans özellikle magazin haberlerinin iletilmesi alanında basın hizmeti vermektedir. Merkezi Ankara'da bulunan Ajans, basın-yayın kuruluşları için günlük haber bülteni çıkarmaktadır. MAK Ajans, "Magazin" haberleri üreten ilk ve tek ajanstır. Ajans içerisindeki haber trafiği özellikle e-posta aracılığı ile gerçekleştirilmektedir (MAK Ajans Web...).

III.4.4. ANKARA HABER AJANSI(ANKA)

ANKA Haber Ajansı 1972 yılından itibaren basın kuruluşlarına haber sağlama görevini üstlenmiştir. Kurucusu Altan Öymen'dir. ANKA Haber Ajansı çalışmaları temel olarak dört alanda yoğunlaşmaktadır.

Temel haber Bülteni: Bu bülten dış haberler, dış ekonomik haberler, iç ekonomik haberler, parlamento, sağlık, işçi, işveren, siyasal partiler, dernekler, polis, adliye, savunma, eğitim,kültür, sanat, turizm, çevre, arkeoloji, bilim ve teknoloji haberlerini içermektedir. Günde ortalama 80-85 haber üretilmektedir.

Günlük Türkçe Ekonomik Bülten: Ekonomik haber ve yorumları, belli konulardaki istatistik ve tabloları içermektedir. Bu bülteni İnternette bir izleme imkanı da sunulmuştur. Kimi kamu kuruluşları, özel kuruluşlar, bankalar, diğer finans çevreleri, üniversiteler bu bültenin aboneleridir.

Haftalık İngilizce Bülten: Dışa dönük bir yayındır. Türkiye'ye ilgili duyan kuruluşlar da aboneleri arasında bulunmaktadır. Dünya Bankası, IMF. yabancı bankalar, finans çevreleri, yabancı elçilikler v.b.

Dış Yayınlar, her gün ya da haftanın belli günlerinde Almanya'da Köln radyosuna, İsveç radyosuna, Hollanda'da Hilversum radyosuna yapılan Türkçe haber ve yorumları kapsamaktadır (ANKA Haber Ajansı Web...)

IV.BÖLÜM

GAZETECİLİKTE BİLGİ GEREKSİNİMİ VE BİLGİ ERİŞİM: BULGULAR

Çalışmamızın alanını Türkiye'deki yazılı basın oluşturmaktadır. Bu çerçevede, gazetecilerin bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışlarına bağlı olarak karşılaştıkları bilgi erişim sorunlarını araştırmak üzere, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Radikal, Sabah ve Zaman gazetelerinin Ankara temsilciliklerinde çalışan, sarı basın kartı sahibi 68 gazeteciye anket uygulanmıştır. Anket ile gazetecilerin bilgi gereksinimi, kullandıkları bilgi kaynakları, bilgi arama davranışları konusunda genel bir bilgi edinilerek, gazetecilerin belge ve bilgi merkezlerinden, haber ajanslarından ve gazetelerin internet üzerindeki hizmetlerinin kullanımı ve bu hizmetlerden bilgiye erişim imkanları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Anket soruları kapalı uçlu olarak hazırlanmıştır. Ancak bazı sorularda gazetecilerin kişisel değerlendirmelerini alabilmek amacıyla son seçenek açık uçlu olarak verilmiştir. Anketin uygulandığı gazetecilere 6., 7., 10., 13., 15., 16., 17., 19. ve 22. sorularda birden fazla seçenek yanıtlayabilecekleri belirtilmiş ve bu seçenekleri kendilerince önceliğine göre 1'den başlayarak önem derecesine göre sıralamaları istenmiştir. 12., 27.ve 31.sorularda birden fazla yanıt verebilecekleri belirtilerek, herhangi bir sıralama isteğinde bulunulmamıştır. Ankete katılan gazetecilerin gazetelere göre dağılımı; Cumhuriyet'ten 9(%13,2), Hürriyet'ten 15(%22,1), Milliyet'ten 9(%13,2), Radikal'den 8(%11,8), Sabah'tan 14(20,6) ve Zaman'dan 13(%19,1) gazeteci şeklindedir.

Çalışmaya katılan 68 gazeteciden %29,4(20)'ü kadın, %70,6(48)'si erkektir. Bu gazetecileri yaşları açısından incelediğimizde yoğunluğun %45,6(31) ile 31-40 yaşları arasında olduğu görülmektedir. Bunu, %41,2(28)

ile 20-30 yaş arasındakiler izlemekte. 41 yaş ve üzerinde bulunan gazeteciler %13,2(9) ile en düşük oranı oluşturmaktadır.

IV. I. GAZETECİLERİN MESLEKİ NİTELİKLERİ

IV.I.1. GAZETECİLERİN EĞİTİM DURUMLARI

Gazetecilerin eğitim durumları; mezun oldukları okul (iletişim fakültesi, diğer fakülteler) ve eğitim düzeyleri (lise, lisans, yüksek lisans ve üzeri) olarak iki çerçevede incelenmiştir. Araştırma sonucunda görülmektedir ki; gazetecilerin %63,2(43)'si iletişim fakültesi, %33,8(23)'i iletişim fakültesi dışında bir fakülteden mezundur. Eğitim düzeyi açısından incelediğimizde, gazetecilerin %2,9(2)'u lise, %88,2(60)'si lisans, %8,8(6)'i yüksek lisans veya üzeri bir dereceye sahiptir.

Türkiye'de yazılı basında çalışan gazetecilerin büyük çoğunluğunun, üniversite mezunu olduğu; yüksek lisans ve üzeri dereceye sahip çalışanların da bulunduğu görülmektedir. İletişim fakültesi mezunlarının oranı, diğer fakültelerden mezun olanlardan yüksektir. Ancak başka alanlarda eğitim almış ve gazetecilik yapanların sayısı da küçümsenmeyecek bir orandadır(%33,8)(23 kişi).

IV.I.2. GAZETECİLERİN MESLEKİ ÇALIŞMA SÜRELERİ

Gazetecilerin mesleki deneyim sürelerinin sorgulandığı sorunun sonucunda; 1-3 yıl arasında çalışanların oranı %8,8(6), 4-6 yıl arasında çalışanların oranı %19,1(13), 4-6 yıl arasında çalışanların oranı %30,9(21) ve 11 yıl ve üzerinde çalışanların oranı %41,2(28)'dir.

Çalışma süresi olarak en düşük oran(%8,8)(6 kişi) 1-3 yıl arasında çalışanlarda görülürken, en yüksek orana (%41,2)(28 kişi) 11 yıl ve üzerinde çalışan gazeteciler sahiptir.

IV.1.3. GAZETECİLERİN GÖREV DAĞILIMLARI

Gazetecilerin görev dağılımlarını incelediğimizde deneklerin %80,9(55) oranında muhabirlerden, %8,8(6) oranında yazarlardan ve %10,3 oranında diğer görevlerde çalışanlardan oluştuğu görülmektedir. Diğer görevlerde çalışanlar il temsilcisi, haber müdürü, sayfa editörü, serbest muhabir, araştırmacı yazar, yönetici olarak görev yapmaktadır.

Gazetelerdeki görev dağılımında ise en yüksek oranı muhabirler oluşturmaktadır(%80,9).

IV.2. GAZETECİLERİN BİLGİ GEREKSİNİMİ VE KULLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARI

IV. 2. 1.GAZETECİLERİN HABER KAYNAKLARINA ERİŞİM AMAÇLARI

Gazetecilerin, bir haberi hazırlarken araştırma yaptıkları alanlar hakkında bilgi almak amacıyla oluşturulan 6.sorunun seçenekleri olan “Haberin geçmişi hakkında bilgi toplamak”, “Haberlerle ilgili fotoğraflara ulaşmak”, “Haber metninin yazımı ile ilgili bilgiler toplamak” ve açık uçlu “Diğer” seçenekleri içerisinde tercihlerini önem derecelerine göre 1-4 arasında derecelendirmeleri istenmiştir. Bu yanıtlara göre gazetecilerin belirttiği derecelendirmeler ve oranları aşağıdadır.

Haberin geçmişi ile ilgili araştırmalar, habere temel oluşturan araştırmalardır ve haberin tüm yönleriyle ele alınıp değerlendirilmeler yapılmasına olanak verir. Bu tür araştırmalar, daha önce ilgili konu hakkında

bir haberin yayınlanıp yayınlanmadığı, yayınlanmışsa hangi bilgilerin bulunduğu, kişi, kuruluşlar ya da yerle ilgili bilgilerin elde edildiği, araştırmalardır. “Haberin geçmişi hakkında bilgi toplamak” seçeneği hakkında gazetecilerin, %26,5(18)’i 1.sırada, %33,8(23)’i 2.sırada, %4,4(3)’ü 3.sırada, %1,5(1)’i ise 4. sırada değerlendirmektedir (Tablo 2).

Gazetecilerin büyük oranda “haberle ilgili fotoğraflara ulaşmak” konusunda araştırma yapmadıkları görülmektedir(%79,4). Fotoğraflarla ilgili araştırmaları, deneklerin %8,8(6)’i 2.sırada, %11,8(8)’i ise 3.sırada değerlendirmektedir (Tablo 2).

“Haber metninin yazımı ile ilgili bilgiler toplamak” (yazım bilgileri), haberle ilgili kişilerin ya da uzmanların belirlenmesi, yetkili kişilerden bilgi alınması, haber kaynaklarının belirlenmesi, görüşmelerin yapılması, isim, yer, zaman bilgilerinin doğrulanması ya da yazının dilbilgisi özelliklerinin incelenmesi türünden bilgilerdir. Bu tür araştırmaların gazetecilerin büyük çoğunluğu tarafından ilk sırada değerlendirildiği görülmektedir(%55,9)(38). Gazetecilerin %14,7(10)’si 2.sırada, %2,9(2)’u ise haber yazım bilgilerini 3. sırada değerlendirmektedir (Tablo 2).

Sorunun açık uçlu olan son seçeneğinde gazeteciler, çeşitli açıklamalar getirmiştir. Bu açıklamaları incelediğimizde genel olarak; “haberle ilgili kuruluşlar, kişiler ya da kişilerin yakınları ile görüşmek, haberi bir kaç kaynaktan doğrulamak, belge toplamak, haberle ilgili bilgisi olanların görüşlerini almak, muhalif görüşlerden yararlanmak, haberin kaynağına ulaşmak, doğruluğunu teyit etmek, mevzuat, mahkeme kararlarına ulaşmak, her üç seçeneğin de birbirinden ayıramayacağı” şeklinde açıklamalar getirilmiştir. Bu “Diğer” seçeneğini gazetecilerin, %7,4(5)’ü 1.sırada, %1,5(1)’i 2.sırada, %5,9(4)’u 3.sırada değerlendirmektedir (Tablo 2).

Gazetecilerin haberle ilgili araştırmaların konusundaki ilk iki tercihlerini inceleyerek genel tercihlerini ortaya çıkardığımızda görülmektedir ki; haberin

yazımı ile ilgili bilgiler araştırma alanlarının başında gelmektedir(%48,0)(48 kişi) İkinci sırayı ise haberin geçmişi ile ilgili araştırmaların aldığı(%41,0) (41kişi) fotoğrafların elde edilmesi amacıyla yapılan araştırmaların ise düşük bir oranla(%6,0)(6 kişi) son sırayı aldığı görölmektedir.

Öncelik sıralaması	Haberin Geçmişi İle İlgili Bilgi Araştırması		Fotoğraflarla İlgili Araştırmalar		Haberin Yazımı İle İlgili Bilgi Araştırması		Diğer	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
1.sırada	18	(26,5)	-	(-)	38	(55,9)	5	(7,4)
2.sırada	23	(33,8)	6	(8,8)	10	(14,7)	-	(-)
3.sırada	3	(4,4)	8	(11,8)	2	(2,9)	3	(4,4)
4.sırada	1	(1,5)	-	(-)	-	(-)	4	(5,9)
Yanıtsız	23	(33,8)	54	(79,4)	18	(26,5)	58	(85,3)
Toplam	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)

Tablo 2: Haberle ilgili araştırma türler

IV.2.2. HABERLE İLGİLİ ARAŞTIRMA YAPARKEN YARARLANILAN BİLGİ KAYNAKLARI

Yedinci soruda gazetecilere, “bir araştırma yaparken hangi kaynaklardan yararlandıkları” sorularak bu kaynakları önemine göre 1-7 arasında sıralamaları istenmiştir. Böylece gazetecilerin bilgi kaynakları tercihleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Soruda kapalı uçlu olarak altı seçenek sunulmuştur. Bunlar; “o konuda uzman olduğumu düşündüğüm kişilerden”, “kendi koleksiyonumdan”, “diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinden”, “haber ajanslarından”, “veri tabanlarından”, internetten” şeklindedir. Yedinci olarak açık uçlu olan “diğer” seçeneği sunulmuş ve bu seçeneği işaretleyen gazetecilerden açıklama yapmaları istenmiştir.

Ankete katılan gazetecilerin yarısından fazlasının %57,4 (39 kişi) araştırmalarında uzmanların bilgisine danışmayı 1.sırada tercih ettiği görülmektedir. Gazetecilerin, %13,2(9)'si 2.sırada, %2,9(2)'u 3.sırada, %1,5(1)'i 4.sırada uzman bilgisine başvurmaktadır. Deneklerin, %25(17)'inin bu seçeneği tercih etmediği ya da sıralama belirtmediği görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3, gazetecilerin kullandıkları bilgi kaynakları içerisinde kendi koleksiyonlarını kullanım tercihleri konusundaki değerlendirmelerini de içermektedir. Buna göre gazetecilerin, %11,8(8)'i kendi koleksiyonlarını kullanmayı 1.sırada, %22,1(15)'i 2.sırada, %8,8(6)'i 3.sırada, %10,3(7)'ü 4.sırada tercih etmektedir. Gazetecilerin kendi koleksiyonlarını kullanım tercihlerinin 2.sırada yoğunlaştığı görülmektedir.

Gazetecilerin, çalıştıkları gazete dışında diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin kullanımının yüksek oranda olmadığı görülmektedir. Nitekim, gazetecilerin %5,9(4)'u 2.sırada, %5,9(4)'u 3.sırada, %8,8(6)'i 4.sırada, %7,4(5)'ü 5.sırada değerlendirmede bulunmuştur (Tablo 3).

Haber ajanslarının kullanım oranlarını incelediğimizde; gazetecilerin %11,8(8)'i haber ajanslarını bilgi kaynağı olarak 2.sırada, %20,6(14)'sı 3.sırada, %14,7(10)'si 4.sırada, %1,5(1)'i ise 6.sırada değerlendirmektedir (Tablo 3).

Veri tabanları ile ilgili seçeneğe toplam 9 gazeteci yanıt vermiştir. Bu yanıtlar %4,4(3) oranında 2.sırada, %1,5(1) oranında 3.sırada, %2,9(2) oranında 4.sırada, %2,9(2) oranında 5.sırada ve %1,5(1) oranında 7.sırada değerlendirilmiştir. Ancak bu soruyu yanıtlayanların daha ileride ilgili bir başka soruya verdikleri (25.soru) yanıtlar ile bu yanıtlar arasında çelişkiler bulunmaktadır. Gazeteciler ile yapılan görüşmelerden anlaşılmaktadır ki veri tabanları hakkında bilgilerinin olmaması, bu seçeneğin yanlış anlaşılmasına neden olmuştur. İleride bu konu ayrıntılı olarak incelenecektir.(Bölüm IV.3.4)

Gazeteciler içerisinde internet kullanım oranının yaygın olduğu görülmektedir. Gazetecilerin toplam %55,9'u(38) araştırmalarında interneti kullandıklarını belirtmiştir. Gazetecilerin, %4,4(3)'ü 1.sırada, %10,3(7)'ü 2.sırada, %19,1(13)'i 3.sırada, %11,8(8)'i 4.sırada, %10,3(7)'ü interneti 5.sırada değerlendirmektedir (Tablo 3). Aynı sorunun açık uçlu olarak hazırlanan "diğer" seçeneğinde toplam 4 gazeteci açıklamalarda bulunmuştur. Gazetecilerin görüşlerini ortaya koydukları bu seçenekteki açıklamalarında kitaplar, makale ve istatistikler, olayda adı geçen kişiler ve kurumları seçeneklerde belirtilen kaynaklar dışında kullandıkları kaynaklar olarak farklı öncelik sıralamasında göstermektedirler:%1,5(1)'i ilk sırada, %1,5(1)'i 5.sırada, %2,9(2)'u 6.sırada.

Öncelik sıralaması	Uzman bilgisi		Kendi koleksiyonu		Diğer gazetelerin belge bilgi mrk.		Haber ajansları		Veri tabanı		İnternet kullanımı		Diğer	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
1.sırada	39	(57,4)	8	(11,8)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	3	(4,4)	1	(1,5)
2.sırada	9	(13,2)	15	(22,1)	4	(5,9)	8	(11,8)	3	(4,4)	7	(10,3)	-	(-)
3.sırada	2	(2,9)	6	(8,8)	4	(5,9)	14	(20,6)	1	(1,5)	13	(19,1)	-	(-)
4.sırada	1	(1,5)	7	(10,3)	6	(8,8)	10	(14,7)	2	(2,9)	8	(11,8)	-	(-)
5.sırada	-	(-)	-	(-)	5	(7,4)	-	(-)	2	(2,9)	7	(10,3)	1	(1,5)
6.sırada	-	(-)	-	(-)	-	(-)	1	(1,5)	-	(-)	-	(-)	2	(2,9)
7.sırada	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	1	(1,5)	-	(-)	-	(-)
Yanıtsız	17	(25,0)	32	(47,1)	49	(72,1)	35	(51,5)	59	(86,8)	30	(44,1)	64	(94,1)
Toplam	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)

Tablo 3: Haberin hazırlanmasında yararlanılan bilgi kaynakları

IV.3. GAZETECİLERİN BİLGİ GEREKSİNİMİ VE BİLGİ ARAMA DAVRANIŞLARI

IV.3.1. GAZETECİLERİN ÇALIŞTIKLARI GAZETENİN BELGE VE BİLGİ MERKEZİNİ KULLANIMI

Gazetecilerin bilgi gereksinimleri ile belge ve bilgi merkezlerini kullanımları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak üzere araştırmada 8-13. sorular, belge ve bilgi merkezlerinin kullanımı ile ilgili olarak yöneltilmiştir. Gazetecilerin, kendi gazetelerinin belge ve bilgi merkezini kullanıp kullanmadıkları hakkındaki sekizinci soruda verilen yanıtlardan %75(51)'inin çalıştığı gazetenin belge ve bilgi merkezini kullandığı, %25(17)'inin ise kullanmadığı ortaya çıkmıştır.

Çalıştıkları gazetenin belge ve bilgi merkezini kullanmadıklarını belirten gazetecilerden bunun nedenini dokuzuncu soruda belirtmeleri istenmiştir. Bu sorunun seçeneklerine göre gazetecilerin %7,4(5)'ü “ne tür kaynaklar ve hizmetler olduğunu bilmiyorum”, %5,9(4)'ü “eski tarihli kaynaklara erişemiyorum”, %2,9(2)'ü “kaynaklara erişim kolay değil” şeklinde belge ve bilgi merkezlerini kullanmama nedenlerini belirtmiştir. Sorunun açık uçlu olarak hazırlanan “diğer” seçeneğine gazetecilerin %8,8(6)'i çeşitli açıklamalar getirmiştir. Bu açıklamalarda bir belge ve bilgi merkezinin bulunmaması ya da gazetenin belge ve bilgi merkezinin kapsamının bürodan yazılan haberler ve kendi gazetelerinin arşivi ile sınırlı olduğu belirtilmiştir. Ancak burada aynı gazetede çalışan bazı gazetecilerin, dokuzuncu soruda bulunan açık uçlu seçenekte belge ve bilgi merkezi olmadığını söylemesi, bazılarının ise sekizinci soruda merkezi kullandığını belirttiği görülmektedir. Bu durum, bazı gazetecilerin, sadece gazete sayılarının yer aldığı, depo sayılabilecek merkezleri kullandıkları şeklinde görüş belirttiği; bazılarının ise bu depoları belge ve bilgi merkezi olarak görmemeleri nedeniyle böyle bir merkez olmadığını belirttikleri şeklinde yorumlanmıştır (Tablo 4).

<i>Bel.-bil. merkezinin kullanılmama nedeni</i>	Sayı	(%)
Kaynaklar ve hizmetleri bilmiyorum	5	(7,4)
Eski kaynaklara erişemiyorum	4	(5,9)
Kaynaklara erişim kolay değil	2	(2,9)
Diğer	6	(8,8)
Yanıtız	51	(75,0)
Toplam	68	(100,0)

Tablo 4: Belge ve bilgi merkezinin kullanılmama nedenleri

IV.3.1.1. BELGE VE BİLGİ MERKEZİNİN KULLANIM AMAÇLARI

Onuncu soruda kendi gazetelerinin belge ve bilgi merkezini kullandıklarını belirten gazetecilerin bu merkezleri kullanım amaçları incelenmiştir. Dört seçenek bulunan bu soruda da yanıtlayan gazetecilerden kullanım amaçlarını 1-4 arasında sıralamaları istenmiştir. Bu sorunun, “a” seçeneğinde yer alan “haberini geçmişine ilgili araştırma yapmak” amacıyla gazetecilerin %64,7(44)’si 1.sırada, %2,9(2)’u 2.sırada bu merkezleri kullandıklarını belirtmektedir. Gazetecilerin, %2,9(2)’u 1.sırada, %25(17)’i 2.sırada, %1,5(1)’i 3.sırada “b” seçeneğinde bulunan “Tarih, yer, kişi, yazım hataları v.b. kontrol etmek” amacıyla merkezleri kullandıklarını belirtmiştir. “c” seçeneğinde gazetecilerin “yeni haberleri oluşturabilecek yeni fikirler edinmek” amacıyla belge ve bilgi merkezlerini kullandımları incelenmiş ve sonuçta gazetecilerin %1,5(1)’inin 1.sırada, %10,3(7)’ünün 2.sırada, %17,6(12)’sının 3.sırada, %1,5(1)’inin 4.sırada bu amaçla belge ve bilgi merkezlerini kullandıkları görülmüştür. “Diğer” seçeneği gazetecilerin %1,5(1)’i tarafından 2.sırada, %2,9(2)’u tarafından 3.sırada, %1,5(1)’i tarafından 4.sırada değerlendirilmiştir. Bu gazeteciler, geçmiş haberleri anımsamak, bilgi tazeliği, benzer olgular ile karşılaştırmak, teknik konularda getirilen düzenlemelerin tam olarak ne olduğunu anlayıp anlatabilmek şeklinde açıklamalar getirmiş bulunmaktadır (Tablo 5).

Öncelik sıralaması	Haberin Geçmişi İle ilgili Bilgi Edinmek		Tarih, İsim, Yer v.b Kontrolü		Yeni fikirler edinmek		Diğer	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
1.sırada	44	(64,7)	2	(2,9)	1	(1,5)	-	(-)
2.sırada	2	(2,9)	17	(25,0)	7	(10,3)	1	(1,5)
3.sırada	-	(-)	1	(1,5)	12	(17,6)	2	(2,9)
4.sırada	-	(-)	-	(-)	1	(1,5)	1	(1,5)
Yanıtsız	22	(32,4)	48	(70,6)	47	(69,1)	64	(94,1)
Toplam	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)

Tablo 5: Belge ve bilgi merkezinin kullanım amaçları

11.soruda gazetecilerin belge ve bilgi merkezlerini kullanım sıklıkları incelenmiştir. Bu sorunun sonuçları deneklerin bu merkezleri yoğunlukla “haftada 2-3 gün”(%44,1) kullandıklarını ortaya koymuştur. Bu oranı sırasıyla %13,2(9) ile “ayda2-3 defa”, %8,8(6) ile “her gün”, %8,8(6) ile “seyrek” ve %4,4(3) ile “birkaç ayda bir” şeklindeki kullanım sıklıkları izlemektedir (Tablo 6).

Bel-bil. merkezini kullanım sıklığı	Sayı (%)	
	Sayı	(%)
Her gün	6	(8,8)
Haftada 2-3 defa	30	(44,1)
Ayda 2-3 defa	9	(13,2)
Bir kaç ayda bir	3	(4,4)
Seyrek	6	(8,8)
Yanıtsız	14	(20,6)
Toplam	68	(100,0)

Tablo 6: Belge ve bilgi merkezinin kullanım sıklığı

Gazetecilerin belge ve bilgi merkezlerini kullanım şekilleri konusunda tercihlerini öğrenmek amacıyla hazırlanan 12. soruda gazetecilere belge ve bilgi merkezini kullanım şekli olarak “bizzat kendim giderek”, “bilgisayardan arama yaparak”, “merkezdeki görevli benim adıma yapar” ve son olarak açık uçlu olarak “diğer” şeklinde seçenekler sunulmuştur. Bu soruda gazetecilere birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir.

Sorunun yanıtları incelendiğinde görülmektedir ki kullanım yoğunluğu gazetecilerin kendi bilgisayarlarından tarama yapma tercihinde yoğunlaşmaktadır. Belge ve bilgi merkezlerinin kullanım şekillerinin oranları ise

%33,75(27) oranında gazeteciler kendileri merkeze giderek, %40(32)oranında bilgisayardan tarama yaparak ve %26,5(21) oranında görevliden araştırma isteğinde bulunarak belge ve bilgi merkezlerinden yararlanmaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyen gazeteci bulunmamaktadır (Tablo 7).

<i>Bel.-bil. Merkezini kullanım şekli</i>		
	Sayı	(%)
Kendim giderek	27	(33,75)
Bilgisayardan tarama yaparak	32	(40,0)
Görevli benim adıma yapar	21	(26,25)
Diğer	-	(-)
Toplam	80	(100,0)

Tablo 7: Belge ve bilgi merkezleri kullanım şekilleri

IV.3.1.2. BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNDE YARARLANILAN KAYNAK TÜRLERİ

Gazetecilere, gazetenin belge ve bilgi merkezinde yararlandıkları kaynak türleri ve bu kaynakların kullanım sıralamasını öğrenmek amacıyla 13.soru yöneltilmiştir. Sorunun seçenekleri “gazete kupürleri”, “fotoğraflar”, “dergiler”, “başvuru kaynakları”, “haber ajansları”ndan oluşmaktadır. Haber ajansları, literatürde, belge ve bilgi merkezinde kullanılan kaynaklar arasında yer almamaktadır. Ancak, bu merkezlerin haber ajanslarına erişim amacıyla kullanıldığı yapılan ön görüşme ve gözlemlerden anlaşılmıştır. Bu nedenle belge ve bilgi merkezlerinin haber ajanslarına erişmek amacıyla kullanımının ortaya çıkarılması için haber ajansları bir seçenek olarak bu soruya eklenmiştir.

Gazetecilerin %52,9(36)'u 1.sırada, %5,9(4)'u ise 2.sırada belge ve bilgi merkezlerinde gazete kupürlerini kullandıklarını belirtmektedirler. Fotoğrafları 1.sırada kullanan gazeteci bulunmazken deneklerin %4,4(3)'ü 2.sırada, %7,4(5)'ü

3.sırada, %1,5(1)'i 4.sırada, %2,9(2)'u fotoğrafları 5.sırada kullanmaktadırlar. Dergileri ise gazetecilerin, %8,8(6)'i 2.sırada, %5,9(4)'u 3.sırada, %2,9(2)'u 4.sırada değerlendirmektedirler. Başvuru kaynaklarının kullanım oranları ve sıralamaları ise şöyledir: Gazetecilerin %4,4(3)'ü 1.sırada, %14,7(10)'si 2.sırada, %10,3(7)'ü 3.sırada bu kaynakları kullandıklarını belirtmiştir. Gazetecilerin %17,6(12)'sının belge ve bilgi merkezlerinin haber ajanslarına erişim amacıyla da kullandığı görülmektedir. Bunların değerlendirme sıralaması ise %2,9(2)'u 1.sırada, %7,4(5)'ü 2.sırada, %4,4(3)'ü 3.sırada, %2,9(2)'u 4.sırada şeklindedir (Tablo 8).

Belge-bilgi merkezinde yararlanılan kaynaklar tercih sıralaması	Gazete kupürleri		Fotoğraflar		Dergiler		Başvuru kaynakları		Haber ajanları	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
1.sırada	36	(52,9)	-	(-)	-	(-)	3	(4,4)	2	(2,9)
2.sırada	4	(5,9)	3	(4,4)	6	(8,8)	10	(14,7)	5	(7,4)
3.sırada	-	(-)	5	(7,4)	4	(5,9)	7	(10,3)	3	(4,4)
4.sırada	-	(-)	1	(1,5)	2	(2,9)	-	(-)	2	(2,9)
5.sırada	-	(-)	2	(2,9)	-	(-)	-	(-)	-	(-)
Yanıtız	28	(41,2)	57	(83,8)	56	(82,4)	48	(70,6)	56	(82,4)
Toplam	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)

Tablo 8: Belge ve bilgi merkezlerinde yararlanılan kaynaklar

IV.3.2. GAZETECİLERİN KENDİ ÇALIŞTIKLARI GAZETELER DIŞINDA DİĞER GAZETELERİN BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNİ KULLANIMI

14-18. sorular, gazetecilerin, çalıştıkları gazete dışında diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini kullanımları ile ilgili bilgi almak amacıyla hazırlanmıştır. 14.sırada yer alan “Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini kullanıyor musunuz?” sorusuna yanıt veren(%95,6)(65 kişi) gazetecilerin %36,8(25)'i evet, %58,8(40)'i hayır yanıtını vermiştir. Gazetecilerin yarısından fazlasının diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini kullanmayı tercih etmedikleri görülmektedir.

On beşinci soruda, diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini kullananların, hangilerini kullanım açısından tercih ettiklerini belirtmeleri istenmiştir. Gazetecilerin %5,9(4)'ü Cumhuriyet Gazetesi'nin belge ve bilgi merkezini 2.sırada gösterirken toplam %3(2)'ü 3. ve 4. sırada tercih etmektedir. Hürriyet Gazetesinin kullanımının en yüksek yüzdede olduğu (%22,1-15 kişi) ve üst sıralarda yer aldığı görülmektedir. Deneklerin %20,6(14)'sı 1.sırada, %1,5(1)'i 2.sırada Hürriyet Gazetesi'ni kullandıklarını belirtmiştir. Sabah Gazetesi'nin kullanımı ise; %1,5(1) oranıyla 1.sırada, %4,4(3) oranıyla 2.sırada ve %2,9(2) oranıyla 3.sırada şeklinde dağılım göstermektedir. Zaman Gazetesi'nin tercih sırasının 3.sırada bulunduğu ve düşük bir yüzdeye(%1,5) sahip olduğu ve bir kişi tarafından kullanıldığı görülmektedir. Açık uçlu olan son seçenekte bulunan Miliyet ve Radikal gazetelerinin dağılımı ise şöyledir. Milliyet Gazetesi %2,9(2)oranıyla 2.sırada ve yine aynı oranla(%2,9) 3.sırada değerlendirilmiştir. Radikal Gazetesi ise gazetecilerin %1,5(1)'i tarafından 1.sırada, %1,5(1)'i tarafından 2.sırada ve %2,9(2)'u tarafından 3.sırada kullanılmaktadır. Diğer seçeneğinde yer alan gazeteler ise Yeni Şafak, 2000'de Yeni Gündem, Ortadoğu ve Yeni Asya'dır. Bunların tercih sıralamasındaki yerleri %2,9(2)oranında 1.sırada, %1,5(1) oranında 2.sırada görülmektedir (Tablo 9).

Öncelik sıralaması	Cum.		Hür.		Sabah		Zaman		Milliyet		Radikal		Diğer	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
1.sırada	-	(-)	14	(20,6)	1	(1,5)	-	(-)	-	(-)	1	(1,5)	2	(2,9)
2.sırada	4	(5,9)	1	(1,5)	3	(4,4)	-	(-)	2	(2,9)	1	(1,5)	-	(-)
3.sırada	1	(1,5)	-	(-)	2	(2,9)	1	(1,5)	2	(2,9)	2	(2,9)	-	(-)
4.sırada	1	(1,5)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	1	(1,5)
5.sırada	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)
Yanısız	62	(91,2)	53	(77,9)	62	(91,2)	67	(98,5)	63	(94,8)	64	(94,1)	65	(95,6)
Toplam	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)

Tablo 9: Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin kullanımı

Gazetecilerin, çalıştıkları gazete dışında, diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinde hangi kaynakları kullandıkları hakkındaki 16. sorunun bulgularına göre gazete kupürleri gazetecilerin toplam %29,5(20)'i tarafından kullanılmaktadır. Bu oranın sıralamalara dağılımı %26,5(18)'i 1.sırada, %1,5(1)'i 2.sırada, %1,5(1)'i 5.sırada tercih etmektedir. Fotoğrafların kullanımının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Yalnızca iki kişinin yanıtladığı bu seçenek %1,5 oranlarında 1. ve 5.sıralarda tercih edilmektedir. Dergilerin kullanımı ise 1., 2., 3. ve 5. sıralarda %1,5 oranlarında 1'er kişi tarafından değerlendirilmiştir. Başvuru kaynakları ve haber ajanslarının da diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin kullanımında fazla tercih edilmeyen kaynaklar olduğu görülmektedir. Gazetecilerin %2,9(2)'u 2.sırada, %1,5(1)'i 5.sırada başvuru kaynaklarını kullanmayı tercih etmektedir. Haber ajansları ise toplam %3(2) oranında tercih edilmekte ve 3. ve 5.sıralarda dağılım göstermektedir (Tablo 10).

Gazetecilerin diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini kullanım amaçlarını 17.soruda incelediğimizde bu merkezlerin kullanım amaçları ile kullanılan kaynakların örtüştüğü görülmektedir. En yüksek oranın %28(19) ile haberle ilgili, haberi besleyen "geçmişe ait bilgi edinmek" seçeneğine ait olduğu görülmektedir. Deneklerin %26,5(18)'i bu seçeneği 1.sırada, %1,5(1)'i 2.sırada değerlendirmektedir. "Tarih, yer, yazım hataları v.b. kontrolü etmek" amacı %1,5(1) oranında 1.sırada, %5,9(4) oranında 2.sırada, %1,5(1) oranında 3.sırada tercih edilmektedir. Bu merkezleri "Yeni haberler oluşturabilecek yeni fikirler edinmek" amacıyla kullanan gazetecilerin dağılımı ise şöyledir: %1,5(1) 1.sırada, %5,9(4) 2.sırada, %1,5(1) 3.sırada. Açık uçlu olan son seçeneği yalnızca 1(%1,5) gazeteci, fotoğraf elde etmek amacıyla diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini 1.sırada değerlendirmiştir.

Öncelik sıralaması	Gazete Kupürleri		Fotograflar		Dergiler		Başvuru kaynakları		Haber ajansları	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
1.sırada	18	(26,5)	1	(1,5)	1	(1,5)	-	(-)	-	(-)
2.sırada	1	(1,5)	-	(-)	1	(1,5)	2	(2,9)	-	(-)
3.sırada	-	(-)	-	(-)	1	(1,5)	-	(-)	1	(1,5)
4.sırada	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)
5.sırada	1	(1,5)	1	(1,5)	1	(1,5)	1	(1,5)	1	(1,5)
Yanıtızsız	48	(70,5)	66	(97,0)	64	(94,0)	65	(95,6)	66	(97,0)
Toplam	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)

Tablo 10: Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinde kullanılan kaynaklar

Gazetecilerin çalıştıkları gazetenin dışında diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini kullanım sıklıklarını incelediğimizde yoğunluğun %16,2(11) oranında “ayda 2-3 kez” kullanımı şeklinde olduğu görülmektedir. Bunu %8,8(6) ile “seyrek”, %2,9(2) ile “haftada 1kez” ve %1,5(1) ile “birkaç ayda bir” şeklinde kullanımın izlediği görülmektedir (Tablo 11).

<i>Diğer gazetelerin bel.-bil. merk. Kullanım Sıklığı</i>	Sayı	(%)
Haftada bir defa	2	(2,9)
Ayda 2-3 defa	11	(16,2)
Birkaç ayda bir	1	(1,5)
Seyrek	6	(8,8)
Yanıtız	48	(70,6)
Toplam	68	(100,0)

Tablo 11: Diğer gazetelerin belge-bilgi merkezlerinin kullanımı

IV.3.3. HABER AJANSLARININ KULLANIMI

Türk yazılı basınında çalışan gazetecilerin haber ajanslarının kullanımı konusundaki öncelikleri ise 19.soruda incelenmiştir. Bu sorudan elde edilen bulgulara göre Anadolu Ajansı en fazla kullanılan ajanstır. İkinci sırada ise ANKA Haber Ajansı yer almaktadır. Anadolu Ajansı'nı gazetecilerin %69,1(47)'i kullandıklarını belirtmektedir. Bu gazeteciler kullanım sıralamasında %67,6(46) oranında 1.sırada, %1,5(1)'i 2.sırada değerlendirme yapmaktadır. İhlas Haber Ajansı'nı kullandığını belirten 1 kişinin (%1,5) değerlendirmesini 3.sırada yaptığı görülmektedir. MAK Ajansı kullanan gazeteci bulunmamaktadır. ANKA gazetecilerin %38,2(26)'si tarafından kullanılmakta ve değerlendirmeler 2.sırada yer almaktadır. Açık uçlu olan “diğer” seçeneğinin tercih oranları; %2,9(2)'u 1.sırada, %4,4(3)'ü 2.sırada, %2,9(2)'unun 3.sırada, %1,5(1)'i 4.sıradadır. Bu seçeneğin açıklamalarından gazetecilerin ayrıca, Cihan Haber Ajansı, Reuters, AFP, AP gibi ajansları kullandıkları anlaşılmıştır (Tablo 12).

Öncelik sıralaması	AA		İHA		MAK		ANKA		Diğer	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
1.sırada	46	(67,6)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	2	(2,9)
2.sırada	1	(1,5)	-	(-)	-	(-)	26	(38,2)	3	(4,4)
3.sırada	-	(-)	1	(1,5)	-	(-)	-	(-)	2	(2,9)
4.sırada	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	1	(1,5)
5.sırada	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(-)
Yanıtsız	21	(30,9)	67	(98,5)	68	(100,0)	42	(61,8)	60	(88,2)
Toplam	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)

Tablo 12: Haber ajanslarının kullanımı

Haber ajanslarında bilgi erişimin sorgulandığı 20. soruda ise, ajanslardan aradığı bilgiye her zaman ulaştıklarını belirten gazetecilerin oranının %17,6(12) olduğu görülmektedir. Gereksinim duydukları bilgiye sıklıkla erişebildiklerini düşünen %29,4(20), ara sıra ulaşabildiklerini belirtenlerinin oranının ise %36,8(25) olduğu görülmektedir (Tablo 13).

Haber ajanslarından bilgiye erişim	Sayı	(%)
Her zaman	12	(17,6)
Sıklıkla	20	(29,4)
Ara sıra	25	(36,8)
Yanıtsız	11	(16,2)
Toplam	68	(100,0)

Tablo 13: Haber ajanslarında bilgi erişim

Haber ajanslarından elde edilen bilgilerin tarihlerinin gazetecilerin ihtiyacını karşılayacak kadar eski yıllara gidip gitmediği konusundaki 21. soruyu yanıtlayan gazetecilerin %5,9(4)'ünün elde ettikleri bilgilerin tarihlerini tatmin edici buldukları, %77,9(53) gibi büyük bir oranın aynı fikirde olmadığı görülmektedir.

Haber ajanslarındaki bilgi arama kriterlerinin değerlendirmeleri ise şöyledir. Kelime ile tarama yapmayı gazetecilerin %11,8(8)'i 1.sırada,

%5,9(4)'u 2.sırada, %1,5(1) 3.sırada, %1,5(1)'i 4.sırada, %1,5(1)'i 5.sırada tercih etmektedir. Kişi adına göre tarama yapanların tercihleri ise %14,7(10)'si 1.sırada, %10,3(7)'ü 2.sırada, %5,9(4)'u 3.sırada, %2,9(2)'u 4.sırada şeklinde dağılım göstermektedir. Haberin tarihine göre tarama yapanların %1,5(1)'i 1.sırada, %5,9(4)'u 2.sırada, %5,9(49)'u 3.sırada, %4,4(3)'ü 4.sırada ve %2,9(2)'unun 5.sırada bu seçeneği değerlendirdiği görülmektedir. Yer adına göre tarama yapmanın üst sıralarda fazla tercih edilmediği görülmektedir. Gazetecilerin, %2,9(2)'u 2.sırada, %5,9(4)'u 3.sırada, %8,8(6)'u 4.sırada ve %1,5(1)'i 5.sırada yer adıyla taramayı tercih etmektedir. Olay-vaka adı en çok kullanılan ve önemli tarama kriterlerindedir. Bu kriteri gazetecilerin %45,6(31)'si 1.sırada, %5,9(4)'u 2.sırada, %5,9(4)'u 3.sırada ve %1,5(1)'i 5.sırada değerlendirmektedir. Diğer seçeneğini yanıtlayan bir gazeteci sadece gün içerisindeki haberin tam metnine ulaşmak için tarama yaptığını belirtmiştir (Tablo 14).

Gazetecilerin, kullandıkları kriterler ile haber ajanslarında erişebildikleri bilginin miktarı ile ilgili olan 23.sorunun bulgularında ise gazetecilerin %4,4(3)'ü ilgilendiği konuyla ilgili tüm bilgiye ulaşabildiğini düşünmektedir.%27,9(19)'u ilgilendiği bilginin büyük kısmına, %41,2(28)'si küçük bölümüne, %7,4(5)'ü bilginin çok azına ulaştıklarını belirtmektedir.

24.soruda haber ajanslarından elde edilen bilgilerin gazetecilerin ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı araştırılmıştır. Yanıtların değerlendirilmesi sonucunda gazetecilerin %5,9(4)'ünün evet, %26,5(18)'inin hayır, %55,9(38)'unun bazen yanıtını verdiği görülmektedir.

Öncelik sıralaması	Kelime		Kişi adı		Tarih		Yer adı		Olay vaka adı		Diğer	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
1.sırada	8	(11,8)	10	(14,7)	1	(1,5)	-	(-)	31	(45,6)	1	(1,5)
2.sırada	4	(5,9)	7	(10,3)	4	(5,9)	2	(2,9)	4	(5,9)	-	(-)
3.sırada	1	(1,5)	4	(5,9)	4	(5,9)	4	(5,9)	4	(5,9)	-	(-)
4.sırada	1	(1,5)	2	(2,9)	3	(4,4)	6	(8,8)	-	(-)	-	(-)
5.sırada	1	(1,5)	-	(-)	2	(2,9)	1	(1,5)	1	(1,5)	-	(-)
Yanıtız	53	(77,9)	45	(66,2)	54	(79,4)	55	(80,9)	28	(41,2)	67	(98,5)
Toplam	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)	68	(100,0)

Tablo 14: Haber ajanslarındaki arama kriterlerinin değerlendirilmesi

IV.3.4. VERİ TABANLARININ KULLANIMI

Gazete haberlerinin yer aldığı veri tabanlarının kullanımı ile ilgili soruyu 10(%14,8) gazeteci yanıtlamıştır. Bunların %1,5(1)'i Vu/Text, %1,5(1)'i NEXIS, %1,5(1)'i Dow Jones kullandıklarını belirtmiştir. Ancak kurumların bu veri tabanlarına üyeliğinin bulunmadığı bilinmektedir. Bu yanıt gazetecilerin veri tabanları konusunda bilgi sahibi olmadıklarını düşündürmüştür. Gazetecilerin %5,9(4)'u diğer seçeneğini işaretlemiş ve TBMM Kütüphanesi, kamu kuruluşlarının veri tabanları, Hürriyet-text arşivi ve gazete koleksiyonları ve İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası) veri tabanını kullandıkları şeklinde açıklamalar getirmişlerdir. Gazetecilere, Resmi Gazete veri tabanını kullanımları konusunda herhangi bir soru sorulmamıştır. Açık uçlu seçenekte de bu konuda bir açıklama bulunmamaktadır.

Gazetecilere yöneltilen “gazeteniz içinde kullandığınız yerel bir veri tabanı var mı?” şeklindeki soruya deneklerin %19,1(13)'i evet yanıtını vermiştir. Ancak bu soruya evet yanıtını veren bir gazetecinin bir sonraki soruda yer alan bu veri tabanının içeriği konusunda, Türkiye’de yayınlanan diğer gazetelerde bulunan haberleri de kapsadığını belirtmesi, bu yanıtın yanıltıcı olduğunu göstermesi nedeniyle dikkate alınmamış, yanıtız kabul edilerek değerlendirmeye alınmamıştır.

Bir sonraki soru ise gazetecilerin bu veri tabanlarının içeriği konusunda birikimlerini ortaya koymak üzere yöneltilmiştir. Gazetecilerin %19,1(13)'i bu veri tabanının içeriğini “a” seçeneğinde bulunan “çalışmakta oldukları gazetede yayınlanan haberlerden oluştuğu”, bir gazeteci(%1,5), “b” seçeneğini yani “diğer gazetelerin haberlerinin de yer aldığını” belirtmiştir. Böyle bir hizmet olmadığı, daha önce yapılan araştırma ve görüşmelerimizden bilinmektedir. Son seçenek olan “c” seçeneği veri tabanının diğer ülkelerde yayınlanan gazete haberleri içerip içermediği şeklindedir ve bu seçeneği işaretleyen gazeteci bulunmamaktadır.

Gazetelerin kullandığı veri tabanlarının gazetecilerin ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı hakkındaki 28.soruda gazetecilerin %1,5(1)'i gereksinim duydukları bilginin tamamına eriştiğini belirtirken, %7,4(5)'ü %60-90 oranında, %10,3(7)'ü %30-59 oranında elde edebildiklerini belirtmiştir.

IV. 3.5. INTERNET KULLANIMI

29. Soruda yöneltilen “Türkiye’de yayınlanan ulusal gazetelerde çıkmış eski haberlere internet üzerinden ulaşmak ister misiniz?” sorusuna gazetecilerin %92,6(63)'sı böyle bir hizmeti istediklerini belirtmiş, sadece bir gazeteci (%1,5) “hayır” yanıtını verirken, herhangi bir açıklama getirmemiştir.

Gazetecilerin, internet üzerinden ulaşmayı istedikleri haberlerden ne kadar eski yıllara kadar olanlara ihtiyaç duydukları konusunda ise şöyle yanıtlar gelmiştir. Gazetecilerin %19,1(13)'i 30 yıldan daha eski, %33,8(23)'i 10-30 yıl, %33,8(23)'i son 10 yıla ait haberlere gereksinim duymaktadırlar (Tablo 15). 25.soruya evet yanıtı veren 4 gazetecinin bu soruyu yanıtlamadığı görülmektedir.

<i>Eski Tarihli Haber Kapsamı</i>	Sayı	(%)
30 yıldan eski	13	(19,1)
10-30 yıl	23	(33,8)
Son 10 yıl	23	(33,8)
Yanıtsız	9	(13,3)
Toplam	68	(100,0)

Tablo 15: Eski tarihli haber kapsamı

Gazetecilerin internet aracılığı ile ulaşılabilen bilgi kaynak ve araçlarından hangilerini kullandıkları hakkındaki 31. soruda gazetecilere birden fazla seçenek tercih edebilecekleri belirtilmiştir. Elde edilen yanıtlar sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır. İnternet üzerinden bilgi elde etmek amacıyla en fazla arama motorlarından yararlanıldığı görülmektedir. Arama motorlarının kullanım oranı %36,3(49) ile ilk sırayı alırken bunu

%31,2(42) ile devlet kurumlarının Web sayfaları, %26,6(36) ile gazetelerin kupür arşivleri izlemektedir. Açık uçlu olan “diğer” seçeneğinde belirtilen arşiv niteliğindeki sitelerden, gazetelerin kendi internet sayfalarından, özel Web sitelerinden yararlanma oranı %3,7(5)'dir. Son sırayı ise veri tabanları %2,2(3) oranıyla almaktadır (Tablo 16).

<i>İnternet kullanım</i>	Sayı	(%)
Arama motorları	49	(36,3)
Kupür arşivleri	36	(26,6)
Veri tabanları	3	(2,2)
Devlet kur. Web sayfaları	42	(31,2)
Diğer	5	(3,7)
Toplam	135	(100,0)

Tablo 16: İnternette bilgi kaynakları kullanım oranları

Gazetelerin internette bulunan kupür arşivlerinin tarihlerinin araştırmalarda ihtiyaç duyulan eski yıllara kadar elde edilemediği konusunda gazetecilerin fikirlerini almak amacıyla 32.soru yöneltilmiştir. “Gazetelerin internetteki kupür arşivlerinden araştırmalarınız için ihtiyaç duyduğunuz kadar eski tarihli bilgilere ulaşabiliyor musunuz?” şeklindeki soruya gazetecilerin %11,8(8)'i evet, %67,6(46)'sı hayır yanıtını vermiştir.

Anketin son sorusunda gazetecilerden, ihtiyaç duydukları eski tarihli haberlere erişebilselerdi bunun hazırladıkları habere nasıl bir etki edebileceği konusunda fikirleri alınmak istenmiştir. Bu amaçla; “Bir haberle ilgili diğer gazeteler de dahil olmak üzere yayınlanmış eski haberlere daha kısa zamanda ulaşabilseydiniz haberin içeriği sizce nasıl olurdu?” şeklindeki 33.soruya gazetecilerin %8,8(6)'i farketmeyeceğini belirtmiş, %72,1(49)'i ise haberi okuyucuya daha rahat aktarabileceği şeklinde yorum getirmiştir. Açık uçlu olarak hazırlanan son seçenek %16,2(11) oranında yanıtlanmıştır. Bu gazeteciler; böylece diğer detayları incelemek şansı olacağı, daha zengin, doyurucu, ayrıntılı içerik sunma imkanı sağlanabileceği, gazetecinin işini kolaylaştıracağı, geçmişle köprü kurmak imkanı sağlayacağı bunun da

gazeteci için büyük önem taşıdığı, bir olayı tüm boyutlarıyla aktarabilme, haberin daha geniş ve anlaşılır yazılabilmesi gibi düşünceler ifade ettikleri gibi fark etmeyeceği ya da başka kaynaklardan da bilgi edinilebileceği şeklinde yorumlar da getirilmiştir (Tablo 17).

<i>Bilgi erişimin habere etkisi</i>	Sayı	(%)
Farketmez	6	(8,8)
Haberi rahat aktarırım	49	(72,1)
Diğer	11	(16,2)
Toplam	68	(100,0)

Tablo 17 Bilgi erişimin habere etkisi.

IV.4. GAZETECİLERİN KULLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARI, GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ ERİŞİM İLİŞKİLERİ

IV.4.1.GAZETECİLERİN ARAŞTIRMA YAPARKEN YARARLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARININ ARAŞTIRMA ALANLARI İLE İLİŞKİSİ

Gazetecilerin araştırma yaparken başvurdukları bilgi kaynakları ile araştırma alanları arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla tablo .18a ve 18b hazırlanmıştır. Bu tablolar gazetecilerin 1.sıradaki tercihleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Ayrıca, hesaplama ve değerlendirmeler sütun toplamları üzerinden yapılmıştır.

Haberle ilgili bilgi toplarken öncelikle konu ile ilgili uzman bilgisine başvuran gazetecilerin araştırma alanlarının başında haberin yazımı ile ilgili bilgiler gelmektedir. Bu gazetecilerin %61,54(24)'ü bu yönde görüş belirtmektedir. Bu gazetecilerin %23,08(9 kişi)'i tarafından tercih edilen haberin geçmişi ile ilgili araştırmalar ise ikinci sırada yer almaktadır. Bilgi gereksinimini öncelikle kendi koleksiyonundan karşılamayı tercih eden

gazetecilerin haberin geçmişi ile ilgili araştırmalar ve haberin yazımı ile ilgili araştırmaları aynı oranda ağırlık taşımaktadır. Bu gazetecilerin %50(4)'si haberin geçmişi ile ilgili araştırmalara, %50(4)'si haberin yazımı ile ilgili araştırmalara öncelik vermektedir. Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin, haber ajanslarının ve veri tabanlarının kullanımı ile araştırma yapılan alanlar arasında bir ilişi olmadığı tespit edilmiştir. İnternetten elde ettikleri bilgileri birinci sırada değerlendiren gazetecilerin %66,7(2)'sinin de haberin yazımı ile ilgili bilgileri, %33,3(1)'ünün de haberin geçmişi ile ilgili bilgileri araştırma alanı olarak öncelikle seçtiği görülmektedir.(Tablo 18a)

Gazetecilerin, belge ve bilgi merkezlerinde kullandıkları kaynaklar ile haberle ilgili araştırma alanları(haberin geçmişi ile ilgili bilgiler, fotoğraf araştırmaları v.b.) arasındaki ilişi incelendiğinde, gazete kupürlerini kullanan gazetecilerin %25,0(9)'ının haberin geçmişi ile ilgili araştırmalar yaptıkları, %66,7(24)'sinin haberin yazımı ile ilgili araştırma yaptıkları görülmektedir. Başvuru kaynaklarının kullanımı her iki araştırma türünde de %50(1'er kişi) oranında dağılım göstermektedir. Belge ve bilgi merkezinde öncelikle haber ajanslarını kullanan gazetecilerin de %50(1)'sinin haberin geçmişi ile ilgili araştırma yaptıkları, %50(1)'sinin haberin yazımı ile ilgili araştırma yaptıkları anlaşılmıştır (Tablo 18b).

<i>Araştırma Yapılan Alanlar</i>	<i>Araştırma Yaparken Yararlanılan Kaynaklar</i>									
	<i>Uzman bilgisi</i>	<i>Kendi koleksiyonu</i>	<i>Diğer gazeteler</i>	<i>Haber ajansları</i>	<i>Veri tabanları</i>	<i>İnternet</i>	<i>Diğer</i>	<i>Yanıtsızlar</i>	<i>Toplam</i>	
Haberin geçmişi ile ilgili bilgi toplama	9 (23,08)	4 (50,0)	-	-	-	1 (33,3)	-	4 (23,58)	18 (26,47)	
Fotoğraflara ulaşmak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Haberin yazımı ile ilgili bilgi toplama	24 (61,54)	4 (50,0)	-	-	-	2 (66,7)	1 (100,0)	7 (41,16)	38 (55,88)	
Diğer	3 (7,69)	-	-	-	-	-	-	2 (11,75)	5 (7,35)	
Yanıtsız	3 (7,69)	-	-	-	-	-	-	4 (23,58)	7 (10,30)	
Toplam	39 (100,0)	8 (100,0)	-	-	-	3 (100,0)	1 (100,0)	17 (100,0)	68 (100,0)	

Tablo 18a: Araştırma yaparken yararlanılan kaynaklar ile araştırma alanları arasındaki ilişki

<i>Haberle İlgili Araştırma Alanları</i>	<i>Belge ve Bilgi</i>			<i>Merkezinde</i>			<i>Kullanılan Kaynaklar</i>			<i>Toplam</i>
	<i>Gazete Kupürleri</i>	<i>Fotoğraflar</i>	<i>Dergiler</i>	<i>Başvuru kaynakları</i>	<i>Haber ajansları</i>	<i>Yanıtız</i>	<i>Gazete Kupürleri</i>	<i>Fotoğraflar</i>	<i>Dergiler</i>	
Haberin geçmiş ile ilgili bilgi araştırması	9 (25,0)	-	-	1 (33,3)	1 (50,0)	7 (25,9)	18 (26,4)			
Fotoğraf araştırması	-	-	-	-	-	-	-			
Haberin yazımı ile ilgili bilgi araştırması	24 (66,7)	-	-	1 (33,3)	1 (50,0)	12 (44,4)	38 (55,8)			
Diğer	3 (8,3)	-	-	-	-	2 (7,5)	5 (7,3)			
Yanıtız	-	-	-	1 (33,3)	-	6 (22,2)	7 (10,5)			
Toplam	36 (100,0)	-	-	3 (100,0)	2 (100,0)	27 (100,0)	68 (100,0)			

Tablo 18b: Belge ve bilgi merkezinde kullanılan kaynaklar ile haberle ilgili araştırma alanları arasındaki ilişki

IV.4.2. GAZETECİLERİN HABERLE İLGİLİ ARAŞTIRMA ALANLARI İLE ESKİ TARİHLİ HABER ARASINDAKİ İLİŞKİ

Haberin geçmişi ile ilgili bilgi araştırmalarını ilk sırada değerlendiren gazetecilerin, ağırlıklı olarak 10-30 yıl arasında yayınlanmış haberlere gereksinim duydukları%44,4 (8), son 10 yıla ait haberlerin bu gazeteciler için ikinci sırada yer aldığı %22,2(4) görülmektedir. 30 yıldan eski haberlerin tercih oranı ise %16,7(3)'dir. Haberin yazımı ile ilgili araştırma yapan gazetecilerin gereksinimlerinin ise özellikle son 10 yıla ait haberler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Haberin yazımı ile ilgili bilgileri ilk sırada değerlendiren gazetecilerin %39,5'i bu yönde görüş belirtirken, bu tür araştırmalarda 10-30 yıl arasındaki haberlere gereksinim duyanların oranı %34,2(13) ile çok büyük bir fark göstermemektedir(Tablo 19a).

Araştırmalarında öncelikle uzman bilgisinden yararlanan gazetecilerin %43,6(17)'si 10-30 yıl, %25,6(10)'sı son 10 yıl ve %20,5(8)'i 30 yıldan eski haberlere gereksinim duymaktadır. Kişisel koleksiyonundan yararlanan gazetecilerin yarısı %50(4 kişi)'si 10-30 yıl, %25(2)'i son 10 yıl, bir gazeteci ise(%12,5) 30 yıldan eski haberlere gereksinim duymaktadır. İnterneti kullandığını belirten 2(%66,7)gazetecinin ve diğer seçeneğinde açıklama getiren bir gazetecinin değerlendirmelerinin ise son 10 yıl olarak ağırlık kazandığı görülmektedir (Tablo 19b).

<i>Eski Tarihli Haber Kapsamı</i>	<i>Haberle İlgili Araştırma Alanları</i>						<i>Toplam</i>
	<i>Haberin geçmiş ile ilgili bilgi araştırması</i>	<i>Fotoğraf araştırması</i>	<i>Haberin yazımı ile ilgili bilgi araştırması</i>	<i>Diğer</i>	<i>Yanıtız</i>		
30 yıldan eski Sayı (%)	3 (16,7)	-	8 (21,2)	-	1 (14,3)	13 (19,1)	
10-30 yıl Sayı (%)	8 (44,4)	-	13 (34,2)	1 (20,0)	1 (14,3)	23 (33,8)	
Son 10 yıl Sayı (%)	4 (22,2)	-	15 (39,5)	2 (40,0)	3 (42,9)	23 (33,8)	
Yanıtız Sayı (%)	3 (16,7)	-	2 (5,3)	2 (40,0)	2 (28,5)	9 (13,2)	
Toplam	18 (100,0)	-	38 (100,0)	5 (100,0)	7 (100,0)	68 (100,0)	

Tablo 19a: Haberle ilgili araştırma alanları ile eski tarihli haber kapsamı arasındaki ilişki

<i>Eski Tarihli Haber Kapsamı</i>	<i>Araştırma Yaparken Yararlanılan Kaynaklar</i>									
	<i>Uzman bilgisi</i>	<i>Kendi koleksiyonu</i>	<i>Diğer gazeteler</i>	<i>Haber ajansları</i>	<i>Veri tabanları</i>	<i>İnternet</i>	<i>Diğer</i>	<i>Yanıtsızlar</i>	<i>Toplam</i>	
30 yıldan eski Sayı (%)	8 (20,5)	1 (12,5)	-	-	-	-	-	4 (23,55)	13	
10-30 yıl Sayı (%)	17 (43,6)	4 (50,0)	-	-	-	-	-	2 (11,76)	23	
Son 10 yıl Sayı (%)	10 (25,6)	2 (25,0)	-	-	-	2 (66,7)	1 (100,0)	8 (47,05)	23	
Yanıtsız Sayı (%)	4 (10,3)	1 (12,5)	-	-	-	1 (33,3)	-	3 (17,64)	9	
Toplam	39 (100,0)	8 (100,0)	-	-	-	3 (100,0)	1 (100,0)	17 (100,0)	68 (100,0)	

Tablo 19b: Araştırma yaparken yararlanılan kaynaklar ile eski tarihli haber kapsamı arasındaki ilişki

Gazetecilerin kendi belge ve bilgi merkezlerinde kullandıkları kaynak türleri açısından gereksinim duydukları bilgilerin tarihlerini incelediğimizde, bu merkezlerde öncelikle kupüre gereksinim duyan gazetecilerin %41,7(15)'sinin 10-30 yıl, %22,2(8)'sinin son 10 yıl, %22,2(8)'sinin 30 yıldan daha eski haberlere bu merkezlerden erişmek gereksinimi duydukları anlaşılmaktadır. Başvuru kaynaklarını kullanan gazetecilerin %66,7(2)'sinin tercihi son 10 yıl olup, haber ajanslarını kullanan gazetecilerden bir kişinin(%50) ise 30 yıldan daha eski bilgilere gazetenin belge ve bilgi merkezinden erişme gereksinimi duyduğu görülmektedir (Tablo 19c).

<i>Eski tarihli Bilgi Kapsamı</i>	<i>Belge ve Bilgi Merkezlerinde Kullanılan Kaynaklar</i>									
	<i>Kupürler</i>	<i>Fotoğraflar</i>	<i>Dergiler</i>	<i>Başvuru kaynakları</i>	<i>Haber ajansları</i>	<i>Yanıtız</i>	<i>Toplam</i>			
30 yıldan eski Sayı (%)	8 (22,2)	-	-	-	1 (50,0)	4 (14,8)	13 (19,1)			
10-30 yıl Sayı (%)	15 (41,7)	-	-	1 (33,3)	-	7 (26,0)	23 (33,8)			
Son 10 yıl Sayı (%)	8 (22,2)	-	-	2 (66,7)	-	13 (48,1)	23 (33,8)			
Yanıtız Sayı (%)	5 (13,9)	-	-	-	1 (50,0)	3 (11,1)	9 (13,2)			
Toplam	36 (100,0)	-	-	3 (100,0)	2 (100,0)	27 (100,0)	68 (100,0)			

Tablo 19c: Belge ve bilgi merkezinde kullanılan kaynaklar ile eski tarihli bilgi kapsamı arasındaki ilişki

Gazetelerin internet üzerinden verilen kupür hizmetleri ile gazetecilerin gereksinim duydukları haberlerin tarihleri arasındaki ilişkiyi incelediğimizde, bu hizmetleri kullanan gazetecileri %41,7(15)'sinin son on yıla ait haberlere, %36,1(13)'inin ise 10-30 yıl arasında yayınlanmış haberlere gereksinim duydukları görülmektedir. İnterneti kullanmadığı halde kupürlere gereksinim duyan gazetecilerin %31,3(10)'ünün 10-30 yıl, %28,1(9)'inin 30 yıldan daha eski %25(8)'inin son 10 yıla ait haberlere şeklindedir (Tablo 19d).

<i>Eski Tarihli Haber Kapsamı</i>		<i>İnternetteki kupürlerin kullanımı</i>		Toplam
		Kullanan	Kullanmayan	
30 yıldan eski	Sayı (%)	4 (11,1)	9 (28,1)	13 (19,1)
10-30 yıl	Sayı (%)	13 (36,1)	10 (31,3)	23 (33,8)
Son 10 yıl	Sayı (%)	15 (41,7)	8 (25,0)	23 (33,8)
Yanıtız	Sayı (%)	4 (11,1)	5 (15,6)	9 (13,2)
Toplam		36 (100,0)	32 (100,0)	68 (100,0)

Tablo 19d: İnternetteki kupür arşivlerinin tarihleri ve eski tarihli haber kapsamı arasındaki ilişki

Gazetecilerin haberle ilgili araştırma alanları ile haber ajanslarından tarama yaptıkları bilgi erişim öğeleri arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmak üzere Tablo 20 incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Tüm araştırma alanları için olay-vaka adı ile tarama yapma öncelikli tercih edilmektedir. Haberin geçmişi ile ilgili araştırma yapan gazeteciler için olay-vaka adı ile tarama yapmak öncelik kazanırken(%44,4)(8 kişi), kelime ve kişi adı ile taramaların da yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Haberin yazımı ile ilgili araştırma yapan gazetecilerin yarısı(19 kişi) olay-vaka adından, %15,6(6)'sı kişi adından, %10,5(4)'i kelime adından tarama yapmaktadır (Tablo 20).

<i>Haber Ajanslarında Yapılan Taramalarda Bilgi Erişim Ögeleri</i>		<i>Haberle İlgili Araştırma Alanları</i>						
		Haberin geçmiş ile ilgili bilgi araştırması	Fotoğraf araştırması	Haberin yazımı ile ilgili bilgi araştırması	Diğer	Yanıtız	Toplam	
Kelime	Sayı (%)	3 (16,7)	-	4 (10,5)	-	1 (14,4)	8 (11,7)	
Kişi adı	Sayı (%)	3 (16,7)	-	6 (15,6)	1 (20,0)	-	10 (14,7)	
Tarih	Sayı (%)	-	-	1 (2,6)	-	-	1 (1,4)	
Yer adı	Sayı (%)	-	-	-	-	-	-	
Olay-vaka adı	Sayı (%)	8 (44,4)	-	19 (50,0)	2 (40,0)	2 (28,5)	31 (45,8)	
Diğer	Sayı (%)	-	-	1 (2,6)	-	-	1 (1,4)	
Yanıtız	Sayı (%)	4 (22,2)	-	7 (18,7)	2 (40,0)	4 (57,1)	17 (25,0)	
Toplam		18 (100,0)	-	38 (100,0)	5 (100,0)	7 (100,0)	68 (100,0)	

Tablo 20:H haber ile ilgili araştırma alanları ile haber ajanslarında yapılan taramalarda kullanılan bilgi erişim ögeleri arasındaki ilişki

IV.4.3. GAZETECİLERİN BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNDE KULLANILAN KAYNAKLAR İLE BELGE VE BİLGİ MERKEZİNİN KULLANIM SIKLIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Gazetecilerin belge ve bilgi merkezlerinde gazete kupürleri, başvuru kaynakları ve haber ajanslarını kullanma sıklığı haftada 2-3 defa kullanımda yoğunlaşmaktadır. Gazete kupürlerini kullanan gazetecilerin %55,6(20)'si haftada 2-3 defa, %22,2(8)'si ise ayda 2-3 defa bu merkezlerden yararlanmaktadır. Başvuru kaynaklarını kullanan gazetecilerin ise %66,7(2)'si haftada 2-3 defa, bir gazeteci(%33,3) ise her gün kullanmaktadır. Bu merkezlerden öncelikle haber ajanslarına eriştiklerini belirten bir gazeteci(%50) her gün, bir gazeteci(%50) ise haftada 2-3 defa bu hizmeti kullandıklarını belirtmişlerdir (Tablo 21).

Belge ve Bilgi Merkezi Kullanım Sıklığı	Belge ve bilgi Merkezlerinde Kullanılan Kaynaklar									
	Kupürler	Fotoğraflar	Dergiler	Başvuru kaynakları	Haber ajansları	Yanıtız	Toplam			
Her gün	Sayı (%)	2 (5,6)	-	-	1 (33,3)	1 (50,0)	2 (7,5)	6 (8,8)		
Haftada 2-3 defa	Sayı (%)	20 (55,6)	-	-	2 (66,7)	1 (50,0)	7 (25,9)	30 (44,1)		
Ayda 2-3 defa	Sayı (%)	8 (22,2)	-	-	-	-	1 (3,7)	9 (13,2)		
2-3 ayda bir	Sayı (%)	2 (5,6)	-	-	-	-	1 (3,7)	3 (4,4)		
Seyrek	Sayı (%)	2 (5,6)	-	-	-	-	4 (14,8)	6 (8,8)		
Yanıtız	Sayı (%)	2 (5,6)	-	-	-	-	12 (44,4)	14 (20,6)		
Toplam		36 (100,0)	-	-	3 (100,0)	2 (100,0)	27 (100,0)	68 (100,0)		

Tablo 21: Belge ve bilgi merkezlerinde kullanılan kaynaklar ile belge ve bilgi merkezinin kullanım sıklığı

V.BÖLÜM

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

IV.Bölüm'de, gazetecilerin bilgi arama davranışları, bilgi gereksinimleri ve bilgi erişim sorunları ile ilgili bulgular ortaya konulmuştur. Bu bölümde de, elde edilen bulgularla ilgili değerlendirmeler ve yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

V.1. GAZETECİLERİN MESLEKİ ÖZELLİKLERİ

Çalışmamıza katılan gazetecilerin genel özelliklerini incelediğimizde gazetecilerin çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye'de iş dünyasında genelde görüldüğü üzere, gazetecilikte de erkek çalışanların yoğun olduğunu göstermektedir. Gazetecilerin yaş ortalamalarının 31-40 yaşları arasında yoğunlaştığı ve 11 yıl ve üzerinde çalışanların en yüksek sayıda olduğu görülmektedir. Bu bulgu, yazılı basında istihdam edilen gazeteciler içerisinde tecrübenin tercih nedeni bir özellik olduğunu hatıra getirmektedir.

Mesleki özellikler incelendiğinde, iletişim fakültelerinden mezun gazetecilerin oranının üniversitelerin diğer fakültelerinden mezun gazetecilerin sayısından fazla olduğu görülmektedir. Bu, doğal bir durum olarak kabul edilebilir. Ancak, diğer fakültelerden mezun bulunanların, gazetecilerin önemli bir yüzdesini (yaklaşık üçte birini) oluşturuyor olması, gazetelerin sunduğu bilgi çeşitliliği ve bu bilginin toplumun tüm kesimlerinin ilgi alanına girmesinden ötürü, farklı alanlarda eğitim almış kişilerin bu mesleğe yöneldiklerini göstermektedir. Bilindiği üzere yakın dönemlerde bu meslek çalışanlarının farklı alanlarda uzmanlaşmış olması ümit edilmektedir.

Yüksek lisans ve üzeri dereceye sahip gazeteci sayısının az olması, resmi eğitimle konu uzmanlığı gibi bir çalışmaya gidilmediği, gazetecilik mesleğinin yüksek tempolu çalışmayı gerektiren karakteristiği nedeniyle de akademik anlamda uzmanlaşmaya zaman ayıramadığı şeklinde yorumlanmıştır.

Gazetecilerin görev dağılımlarını incelediğimizde muhabirlerin sayısının yazarlardan ve diğer görevlerde çalışanlardan yüksek olduğu görülmektedir. Bu, muhabirlerin gazetelerin önemli bilgi kaynaklarından olmasından kaynaklanmaktadır.

V.2. GAZETECİLERİN ARAŞTIRMA ALANLARI VE KAYNAK KULLANIMI

Gazetecilerin haberle ilgili araştırmalarında ilk sırayı, haberin yazımı ile ilgili bilgilerin elde edilmesi almaktadır. Bir haberin oluşturulmasında ve yazımında 5N1K(ne, ne zaman, nerede, neden, nasıl, kim) kuralına uygun olarak, öncelikle temel unsurların ortaya konulması gereği, bu tür araştırmaların gazetecilerin değerlendirmelerinde ilk sırada yer almasına neden olmaktadır. Araştırmamız sonucunda ikinci sırada yer aldığı tespit edilen, haberin geçmişi ile ilgili araştırmalar, yukarıda belirttiğimiz temel unsurların, açıklanması, ayrıntılarının verilmesi ve böylece olaylara netlik kazandırılması amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle haberin öncesine ait araştırmalar, haberin yazımı ile ilgili bilgilerin elde edilmesinin ardından yer almaktadır. Haberle ilgili fotoğrafların elde edilmesi, gazetecilerin önem sıralamasında alt sıralara düşmüştür. Gazetelerde yayınlanan haberlerde sıklıkla günlük fotoğrafların kullanılması ve foto muhabirlerinin kendi koleksiyonlarını oluşturma eğilimi¹, fotoğraf araştırmalarının gazetecilerin tercih sıralamasında alt sıralarda yer almasındaki önemli etkenin olabileceği düşüncesindeyiz. Diğer seçeneğinde yapılan açıklamalar da haberin yazımı

¹ 16.12.2001 tarihinde Milliyet Gazetesi foto muhabiri Mustafa İstemi ile yapılan görüşme

ve geçmişi ile ilgili bilgi elde etmek amacıyla yapılan araştırmaları göstermektedir.

Araştırmamız sonucunda gör÷lmektedir ki, Türk Basını'nda çalışan gazetecilerin, haberi hazırlarken yararlandıkları kaynaklar, yabancı literatürde yer alan araştırmalarda belirtilenlerle benzerlik göstermektedir. Gazetecilerin araştırmalarında kullandıkları bilgi kaynakları arasında resmi olmayan(informal) bilgi kaynakları ilk sırada yer almaktadır. Nitekim, bilgi edinmek üzere öncelikle o konu hakkında uzman olan kişilere başvurumaktadırlar. Deneklerin başvurdukları kaynaklar arasında kendi koleksiyonlarında bulunan kaynakları kullanım tercihleri de üst sıralarda yer almaktadır. Araştırma konuları çoğunlukla gündeme bağlı olarak oluşan ve dolayısıyla hangi bilgiye ne zaman ihtiyaç duyacakları konusunda bir kesinlik bulunmayan gazetecilerin ayrıca bu bilgilere kısa zamanda ulaşma gereksinimleri ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, gazeteciler, uzman bilgisine başvurarak güvenilir bir kaynaktan hızlı bilgi edinme alışkanlığı içinde bulunmakta, ayrıca kendi koleksiyonlarını oluşturarak aradıkları bilgiyi her zaman erişebilecekleri bir ortamda saklamaktadırlar.

Gazeteciler için her geçen gün önem kazanan internet ise yeni bir kaynak olmasına ve güvenilirliği tartışma konusu olmasına rağmen kullanım öncelikleri arasında üçüncü sıralarda yer almaktadır. İnternet sayesinde gazeteciler, masalarının üzerinden ve hızlı bir şekilde istedikleri bilgiyi elde edebilmektedirler. Nitekim literatürdeki değerlendirmeler gazetecilik alanında internet kullanımının hızlı bir ivme kazandığı şeklindedir.

Haber ajanslarının, kullanılan bilgi kaynakları öncelik sıralamasında dördüncü sırada yer aldığı gör÷lmektedir. Özellikle Türk Basınında gazetecilerin en fazla kullandıklarını belirttikleri haber ajansı olan Anadolu Ajansı'nda, elektronik ortamdan geriye dönük taramaların 20 gün geriye gidilerek yapılabilmesi, daha önceki tarihlere ait haberlerin manyetik bantlara aktarılarak ajansın arşivlerinde tarihe göre muhafaza edilmesi, bu haberlere

erişimi güçleştirmekte ve ajanslardan araştırma yapma önceliğini alt sıralara taşımaktadır.

Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin gazeteciler tarafından gidilerek kullanımındaki zorluklar(yasaklar, konuların gizliliği v.s.) nedeniyle bu şekilde kullanımın fazla tercih edilmediği anlaşılmaktadır. Veri tabanlarını kullandığını belirten gazeteci sayısı oldukça düşüktür.

V.3. GAZETECİLERİN ÇALIŞTIKLARI GAZETENİN BELGE VE BİLGİ MERKEZİNİ KULLANIMI

Gazetecilerin yaklaşık üçte birinin, çalıştıkları gazetenin belge ve bilgi merkezini kullanmadığı ya da kullanamadığı görülmektedir. Bunun bir çok gazetede belge ve bilgi merkezi işlevini gören bir merkezin bulunmamasından, ya da bu merkezlerin hizmetlerinin sınırlı olmasından, yeterince tanınmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Araştırmamız sonucunda gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin kullanım amaçlarının başında haberin geçmişi ile ilgili araştırma yapmak amacının yer aldığı ortaya çıkmıştır. Tarih, yer, yazım hataları(imla) v.b. bilgilerin kontrolünün daha sonra geldiği, yeni fikirler elde etmek amacıyla kullanımın alt sırada yer aldığı görülmektedir. Gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin temelini oluşturan kupür koleksiyonlarının kullanımının bu nedenle öncelik kazanması, başvuru kaynaklarının ise ikinci sırada yer alması literatürde yer alan çalışmalar da dikkate alındığında olağan kabul edilmektedir. Bu merkezlerde dergilerin kullanımının üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Dergilerin, özellikle belli bir konuda yoğunlaşması ve güncel bilgi vermesi gazeteciler açısından önem taşımaktadır. Fotoğrafların kullanımının haberle ilgili araştırma alanlarında da görüldüğü gibi (Bkz. Bölüm IV.2.) belge ve bilgi merkezinde yararlanılan kaynaklar içerisinde de kullanımının yoğun olmadığı anlaşılmaktadır. Haber ajanslarının belge ve

bilgi merkezlerinden kullanım oranının düşük olmasının nedeni olarak bir çok gazetecinin kendi çalışma yerlerinde kullanabilecekleri bilgisayar bulunması düşünülebilir.

Gazetecilerin çalıştıkları gazetenin belge ve bilgi merkezlerini ortalama olarak haftada 2-3 kere kullandıkları görülmektedir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde (Hansen, Ward ve McLeod1987) bu sıklık, yoğun bilgi akışının meydana geldiği gazeteler için düşük bir zaman aralığı olarak değerlendirilebilir.

Gazetecilerin belge ve bilgi merkezlerini ne şekilde kullandıkları hakkındaki soruyu yanıtlayan gazetecilerin öncelikle bilgisayarla tarama yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Daha önce yayınlanmış haberlere hızlı ve kolay erişim imkanı vermesi elektronik ortamı gazeteciler için çekici kılmaktadır. Gazetecinin, aradığı bilgi ile ilgili kesin kanısının bulunmaması ya da bu bilgilerin bir kısmının gizliliği kendisinin bizzat giderek belge ve bilgi merkezini kullanımını da gerekli kılmaktadır. Bu nedenle gazeteciler ikinci sırada bu şekilde kullanımı tercih etmektedir.

V.4. GAZETECİLERİN, KENDİ ÇALIŞTIKLARI GAZETELERİ DIŞINDA DİĞER GAZETELERİN BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNİ KULLANIMI

Gazetecilerin çoğunlukla diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini kullanmayı tercih etmedikleri görülmektedir. (Bkz. Bölüm IV.2.)

Gazetecilerin kullanmayı tercih ettikleri gazeteler arasında ilk sırayı Hürriyet Gazetesi'nin aldığı görülmektedir. Hürriyet'in ardından ise Sabah, Cumhuriyet ve Milliyet, Radikal gelmektedir. Hürriyet'in öncelikli tercih nedeni olarak Gazete'nin internette bulunan hizmeti ile yapılan taramaların çabuk sonuç veriyor olması gösterilebilir kanısındayız. Diğer yandan, gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin gazeteciler tarafından bizzat kullanımındaki

güçlükler kaynak kullanımını sınırlamaktadır. Gazetecilerin, bu merkezlerde kullandıkları kaynaklarını incelediğimizde öncelikle gazete kupürlerini kullandıkları, diğer kaynakların kullanım tercih oranlarının dikkate alınmayacak kadar düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca, gazetecilerin, bahsedilen merkezleri kullanım amaçlarının başında, haberin geçmişi ile ilgili bilgi edinmek gelmektedir. Bu merkezlerde genellikle o gazetenin belli yıllara kadar inebilen eski sayılarının bulunduğu bilinmektedir.

Çalışmamıza katılan gazetecilerin bu merkezleri kullanım sıklıklarının yoğun olmaması, özellikle en fazla ihtiyaç duyulan kupür hizmetlerinin gazetecilerin ihtiyacını karşılayacak kadar eski tarihleri kapsamamasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanmıştır. Bunun yanında, önceki paragrafta sıralandığı gibi, adı geçen merkezler, gazetecilerin bilgi erişim amaçlarına da hizmet etmemektedir.

V.5. HABER AJANSLARININ KULLANIMI

Gazetecilerin, kullandıkları haber ajansları içerisinde ilk sırayı Anadolu Ajansı'nın aldığı görülmektedir. Türkiye'de kurulan ilk haber ajansı olan ve geniş bir muhabir ağına sahip olan bu ajans, aynı zamanda kısmen devlet destekli olması nedeniyle de gazetelerde, dağıttığı haberlerin güvenilirliği açısından kuşku bırakmamaktadır. Anadolu Ajansı'nda son 20 günlük haberler bilgisayar ortamında yer alırken, bu dönemden önceki haberler manyetik bantlara aktarılarak tarihlerine göre arşivlerde saklanmaktadır. ANKA Haber Ajansı en fazla kullanılan ikinci ajanstır.

Gazeteciler, haber ajanslarından aradıkları bilgiye erişimlerinin tatmin edici düzeyde olmadığını, özellikle tarihlerin yetersiz kaldığını düşünmektedir. Haber ajanslarının gazetelere günlük haber akışı içerisinde bilgi aktarması, geriye dönük tarama imkanı vermemesi gazetecileri araştırmalarında tatmin etmemektedir.

Haber ajanslarından yapılan taramalarda en fazla olay-vaka adı kullanıldığı görülmektedir. İkinci sırayı ise kişi adı almaktadır. Ancak bu tarama kriterleri gazetecileri, istedikleri oranda bilgiye ulaştıramamakta ve tarama yapılabilen tarihlerin çok kısa bir dönemle sınırlı bulunması gazetecileri tatmin etmemektedir.

V.6. VERİ TABANLARI VE İNTERNET KULLANIMI

Dünya genelinde basın çalışanları tarafından yoğun olarak kullanılan eski ve yeni tarihli gazete haberlerinin tam metin sunulduğu veri tabanlarının(Örneğin; LEXIS/NEXIS, DowJones v.b.) Türk Basın çalışanları tarafından kullanılmadığı görülmektedir. Gazetecilerin bu tür hizmetler konusunda bilgilerinin bulunmadığı yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır. Gazetelerin kendi yayınladıkları haberlerin yer aldığı bazı bilgi hizmetlerinin ise profesyonel olarak bir veri tabanı halinde kendi kurumlarında ya da diğer bilgi elde ettikleri kaynaklarda veya ağlarda düzenlenmemiş olması, gazetecilerin bu tür hizmetlerden alabilecekleri yoğun bilgi gereksinimlerinin karşılanamamasına neden olmaktadır. Nitekim, gazetecilerin hemen hemen tümü Türkiye’de yayınlanan ulusal gazetelerde çıkmış son 30 yıla ait haberlere internet üzerinden ulaşmak istemektedirler.

Teknolojik gelişmeler her alanda olduğu gibi gazetecilik alanında da etkili olmaktadır. Özellikle internet kaynaklarının kullanım oranının arttığı yabancı literatürde yer alan araştırmalarda da görülmektedir. Gazeteciler, bu kaynaklar içerisinde öncelikle arama motorlarını kullanmaktadırlar. Bunu devlet dairelerinin Web sayfaları ve gazetelerin kupür arşivleri izlemektedir. Araştırmamızda veri tabanlarını kullandığını belirten kişi sayısı dikkate alınmayacak kadar azdır. Arama motorları, konu ile ilgili bilgiler toplamak, uzman kişileri bulmak açısından kolay ve çabuk arama yapabilme imkanı vermektedir. Ülkemizde var olan kupür arşivlerinin tarihlerinin gazetecilerin çoğunluğunun gereksinim duyduklarını belirttikleri ortalama son 30 yıllık haberleri içermemesi alt sıralarda tercih edilmesine neden olmaktadır.

Gazetecilerin büyük çoğunluğu, gereksinim duydukları eski tarihli haberlere erişebilselerdi halka sundukları haberlerin şu an hazırladıkları haberlerden daha ayrıntılı, zengin içerikli, doyurucu olacağı ve okuyucuya daha rahat aktarabileceklerini düşünmektedirler.

V. 7. GAZETECİLERİN ARAŞTIRMA ALANLARI, KULLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARI VE BELGE VE BİLGİ MERKEZLERİNDE KAYNAK KULLANIM TERCİHLERİ

Gazetecilerin kullandıkları bilgi kaynakları(uzman bilgisi, kendi koleksiyonu v.b.) ile yaptıkları araştırma türleri incelendiğinde görülmektedir ki özellikle haberin yazımı ile ilgili araştırmalar gazeteciyi hızlı hareket etmek zorunda bırakmıştır. Gazeteciler, haberin yazımı ile ilgili olan ve ilk aşamada elde edilmesi gereken bu tür bilgileri uzmanlara danışarak sözlü iletişim (informal) kanalları kullanarak zaman kaybetmeden yapmayı tercih etmektedirler. Kendi koleksiyonundan yararlanan gazetecilerin ise kaynaklarını sürekli erişebilecekleri şekilde el altında bulundurmaları, diğer meslektaşlarına göre daha kısa sürede daha derin araştırma yapma şansının bulunması, her iki tür araştırma alanını da aynı derecede önemli kılmaktadır. İnternette bilgi edinen gazetecilerin de haberin yazımı ile ilgili bilgilere öncelik verdiği görülmektedir. Bu gereksinim hızlı bir bilgi erişim ortamı olan internetin gazeteciler arasında yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Gazetecilerin, belge ve bilgi merkezlerinde kullandıkları kaynaklar ile haberle ilgili araştırma alanlarını (haber geçmişi ile ilgili bilgiler, fotoğraf araştırmaları v.b.) incelediğimizde, gazete kupürlerini kullanan gazetecilerin öncelikle haberin yazımı ile ilgili araştırma yaptıkları görülmektedir. Gazete kupürlerini kullanan gazetecilerin ikinci araştırma alanı olarak haberin geçmişi ile ilgili araştırmalar gelmektedir. Başvuru kaynaklarının ve haber ajanslarının

kullanımı her iki araştırma türünde de dağılım gösterse de bu kullanımın yoğun olmadığı anlaşılmaktadır.

Gazetecilerin haberle ilgili araştırma alanları ile belge ve bilgi merkezlerinde kullandıkları kaynakları incelediğimizde, bu merkezlerde en fazla kullanılan kaynak olan gazete kupürlerinin, haberin geçmişi ile ilgili ya da haberin yazımı ile ilgili araştırma yapan her iki grup için de öncelikli kullanılan kaynaklar olduğu anlaşılmaktadır.

V.8. GAZETECİLER VE BİLGİ ERİŞİM

Gazeteciler için araştırmalarında, eski tarihli haberler ve bunların yer aldığı gazete kupürlerinin önemli yeri vardır. Haberin geçmişi ile ilgili bilgilere gereksinim duyan gazeteciler, bu araştırmaların derinlemesine bilgi gerektirmesi ve özellikle önceki tarihlerde o konu ile ilgili meydana gelmiş olayları da inceleme gereğinden ötürü 10-30 yıl arasında yayınlanmış haberlere erişebilmeyi istemektedir. Bu tür araştırma yapan gazeteciler, 30 yıldan daha eski tarihli haberlere de daha az da olsa gereksinim duymaktadırlar. Haberın yazımı ile ilgili araştırma yapan gazeteciler için ise habere temel olacak ve genel hatlarıyla oluşturulmasına yardımcı olacak bilgiler önem kazanmaktadır. Bu gazeteciler için gazetelerde özellikle son 10 yılda yayınlanmış haberlere olan gereksinim ön plana çıkmaktadır. Ancak bunlar 10-30 yıl geriye giden haberlere de büyük önem vermektedir.

Araştırmalarında uzman bilgisinden yararlanan gazetecilerin ve kendi koleksiyonunu kullanan gazetecilerin eski tarihli haberler açısından gereksinimleri de 10-30 yıl arasında yoğunlaşmaktadır. İnternetten yararlanan gazeteciler ise son 10 yıla ait haberleri tercih etmektedir. Bu grubun gazetelerin internet üzerindeki hizmetlerini kullanıyor olmaları ve bu hizmetlerin genelde son 6-7 yılı kapsamı tercihın nedeni olarak düşünülmektedir.

Gazetelerin internette bulunan kupür hizmetlerinin tarih kapsamı açısından gazetecilerin gereksinimlerini karşılayıp karşılamadığı ve gazetecilerin bu alandaki gereksinimlerini incelediğimizde, gazetelerin internet üzerinde bulunan bu hizmetlerinden yararlanan ve yararlanmayan gazeteciler, bu hizmetlerin gereksinimlerini karşılamadığını düşünmektedir. Bu hizmetleri kullanan gazetecilerin gereksinimlerinin son 10 yıl, kullanmayan gazetecilerin gereksinimlerinin ise 10-30 yıl üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Şu an internet ortamında kupür hizmeti veren gazetelerin ortalama son 5-6 yılı kapsadığı dikkate alındığında gazetecilerin bu alandaki beklentileri açıklık kazanmaktadır.

Çalıştıkları gazetenin belge ve bilgi merkezini kullanan gazetecilerden gazete kupürlerini kullanan gazetecilerin bu konudaki beklentileri 10-30 yıl arasında ağırlık kazanmakta, ancak son 10 yıl ve 30 yıldan eski haberlere gereksinim duyan gazeteciler de bulunmaktadır. Belge ve bilgi merkezleri, gazetecilerin bu merkezlerin sunduğu kupür hizmetinin tarihleri konusundaki beklentilerini de artırmaktadır. Haber ajanslarının uzun yıllardır gazeteciler için önemli bilgi kaynağı olması bu alandaki beklentileri de 30 yıldan daha eski haberler üzerinde toplamaktadır kanısındayız.

Gazeteciler, haberin geçmişi ve haberin yazımı ile ilgili bilgi elde etmek amacıyla yaptıkları araştırmalarında öncelikle olay-vaka adından tarama yapmaktadırlar. Bir olayla ilgili özellikle belirli kelimelerin vaka adı olarak kullanılması, o olayı hatırlamayı kolaylaştırması ve buradan araştırılan konu ile ilgili istenilen bilgiye erişim sağlanması nedeniyle olay-vaka adı ile tarama öncelikle tercih edilmektedir. Haberin geçmişi ile ilgili araştırma yapan gazeteciler için kelime ve kişi adı gibi ipucu olabilecek erişim öğeleri de önem kazanmaktadır. Daha güncel araştırmalar yapan (haber yazımı ile ilgili araştırmalar) gazeteciler, kişi adlarını olay-vaka adının ardından tercih etmektedir.

Gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinin hızlı ve güvenilir bilgiye erişimde önemli yeri bulunmaktadır. Bu merkezlerin temel koleksiyonlarından olan kupürleri kullanan gazeteciler ortalama haftada 2-3 defa bu merkezleri kullanmaktadır. Merkezlerin, başvuru kaynaklarını kullanmak amacı ile de aynı sıklıklarda kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanım sıklığının bir gazete belge ve bilgi merkezi için düşük bir aralık olduğunu, bunun da bu merkezlerde bulunan gazete kupür koleksiyonlarının gazetecilerin gereksinimini karşılayacak kadar eski yıllara inmemesinden kaynaklandığını düşünmekteyiz.

VI.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

VI. 1. SONUÇ

Genel anlamda basın olarak adlandırılan iletişim araçları içerisinde yer alan gazeteler, insanların haber alma ihtiyacı ile doğmuş ve tarihsel gelişimi içerisinde toplumsal sorumluluğunu almıştır. Bugün, gazetelerin işlevleri, varlık nedenleri olan haber vermek ile sınırlı kalmamaktadır. İkna etme, eğlendirme, eğitime, oyalama, reklam yapmanın yanında toplumun üzerindeki en büyük etkisini kamuoyu oluşturmadaki rolü ile göstermektedir.

Gazeteler, bu temel işlevlerini yerine getirebilmek için okuyucusuna olayları, bir haberde olması gereken özelliklere uygun olarak vermek zorundadır. Bu, doğru, tam, içerikli ve zamanında haber vermek anlamına gelmektedir. Gazetenin varlığı, bu hizmetlerin niteliğine bağlıdır. Bir tür bilgi kümesi olan haberlerin, doğru içerikte hazırlanabilmesi ve okuyucunun anlayacağı, tatmin olacağı düzeyde ve genişlikte sunulabilmesi ise ihtiyaç duyulan bilgiye erişimle ilgilidir. Gazetecinin erişebildiği bilginin miktarı, niteliği ve zamanı; haberin, dolayısıyla gazetenin kalitesini etkilemektedir. Gazetelerin belge ve bilgi merkezleri gazetecilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanması konusunda önemli sorumluluklar taşımaktadır.

Araştırmamızda, "Gazeteciler haberle ilgili araştırmalarında gereksinim duydukları bilgilere erişebiliyorlar mı?" sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Bu soruya yanıt vermek amacıyla oluşturulan araştırmamızın hipotezi; "gazeteciler, ulusal gazetelerde yayınlanan haberleri kapsayan ve bilgi gereksinimlerine, bilgi arama davranışlarına uygun biçimde yapılandırılmış bir

veri tabanının oluşturulmamış olması nedeniyle, araştırmalarında gereksinim duydukları bilgilere erişememektedirler. ” olarak ifade edilmiştir.

Hipotezimizi test etmek amacıyla betimleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama amacıyla literatür incelemesi, anket ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. Bu çerçevede, Türk yazılı basınında hizmet veren altı gazetenin(Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Radikal, Sabah ve Zaman) Ankara temsilciliklerinde çalışan sarı basın kartı sahibi gazetecilere anket uygulanmıştır.

Araştırmamız sonucunda elde ettiğimiz bulgular, gazetecilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışları açısından bu mesleğe özgü özellikler gösterdikleri ortaya koymaktadır. Gazetecilerin, araştırmalarında öncelikle informal bilgi kaynaklarını kullandıkları ve bu amaçla en önemli bilgi kaynağı olarak uzman bilgisinden yararlandıkları görülmüştür. Araştırmalarında ayrıca kendi koleksiyonlarını kullandıkları ve internetin de bilgi kaynakları arasında üst sıralarda yer aldığı anlaşılmıştır. Gazetecilerin araştırmalarında, haberin yazılması ile ilgili olan “ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden ve kim” sorularına yanıt aramak amacıyla yapılan araştırmalar gazetecilerin araştırmalarında öncelikli olarak yer almaktadır. Ancak bu bilgilerin açıklanarak aydınlatılmasını amaçlayan haberin geçmişi ile ilgili araştırmalar da gazeteciler tarafından önemli olarak değerlendirilmektedir. Gazeteciler, bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla özellikle son 30 yıl içerisinde yayınlanmış olan haberlere ait gazete kupürlerine erişmeyi istemektedirler. Kupürler, gazete belge ve bilgi merkezlerinde en fazla kullanılan kaynaklar olarak yer almaktadır. Gazetecilerin, taramalarında ise öncelikle olay-vaka adına göre tarama yaptıkları, kişi adının da önemli bir erişim ögesi olarak yer aldığı görülmektedir.

Gazetecilerin, ulusal basına dayanan bilgi gereksinimlerini çalıştıkları gazetenin ya da diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinden, haber ajanslarından ya da gazetelerin internette bulunan kupür tarama

hizmetlerinden karşılayamadıkları anlaşılmıştır. Araştırmamızın sonunda hipotezimiz doğrulanmıştır.

Çalışmamızda elde ettiğimiz bulgular ışığında vardığımız sonuçlar şöyledir:

- Yazılı basında tecrübeli gazeteci istihdamı yoğundur. Gazetecilerin çoğunluğunu 11 yıl ve üzerinde çalışan ve 31-40 yaşları arasındakiler oluşturmaktadır. Ayrıca gazeteciler içerisinde üniversite mezunu çalışanlar yoğunluktadır. Bunlar içerisinde iletişim fakültesinden mezun gazeteciler çoğunluktadır. Ancak gazetecilerin mesleklerinde uzmanlaşmaya resmi eğitim yoluyla ulaşmayı amaçladıkları gözlenmemiştir. Nitekim, yüksek lisans ve üzeri çalışma yapma eğilimi oldukça azdır. Bu, yoğun iş temposu ve çalışma saatlerinin belirsizliği nedeniyle zaman ayıramamalarına bağlanabilir. Görev dağılımı açısından muhabirlerin sayısının yazar, araştırmacı yazar ve diğer görevlerde çalışanlardan yüksek olduğu görülmektedir.
- Gazetecilerin haberle ilgili araştırmalarının başında haberin yazımında temel olan ne, ne zaman, nerede, neden, nasıl, kim sorularına yanıt arayan, haberin yazımı ile ilgili araştırmalar gelmektedir. Bu kapsamdaki araştırmalar, olay hakkındaki verilerin toplanması, ilgili kişiler ve zaman, mekan gibi unsurların özellikleri hakkında bilgi edinilmesini amaçlayan araştırmalardır. Bu tür araştırmalar haberin temelini oluşturmaktadır. İkinci sırayı ise bu bilgilerin daha derinlemesine incelendiği, ayrıntıların ve ilişkilerin ortaya çıkarıldığı ve olay hakkında yorum yapma imkanı sunan, haberin geçmişi ile ilgili araştırmalar almaktadır. Fotoğraflarla ilgili araştırmalar ise gazetecilerin araştırmalarında son sırada yer almaktadır.

- Gazeteciler, haberle ilgili araştırmalarında çeşitli kaynaklardan bilgi elde etmektedir. Konu hakkında uzman kişinin bilgisinden yararlanmak, hızlı, kolay olması nedeniyle öncelikle tercih edilmektedir. Gazeteciler bu bilgileri edinirken, literatürde de yer aldığı üzere telefon konuşmaları gibi resmi olmayan kanalları sıklıkla kullanmaktadır. Gazeteciler için diğer bir önemli kaynak ise kendi oluşturdukları koleksiyonlar olmaktadır. Bu iki tür erişim, bilgiye hızla erişme isteği duyan gazetecilerin, bilgi erişim sorunlarını çözmek amacıyla el altındaki bilgiyi kullanarak kendilerince hız kazanmak amacıyla geliştirdikleri bir çözümler yolu olarak yorumlanmıştır. Aynı zamanda bu davranış gazetecilerin alışkanlıkları, kaynaklar hakkındaki bilgisizlikleri ve birikimsizlikleri ve bilgi kaynaklarının gazetecilerin gereksinimlerini karşılamamasından kaynaklandığını da düşündürmektedir. Türk basın alanında çalışanlar, elde edilen bilginin güvenilirliği ile ilgili kuşkulara rağmen, internet ortamına hızla uyum sağlamış ve bu ortamın bilgi kaynaklarının kullanım tercihleri arasında üst sıralara taşımıştır. Haber ajansları, günlük haberler dışındaki haberlere erişim güçlükleri nedeniyle fazla tercih edilmemektedir. Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezleri ve veri tabanları ise gazetecilerin kullandıkları bilgi kaynakları arasında son sıralarda yer almaktadır.
- Gazetelerin bir çoğunun bünyesinde belge ve bilgi merkezi olarak adlandırılabilir yapıda birimlerin bulunmaması, gazetecilerin bir bölümünün çalıştıkları gazete kuruluşunun belge ve bilgi hizmetlerinden yararlanamamasına neden olmaktadır. Belge ve bilgi merkezlerini kullanan gazeteciler, bu merkezlerden öncelikle haberin geçmişi ile ilgili bilgi edinmek amacıyla en fazla gazete kupürlerini kullanarak yararlanmaktadırlar. Haberle ilgili araştırma alanlarında haberin yazımı ile ilgili bilgilerin elde edilmesi ikinci sırayı almaktadır. Belge ve bilgi merkezlerinde kullanılan kaynaklar

arasında ise başvuru kaynaklarının kullanımı kupürlerin ardından gelmektedir. Dergiler, fotoğraflar ve bu merkezlerden de erişim sağlanan haber ajanslarının kullanımı gazeteciler tarafından yoğun olarak talep edilmemektedir.

- Gazeteciler, çalıştıkları gazetenin belge ve bilgi merkezini ortalama haftada 2-3 defa kullanmakta olup bu kullanım özellikle bilgisayarla tarama yaparak gerçekleştirilmektedir. Zaman Gazetesi dışında belge ve bilgi merkezlerinin kurum içerisinde bilgisayar üzerinden tarama yapılabilecek herhangi bir hizmet vermediği de dikkate alındığında, bu kullanım şeklinin yoğunlukla gazetelerin internet üzerindeki hizmetlerinden gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.
- Gazeteciler, diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini yoğun olarak kullanmamaktadır. Gazetecilerin giderek bu merkezleri kullanımında güçlükler bulunmaktadır. Ancak gazeteciler buralarda en fazla kupürleri kullanmaktadırlar. Bundan da, bu merkezleri kullanan gazetecilerin internet üzerindeki hizmetlerden yararlandıkları ve ortalama ayda 2-3 defa bunları kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu gazeteler içerisinde ise ilk sırayı Hürriyet Gazetesi almaktadır.
- Haber ajansları içerisinde Anadolu Ajansı gazetecilerin hemen tümü tarafından kullanılmaktadır. Ancak haber ajanslarından elde edilen bilgilerin tarihleri ve kapsamı gazetecilerin bilgi gereksinimini karşılayamamaktadır.
- Türk Basınında çalışan gazeteciler, yabancı kupür veri tabanları hakkında geniş bilgiye sahip bulunmamaktadırlar. Bununla beraber gazeteciler, ülkemizde, özellikle son 30 yılda ulusal

gazetelerde yayınlanan haberlerin yer aldığı bu tür bir hizmete gereksinim duymaktadır.

- Gazeteciler, internet üzerinden erişimde öncelikle arama motorlarını kullanmaktadır. Gazetelerin internette bulunan kupür hizmetleri, burada bulunan haberlerin tarihleri genelde son 5-6 yılı kapsamı nedeniyle, gazetecilerin gereksinimlerini karşılayamamaktadır. Bu nedenle bu tür hizmetlerin kullanımı internet kaynakları içerisinde alt sıralarda yer almaktadır.

Yazılı basın çalışanları hem bilgi üreten, hem de kullanan kişiler olarak doğru bilgiye hızla erişmeye gereksinim duyan bir kullanıcı grubunu oluşturmaktadır. Bu grubun bilgi gereksinimlerine ve bilgi arama davranışlarına uygun olarak hazırlanan hizmetler ve kaynaklar gereksinimlerin karşılanmasında önemli rol oynamaktadır.

VI. 2. ÖNERİLER

Araştırmamız sonucunda elde ettiğimiz bulguları temel alarak gazetecilerin haber oluşturmada yaptıkları araştırmalarda, bilgi gereksinimlerine ve bilgi arama davranışlarına yanıt verecek aşağıdaki özelliklere sahip bir kupür veri tabanının oluşturulması önerilmektedir.

- İçerik açısından değerlendirildiğinde; bu veri tabanında yer alacak gazeteler, Türkiye’de yayınlanan tüm ulusal gazeteleri içermelidir. Kullanıcıya bu gazetelerin hem en son baskısında yer alan haberleri görme, hem de eski sayılarda geriye dönük tarama imkanı sağlanmalıdır. Veri tabanının kapsamına alınacak haberlerin tarihlerinin, gazetecilerin gereksinim duyduğu bilgi ihtiyacı göz önüne alınarak, gazetelerde yayınlanmış son 30 yıla ait haberleri içermesi yerinde olacaktır. Gazetelerde yer alan sıcak haberler, makale, fıkra, köşe yazılarına bu hizmetten

erişilebilmelidir. Dünyadaki örnekler ve gazetecilerin bilgi gereksinimi dikkate alındığında, hava durumu, fotoğraf, karikatür, televizyon programları, bulmacalar, takvim bilgilerinin(sanat olayları, sinema v.b) kapsam dışında tutulması uygun olacaktır.

- Veri tabanında, gazetelerin elektronik olarak yazıldıkları dönemden önceki tarihlere ait olan basılı materyal olarak ele alınan gazeteler bütün olarak ancak gazetenin içerisindeki bölümlenmeleri tanıyacak bir yazılım ile örneğin, Optical Character Recognition (OCR) teknolojisi kullanılarak tarayıcıdan geçirilecek; bu haberler birer metin olarak ortama aktarılabilir. Gazetelerin eski sayıları bu şekilde elektronik ortama aktarılırken, gazetelerin teknolojik imkanları kullanarak bir süredir elektronik olarak ürettikleri sayılar da bu veri tabanına dahil edilecek şekilde düzenlemeler yapılacaktır. Ancak bu gazetelerin Web sayfalarında yer alan ve elektronik gazete şeklindeki sayfa görüntülerine değil, sadece haberin elektronik kopyasına erişim sağlanmalıdır.
- Erişim açısından incelediğimizde OCR teknolojisi, basılı ortamdaki elektronik ortama aktarılan gazetelerin, haber, makale, başlık, yazar adı, fotoğraf gibi bölümlenmelerini yaparak, içeriğe alınacak alanların belirlenmesinde ve dizinlemede kolaylık sağlayacaktır. Doğal dille taramayı gerçekleştirecek bir dizinleme, bilgisayar ile yapılacak uygulamalarda kolaylık sağlayacak ve metnin kendi diline dayanması açısından da taramalarda gazeteciye ayrıca rahatlık verecektir. Bu yolla, ayrıca olay-vaka adı ve kişi adı ile tarama yapma imkanı da sunularak, bu tür bilgilerle bilgi erişimde gazetecilerin zaman kaybetmeleri önlenebilir. Ayrıca birbiri ile ilgili olan haberlere bir tek olay-vaka adı verilmesi ve bunların altında özel adlandırmalara gidilmesi hem aynı konu ile ilgili bilgilerin birlikte görülebilmesine, hem de özel konulara inebilme imkanı vererek son kullanıcı açısından zamandan kazanç sağlayacaktır.

Kişi adı dizini denetimli, olay-vaka adı dizinlemesinin ise serbest dille gerçekleştirilmesi yerinde olacaktır.

- Tarama sonuçlarının ekrana getirilmesinde, öncelikle haberin özetinin görülmesi sağlanarak kullanıcıya tam metin olarak istediği haberleri seçme imkanı verilmelidir. Bu özetin, haberin ilk 5 satırı ya da haberdeki toplam kelime sayısının 1/3'ü gibi bir sınırlama ile getirilmesi haber hakkında gazetecinin genel bilgi sahibi olmasını sağlayacaktır. Her özetin altında yer alacak ve aranan sözcüklerin dokümanda kaç kere tekrarlandığını gösterecek bir veri, dokümanın konuyla ilgisi konusunda kullanıcıya bilgi verecektir.
- Veri tabanının kolay kullanılabilir yapıda tasarlanmış olması da gerekir. Tarama ara yüzleri gazetecilerin bilişsel yapısı dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir: Tarih sınırlaması ve Boolean işlemcileri ile tarama imkanı sağlanırken; basit ve gelişmiş tarama modülleri oluşturularak farklı tarama imkanları sunulmalıdır. Kullanıcıya hem istediği gazeteden, hem de tüm gazetelerde aynı anda tarama yapabilmeye imkanı verilmesi yerinde olacaktır. Tarama sonucunda farklı çıktı formatı seçenekleri (Portable Document Format (PDF) ve metin) sunularak sonuçlar verilebilmelidir.
- Sistem, internet ya da intranet üzerinden sunularak gazetelerin tüm temsilciliklerinden erişim imkanı sağlanmalıdır. Ancak bu bağlantının hızlı olması ve erişimin sürekliliğinin sağlanması gereklidir.
- Bu hizmete, hem gazetecilerin kişisel bilgisayarlarından, hem de gazetenin belge ve bilgi merkezinden erişim sağlanmalıdır. Böylece, gerektiğinde merkezdeki görevliden profesyonel yardım alınarak tarama yapılması, zaman kaybının önlenmesi ve maliyetin düşürülmesinde etkili olacaktır.

- Sistemin gerçekleştirilmesinin ardından, gazetecilerin önerdiğimiz bu veri tabanı kullanımı konusunda deneyimsiz oldukları dikkate alınarak sistemin kullanımı konusunda gerekli eğitim uygulanmalıdır.

Bu niteliklere sahip bir veri tabanı, öncelikle gazetelerde çalışan gazetecilerin gereksinimlerini karşılamakta yararlı olacaktır. Ayrıca, haber ajansları, özel kuruluşlar ve devlet kurumları, kütüphaneler ve diğer araştırmacıların da araştırmalarında büyük kolaylık sağlayacaktır. Bu hizmet temel alınarak seçmeli duyuru hizmeti, güncel duyuru hizmeti verilmesi mümkün olabilecektir. Ayrıca, bu yapının basın alanındaki belirli uzmanlıklara hitap edecek şekilde belli konular üzerinde de yoğunlaşması (spor, magazin, ekonomi v.b) hizmet çeşitliliğini sağlayacak ve bilgi uzmanlarının bu alanda daha yoğun hizmet vermesine imkan sağlayacaktır.

Teknolojik gelişmelerle sürekli içiçe olan basın alanında bilgi gereksinimlerinin karşılanması, bilgi uzmanlarının mesleki niteliklerinde farklılıklar yaratmaktadır. Bilgi uzmanları artık bilginin gereksinimlere uygun olarak farklı ortamlarda düzenlenmesi ve sunulması yanında bilgiye erişimde, bir eğitimci gibi gazetecilere yol gösterici olmak durumundadır. Bu anlamda bilgi uzmanının gazetecilerle ortak çalışmalar içerisine girmesi hizmetlerin ve araştırmaların verimini artıracaktır.

Araştırmamız, bir yüksek lisans çalışması olması nedeniyle bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışları açısından gazetecilerin kullandıkları bilgi kaynakları ve araştırma alanları, belge ve bilgi merkezlerinin kullanımı konularıyla sınırlandırılmıştır. Ülkemizde kullanıcı çalışmalarına yönelik araştırmaların sayısının oldukça az olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, hem bilgi kaynağı, hem de kullanıcısı olarak özellikle gazetecilerin bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışları konusunda yeni çalışmalar yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmalar sayesinde bilgi uzmanlarının basın

alanında da profesyonel katkıları sağlanarak, gazetelerin belge ve bilgi hizmetlerinin gazetecilerin bilgi gereksinimleri doğrultusunda düzenlenmesi mümkün olacaktır. Bu açıdan bu çalışmanın bir başlangıç niteliğinde olacağı kanısındayız.

Benzer çalışmaların sözlü ve elektronik basını da inceleyecek şekilde gerçekleştirilmesi önemli bir boşluğu dolduracaktır. Basın alanına yönelik fotoğraf ve hareketli görüntü içeren bir veri tabanının yapısı ve özelliklerinin ayrıca bir inceleme alanı olabileceği düşüncesindeyiz. Bu tür bir çalışma ilerleyen dönemlerde metin ve görüntü açısından bütünlük bir hizmetin oluşturulmasında katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

ADİL, İdris. "Gazeteci Gözüyle Gazete Kütüphaneleri." *Gazete Kütüphaneciliği ve Türkiye*, Hasan S. Keseroğlu (Yay. Haz.), İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayınları, No:5, 1991: 23-26.

AĞAOĞLU, Bülent. "Konu: milliyet bbm", bagaoglu@milliyet.com.tr

AKGÜL, Mustafa. *İnternet Sunucu Araçları ve Yönetimi*, Ankara: Bilkent Üniversitesi, 1999.

ALAKUŞ, Meral. "İletişim Araçları." *Gazete Kütüphaneciliği ve Türkiye*, Hasan S. Keseroğlu (Yay. Haz.), İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayınları, No:5, 1991: 45-57.

Ana Britanica. Cilt:4, İstanbul: Ana Yayıncılık,1993:4432.

Anadolu Ajansı, İstanbul: İstanbul Matbaası, 1964.

Anadolu Ajansı Web Sayfası. 13.10.2001

<URL: <http://www.anadoluajansi.com.tr/profildx.html>>

ANKA Haber Ajansı Web Sayfası. 13.10.2001

<URL: <http://abone.turk.net/makajans>>

ARMAĞAN, İbrahim. *Bilgi ve Toplum I: Bilgi Sosyolojisine Giriş*, İstanbul: Otağ Matbaası, 1974.

Basın Kanunu .1950. T.C.Resmi Gazete, sayı:7564 (24.07.1950)

Basın Kartları Yönetmeliği. 1988. T.C.Resmi Gazete, sayı:23428, (9.8.1998).

Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun. 1952. T.C.Resmi Gazete, Sayı: 8140 (13.6.1952): 1511

Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu. 1934 T.C.Resmi Gazete, sayı:2741(2.7.1934)

BİRAND, Mehmet Ali. "Basının Dış Politikadaki Etkinliği." *Dış Politika Basını ve Basında Dış Politika, 1983 Yılı 6.Seminer Tutanakları*, Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları No:6, 24-27.

BODUR, Feyyaz. *Yerel Basında Yönetim ve Örgüt Yapısı*, Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, No:556, 1997.

CAMPBELL, Fiona, "Journalistic Construction of News : Information Gathering.", *New Library World*, , XCVII, 1133, 1997:60-64.

CHEPESIUK, Ron. "The Electronic News Library: An Online Revolution Takes Shape." *American Libraries*, XXVII, 9, 1996:48-50.

Chronology of News Library Automation. (29.11.2000).
<URL:<http://www.ibiblio.org/journalism/chron.html>>

Cumhuriyet Basını. Ankara, Ankara Gazeteciler Cemiyeti, 1998.

Cumhuriyet Gazetesi Web Sayfası. 13.10.2001
<URL:<http://www.cumhuriyet.com.tr>>

ÇAPMAN, Nedim. *Kitle Haberleşmesi*, izmir: Etiket Matbaası, 1970.

ÇİÇEK, Niyazi. *Gazete İşletmelerinde Belge-Bilgi Hizmetleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1993. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DAĞLI, Nevzat. *Gazete Yayımlama Teknikleri*, Ankara: İmaj Yayınevi, 1995.

DeFLEUR, M.L. ve E.E.DENNIS. *Understanding Mass Communication*, Boston: Houghton Mifflin Company, 1991.

Dialog. Corporation Products. (09.09.2001)

<URL: <http://www.dialog.com/info/products/datastar-index.shtml>>

DowJones Interactive (09.09.2001)

<URL:<http://www.djinteractive.com>>

<URL:<http://www.askdj.dowjones.com/content/PubDir/busnews.htm>>

DOYLE, Lauren B. *Information Retrieval and Processing*, Los Angeles: Becker&Hayes Inc, 1975.

DURAN, Gökmen. *Gövdebul:Türkçe Gövdeleme Algoritması*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1997. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

EVLİYAGİL, Şevket. *Basın ve Basım İşletmeciliği:Ders Notları*, Ankara: Ajanstürk , Bilim Yayınları Serisi, No: 4, 1977.

EVLİYAGİL, Şevket. *Gazete Yayımlama Yöntemleri*, Ankara: 1981.

FABRITIUS, Hannele. "Information Seeking in the Newsroom. Application of the Cognitive Framework for Analysis of the Work Context." 1998. 10.07.2000.

<URL:<http://shef.ac.uk/~is/publications/infres/isic/fabritiu.htm>>

FABRITIUS, Hannele. Information Seeking Behaviour of Journalists, 1999.
10.07.2000.

<URL:<http://www.uta.fi/~lihafa/jan99sem.html>>

FOLCARELLI, R.J., C.A.TANNEBAUM VE R.C. FERRAGAMA. *The Microform Connection:A Basic Guide for Libraries*, New York: R.R.Bowker Comp, 1982

FOLCARELLI, Ralph J. *The Microform Connection : A Basic Guide For Libraries*, New York: R.R. Bowker, 1982.

FOLEY, K. ve E.D. BRISCOE. "The Newspaper Library In the Information Age: A Personal View From Within." *Online*, XIII, sayı 6, 1989: 24.

GAILLARD, Philippe. *Gazetecilik*, (Çev.Mehmet Selami Şakiroğlu), İletişim Yayınları, 1991.

GAMBLE M.W. ve T.K. GAMBLE. *Introducing Mass Communication*, New York: McGraw-Hill Book Company, 1989

GARRISON, Bruce. "Computer-Assisted Reporting Story and Project Topics in 1995-96." 1997. 11.09.2000.

<URL:<http://www.miami.edu./com/car/knoxvill.htm>>

GARRISON, Bruce. "Online Service and the Internet: Computer Assisted Reporting in Newsroom in 1995." 1996. 11.09.2000

<URL:<http://www.miami.edu/com/car/stpete.htm>>

GRATION, G., J.REILLY, J. TITFORD. *Communication and Media Studies: Introductory Coursebook*, London: McMillan, 1988.

Haberbank. Ankara: Ekonomik Rehber Yayınları, 1988.

Haberbank. Ankara: Ekonomik Rehber Yayınları, 1995.

HANSEN, A.K. ve J. WARD, D.M. McLEOD. "Role of the Newspaper Library In the Production of News." *Journalism Quarterly*, LXIV, 1987: 714-720.

HANSEN, K.A. ve J.WARD. "Information Technology Changes in Large Newspaper Libraries." *Special Libraries*, LXXXII, 4, 1991:267-273.

HARTER, Stephen. *Online Information Retrieval : Concepts, Principles, and Techniques*, Orlando: Academic Press, 1986.

HOLLBERT, J ve D. WILLMAN. "VU/TEXT Information Services." *Serials Review*, XIII, 4, 1987:7-14.

HUNTER, Jim. "Going Online with VU/TEXT." *Serials Review*, XIII, 4, 1987.

Hürriyet Gazetesi Web Sayfası. (12.10.2001)

<URL:<http://www.hurriyet.com.tr>>

İÇİN, Ebru. "Cumhuriyet Gazetesi Belge-Bilgi Merkezi." *Archimedia*, No:20, 1996:7.

İÇİN, Ebru. "Hürriyet Gazetesi Belge-Bilgi Merkezi." *Archimedia*, No:8-9, 1994:2.

İÇLİ, Tülin. *Sosyal Bilimlerde İstatistik*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1987.

İhlas Haber Ajansı Web Sayfası. (12.10.2001)

<URL:<http://www.ih.com.tr/bin/directory.dll/pf>>

İmla Kılavuzu. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Türk Dili Yayınları:525, 2000.

İNÜĞUR, M.Nuri. *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yayınları, 1999.

JOSEPH, Rosamma. "How Indian Journalists Use Libraries." *Information Development*, IX, 1-2, 1993:70-75.

Journalism and the Internet: A Study of Impact of the Internet on the Information Seeking Behaviour of Journalists,1998, City University.10.07.2000.

<URL:http://soi.city.ac.uk/~pw/ji_results.html>

JURGENSEN, K. ve P.MEYER. "Gazeteciliğin Sonrası." (Çev.Abdülrezak Altun), *İLEF Yıllık*, Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları:3, 1993.

KAPTAN, Saim. *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, Ankara: Tekışık Ofset, 1998.

KARACA, Emin. *Cumhuriyet Olayı*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1994.

KARACA, Emin. *Milliyet Olayı*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1995.

KAYA, A.Raşit. *Kitle İletişim Sistemleri*, Ankara: Teori Yayınları, 1985.

KENT, R.Kimball. *A Glossary of Print-Communications Terms*, Illinois: The Kent State University Press, 1970.

KOCH, Tom. *Journalism for the 21st Century*, New York: Praeger, 1991.

KOLOĞLU, Orhan. *Türk Basını: Kuvayi Milliye'den Günümüze*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları Demokrasi Klasikleri Dizisi:2, 1995.

KRUMENAKER, Larry. "Check 'Em All!":The Mathematics of Online Newspapers". *Searcher*, May 2000. (30.05.2001).
<URL:http://www.findarticles.com/cf_0/m0DPC/5_8/61945073/print.jhtml>

LANCASTER, F.Wilfred. *Information Retrieval Systems: Characteristics, Testing and Evaluation*, New York: Wiley-Interscience Publication, 1979.

LEONARD, Teresa.. "DataTimes in a Newspaper Library" *Online*, XV, 2, 1991 : 31.

LEXIS-NEXIS. (09.09.2001)
<URL:<http://www.lexis-nexis.com>>

LEXIS-NEXIS Company Background. 2000. 27.05.2001.
<URL:<http://www.lexis-nexis.com/lnccl/about/company.html>>

LIENER B.M. ve diğerleri. "A Brief History of the Internet." *Internet Society (ISOC)All About the Internet: A Brief History of the Internet*, 2000, 11.6.2001.
<URL:<http://www.isoc.org/internet/history/brief.html>>

MAK Ajans Web Sayfası. (13.10.2001)
< URL:<http://abone.turk.net/makajans/tarihce.htm>>

- MANDELBAUM, Judith. "NewsLibrary VU/TEXT Reincarnated." *Econtent*, June 2000. (02.03.2001).
<URL:http://www.findarticles.com/cf_0/m0BLB/3_23/62827342/print.html>
- McKERCHER, Catherine. "Computers and Reporters: Newsroom Practices at Two Canadian Daily Newspapers." *Canadian Journal of Communication*, XX, 2, 1995
<URL:<http://www.wlu.ca/~wwwpress/jrls/cjc/BackIssues/20.2/mckerch.htm>>
- McQUAIL, D ve S. Windahl. *Kitle İletişim Modelleri*; (Çev.Konca Yumlu), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1997.
- MIDDLEBERG, D. ve S.S. ROSS. *Media in Cyberspace Study*, 1998. (09.09.2001).
<URL:<http://www.middleberg.com/toolsforsuccess/surveyofmedia.cfm>>
- MIDDLEBERG, D. ve S.S. ROSS. "The Middleberg/Ross Survey of Media in Wired World: Executive Summary." 2000a, (07.05.2001).
<URL:<http://www.middleberg.com/toolsforsuccess/gluuoverview.cfm>>
- MIDDLEBERG, D. ve S.S. ROSS. "Sixth Annual Middleberg/Ross Media in Cyberspace Study: Journalists Find lack of Credibility on Internet." 2000b, (07.05.2001).
<URL:http://www.middleberg.com/middlebergnews/view_pressrelease.cfm?pressrelease_index=14>

MIDDLEBERG, D. ve S.S. ROSS. "The Seventh Annual Middleberg/Ross Survey of Media in the Wired World: Journalists' Use of Internet at All Categories." 2001, (07.05.2001).
<URL:http://www.middleberg.com/middlebergnews/view_pressrelease.cfm?pressrelease_index=496>

Milliyet Gazetesi Web Sayfası (12.10.2001)
<URL:<http://www.milliyet.com.tr>>

MORGAN, G.A., V.G. ORLANDO, G.W. GLOECKNER. *SPSS for Windows: An Introduction to Use and Interpretation in Research*, London: Lawrence Erlbaum Ass. Publishers, 2001.

MUTLU, Erol. *İletişim Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.

MÜNİR, Metin. *Sabah Olayı*, İstanbul: Altın Kitaplar, 1993.

New LEXIS-NEXIS Flagship Product. *Online*, 2000, 17.05.2001.
<URL:http://www.findarticles.com/cf_0/m1388/6_24/66456859/print.jhtml>

NewsLibrary. (13.10.2001)
<URL:<http://www.newslibrary.com>>

NICHOLAS, D. ve H. MARTÍN. "Assesing Information Needs:a Case Study of Journalists." *Aslib Proceedings*, XXXIX, 2, 1997:43-52.

NICHOLAS, D. ve P.WILLIAMS. "Journalism and the Internet: Pre-fieldwork Literature review." City University, 1998, 10.07.2000.
<URL:http://www.soi.city.ac.uk/~pw/ji_lit.html>

NORAS, Sibylle R. "All The News That's Fit to Screen –The Development of Fulltext Newspaper Databases " *Australian Library Journal*, XXXVIII, 1, 1989:17-27.

ÖZDAMAR, Kazım. *Paket Programlar ile İstatistiksel veri Analizi:MINITAB, SPSS, SYSTAT*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1997.

PAUL, Nora. *Media Libraries And new Media*, 1997, 07.03.2000.
<URL:http://www.poynter.org/research/nr/nr_libnm.htm>

PRYTHERCH, Ray. *Harrod's Librarian's Glossary*, Aldershot: 1990:137.

QUINT, Barbara. "Gale Group and Dialog to Gather Gannett Newspapers."
Information Today March 2001. 17.05.2001
<URL:http://www.findarticles.com/cf_0/m3336/3_18/71017794/print.jhtml>

Radikal Gazetesi Web Sayfası.(13.10.2001)
<URL:<http://www.radikal.com.tr>>

ROBERTSON, Stephen. "The Methodology of Information Retrieval Experiment." *Information Retrieval Experiment*, K.S. Jones (Ed.), London: Butterworths, 1981.

ROHDE, Nancy F. "Information Needs." W. SIMONTON (Ed.), *Advances in Librarianship*, Orlando:Academic Press, XIV:49-70, 1986.

ROWLEY, Jennifer. *Bilginin Düzenlenmesi* (Çev. Sekine Karakaş ve diğerleri), Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1996.

Sabah Gazetesi Web Sayfası.(13.10.2001).
<URL:<http://www.sabah.com.tr>>

- SALTON G. Ve M.J. MCGILL. *Introduction to Modern Information Retrieval*, New York, McGraw-Hill Publishing Company, 1983.
- SEMONCHE, P. Barbara. *Newspaper Indexing Policies And Procedures*, 1998. (02.10.2000).
<URL:<http://www.ibiblio.org/journalism/indexing.html>>
- SMITH, Antony. *Goodbye Gutenberg*, Oxford: Oxford University, 1981.
- SMITH, Geoff. "Access to Newspaper Collections and Content in a Time of Change." *IFLA Journal*, XXI, 4, 1995:282-286.
- SMITH, Lorre. "Access to Full Text in Microform vs. Optical Disc: A Newspaper Closely Examined." *Microform Review*, XXII, sayı:1, 1993:31-36.
- ŞAPOLYO, Enver Benhan. *Türk Gazeteciliği Tarihi: Her Yönüyle Basın*, Ankara: Güven Matbaası, 1971.
- TOKGÖZ, Oya. *Temel Gazetecilik*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları:89, 1994.
- TONTA, Yaşar. "Bilimsel Araştırmalarda İstatistik Tekniklerin Kullanımı ve Bulguların Sunumu Üzerine." *Türk Kütüphaneciliği*, XIII, 2, 1999: 112-124.
- Türkçe Sözlük*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:549, 1988.
- UÇAK(ÖZENÇ), Nazan. *Bilim Adamlarının Bilgi Arama Davranışları ve Bunları Etkileyen Nedenler*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1997. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

USLUATA, Ayseli. *İletişim*, İletişim Yayınları, 1992.

VURAL, Murat A. *Yerel Basın ve Kamuoyu*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1141, 1999.

WARD, J. HANSEN, A.K ve D.M. McLEOD. "The News Library's Contribution to Newsmaking." *Special Libraries*, LXXIX, 2, 1988:143-147.

WHATMORE, Geoffrey. "News Libraries and Collections." *Encyclopedia of Library and Information Science*, A.KENT, H.LANCOUR, J.E. DAILY(Ed.), Vol. 19, New York: Marcel Dekker Inc., 1993:465-474.

WHATMORE, Geoffrey. *The Modern News Library:Documentation of Current Affairs in Newspapers and Broadcasting Libraries*, London: L.A., 1978.

WILLIS, Jim. *Surviving in the Newspaper Business*. Praeger Publishing, New York: 1988.

YALVAÇ, Mesut. "Gazete Kütüphanesi." *Kütüphanecilik Dergisi:Belge-Bilgi Kütüphane Araştırmaları*, 3, 1992:39-54.

YONTAR(SAN), Aysel. "Danışma kaynakları Açısından Gazete Kütüphaneleri." *Gazete Kütüphaneciliği ve Türkiye*, Hasan S. Keseroğlu (Yay. Haz.), İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayınları No:5, 1991:9-19.

YÜKSEL, E. ve H.İ.Gürcan. *Habercinin El Rehberi*, Eskişehir: T.C.Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1263, 2001.

Zaman Gazetesi Web Sayfası. (13.10.2001).

<URL:<http://www.zaman.com.tr>>

ZILLIOĞLU, Merih. *İletişim Nedir?* İstanbul: Cem Yayınevi, 1996.

ZİNCİRKİRAN, Necati. *Hürriyet ve Simavi İmparatorluğu*, İstanbul: Sabah Yazı Dizileri,1994.

İÇİNDEKİLER

Yürütme ve İdare Bölümü :	Sayfa
Atama Kararları	1
— Devlet ile Millî Savunma Bakanlıklarına Ait İki Adet Atama Kararı	
Yönetmelikler	
— Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu Yönetmeliği	2
— Gümrük Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	29
— Üniversitelerde Akademik Teşkilat Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik	30
Tebliğler	
— Bedelsiz ve Ticari Değeri Olmayan Bazı Gıda Maddeleri ile Ambalaj Maddelerinin İthaline İlişkin Tebliğ (No : 98/18)	32
— Mecburi Standard : 98/67-68 Sayılı Tebliğ	34
İlanlar	
a - Yargı İlanları	35
b - Artırma, Eksiltme ve İhale İlanları	38
c - Çeşitli İlanlar	88
— T.C. Merkez Bankasıca Belirlenen Döviz Kuruları ve Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Günlük Değerleri	92

Başbakanlık Basımevî Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğünden :

RESMÎ GAZETE'YE ABONE OLMAK İSTEYENLERİN

DİKKATİNE...

Bilindiği üzere Resmî Gazete'nin baskısı sadece Başbakanlık Basımevî Döner Sermaye İşletmesinde yapılmakta ve abone işlemleri ile dağıtım yine İşletmemiz kanunla gerçekleştirilmekte ayrıca perakende satışı, ihale sonucu yapılan sözleşme gereğince Yayıncı (Yayın Satış Pazarlama ve Dağıtım A. Ş.) tarafından da yapılmaktadır.

Ancak, son günlerde İşletmemize çeşitli kanallardan gelen bilgilere göre, bu konuda hiçbir yetkiye sahip olmadıkları halde, bazı kişilerin Resmî Gazete'ye abone kabul etme yoluna gittikleri ve hatta bu konuda kendilerine bayırcılarınla sözleşme yaptıkları öğrenilmiştir.

Resmî Gazete'ye abone kabul etme yetkisi mühasıran İşletmemize ait olduğundan ve doğrudan İşletmemize başvurulması gerektiğinden üçüncü şahıslar tarafından düzenlenen abone sözleşmesi hiç bir şekilde İşletmemizi bağlamamakta ve herhangi bir mükellefiyet yüklenmemektedir.

Ayrıca, Resmî Gazete'yi "Elektronik Resmî Gazete" adı altında İnternet aracılığı ile hizmete sokan hiçbir özel kuruluşla İşletme Müdürlüğümüzün sözleşmesi yoktur.

İleride meydana gelebilecek bir takım mağduriyetin önlenememesi açısından bu açıklamanın yapılmasına gerek duyulmuştur.

İlgilere duyurulur.

BAŞBAKANLIK BASIMEVİ

Perakende Satış Fiyatı : (KDV dahil) 90.000,-TL.

T.C. Resmî Gazete

Başbakanlık	
Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğünce Yayınlanır	
Kuruluşu : 7 Ekim 1920	Sayı : 23428
9 Ağustos 1998	PAZAR

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Yönetmelikler

Devlet Bakanlığundan :

BASIN KARTLARI YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

Amaç ve Kapsam

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, yerli ve yabancı basın yayın organlarının gazete teclifi meslek olarak seçimi mensupları ile Devlet enfomasyon hizmetleri mensuplarına verilecek basın kartlarına ait esas ve usulleri belirlemektir.

Dayanak

Madde 2 — Bu Yönetmelik, 231 sayılı Basın-Yayın ve Enfomasyon Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Basın Kartlarının Çeşitleri

Madde 3 — Basın kartları, Basın - Yayın ve Enfomasyon Genel Müdürlüğü tarafından verilir ve gerektiğinde iptal edilir. Bu kartlar;

a) Sarı basın kartı,

b) Mavi basın kartı,

olarak iki çeşittir.

Madde 4 — Sarı basın kartı;

a) Sahibi veya mensubu bulunduğu yayın organlarının ve kendilerinin nitelikleri, bu Yönetmelikte belirlenen Türk yayını organlarının Türk vatandaşları mensuplarına,

b) Yabancı yayını organları için Türkiye'de görev yapan ve nitelikleri bu Yönetmelikte belirlenen Türk vatandaşları gazetecilere,

Resmî Gazete Kodu : 090898

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 1
İçindekiler 96. Sayfaadır.

Hükümlü bulunmamak,

- d) Müracaat tarihinde 18 yaşını doldurmuş olmak,
Şarttır.

Basın Kartlarının Niteliği

Madde 7- Basın kartları kişiye özel olup, başkaları tarafından kullanılamaz.

Basın kartı taşıyanlar bunları "Kimlik Belgesi" olarak kullanabilirler.

Basın Kartlarının Sağladığı Kolaylıklar

Madde 8- Basın kartları sahipleri,

a) Devlet ve belediyelerin, özel idare ve köylerin veya bunlara bağlı kurum ve kuruluşların, şehir içinde veya dışında işlettikleri belli tarifeli taşıt araçlarında, indirimi veya parasız olarak taşıyacakları ulaşım kolaylıklarından yararlanırlar.

b) Resmî makamlarca yönetilip girilmesi ücrete bağlı bulunan müze, galeri, sergi, stadyum ve hipodromlarla benzer yerlere parasız olarak girebilirler.

c) Kanuni veya idari sebeplerle gizli yürütülen bir işlem yapılmayan her türlü olay ve toplantı yerine serbestçe girebilirler.

d) Özel nitelikte olmayan her türlü törenlere kabul olunur ve görevlerini en kolay yapabilecekleri yerleri alırlar. Davetiye gönderilmiş olması gireceklerin sayısının kısıtlandığını gösterir.

e) Kartlarını göstererek, posta işletmesi merkezlerinden, gazetelere, ajanslara ve mensup oldukları kurumlara indirimi tarife ve öncelikle telgraf, faks çekmek, telefon etmek, telex ve benzeri gereçlerden faydalanmak haklarından yararlanırlar.

f) Kart taşıyanlara, istedikleri zaman, kendi adlarına olmak şartıyla indirimi tarife ile telefon verilir ve konuşma ücretlerinde indirimi tarife uygulanır.

g) Basın kartı taşıyanların görevleri sırasında, bu maddede belirtilen kolaylıkların sağlanmasında, güvenlik kuvvetleri görevlileri ile kamu kuruluşları ilgilileri, kendilerine yardımcı olurlar.

c) Yönetmeliğin 23, 24, 25, 26 ve 27 nci maddelerinde yer alan kuruluşların, bu maddelerde sayılan görev ünvanlarını kadrolu olarak taşıyan ve fiilen bu görevi ifa eden mensuplarına "fiili göreve bağlı olarak",

d) Yayın organları veya basın kuruluşlarıyla hizmet bağı bulunanlardan 40 ıncı ve müteakip maddeler uyarınca tesbit edilenlerle 24 üncü maddenin son fıkrasında sayılanlara "sürekli olarak",

e) Yabancı bir yayın organında çalışan ve Türkiye'ye görevle geçici olarak gelen Türk uyruklu gazetecilere görev süresi için ve san basın kartı taşımak üzere işlerinden ayrılan, ancak mesleki alanda iş imkanı bulunmadığını belgeleyen basın mensuplarına 37 nci maddede belirtilen süreler için "geçici olarak",

Verilebilir.

Mavi Basın Kartı

Madde 5 - Yabancı yayın organlarını Türkiye'de temsil eden veya bu yayın organı için çalışan ya da Türkiye'de ikametgahı olmamakla beraber, görev alanı Türkiye'de iş için alan veya geçici olarak gelen yabancı uyruklu gazetecilere, Türkiye'de Türkçe veya yabancı dilde yayın yapan basın yayın organlarının yabancı uyruklu mensuplarına, mavi basın kartı verilebilir.

Genel Nitelikler

Madde 6- San basın kartı alabilmek için, bu Yönetmeliğin diğer maddelerinde belirtilen özel nitelikler saklı kalmak kaydıyla,

a) En az lise veya dengi bir okuldan mezun olmak,

b) Kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak,

c) Taksirli suçlar hariç olmak üzere, affa uğramış olsalar dahi;

Ağır hapis, 5 yıldan fazla hapis cezalarından veya Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlardan Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev alanına girenlerden biriyse veya yayın tehdidiyle para ve menfaat temini, hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma, yalan yere şahadet, yalan yere yemin etmek, iftira, suç tasnii, resmî mercileri iftira, zimmet, ihtilas, irrikap, rüşvet, istimal ve istihlak kaçaklığı suçu dışındaki kaçakçılık suçlarından veya resmi ihale ve alım-satımlara fesit karıştırmak; Devlet sırlarını açığa vurma, kasıtlı vergi kaçırma suçlarından birinden,

h) Basın kartı taşıyanların ve basın organlarının çalışanlarının kolaylaştırılmak, süratle habertleşmelerini ve ulaşmalarını sağlamak amacıyla, Basın kartı sahibi kişilere, görevleri sırasında kullanılmak üzere, Emniyet Genel Müdürlüğüne "Basın Trafik Kartı" verilir.

Bu kartı taşıyan kişilere, Karayolları Trafik Kanununun temel kurallarına uymak ve trafigin emniyetiyle seyrimizi bozmamak kaydıyla, Devlet törenlerinde, milli veya milletlerarası müsabakalarda, basın toplantılarında, Türk ve yabancı devlet büyükklerinin resmî ziyareti, gezi ve incelemelerinde ve benzeri diğer görev hallerinde, trafik görevlilerinin bulunduğu yerlerde ve onların vereceği işaret ve talimatlar doğrultusunda, gerektiğinde park etme, durma, duraklama ve geçiş üstünlüğü gibi kolaylıklar sağlanır.

Basın Trafik Kartlarının verilmesi, kullanılmasi, sağliyacacağı kolaylıklar ve gerektiğinde geri alınmasına ait esaslar ve usuller Emniyet Genel Müdürlüğü ve Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne birlikte tesbit edilerek duyurulur.

Geçerli basın kartı taşımadıkları halde "Basın Trafik Kartı" kullananların tesbiti halinde, bu kartlar iptal edilir ve bu kartı kullananlara 5 yıl süre ile basın kartı, kullandıranlara da 5 yıl süreyle Basın Trafik Kartı verilmemez.

Yukarıdaki esaslar uyarınca sağlanan kolaylıklardan yararlanmak üzere araçlarında, Emniyet Genel Müdürlüğüne verilecek "Basın Trafik Kartı" dışında, "Basın" ibaresi bulunan plaka, tabela veya kart taşıyanlara ait varsa basın kartları iptal edilir ve bu kişilere hakettikleri tarihten başlayarak 5 yıl süre ile basın kartı verilmemez.

İKİNCİ KISIM

Sarı Basın Kartı

BİRİNCİ BÖLÜM

Sahiplerine ve Mensuplarına Sarı Basın Kartı Verilebilecek Süreli Yayın Organlarının Nitelikleri ve Kontenjanları

Sarı Basın Kartı Verilebilecek Süreli Yayın Organlarının Genel Nitelikleri

Madde 9 - Sahip ve mensuplarına sarı basın kartı verilebilecek yayın organlarının nitelikleri aşağıdaki maddelerde gösterilmiştir:

Yönetmelikte belirtilen sayfa yüzölçümlerinde; 1.60 metrekare 58x76 cm.lik iki yaprak kağıt; 1.20 metrekare 40x76 cm.lik iki yaprak kağıt veya 58x76 cm.lik bir buçuk yaprak kağıt; 0.80 metrekare 58x76 cm.lik bir yaprak kağıt; 0.60 metrekare 40x76 cm.lik bir yaprak kağıt; 0.40 metrekare 58x76 cm.lik yarım yaprak kağıt olarak hesaplanır.

Bu Yönetmelik uygulamasında, Basın Kanunu hükümlerine göre gerekli bildirimde bulunarak haftada en az 6 gün çıkan yayımlar günlük; haftada 6'dan az günde veya haftada bir gün çıkan yayımlar haftalık; bir haftadan fazla veya 30 günden daha az ara ile çıkan yayımlar 15 günlük; 30 günde bir veya daha fazla ara ile çıkan yayımlar aylık; iki, üç veya dört ayda bir çıkanlar iki, üç veya dört aylık yayın olarak tanımlanır.

Günlük Siyasi Gazeteler

Madde 10 - Sarı Basın Kartı;

a) Ofset-rotatif veya rotatif gibi sistemlerle basılan ve sayfalarının yüzölçümü toplam 1.20 metrekareden az olmayan;

1) Günlük siyasi gazetelerin sahibi ile genel yayın müdürü veya genel yayın yönetmeni veya genel koordinatörü, genel müdür veya müessese müdürü veya idare müdürlerinden 1'i, sorumlu yazı işleri müdürü, yazı işleri müdürü, yayın yönetmeni, sayfa sekreteri (sorumlu yazı işleri müdür yardımcısı), redaktör, istihbarat şefi, haber müdürü, başyazar, yazar, muhabir, foto muhabiri, karikatürist, ressam, grafiker, düzeltmen olarak çalışanlara, aylık tirajı 750.000'i geçen gazetelerde bölge veya il temsilcisi sıfatıyla çalışanlar ile bunlardan, yüzölçümü en az 1.60 metrekare olanların yurtdışı bürolarında çalışan aynı unvanlı, Türk uyruklu mensuplarına,

2) Günlük siyasi akşam gazetelerinin sahibi ile genel yayın müdürüne, yayın yönetmenine, gazetenin yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürüne ve ayrıca yazı işleri müdürü, sayfa sekreteri (sorumlu yazı işleri müdür yardımcısı), istihbarat şefi, haber müdürü, başyazar, yazar, muhabir, foto muhabiri, düzeltmen, karikatürist, ressam ve grafiker sıfatıyla çalışanlardan 15 kişiye,

3) Yurtdışında yayımlanan ve yüzölçümü toplamı 1.60 metrekareden az olmayan günlük siyasi gazeteler ile yüzölçümü toplam 2.40 metrekareden az olmayan haftalık gazete veya dergilerin, daha önce en az 5 yıl basın kartı taşımış olmaları şartıyla, Türk uyruklu sahip ve sorumlu yazı işleri müdürüne,

b) Düz makinada basılan günlük siyasi gazetelerden, sayfalarının yüzölçümü toplamı;

1) 1.20 metrekareden az olmayanların sahibine, genel yayın müdürüne, gazetesinin yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden birine ve ayrıca yazı işleri müdürü, sayfa sekreteri (sorumlu yazı işleri müdür yardımcısı), istihbarat şefi, haber müdürü, başyazar, yazar, muhabir, foto muhabiri, ressam, grafiker, karikatürist ve düzeltilen sıfatıyla çalışanlardan 10 kişiye,

2) 0.80 metrekareden az olmayanların sahibine, gazetesinin yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden birine ve ayrıca başyazar, yazar, muhabir, foto muhabiri, düzeltilen sıfatıyla çalışanlardan 4 kişiye,

3) 0.60 metrekareden az olmayanların sahibi ile gazetesinin yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden birine ve muhabirlerinden 2'sine,

4) 0.40 metrekareden az olmayanların sahibi ile gazetesinin yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden birine ve muhabirlerinden birine,

Verilebilir.

Günlük Ticaret, Meslek ve Spor Gazeteleri

Madde 11- Ofset-rotatif, rotatif, düz ofset veya düz tipo gibi sistemlerle basılan:

a) Mesleki, ticari haber, tercüme ve makalelerle, yazarlarının görüş ve incelemelerini yayımlayan, günlük ticaret veya meslek gazetesi niteliğini taşıyan, her sayısındaki sayfaların yüzölçümü toplamı 1.20 metrekareden az olmayan günlük gazetelerin;

1) Sahibi ile gazetesinin yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden birine ve ayrıca genel yayın müdürü, sayfa sekreteri (sorumlu yazı işleri müdür yardımcısı), istihbarat şefi veya haber müdürü, başyazar, yazar, muhabir, foto muhabiri ve düzeltilen sıfatıyla çalışanlardan 10 kişiye,

2) Günlük fiili satışı 10 bin sayıyı geçenlerde, sahibi ile genel yayın müdürüne veya gazetesinin yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden birine ve ayrıca, sayfa sekreteri (sorumlu yazı işleri müdür yardımcısı), istihbarat şefi veya haber müdürü, başyazar, yazar, muhabir, foto muhabiri ve düzeltilen sıfatıyla çalışanlardan 15 kişiye,

b) Özellikle sporla ilgili haber ve makalelerle, yazarlarının görüş ve incelemelerini yayımlayan, günlük spor gazetesi niteliğini taşıyan ve her sayısındaki sayfaların yüzölçümü toplamı 1.20 metrekareden az olmayan günlük spor gazetelerinin;

1) Sahibi ile gazetesinin yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden birine ve ayrıca sayfa sekreteri (sorumlu yazı işleri müdür yardımcısı), istihbarat şefi, yazar, muhabir, foto muhabiri, karikatürist, ressam, grafiker ve düzeltilen sıfatıyla çalışanlardan 10 kişiye,

2) Günlük fiili satışı 20 bin sayıyı geçen spor gazetelerinde yukarıdaki ünvanlarla çalışanlardan 30 kişiye,

Sarı basın kartı verilebilir.

Haftada Bir veya Daha Az Ara İle Çıkan Siyasi Gazete ve Dergiler

Madde 12 - Haftada bir veya daha az ara ile çıkan siyasi gazete ve dergilerden, sayfalarının yüzölçümü toplamı;

a) 1.20 metrekareden az olmayanların sahibine /e yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden birine, ayrıca, genel yayın müdürü, sayfa sekreteri (sorumlu yazı işleri müdür yardımcısı), başyazar, yazar, istihbarat şefi, muhabir, foto muhabiri, ressam, grafiker, karikatürist ve düzeltilen sıfatıyla çalışanlardan 8 kişiye, (Bu kontenjan, aynı sınıflarda çalışmak kaydıyla, aylık fiili satışı 30.000'i geçenlerde 10 kişiye, 60.000'i geçenlerde 20 kişiye kadar artırılabilir.)

b) 0.80 metrekareden az olmayanların sahibi ve yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden biri ile yazar ve muhabir sıfatı ile çalışanlardan 3 kişiye,

c) 0.60 metrekareden az olmayanların sahibi ile yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürü ve muhabirlerinden birine,

Sarı basın kartı verilebilir.

Günlük, Haftada Bir veya Daha Az Ara İle Çıkan ve Siyasi Olmayan Gazete ve Dergiler

Madde 13 - Günlük, haftada bir veya daha az ara ile çıkan, her sayısındaki sayfaların yüzölçümü toplamı 1.20 metrekareden az olmayan ve ofset-rotatif, rotatif gibi sistemlerle basılan gazete ve dergilerden;

a) Haftalık veya daha az ara ile çıkan spor gazete ve dergilerinin sahibi ve yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden biri ile bir sayfa sekreterine (sorumlu yazı işleri müdür yardımcısı), foto muhabirlerinden ikisine, muhabir veya yazarlarından birine,

b) Günlük ve haftalık magazınlerin, çocuk, kadın, radyo-televizyon, sanat ve meslek dergi ve gazetelerinin muhtevalarının en az yarısı yazı olmak şartıyla, sahibine, genel yayın yönetmenine veya müdürüne ve yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden biri ile ayrıca sayfa sekreteri (yazı işleri müdür yardımcısı), yazar, muhabir, foto muhabiri, ressam, grafiker ve karikatürist sıfatıyla çalışanlardan 5 kişiye,

Aylık fiili satış, günlüklerde 20.000, haftalıkarda 40.000 sayıyı geçenlerin sahibi ile genel yayın yönetmeni veya müdürüne ve yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürüne, ayrıca müessesese müdürü, yazar, muhabir, foto muhabiri, ressam, grafiker, karikatürist ve düzeltmen sıfatıyla çalışanlardan 20 kişiye,

c) Mizah dergilerinin sahibine, yayımlandığı yerde oturan sorumlu yazı işleri müdürlerinden biri ile ayrıca sayfa sekreteri (sorumlu yazı işleri müdür yardımcısı), yazar, karikatürist, ressam, grafiker ve düzeltmen olarak çalışanlardan beş kişiye, (aylık fiili satışının 50.000 sayıyı geçmesi halinde aynı ünvanlarla 10 kişiye),

Sarı basın kartı verilebilir.

Onbeş Günlük, Aylık ve Daha Fazla Süreli Yayınlar

Madde 14 - Sarı basın kartı;

a) Onbeş günde veya ayda bir defa yayınlanan ve her sayısındaki sayfalarının yüzölçümleri toplamı 1.60 metrekareden az olmayan süreli yayınların, fikir, sanat, kültür ve eğitim niteliği taşınmaları şartıyla, sahibi ile yayımlandığı yerde oturan ve geçimini yalnızca bu yayın organından sağlayan sorumlu yazı işleri müdürüne ve bir muhabir ile bir foto muhabirine,

Bunlardan, son üç aylık fiili satış ortalaması 30.000'in üzerinde bulunanlarda, ayrıca yazar, muhabir, foto muhabiri, karikatürist ve düzeltmen olarak çalışanlardan 6 kişiye daha,

b) 2 ayda bir, Türkçe veya yabancı dilde yayınlanan, her sayısındaki sayfalarının yüzölçümleri toplamı 2.40 metrekareden az olmayan ve Türkiye'yi politik, ekonomik, sosyal ve kültürel yönden tanıttığı taşıyan yayınların sahibi ile yayımlandığı yerde oturan ve geçimini yalnızca bu yayın organından sağlayan sorumlu yazı işleri müdürüne,

Bunlardan, her sayısındaki fiili satış ve dağıtım ortalaması 30.000'in üzerinde bulunanlarda ayrıca yazar, muhabir, foto muhabiri, karikatürist ve düzeltmen sıfatıyla çalışanlardan 5 kişiye daha,

c) 3 veya 4 ayda bir, Türkçe veya yabancı dilde yayınlanan, her sayısındaki sayfalarının yüzölçümleri toplamı 2.40 metrekareden az olmayan ve Türkiye'yi politik, ekonomik, sosyal ve kültürel yönden tanıttığı taşıyan yayınların sahibi ile yayımlandığı yerde oturan ve geçimini yalnızca bu yayın organından sağlayan sorumlu yazı işleri müdürüne,

Verilebilir.

Türk Haber Ajansları ve Televizyon Prodüksiyon Merkezleri

Madde 15 - Sarı basın kartı;

a) En az beşmilyar lira ödenmiş sermayesi bulunan Türk haber ve fotoğraf ajanslarında;

1) Ofset-rotatif ve rotatif gibi sistemlerle basılan en az 10 adet günlük siyasi gazete ile veya ulusal nitelikteki radyo veya televizyon kuruluşu ile günün rayicine göre paralı haber veya haber filmi anlaşması yaptığını ve günde 10.000 kelimelek haber bülteni yayınladığını, aylık kadrosunda daha önce sarı basın kartı taşımış en az 10 gazetecinin bulunduğunu belgelendiren ajanların,

Sahibi, asli kadrolarında aylıkla çalışan genel müdür, genel müdür yardımcısı, başyazar, yazar, müessesese müdürü veya idare müdürü, haberlerle ilgili bölge veya şube müdürü, müdür yardımcısı, sorumlu yazı işleri müdürü, redaktör, istihbarat şefi, muhabir, foto muhabiri, haber kameramanı ve düzeltmen sıfatıyla çalışanlarına,

veya

2) Günlük tiraj toplamı 250.000'den az olmayan yayın organları ile paralı haber veya TV haber filmi verme anlaşması yapan veya ulusal nitelikteki radyo veya televizyon kuruluşu ile haber veya haber filmi anlaşması yapan ve aylık kadrosunda daha önce sarı basın kartı taşımış en az 5 gazeteci bulunduğunu belgelendiren ajanların sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürlerinden biri ile ayrıca, redaktör, yazar, muhabir, foto muhabiri, düzeltmen ve haber kameramanı sıfatlarıyla çalışanlardan toplam 10 kişiye,

veya

3) Ticari ve ekonomik haber ajanlarından, aylık kadrosunda daha önce sarı basın kartı taşımış en az üç gazeteci çalıştırdığını, günlük en az 5.000 kelime haber bülteni yayınladığını ve bültenlerine, günün rayicine göre, en az 1000 paralı abone yapuğunu belgelendirenlerin, sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü ile ayrıca yazar, muhabir sıfatıyla çalışanlardan 5 kişiye,

4) Günlük tiraj toplamı 250.000'den az olmayan yayın organları ile paralı fotoğraf veya TV haber filmi verme anlaşması yapan veya ulusal nitelikteki radyo veya televizyon kuruluşu ile fotoğraf ve haber filmi anlaşması yapan ve aylıklı kadrosunda daha önce sarı basın kartı taşımış en az üç gazeteci bulunduğu belgelendiren fotoğraf ajanslarının, sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü ile ayrıca muhabir, foto muhabiri, haber kameramanı sıfatıyla çalışan 5 kişiye,

5) Paralı anlaşma yaptığı yabancı radyo-televizyon kuruluşlarında, Türkiye hakkında malzemeleri kendileri tarafından sağlanmış yayının gerçekleştirildiğini ve aylıklı kadrosunda daha önce sarı basın kartı taşımış üç gazeteci bulunduğunu belgelendiren aktüel film ajanslarında, sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü ile ayrıca muhabir, foto muhabiri, haber kameramanı sıfatıyla çalışan 5 kişiye,

b) Günlük tiraj toplamı 250.000'den az olmayan yayın organı ile paralı haber veya TV haber filmi verme anlaşması yapan veya ulusal nitelikteki radyo veya televizyon kuruluşu ile haber ve haber filmi anlaşması yapan ve aylıklı kadrosunda daha önce sarı basın kartı taşımış en az beş gazeteci bulunduğunu belgelendiren ajansların sahibi ile sorumlu yazı işleri müdürüne ve ayrıca redaktör, yazar, muhabir, foto muhabiri ve haber kameramanı sıfatıyla çalışanlardan toplam 5 kişiye,

c) Televizyon prodüksiyon merkezlerinde;

Haber amaçlı televizyon programları üreten ve en az beşmilyar lira ödenmiş sermayeye sahip olup, Radyo ve Televizyon Üst Kurulundan yayın izni almış ulusal nitelikte 2 radyo-televizyon kuruluşu ile yıllık program sözleşmesi imzalamış ulusal kadrosunda evvelce sarı basın kartı taşımış en az 10 gazeteci çalıştığını belgeleyen televizyon prodüksiyon merkezlerinin genel müdürüne, yönetim kurulu başkanına, haber müdürü ve haber müdür yardımcısına, ayrıca prodüktör, muhabir, kameraman, metin yazarı ve redaktör spiker olarak daimi kadroda sürekli görev yapanlardan 20 kişiye,

Verilebilir.

Yabancı Yayın Organlarının Türk Uyruklu Mensupları

Madde 16 - Yabancı yayın organlarının Türk uyruklu mensuplarından;

a) Yabancı yayın organlarını Türkiye'de temsil eden Türk uyruklu gazeteci veya yabancı uyruklu temsilciye yardımcı olarak çalışan Türk uyruklu gazetecilerden birine, doğrudan doğruya Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünce, Yönetimlikte öngörülen diğer şartları taşımaları kaydıyla, 29'uncu maddede beklenen süresine tabi olmaksızın sarı basın kartı verilebilir. Ancak, bu şekilde kart verilebileceklerin sayısı 25'i geçemez.

Yürüme ve İdare Bölümü Sayfa : 10

Diğer çalışanlara, yetli yayın organları mensuplarına uygulanan hükümler çerçevesinde, sarı basın kartı verilebilir.

b) Yabancı yayın organlarında sözleşmeli olarak çalışan ve görevle, belirli ve geçici bir süre için Türkiye'ye gelen Türk uyruklu gazetecilere, usulince mütacaatla çalışma durumlarını kanıtlayacak belgeleri de ibraz etmeleri kaydıyla, üç ayı geçmemek üzere, görev süresinin tarihlerini taşıyan sarı basın kartı verilebilir. Bu kartlar, görev süresinin sonunda hükümsüzdür.

İKİNCİ BÖLÜM

Yayın Organlarının Yerine Getirmeleri Gereken Diğer Nitelik ve Şartlar

Düzenli Yayınlanmak

Madde 17 - Kanuni sebepler ve belgelendirilen tabii afetler dışında her ne sebeple olursa olsun, bir yıl içinde günlük gazetelerin 15, haftalık ve daha sık ara ile çıkanların 6, onbeş günlüklerin 3, aylıkların 1, haber ajanslarının 15 sayıdan fazla yayınlarına ara vermemeleleri, yayın tarihlerinde düzensizlik göstermemeleri şarttır. Dergilerde de aynı şartlar aranır.

Kanuni ve belgelendirilmiş tabii afetler sebebiyle de olsa, süreli yayınların 1 yıldan fazla yayınlarına ara vermeleri halinde, sahip ve mensuplarının sarı basın kartları hükümsüzdür ve iptal edilir.

Yayına Ara Vermemiş Olmak

Madde 18 - Günlük gazeteler, Basın Kanunu hükümlerine göre vermiş oldukları beyannamelelerinde belirtilmiş işc, haftada bir gün yayınlanamayabilirler.

Ancak;

a) Birden fazla sayısı birlikte yayınlanan süreli yayımlar ile,

b) Sayfaların yüzölçümü toplamı 1.20 metrekareden az olan günlük gazetelerle, haftalık, 15 günde veya 1 ayda, 2 ayda ya da 3 veya 4 ayda bir çıkan yayınlarda üçte birden fazla oranda, sayfa düzeni, yazılar, başlıklar ve puntolar bakımından birbirinin aynı olan veya reklam-röportajlara, ilanlara, klişe ve hazır teftikalara yer veren veya normalin üstünde yan boşlukları bulunan veya okunmayacak şekilde basılan süreli yayımlar, yayınlarına ara vermiş sayılır. Bu ara verme, günlük yayımlar için bir yılda 10, haftalık ve daha az süre ile çıkanlar için 4, onbeş günlük ve aylıklar için 2 sayı itibarıyla hesaplanır.

Süreli Yayınların Gönderilme Mecburiyeti

Madde 19 - Sahip ve mensuplarına sarı basın kartı verilebilmesi için, süreli yayınların her sayısından ikişer adedinin Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne, Genel Müdürlük il müdürlüklerinin bulunduğu illerde yayınlananların ise ayrıca birer adedinin il müdürlüklerine de gönderilmesi şarttır.

Gazete, dergi ve ajansların yayımlarına ara verip vermedikleri, yayın tarihinde düzensizlik gösterip göstermedikleri, gönderilen bu sayılara dayanarak Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünde ve il müdürlüklerinde tutulacak kayıtlardan tesbit edilir. Düzenli gönderilmeyen süreli yayınların sahip ve mensuplarına sarı basın kartı verilmez.

Günlük gazeteler 15, haftalık veya daha fazla ara ile çıkanlar 6, onbeş günlükler 3, aylıklar 1, haber ajansları 15'den fazla sayılığını göndermedikleri takdirde, bunların sahip ve mensuplarına verilmiş olan sarı basın kartları iptal edilir. Bu süreli yayınların mensupları eksikleri kendileri gönderirlerse, bunların kartları iptal edilmez. Ancak, mensuplarını yayın göndermek durumunda bırakan yayın sahiplerinin kartları, tekrar hak kazansalar dahi, üç ay geçmedikçe yenilenmez.

Bu sebeple kartları iptal edilenlere 39 uncu maddenin son fıkrası hükümlerine göre yeniden sarı basın kartı verilebilir.

Mensuplarına Sarı Basın Kartı Verilmeyecek Süreli Yayınlar

Madde 20 - Aşağıda yazılı şekillerde basılan ve yayınlanan süreli yayınların sahip ve mensuplarına sarı basın kartı verilmez:

- Çıktığı yerdeki matbaalarda basılmayan günlük, haftada bir veya daha fazla ara ile çıkan gazete ve dergiler, (birkaç yerde baskı yapanlar hariç)
- Prova tezgahı, teksir veya fotokopi makinasıyla basılan süreli yayınlar, (ajans bültenleri hariç)
- Yönetmeliğin 17 nci maddesine göre düzenli yayınlanmayan veya 18 inci maddesine göre yayına ara vermiş sayılan süreli yayınlar,
- Yazılarının üçte birinden fazlası sayfa düzeni, başlık, metin ve punto bakımından aynı olan ve ayrı ayrı adlar altında yayınlanan süreli yayınlardan alınan yayınlar,
- Genel ve katma bütçeli dairelerle, il özel idareleri, belediyeler, köyler ve iktisadi devlet teşekkülleri tarafından çıkarılan süreli yayınlar, (Ancak bu süreli

yayınlarda sarı basın kartı taşıyan gazeteci çalıştırılması halinde, bunların bu Yönetmelik hükümlerine göre çalışacakları başka bir süreli yayından sarı basın kartı alma hakları saklıdır.)

f) Sayfalarının yüzölçümleri toplamı 0.40 metrekareden az olan günlük, 0.60 metrekareden az olan haftalık, 1.60 metrekareden az olan onbeş günlük ve aylık süreli yayınlar ile 2.40 metrekareden az olan 2, 3 veya 4 ayda bir yayınlanan süreli yayınlar,

g) Yüzölçümü bu Yönetmelik hükümlerine uymakla beraber, içinde en az üçte bir oranında haber ve ülke konularıyla ilgili yazı bulunmayan günlük, haftalık, 15 günlük, aylık, 2, 3 ve 4 aylık yayınlar, (üçte bir oran, süreli yayının normal yüzölçümü dikkate alınarak hesaplanır)

h) İçindekiler, haber, fikir, sanat, kültür ve eğitim açısından yeterli bir yayın organı niteliği taşımayan süreli yayınlar,

ı) Türkiye'de bulunan yabancı temsilciliklerin çıkardıkları süreli yayınlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**Sarı Basın Kartı Alabilececek Yayın Organları****Sahip ve Mensuplarının Nitelikleri**

Madde 21 - Bu Yönetmelikte belirtilen süreli yayınların sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürleri ile mensupları, yürürlükteki Basın Kanunu ile ek ve değişikliklerinde nitelikleri belirtilen kimselerdir.

Gazetecilik mesleğinde, daimi kadrodaki aylık ücretle çalışmada sarı basın kartı verilecek gazetecinin;

a) Yayın organının daimi kadrosunda, aylık ücretle, firlen ve devamlı şekilde çalışması, bu ücretin 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalışmalarla Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun ile ek ve değişiklikleri ve 1475 sayılı İş Kanunu hükümleri uyarınca tesbit edilmiş asgari ücretin altında olmaması,

b) Anonim şirketler dışında, yayın organı sahipliğine ortak olmaması,

c) Resmî, özel ve ticari kuruluşta ücretli veya ücretsiz görev alınması veya anonim şirketlerde kooperatiflerde ortaklık hariç, herhangi bir kuruluşun sahibi veya ortağı olmaması,

d) Gazete, dergi veya matbaada, esas gazetecilik görevinden ayrı olarak ücret karşılığı olsun veya olmasın gazetecilik dışında iş görmemesi,

e) Borsalar, odalar, bankalar ve benzeri kuruluşlar tarafından çıkarılan süreli yayımların sahip ve mensuplarının, bu kuruluşlarda ücretli veya ücretsiz ayrıca görevli olmaması,

Şarttır.

Yayın organı sahiplerinin, bu maddenin (a) bendi dışındaki diğer hususları taşınmaları şarttır.

İstisna

Madde 22 - a) Her sayısındaki sayfalarının yüzölçümü toplamı 0.80 metrekareden az olmayan günlük gazete sahipleri hakkında 21 inci madde hükümlerini uygulanmaz.

b) Ankara, İstanbul ve İzmir illeri belediye sınırları dışında yayımlanan ve her sayısındaki sayfalarının yüzölçümü toplamı 0.40 metrekareden az olmayan günlük siyasi gazete sahipleri için, gazetesini bastığı kendi matbaasında matbaacılık yapmak, basın dışında iş sayılmaz.

c) Kanun ve toplu iş sözleşmesi gereği, çalıştığı iş yeri ile kadro veya iş sözleşmesi devam etmek şartıyla iş yerinin yönetimine katılan gazeteci basın dışında iş yapmış sayılmaz.

d) Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi veya il yahut Belediye Meclisi üyesi olmak, gazetecilik mesleği temsilcisi sıfatıyla kooperatiflerde, maaşlı memur bulunmamak şartı ile Basın İlan Kurumunda görevli olmak, Türkiye Radyo Televizyon Kurumunda gazetecilikle ilgili bir işte çalışmak, gazetecilik mesleği ile ilgili okullarda mesleki dersler vermek, beş yıl devamlı sanı basın kartı taşımış olmak şartıyla genel, katna ve özel bütçeli dairelerde, Valilik ve Belediye Başkanlıklarında, İktisadi Devlet Teşekküllerinde, sermayesinin yarısından fazlası bu daire ve teşekküllere ait resmi ve özel kuruluş ve şirketlerle, kanunla kurulmuş teşekküllerde ve ödenmiş sermayesi en az 5 milyar lira olan kuruluşlarda basın ve halkla ilişkiler müşavirliği (Müdürlüğü, Başkanlığı) görevinde bulunmak, basın dışında bir iş sayılmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sarı Basın Kartı Verilecek Diğer Görevler (Devlet Enformasyon Hizmetleri)

Çeşitli Birimler

Madde 23 - Basının kolay ve çabuk haber almasını sağlayıcı görevlerde çalışanlardan:

a) Cumhurbaşkanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri ile bu birimde çalışan, daha önce en az beş yıl basın kartı taşıyanlara öncelik verilerek kaydıyla, en çok 15 kişiye,

b) Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Evrak ve Basın Halkla İlişkiler Daire Başkanı ile bu Birime bağlı Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğünde çalışan, daha önce en az beş yıl basın kartı taşımış olanlara öncelik verilerek kaydıyla, en çok 10 kişiye,

c) Başbakanlık Basın Müşavirine, Halkla İlişkiler Başkanına ve bu birimde basınıla doğrudan doğruya ilgili işlerde bilfiil ve devamlı olarak çalışanlardan en çok 10 kişiye, Başbakanlık Müsteşarlığınca ad ve unvanları bildirilecek aynı işlerde görevli en çok 5 kişiye,

d) Genelkurmay Başkanlığında, Basın-Yayın Halkla İlişkiler ve Tanıtım Daire Başkanı ile Genelkurmay Başkanlığınca ad ve unvanları bildirilecek aynı işlerde görevli en çok 7 kişiye,

e) Basın ve halkla ilişkiler birimi kurmuş bakanlıklarda bu birimin başkanına ve bu birimde çalışan ve daha önce en az beş yıl basın kartı taşımış olan 2 kişiye,

f) Basın ve halkla ilişkiler birimi kurmuş valiliklerde, en az beş yıldan beri kadrolu olarak fiilen bu görevi sürdüren, bu birimin sorumlusuna,

Sarı basın kartı verilebilir.

Bu madde gereğince basın kartı alanların, bu görevden basın kartı verilmeden başka bir görevde geçmeleri halinde taşıdıkları kartları, aynı yıl tarihinden itibaren hükümsüzdür. Ceri verilmeyen kartlar, taşıma hakkının kaybedildiği tarihten geçerli olmak üzere iptal edilir.

Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü

Madde 24 - Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünde,

a) Genel Müdür ve genel müdür yardımcılarını ile birim sorumlularına,

b) Enformasyon, haber ve basın yayınıla ilgili olarak görev yapan şube müdürlerine, şeflere, redaktörlere, fotoğrafçılara, mütercim ve uzmanlara, tanıtma ve enformasyon görevlilerine,

c) Genel Müdürlükçe Türkçe ve yabancı dillerde yayınlanan gazete ve dergilerin yazı işleri mensuplarına,

d) Taşra teşkilatında İl Müdürü ile bu Müdürlüklerin basın, yayın ve enformasyon alanında görev yapanlarına,

e) Yurtdışı teşkilatında basın müşaviri, basın ataşesi ve basın ataşe yardımcısı olarak görev yapanlara,

Sarı basın kartı verilebilir.

Bu madde gereğince sarı basın kartı alanların, bu görevden basın kartı verilmeden başka bir görev geçmeleri halinde taşıdıkları kartlar, ayrılış tarihinden itibaren hükümsüzdür. Geri verilmeyen kartlar, taşıma hakkının kaybedildiği tarihten geçerli olmak üzere iptal edilir.

Genel Müdürlük görevine atanmış olanlara, görevlerinin hitamında ve müracaatları halinde sürekli nitelikte sarı basın kartı verilir.

Radio ve Televizyon Üst Kurulu, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu ve Özel Radyo ve Televizyonlar ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Televizyonu

Madde 25 - a) Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda;

1) Başkan ve Üyelerine,

2) Yayın Hizmetleri Başkanlığı, Dış İlişkiler Başkanlığı, İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı, Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı başkanları ile bu birimlerde kadrolu olarak uzman sıfatıyla fiilen çalışan en çok 35 kişiye,

b) Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda;

1) Yönetim Kurulu üyelerine,

2) Genel Müdür ve genel müdür yardımcılara,

3) Genel sekretere, basına ilişkiler ve protokol müdürüne,

4) Yayın Denetleme Kurulu Başkanı, başkan yardımcıları ve üyelerine,

5) Haber Dairesi Başkanlığında; Başkan ve başkan yardımcısı ile haber müdürüne, radyo haberleri müdürüne, televizyon haberleri müdürüne, parlamento haberleri müdürüne, dış haberler müdürüne, spor haberleri müdürüne, yurtdışı yayınlar redaksiyon müdürüne, Kıbrıs haberler müdürüne ve bu müdürlüğün yardımcısına,

6) Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığında; Başkan ve başkan yardımcısı ile planlama ve değerlendirme müdürüne, yayın müdürüne, denetim müdürüne ve bu müdürlüğün yardımcısına,

7) Radyo Dairesi Başkanlığında; Başkan ve başkan yardımcısı ile yapım planlama ve koordinasyon müdürüne, yayın hizmetleri koordinasyon müdürüne ve bu müdürlüğün yardımcısına,

8) Televizyon Dairesi Başkanlığında; Başkan ve başkan yardımcısı ile program planlama ve koordinasyon müdürüne, denetim ve redaksiyon müdürüne, yayın müdürüne, dış kaynaklar müdürüne, program ve prodüksiyon müdürüne ve bu müdürlüğün yardımcısına,

9) Eğitim Dairesi Başkanlığında; Başkan ve başkan yardımcısı ile eğitim uygulama müdürü ile müdür yardımcısına,

10) Bölge müdür ve yardımcısına,

11) Radyo müdürleri ve yardımcısı ile eğitim ve kültür yayıncıları müdürüne, yayın yönetim müdürüne ve bu müdürlüğün yardımcısına,

12) Televizyon müdürü ve yardımcısı ile ön denetim ve redaksiyon müdürü ve müdür yardımcısına,

13) Ayrıca, yukarıda belirtilen daire başkanlıkları ve müdürlüklerde çalışanlardan Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Kuruluş ve Görev Yönetmeliğinde yer alan tanılara göre haber, program üretim ve yayını kapsayan (her türlü idari işler, sosyal işler, kütüphane, reklam, müzik, tiyatro, eğlence, drama, artistik hizmetler, transkripsiyon ve arşiv bölümleri hariç) devamlı kadrolarında görev yapan denetçilere, program ve prodüksiyon şeflerine, sözleşmeliler dahil; şef redaktör, redaktör, muhabir, stajyer muhabir ve haber mütercimlerine, televizyon ve radyo haber-program spikerlerine, yönetmen, şef prodüktör, prodüktör ve yardımcı prodüktörler ile yayın koordinatörleri ve yayın şeflerine, yabancı dil masası şef ve yardımcısına, baş ve şef kameraman, kameraman ve kamera asistanlarına, foto film müdürüne, baş ve şef fotoğrafçılar ile fotoğrafçılara, resim seçicilere,

c) Özel Radyo ve Televizyonlarda;

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca frekans tahsisi ve tescil işlemleri tamamlamak suretiyle kendilerine yayın izni verilen ve günlük yayınının en az beşte biri haber, eğitim ve kültür ağırlıklı programlardan oluşan ulusal, bölgesel veya yerel nitelikteki özel radyo ve televizyon kuruluşlarından;

1) Ulusal nitelikte yayın yapan radyo ve televizyonların, genel müdürü ile yönetim kurulu başkanına, şirket sermayesinin % 10'undan aşağı olmamak üzere en fazla hisseye sahip olanlardan 2 kişiye, haber müdürlerine, haber müdür yardımcılara ve ayrıca bölge müdürleri veya temsilcilerine, prodüktör, muhabir, kameraman ve haber-program spikerlerine,

2) Bölgesel nitelikte yayın yapan televizyonların, genel müdürü ile haber müdürüne ve ayrıca prodüktör, muhabir, kameraman ve haber-program spikeri sıfatıyla çalışanlardan 15 kişiye,

3) Yerel nitelikte yayın yapan televizyonların, genel müdürü ile haber müdürüne ve ayrıca prodüktör, muhabir, kameraman ve haber-program spikeri sıfatıyla çalışanlardan 10 kişiye,

4) Sadece bölgesel veya yerel nitelikte yayın yapan radyoların genel müdürü ile haber müdürüne ve ayrıca bunların haber birimlerinde, yukarıda (b) ve (c) bentlerinde sayılan unvanlarla çalışanlardan, bölgesel nitelikte yayın yapanlarda en fazla 8, yerel nitelikte yayın yapanlarda en fazla 5 kişiye,

d) Türkiye Büyük Millet Meclisi Televizyonunda;

Türkiye Büyük Millet Meclisi Televizyonunun haber ve program ünitelerinde, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Televizyon Dairesi Başkanlığında sarı basın kartı alabilecekler benzer görevlerde kadrolu olarak çalışan 16 kişiye,

Sarı basın kartı verilebilir.

Bu madde gereğince sarı basın kartı alanların, bu görevden basın kartı verilmeyen başka bir göreve geçmeleri halinde taşıdıkları kartlar, ayrılış tarihinden itibaren hükümsüzdür. Geri verilmeyen kartlar, taşınma hakkının kaybedildiği tarihten geçerli olmak üzere iptal edilir.

Anadolu Ajansı

Madde 26 - Anadolu Ajansında;

a) Yönetim Kurulu Başkan ve Üyelerine,

b) Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcılarına,

c) Yurt içinde ve dışıda haber ve yayımla ilgili daire başkanları, müdürler, müdür yardımcılar, şefler, muhabirler, çevirmen muhabirler, spor ve foto muhabirleri ile haber kameramanı, yazar ve düzeltmen olarak çalışanlara,

Sarı basın kartı verilebilir.

Basın Mesleğini Temsil Edenler

Madde 27 - Sarı basın kartı;

a) Kamu yararına çalıştığı Bakanlar Kurulunca kabul edilen basın kuruluşlarının başkanlarına, başkan yardımcılara, genel sekreterine, idari müdürüne,

b) Yayın organlarında çalışanların kurdukları sendikalarından, en çok sarı basın kartı taşıyan üyeye sahip gazeteciler sendikasının genel yönetim kurulunun, yöneticileri arasında teklif edeceği en çok 6 kişiye,

c) 10 uncu maddenin (a) bendinin 1 nolu alt bendinde nitelikleri belirtilen günlük siyasi gazetelerden en yüksek tirajla birlikte, bünyesinde en çok sarı basın kartı taşıyan gazeteciyi çalıştıran en az 15 gazeteyi temsil eden gazete sahipleri sendikasıdan, bu sendika yönetim kurulunca teklif edilecek 3 kişiye,

d) Basın-İlan Kurumu yönetim kurulu üyelerine, genel müdür ve genel müdür yardımcılara, il müdürlerine, koordinasyon müdürüne, ilan ve kontrol hizmetleriyle görevli müdüre,

e) İletişim fakülteleri dekanları ile gazetecilik, radyo-tv ve halkla ilişkiler bölüm başkanlarına, bu görevleri devam ettiği sürece,

Verilir.

f) Gazetecilik mesleğini ifa etmekteyken Parlamento üyeliğine seçilen gazetecilerden, evvelce en az 10 yıl sarı basın kartı taşımış olanların kartları, Parlamento üyelikleri süresince devam eder.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Müracaat, Kart Verileceklerin Tesbiti, Kartların
Düzenlenmesi ve Değiştirilmesi

Müracaat

Madde 28 - Bu Yönetmelikte belirtilen sarı basın kartı verilebilecek görevlerde bulunan yayın organları sahip ve mensupları, sarı basın kartı taleplerinde, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan sarı basın kartı beyannamesini, üç nüsha halinde, eksiksiz ve doğru olarak doldurup; fotoğraflarını yapıştırır, tarih koyar ve imza ederler.

Yayın organları sahipleri veya beyannameleri onaylamaya yetkili oldukları yazıyla Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne bildirilen sarı basın kartı hamili kişiler, bu beyannamelere, Damga Vergisi Kanunu gereğince bulunulan yıl için belirlenen miktarda damga pulu yapıştırıp imzalar, tarih koyarak mühürle tasdik ederler.

Beypınameler, gazetecilerin 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalışturanlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzımı Hakkında Kanunla ek ve değişikliklerine göre işverence imzalandıkları sözleşmenin, iki tarafın da imzalarını taşıyan tarihli ve tasdikli suretleri ve iki fotoğrafa birlikte, Ankara'da oturanlar için doğrudan doğruya Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne, Genel Müdürlüğün il müdürlüğü bulunan yerlerde oturanlar için bu müdürlüklere, diğer yerlerde ise valiliklere verilir.

Yayın organını değiştirenlerin ise, beyannameleriyle beraber ayrıca, yeni sözleşmelerinin aslını veya tasdikli suretini de göndermeleri şarttır.

Beypınamenin, tarih ve sayısı kayıtlı bir sureti müracaat sahibine geri verilir.

İl müdürlükleri ve bu müdürlüklerin bulunmadığı illerde valilikler, basın kartı beyannamesinin arkasına görüşlerini yazdıktan sonra, bir tanesini kendi dosyalarında alıkooyarak, aslını ekleri ile birlikte geciktirmeksizin Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne gönderirler.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumunu mensuplarının sarı basın kartı beyannameleri, gerekli belgelerle birlikte, Genel Müdür veya yetkili yardımcısı tarafından imzalanmış, tarih konulup mühürle tasdik edilmiş olarak Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne gönderilir.

İstek sahibi iş değiştirdikçe, sarı basın kartı beyannamesiyle aynı şekilde müracaat etmekle yükümlüdür.

İlk defa sarı basın kartı alacak olan gazetecilerin (ajanslar ile özel radyo ve televizyonlarda çalışanlar dahil), gerekli ilk müracaatta bulunduktan sonra, bekleme süresinin bitiminden en az üç, en çok altı ay önce, bekleme süresi içindeki mesleki çalışmalarını gösterecek belgeleri de ekleyecekleri sarı basın kartı beyannamesiyle, yukarıda belirtildiği gibi tekrar usulince müracaat etmeleri gerekir.

Bekleme Süresi

Madde 29 - İlk defa sarı basın kartı alabilmek için:

a) Habercilik ve gazetecilikle ilgili bir öğrenim gördüğü ibraz edeceği belgeden anlaşılıp bu öğrenim derecesinin yüksek olduğu Milli Eğitim Bakanlığınca tasdik edilen fakülte veya yüksek okul mezunları ile başka bir fakülte veya yüksek okulu bitirdikten sonra basın konusunda "master" eğitimini tamamlayanların 18 ay,

b) Diğer fakülte ve yüksek okullar mezunlarının 24 ay,

c) Lise ve dengi okul mezunlarının 30 ay,

Süre ile yayın organında veya mensubuna sarı basın kartı verilebilecek kuruluşta çalışmış olmaları şarttır.

Bu süre, istek sahibine ait sarı basın kartı beyannamesinin Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne veya Genel Müdürlüğün il müdürlüklerine kaydedildiği tarihten itibaren hesap edilir.

Bekleme süresine esas hizmet süresinin belgelendirilmesinde, sarı basın kartı beyannamesinden başka herhangi bir belgeye itibar edilmez ve askerlik görevi, gazetecilikteki hizmet süresinden sayılmaz.

Ancak ilk beyannamenin valiliğe verilmesi halinde ve valilikçe Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne gönderilmesinin geciktiği veya beyannamenin postada kaybolduğu tespit edildiği takdirde, beyanname sahibindeki tarih, sayı yazılı ve tasdikli beyanname sureti, bekleme süresinin başlangıcında esas alınır.

İstisna

Madde 30- Bu Yönetmeliğin 23 ve 24 üncü maddelerinde belirtilenler, 25 inci maddesinin (a) bendinin 1 numaralı alt bendinde, (b) bendinin 1 ve 2 numaralı alt

benlerinde, 26 ncı maddesinin (a) ve (b) bentleri ile 27 nci maddesinin (a), (b), (c), (d) ve (e) bentlerinde sayılanlar için 29 uncu maddedeki bekleme süreleri aranmaz.

Sürelî Yayın Sahipleri İçin Bekleme Süresi

Madde 31 - Sürelî yayın sahipleri için bekleme süresi, 17 nci ve 18 inci maddeler gereğince süreli yayınların aralıksız yayımlanması şartıyla :

- Günlük ve haftalık gazete ve dergilerin sahipleriyle haber ajansları ve televizyon prodüksiyon merkezlerinin sahipleri için 1 yıl,
- Onbeş günde veya ayda bir defa yayınlanan dergilerin sahipleri için 18 ay,
- Diğer yayın organları sahipleri için 24 aydır.

Sarı basın kartı hamili olan süreli yayın sahibinin değişikliği halinde, 10 uncu maddenin (a) bendinin 1 numaralı alt bendinde nitelikleri belirlenen gazetelerin yeni sahipleri ile 15 inci maddede nitelikleri belirlenen Türk haber, fotoğraf ve film ajanslarının yeni sahipleri için bekleme süresi aranmaz. Öteki süreli yayınların yeni sahipleri için, bu maddenin ilgili diğer hükümleri uygulanır.

Bu sürenin hesaplanmasında sarı basın kartı beyannamesinin Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünde veya Genel Müdürlük il müdürlüklerinde kaydedildiği tarih esas alınır.

Ancak, ilk beyannamenin valiliğe verilmesi halinde ve Valilikçe Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne gönderilmesinin geciktirilmesi veya beyannamenin postada kaybolduğu tespit edildiği takdirde, beyanname sahibindeki tarih, sayı yazılı ve tasdikli beyanname sureti bekleme süresinin başlangıcında esas alınır.

İlk İnceleme

Madde 32 - İlk defa sarı basın kartı talebinde bulunmak üzere, 28 inci madde uyarınca usulince Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne müracaat edenlerden Genel Müdürlükçe gerek görülenleri gösteren listeler, Basın Kartı Komisyonuna katılan basın kuruluşlarına gönderilerek, müracaatçıların durumu hakkında bilgi ve görüşleri istenir.

Bu kuruluşlar görüşlerini en geç bir ay içinde Genel Müdürlüğe bildirirler.

Bilgi İsteme

Madde 33 - 28 inci madde hükümlerine göre düzenlenerek Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne gönderilen beyannameler incelenir. Ayrıca, müracaat sahibinin durumu ve fiilen gazetecilik yapılıp yapılmadığı hakkında gerektiğinde;

- Valiliklerden,
- Genel Müdürlük il müdürlüklerinden,
- Vergi Dairelerinden ve Sosyal Sigortalar Kurumundan,
- Basın İlan Kurumundan,
- İlgili diğer kuruluşlardan,

Bilgi istenebilir.

Komisyonundan Görüş Talebi

Madde 34 - Çeşitli yerlerden alınacak cevapları taşıyan belgelerle, 28 inci maddenin son fıkrası uyarınca müracaat sahibi tarafından verilen beyanname ve ekleri, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne birleştirilerek 48 inci maddede belirtilen Komisyonla intikal ettirilir. Basın Kartı Komisyonu, ilk defa sarı basın kartı verilme üzere kendisine intikal ettirilen dosya üzerinde yapacağı incelemeyle birlikte, müracaat sahibinin nitelikleri ve mesleki bilgisini de gözönünde tutarak yapacağı bir değerlendirme sonunda talebi, Basın Kartı Komisyonunun Yönetmelikte belirlenen toplanma, görüşme ve karar verme usulleri içinde sonuçlandırır.

Komisyonca alınan kararlar, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün onayı ile kesinleşir.

Basın Kartı Komisyonunun en az üçte bir üyesi tarafından hakkında tereddüte düşülen müracaat sahibi, Komisyon toplantısına davet edilerek bu konuda kendisiyle gerekli görüşmeler yapılarak karara varılır.

Müracaat sahibi, kart alınmasında engel durumunun giderilmesi halinde yeniden sarı basın kartı talebinde bulunabilir.

Kartların Yayın Organları Mensuplarına Ulaştırılması

Madde 35 - Sarı basın kartı, Ankara'da Genel Müdürlük, il müdürlüğü bulunan yerlerde bu müdürlükler, diğer yerlerde valilikler aracılığıyla sahiplerine gönderilir. Valilikler ve müdürlüklerce, varsa eski kart alınarak yeni kart verilir ve durum Genel Müdürlüğe bildirilir.

Görev Değiştiren Gazetecilerle, Süresi Değişen Süreli Yayın Mensupları

Madde 36 - Mensubu bulunduğu yayın organlarının veya aynı yayını organlarındaki görevlerini değiştirenlerin, sarı basın kartları varsa, bunları bir ay içinde geri vererek, 28 inci maddedeki şekilde yeniden beyannameyle müracaata bulunmak suretiyle yeni görevlerinden sarı basın kartı talep etmeleri, kartları yoksa, bekleme sürelerinin hesaplanması için, durumu, yeni sarı basın kartı beyannamesiyle aynı maddede belirtilen yerlere bildirmeleri şarttır.

Sahibi bulunduğu süreli yayını devrederek başka sıfatla sarı basın kartı istediğinde bulunulan hakkında 29 uncu maddede hükümleri, sahibi bulunduğu yayının yayın süresini değiştirenler hakkında da 31 inci maddede hükümleri uygulanır. Bu uygulamada, süreli yayın sahibi sıfatıyla verilmiş olan ilk beyannamenin Sarı-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünde veya il müdürlüklerindeki kayıt tarihi esas alınır.

İşsiz Gazeteciler ve Bunlara Geçici Sarı Basın Kartı Verilme Şartları

Madde 37 - Sarı basın kartı sahibi veya sarı basın kartı almak üzere usulünce müracaatta bulunmuş olan yayın organları mensuplarının işlerinden ayrılmaları halinde, durumun 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştırılan Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanununun 212 sayılı Kanunla değiştirilen 9 uncu maddesinde yazılı mercilerden başka, ayrıca yayın organları sahibi (Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu ve Anadolu Ajansı mensupları için, bu genel müdürlüklerce) ve işinden ayrılan yayın organı mensubu tarafından onbeş gün içinde, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne taahhütü mektupla bildirilmesi zorunludur. Askerlik sebebiyle görevinden ayrılanlar için de bu bildirim yapılması şarttır.

İşinden ayrılan sarı basın kartı taşıyan gazetecinin, basın kartını ayrılış tarihinden itibaren üç ay içinde geri vermesi gerekir. Ancak meslek dalında iş imkanının bulunmaması halinde, durumlarını 27 nci maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen gazeteci meslek örgütlerinden en az birince belgelendirenlerden;

- Kıdemi 5 yıla kadar olanları 6 ay,
- Kıdemi 5-10 yıl olanlara 9 ay,
- Kıdemi 10 yıldan fazla olanlara 15 ay,

daha sarı basın kartı taşıma hakkı tanınabilir. Bu hakkın tanınabilmesi için, ilgili yerin yukarıda anılan basın meslek kuruluşlarından alacakları belgeyi ekleyecekleri sarı basın kartı beyannamesi ile 28 inci maddedeki şekilde usulünce müracaat etmeleri şarttır.

Bu kişilere, ellerindeki eski kartlar alınarak, tanınan "Geçici" süre için geçerli olmak üzere yeni sarı basın kartı verilir. Bu gazetecilerin işe girmeleri halinde, derhal ve usulünce Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne müracaat etmeleri zorunludur.

Askerlik görevi veya emeklilik sebebiyle işinden ayrılanlarla basın dışında bir iş sahibi olanların sarı basın kartlarını, gerekli yazılı bildirimde bulunarak, derhal iade etmeleri zorunludur.

Bu madde uyarınca geçici süreli sarı basın kartı taşımakta olanların da, basın dışında bir iş sahibi olmamaları gerekir. Aksi halde kartları hükümsüzdür ve bu kartlar, taşıma hakkını kaybettikleri tarihten geçerli olmak üzere, derhal iptal edilir.

Sahibi bulunduğu süreli yayını başkasına devreden veya yayını son verener için sarı basın kartını geri verme süresi, devir veya yayına son verme tarihinden itibaren 1 aydır.

ALTINCI BÖLÜM**Sarı Basın Kartının İptali****Kartların İptali**

Madde 38 - Bu Yönetmelikte belirtilen niteliklere sahip olmadıkları veya bu nitelikleri kaybettikleri anlaşılan kişilere verilen fiili göreve bağli sarı basın kartları ile varsa basın trafik kartları, Genel Müdürlükçe iptal edilir. Durum bir genelge ile Emniyet Genel Müdürlüğü, Türk Telekom ve Türk Hava Yolları merkez ve bölge müdürlükleri, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları, Denizyolları, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğü, 27 nci maddede belirtilen basın meslek kuruluşları ile ilgili diğer yerlere duyurulur.

Kartları iptal edilecekler hakkında;

- a) Görevinden veya mensubu bulunduğu yayın organından ayrılıp başka bir görevden veya yayın organından müracaatla kart istemeyenler için (sürelî yayın sahipleri hariç), ayrılış tarihinden itibaren üç ayın sonunda,
- b) Sahibi bulunduğu süreli yayını başkasına devreden süreli yayın sahibi için, devir tarihinden itibaren bir ayın sonunda, süreli yayının devriyle birlikte 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştırılma Arasındaki Münasebetlerin Tanzımı Hakkında Kanunla ek ve değişikliklerine göre yeni sahibe devredilmeyen o süreli yayının mensupları için, devir tarihinden itibaren üç ayın sonunda,
- c) Yayınına son veren süreli yayın sahibi için, kapanış tarihinden itibaren bir ayın sonunda, diğer mensupları için ise aynı tarihten itibaren üç ayın sonunda,
- d) 18 inci madde ile 19 uncu maddenin ikinci fıkrasında belirtildiği şekillerde yayımlarına ara veren süreli yayın sahipleri için, son ara veriş tarihinden itibaren bir ayın sonunda, mensupları için ise, aynı tarihten itibaren üç ayın sonunda,
- e) 37 nci maddede yazılı süreler içinde gerekli bildirimleri yapmayanlar için, bu sürenin sonunda,
- f) Kendisinin veya mensubu bulunduğu yayının organının durumu bu Yönetmeliğin diğer hükümlerine uymayanların kartları hakkında, bu durum öğrenildiği zaman derhal,
- g) Basın kartı olup da 21 inci madde hükümlerine aykırı olarak iş sahibi olanlardan, basın kartını Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne geri vermeyenler için, derhal,
- İptal işlemi, taşıma hakkının kaybedildiği tarihten geçerli olmak üzere uygulanır.
- h) Askerlik sebebiyle işinden ayrılıp kartını iade etmeyenlerin basın kartları hükümsüzdür ve aynı şekilde derhal iptal edilir.
- ı) Kaybedilen kartlar da, sahibinin müracaatı üzerine derhal iptal edilir ve durumu Yönetmelik hükümlerine uygun ise kendisine yeni kart verilir.
- Bu madde hükümlerinin uygulanmasında 37 nci madde ile basın çalışanlarına tanınan haklar saklıdır. Ancak, geçici süreli kart taşıdığı süre içinde basın dışında iş sahibi olup, bu durumu bildirmeyenler hakkında da bu maddenin (g) bendi hükümleri uygulanır.

Kartı İptal Edilenler İçin Bekleme Süresi

Madde 39 - a) Sarı basın kartı iptal edilenlere, kart almaya engel halleri ortadan kalksa bile, usulüne uygun şekilde yeniden kart istedikleri tarihten itibaren üç ay,

b) Taşıma hakkını kaybettikleri halde kartlarını geri vermeyenlerle, iptal edilen kartlarını iptalin genelge ile duyurulma tarihinden itibaren 15 gün içinde geri vermeyenlere, usulüne uygun şekilde yeniden kart istedikleri tarihten itibaren 1 yıl,

c) Haklarında 38 inci maddenin (g) bendi uygulananlar ve kullanma haklarını kaybettikleri halde kartlarını devam edenlerle başkalarına kartlarını kullandıranlara, sarı basın kartı taşımalarına engel teşkil eden halleri ortadan kalkmış olsa bile bu tarihten itibaren 5 yıl,

Geçmedikçe yeni kart verilmez.

Ancak, kartlarını kaybedenlerle 70 inci madde uyarınca kartlarını değiştirenler hakkında bu hüküm uygulanmaz.

Ayrıca 19 uncu madde gereğince kartları iptal edilenlerden, süreli yayınlarını zamanında gönderdiklerini resmi belgelerle ispat eden süreli yayın sahipleri ile süreli yayınının 17 .nci madde uyarınca düzenli yayımlandığını belgeleyen mensuplarına derhal yeni kart verilir.

YEDİNCİ BÖLÜM**Sürekli Nitelikte Sarı Basın Kartı****Sarı Basın Kartının Süreklilik Kazanması**

Madde 40 - Aşağıdaki maddelerde sayılan şartların tamamlanması halinde sarı basın kartı süreklilik kazanır ve niteliklerin kaybedilmesi neticesini yaratacak bir tutum ve davranışa tesbit edilip karar verilmedikçe geri alınmaz.

Komisyonla Teklif ve Müracaat

Madde 41 - Bir yayını organı veya basın kuruluşuna bağlı olarak fiilen basın mesleğini sürdürmekte olanlardan,

a) En az 20 yıl fasilasız basın kartı taşıdığı, veya

b) En az 25 yıl, günlük gazetelerle, haftalık dergilerde, radyo ve televizyon kurumlarında, bu Yönetmelikte nitelikleri sayılmış olan haber ajanslarında veya gazetecilikle ilgili kuruluşların basın kartı alabilecek hizmetlerinde bilfiil çalışmış olduğu,

c) Yönetmeliğin 6 nci maddesinin (b) ve (c) bentlerinde sayılan niteliklerde olduğu,

d) Basın mesleği dışında bir iş sahibi olmadığı,

Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün kayıtlarından tesbit edilenler, bu niteliklerini kanıtlayıcı belgeleri taşıyan işlen dosyası, adı geçenlere "Sarı Basın Kartının Sürekli Taşınması Hakkında Verilmesi" teklifiyle 48 inci madde uyarınca kurulan Basın Kartı Komisyonuna sunulur.

Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün teklifi yanında, belirtilen şartları haiz olan gazeteci de usulince ve yazılı olarak böyle bir taleple bulunabileceği gibi Komisyon üyeleri de, mensubu buldukları basın kuruluşunun yönetim kurulu kararı alınmak kaydıyla bu teklifle bulunabilirler.

Sarı basın kartı taşıyan gazetecilerden en az kesintisiz 17 yıl sarı basın kartı taşıdıktan veya bu maddenin (b) bendinde anılan gazetecilikle ilgili kuruluşların sarı basın kartı alabilecek aylıklı kadrolarında bilfiil 20 yıl çalıştıktan sonra emekliye ayrılanlar, (c) ve (d) bendlerindeki niteliklere sahip ve aranan sürelerde, bağlı bulunduğu sosyal güvenlik kurumuna ait primleri bu görevlerden tam ve eksiksiz yatırılmış olmak kaydıyla, sarı basın kartlarının süreklilik kazanması için Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne müracaat edebilirler.

Mesleği fîilen sürdürdüğü sırada gazeteciliğe devam edemeyecek derecede malûl kaldığı ilgili kanun hükümleri gereğince kabul edilenler, yukarıdaki süreler aranmadan müracaat edebilirler.

Bilgi İsteme

Madde 42 - Komisyon, müracaat sahibinin durumunun tesbit ve takdiline esas olacak ve gerekli görürse, dosyadaki bilgileri tamamlayacak bilgi ve belgeleri Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü aracılığıyla ilgili kuruluşlardan isteyebileceği gibi, özellikle 43 üncü maddede sayılan hususları kanıtlamaya yarayacak eser ve yayınlar ile ödülleri yine aynı şekilde doğrudan doğruya gazeteciden de isteyebilir.

Mesleki Başarının Tespit ve Takdiri

Madde 43 - Sarı basın kartlarının süreklilik kazanması amacıyla Komisyonca teklif edilen kişinin mesleki çalışma alanındaki eserleri ve basın kuruluşlarından kazandığı ödülleri veya mesleki başarısıyla yaygın biçimde tanındığının, ayrıca örnek mesleki tutumuyla tenayüz etmiş olduğunun Basın Kartı Komisyonunca tesbit ve takdir edilmiş olması gerekir.

Basın Kartı Komisyonu, sarı basın kartının süreklilik kazanması talebi ile kendisine intikal ettirilen müracaatları, 49 ve 50 nci maddelerde belirtilen toplanma ve karar alma usulleri içinde sonuçlandırır.

Kart Düzenleme

Madde 44 - Komisyonca alınan kararlar Genel Müdürlükçe onaylandıktan sonra kesinleşir ve haklarında olumlu karar alınanlar için süreklilikte sarı basın kartı düzenlenir.

Süreklilikte sarı basın kartı, Genel Müdürlükçe gazetecinin sarı basın kartı beyannamesinde belirtilen ikametgah adresine gönderilir.

Komisyon Kararlarının Duyurulması

Madde 45 - Komisyon kararlarının ilgili bölümü, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne, hakkında karar alınan kişiye ve teklifte bulunan basın kuruluşuna yazılı olarak duyurulur.

Yeniden İnceleme

Madde 46 - Komisyonun, haklarında red kararı almış olduğu kişilerin durumlarının yeniden incelenmesi, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne; veya öneride bulunan basın kuruluşunca, red kararının gereğince belirtilen hususlarda değişiklik olduğunu gösterecek yeni belgelerin bulunması ve kendilerinin de isteği kaydıyla, Komisyonca bir daha istenebilir.

Haklarında Komisyonca takdirenen red kararı verilmiş olanların talepleri, ancak red kararının verildiği tarihi izleyen iki toplantıdan sonra ve ilgilinin yeniden başvurusu halinde, Komisyon gündemine alınabilir.

Süreklili Kartın İptali

Madde 47 - Sürekli nitelikteki sarı basın kartı sahiplerinin, basın mesleğiyle bağdaşmayan ve mesleğin onurunu zedeleyen işler yaptığı, hal ve davranışlar edindiği veya 6 nci maddenin (b) ve (c) bentlerine aykırı duruma düştüğü tespit edildiği takdirde durumları, 48 inci madde uyarınca kurulan Basın Kartı Komisyonunca incelenir ve kartın iptal edilip edilmeyeceği hususunda karar verir. Bu karar Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün onaylanmasında halinde yürürlüğe girer.

SEKİZİNCİ BÖLÜM**Basın Kartı Komisyonunun Oluşumu
Toplanma ve Karar Usulleri****Basın Kartı Komisyonunun Oluşumu**

Madde 48 - Sarı basın kartını sürekli olarak taşıyabilecek basın mensupları ile ilk defa sarı basın kartı alacak veya kartları iptal edilecek basın mensupları hakkında Genel Müdürlükçe gönderilecek dosyaları incelemeye yetkili olan Basın Kartı Komisyonu şu üyelere oluşur:

- a) Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünce Basın Şeref Kartı sahibi gazetecilerle, sarı basın kartını sürekli olarak taşıyan gazeteciler arasından seçilecek birer temsilci,
- b) Kamu yararına çalıştığı Bakanlar Kurulunca kabul edilen ve merkezleri Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunan en çok sarı basın kartlı üyeye sahip basın meslek kuruluşlarının yönetim kurullarınca, kendi üyeleri arasından seçilecek birerden üç temsilci,
- c) Basın mesleğinde fikir işçisi olarak çalışanları, memleket ölçüsünde en geniş şekilde temsil ettiği bünyesindeki sarı basın kartı sahibi fikir işçisi sayısı ile tesbit olunan gazeteci sendikaları merkez teşkilatı yönetim kurulunun sendika üyeleri arasından seçeceği üç temsilci,
- d) İki ayrı ilde en çok sarı basın kartı taşıyan gazeteci çalıştırmakta olan basın yayın organlarını bünyesinde toplayan iki gazete sahipleri sendikasının yönetim kurullarınca seçilecek birerden iki temsilci,
- e) Ankara, İstanbul, İzmir büyükşehir belediyeleri sınırları dışında çıkan gazeteler mensuplarını en geniş şekilde temsil ettikleri, sarı basın kartı sahibi üyesi en çok

olduğu tesbit edilme suretiyle anlaşılabilir. Bu durumda basın menslek kuruluşunun yönetimi kurullarınca ayrı ayrı seçilecek birerden iki temsilci,

f) Basın Konseyini temsilen, Basın Konseyi Yüksek Kurulunca üyeleri arasından seçilecek bir temsilci,

g) Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünden iki temsilci.

Komisyonun (g) bendi dışındaki üyelerinin en az on yıl, (ğ) bendi uyarınca seçilen üyelerinin ise en az beş yıl sarı basın kartı taşımış olmaları gerekir.

Komisyonun Toplanması

Madde 49 - Basın Kartı Komisyonu, yılda en az iki defa ve Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünce toplantıya çağrılır.

Komisyon kendi içinden bir başkan ve bir başkan yardımcısı seçer. Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü temsilcilerinden biri raporlör olarak görev yapar.

Karar Usulleri

Madde 50 - Komisyon, üye tam sayısının üçte ikisi ile toplanır. Kararlar, Komisyon üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır. Çekimser oy kullanılamaz.

Ancak, yeterli çoğunluğun sağlanamaması veya diğer bir sebeple toplantının veya incelenenin yapılamaması halinde, bu tarihten itibaren en geç 30 gün içinde yapılacak ikinci toplantıda Komisyon, üye tam sayısının üçte biri ile toplanır, hazır bulunanların salt çoğunluğu ile karar verir.

Komisyon kararları gerekçeli olarak alınır ve bir tutanakla tesbit edilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM**Mavi Basın Kartı****BİRİNCİ BÖLÜM****Ortak Hükümler****Yetki**

Madde 51 - Yıllık veya geçici mavi basın kartı;

a) Yabancı basın yayın organlarını temsilen, Türkiye'de ikametgah sahibi olarak faaliyet gösteren,

b) Türkiye'de ikametgah sahibi olmamakla beraber görev alanı Türkiye'yi de içine alan,

c) Geçici olarak Türkiye'ye gelen,

Yabancı uyruklu gazetecilere,

d) Türkiye'de Türkçe veya yabancı dilde yayınlanan yayın organlarının Türk vatandaşı olmayan mensuplarına,

Verilebilir.

Mavi basın kartının verilip verilmemesi hususunda Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü takdir hakkına sahiptir.

Yabancı Yayın Organları Mensupları

Madde 52 - Bu Yönetmelikte anılan yabancı yayın organları mensupları; yabancı ülkelerdeki gazeteleri, dergileri, haber ve fotoğraf ajanslarını, radyo ve televizyonları ve aktüalite filmi çeken kuruluşları Türkiye'de temsil eden veya Türkiye'de ikametgah sahibi olmamakla beraber, görev alanı Türkiye'yi de içine alan yabancı uyruklu gazetecilerle, Türkiye'deki yayın organlarının Türk vatandaşı olmayan mensuplarıdır.

Türkiye hakkında eser yazmak, konferanslar hazırlamak, aktüalite filmi çekmek maksadıyla veya yabancı resmi enformasyon kuruluşlarının temsilcisi olarak geçici bir süre için gelecekler, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünce yabancı yayının organları mensubu gibi kabul edilebilir.

Türkiye'de Çıkan Yayın Organlarının Yabancı Uyruklu Mensupları

Madde 53 - Türkiye'de çıkan yayın organlarının Türk vatandaşı olmayan mensuplarına mavi basın kartı verilebilmesi için, kendilerinin sözleşmeli olarak çalışmaları, aşgari ücretin üstünde ücret almaları ve gazetecilik dışında bir iş görmemeleri, mensubu buldukları yayın organlarının her sayısındaki sayfalarının yüzölçümü toplamının 1.20 metrekareden az olmaması ve günlük gazete niteliğinde bulunması şarttır.

Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünce yayımlanan yabancı dillerdeki yayın organlarında yüzölçümü ve günlük olma niteliği aranmaz.

Mavi Basın Kartı Verilmeyecekler

Madde 54 - Mavi basın kartı;

a) Türkiye'deki yabancı elçilik, konsolosluk veya resmi heyet memur ve mensuplarına,

b) Devletin, ülkenin ve milletin birlik ve bütünlüğü hakkında olumsuz veya gerçek dışı yayınları tespit edilenlere,

Verilmez.

İKİNCİ BÖLÜM**Yıllık Mavi Basın Kartı****Kart Verilebilecek Olanlar**

Madde 55 - Yıllık mavi basın kartı,

a) Bu Yönetmeliğin 52 nci maddesinde anılan yayın organlarından gazete, dergi, siyasi haber ve fotoğraf ajansı, aktüalite filmi ve radyo-televizyon kuruluşlarını,

sürekli hizmet bağıyla bağlı olmak kaydıyla Türkiye'de daimi ve ücretli olarak temsil eden veya Türkiye'de ikametgah sahibi olmamakla beraber, görev alanının Türkiye'yi içine aldığı belgeleyen ve basın dışında işi bulunmayanlara,

b) 53 üncü maddede tarifî yapılan yayın organları mensuplarına,
Verilebilir.

Müracaat Şekli

Madde 56 - Mavi basın kartı alabilmek için;

a) 52 ve 53 üncü maddelerde anılan yayın organları mensupları, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan iki mavi basın kartı beyannamesini eksiksiz ve doğru doldurup, fotoğraflarını yapıştırır, tarih koyup imza ederler. Bu beyannamelere;

1) Adigeçen yayın organı tarafından görevlendirildiklerini belirten belgeleri,
2) Yayın organının yayımlandığı veya gazetecinin Türkiye'ye gelmeden önce faaliyette bulunduğu ülkedeki Türkiye büyükelçilik, elçilik veya konsolosluklarından alınacak Türkiye'de çalışma vizesini,

3) Mensubu buldukları yabancı yayın organlarının yayımlandığı ülkenin büyükelçilik, elçilik veya konsolosluklarından alınacak takdim mektuplarını,

4) Vesikalık dört fotoğraflarını,

5) Temsil ettikleri yayın organlarında sözleşmeli olarak ücretle çalıştıklarını belirten belgeleri,

6) Ücretlerini Türkiye'ye transfer ettiklerine dair banka dekontlarını, Ekliler.

b) Beyannameler ekleriyle birlikte Ankara'da Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne, Genel Müdürlüğün il müdürlüğü bulunan yerlerde bu beyannamelerden birini ekleriyle birlikte Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne gönderirler.

Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü kart isteğinde bulunanların mitehliklerinin belgelendirilmesi için gerekli göreceği her türlü bilgi ve belgeyi, müracaatçıdan isteyebilir.

Gerçeğe aykırı bildirimde bulunduğu anlaşılan müracaat sahiplerine beş yıl süreyle mavi basın kartı verilemez.

İlk Defa Kart Verilmesi

Madde 57 - 55 inci maddenin (a) bendinde belirtilen yayın organları mensuplarından mavi basın kartını ilk defa alacaklara, (5) nolu alt bent dışında 56 nci madde uyarınca yapacakları müracaatla birlikte Türkiye hakkında kendileri tarafından yazılmış ve yayımlanmış en az 6 haber kupürü vermeleri veya memleketiniz hakkında, malzemesi kendileri tarafından sağlanmış en az 3 radyo ve televizyon yayını yaptıklarını veya bir aktüalite filmi çevirerek gösterdiklerini belgelendirmeleri halinde, başlangıçta üç aylık bir süre için geçerli olacak kart verilebilir. Bu kimseler, kartın verildiği tarihten itibaren geçecek ilk üç aylık süre içinde, Türkiye hakkında en az 6 haber ve fotoğraf yayımlatmış olmaları veya en az üç radyo-televizyon yayını yaptıklarını veya bir aktüalite filmi gösterdiklerini belgelendirdikleri takdirde, kartları o yılın sonuna kadar uzatılabilir.

İstisna

Madde 58 - Yabancı yayın organını daimi muhabir sıfatıyla temsil etmekte olan ve daimi muhabir sıfat ve görevi dışında herhangi bir işi bulunmayanlardan, ilk defa mavi basın kartı alacak olanlara, 57 nci maddede hükümleri uygulanmaksızın doğrudan doğruya yıl sonuna kadar geçerli mavi basın kartı verilebilir.

Haber Ajansları ile Radyo-Televizyon Kuruluşlarının Kontenjanı

Madde 59 - Yabancı haber ajansları ile radyo-televizyon kuruluşlarının Türkiye'deki teşkilatlarında sürekli hizmet bağıyla bağlı olmak kaydıyla daimi ve ücretli olarak çalışan yabancı mensuplarından en çok 5 kişiye basın kartı verilebilir.

Diğer Yayın Organlarının Kontenjanı

Madde 60 - 55 inci maddedeki diğer yayın organı mensuplarından ilgili yayın organının teklif edeceği en çok iki kişiye mavi basın kartı verilebilir.

Kartların Geri Verilmesi

Madde 61 - Yıllık mavi basın kartı almış olan kişilerin mensubu bulundukları yayın organlarındaki görevlerinden ayrılmaları veya bu organların kapanmaları veya durumlarının Yönetmeliğin ilgili hükümlerine uymaması halinde, taşınmakta oldukları mavi basın kartlarını, bu durumun doğuşu tarihinden itibaren en geç bir hafta içinde Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne geri vermeleri zorunludur.

Kartların Yenilenmesi

Madde 62 - 55 inci madde gereğince verilmiş bulunan yıllık mavi basın kartlarının yenilenmesi sırasında veya gerektiğinde, niteliklerini Yönetmelik hükümlerine uydğunun yeniden belgelendirilmesi veya 56 nci maddenin (a) bendine dayanılarak kart verilenden bir önceki yıl içinde mensubu buldukları yayın organlarından;

a) Gazete, dergi, siyasi haber ve fotoğraf ajanslarında Türkiye hakkında en az 12 makale veya en az 24 haber veya fotoğraf yayınladıklarının,

b) Radyo-televizyon ve aktüalite filmi kuruluşlarında, Türkiye hakkında, malzemesi kendileri tarafından sağlanmış en az 12 yayının yapıldığını veya aktüalite filminin gösterildiğini,

Belgelendirilmesi istenebilir.

53 üncü madde uyarınca mavi basın kartı alanların kartları, yerli yayın organları mensuplarına uygulanan hükümlere göre yenilenebilir.

Kartların İptali

Madde 63 - Mavi basın kartı taşımakta olan yayın organları mensupları;

- Kartlarını 61 inci madde hükümlerine göre geri vermedikleri,
- 62 nci madde hükümlerine göre verdikleri belgeler yeterli görülmediği,
- Kendisinin veya mensubu bulunduğu yayın organlarının durumu, bu Yönetmeliğin ilgili hükümlerine uymadığı,

Takdirde kartları iptal edilir ve durum ilgililere duyurulur.

Kartları iptal edilenlere, kart almaya engel teşkil eden durumları ortadan kalksa dahi, iptal tarihinden itibaren 1 yıl geçmedikçe yeni kart verilmez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**Geçici Mavi Basın Kartı****Kart Verilebilecek Olanlar**

Madde 64 - Bu Yönetmeliğin 52 nci maddesinde belirtilen yabancı yayın organlarının mensuplarından geçici bir zaman için Türkiye'ye geleceklere, inceleyecekleri konu ve görevleri için, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından geçici mavi basın kartı verilebilir.

Kartın verilip verilmemesi hususunda Genel Müdürlük takdir hakkına sahiptir.

Sürenin Uzatılması

Madde 65 - Geçici mavi basın kartlarının geçerlilik süresi Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne uzatılabilir. Bu işlem kartların yenilenmesi suretiyle yapılır.

DÖRDÜNCÜ KISIM**Çeşitli Hükümler****Kartın Kaybedenler**

Madde 66 - Basın kartını kaybeden yayın organları mensupları, durumunu mahalli gazetelerden birinde ilan ettirdikten sonra, bu ilanın çıktığı gazete, 2 fotoğraf ve aynı yayın organında çalıştıklarını belirten belgeyi ekleyecekleri bir dilekçeyi, 28 inci maddede belirtilen şekilde Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne intikal ettirerek yeni kart talebinde bulunurlar.

Ancak kart hamilleri bir takvim yılı içinde iki defadan fazla sayıda, zayıf veya yıpranmış nedeniyle, kart yenilene talebinde bulunamazlar.

Müeyyide

Madde 67 - Kullanma haklarını kaybettikleri halde kartlarını geri vermeyenler veya süresi biten kartlarını kullanmakta devam edenler veya başkalarının kartlarını kullananlar hakkında, bu Yönetmelikteki hükümler saklı kalmak şartıyla, Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre kovuşturma yapılır.

Dizgi, fon, tertip şekli bakımından veya sarı, mavî ve bu renk tonlarını veya "BASIN" ibaresini kullanmak suretiyle, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne verilen basın kartları ile karıştırmaya ve benzetmeye imkân verecek biçimde üyelik veya kimlik kartı düzenleyen kişilere, yayın organları ve meslek kuruluşları sahip ve mensuplarına ve bu gibi kartları kullananlara basın kartı verilmeyeceği gibi, bunlara daha önce kart verilmiş ise, bu kartlar derhal iptal edilir ve iptal tarihinden itibaren 5 yıl süre ile yeniden basın kartı verilmez.

Türk Ceza Kanununun bu konudaki hükümleri saklıdır.

Gerçeğe Aykırı Beyanname Dolduranlar

Madde 68 - Beyannamelelerin gerçeğe aykırı olarak doldurulması halinde, gerek beyanname sahipleri gerek beyannameyi imzalayanlar hakkında Türk Ceza Kanununun hükümlerine göre kovuşturma yapılır.

Gerçeğe aykırı beyanla doldurulduğu anlaşılan beyannameyi onaylayanlar, 1 yıl için basın kartı taşıma hakkını kaybederler. Beyanname sahibinin kartı hemen iptal edilir ve kart alınmalarına engel olan durumları ortadan kaldırsa bile, engel durumunun ortadan kalktığı tarihten itibaren üç yıl geçmedikçe yeni kart verilmez.

Bu hüküm sarı basın kartı almak için müracaat etmiş olup, süresini doldurmayı bekleyenlere de uygulanır ve ceza süreleri beklleme sürelerine eklenir.

Her Yılın Sonunda Bildirim

Madde 69 - Bu Yönetmelik hükümlerine göre verilmiş olan basın kartlarının kullanılmasına devam edilebilmesi için her yılın Aralık ayı içinde yayın organı sahibi veya temsilcisi tarafından iş yerine bağlı basın mensuplarının taşıdıkları basın kartlarını gösterir tasdikli listeleriyle birlikte yıllık vizeleri yapılmak üzere Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne gönderilir.

Bu listede gazetecinin ücreti ve sözleşme veya toplu sözleşmenin geçerliliğini koruduğuna dair kaydın da bulunması şarttır.

Gerekli bildirimde bulunmayan veya eksik bildirimde bulunan işyerinin uyarılmasından onbeş gün sonra, istenilen husus yerine getirilmezse, yayının organı sahibinin veya temsilcisinin basın kartı iptal edilir.

37 nci maddenin ikinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerine göre basın kartı taşıyanların da her yılın aralık ayı içinde durumları değerlendirilir.

Kartların toptan değiştirilmesine karar verilir Genel Müdürlükçe duyurulması halinde basın kartı taşıyanların, 28 inci maddedeki şekilde ve usulde beyanname doldurulmaları ve onbeş gün içinde Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne gönderilmeleri şarttır.

Kartların Toptan Değiştirilmesi

Madde 70 - Basın kartlarının ne zaman değiştirileceğine Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü karar verir ve bu kararın ilgili kuruluşlara duyurur.

Kartlar değiştirileceği zaman yeni kartların örnekleri gönderilmek suretiyle, yürürlük tarihi ilgililere bir genelgele ile bildirilir. Bu genelgede, kartları imzaya yetkili kılınanların imza örnekleri de belirtilir.

İnceleme

Madde 71 - Basın kartlarının toplu olarak her değiştirilişinde sarı basın kartı verilenlerin ve mensup oldukları yayının organlarının adlarını gösteren birer liste, eskiden verilmiş basın kartlarının hükümsüz olduğunu bildirmek üzere yapılacak duyurularda belirtilecek tarihten itibaren en çok üç ay içinde 48 inci maddede belirtilen Komisyonca temsil edilen basın meslek kuruluşlarına gönderilir. Yıl içinde verilecek basın kartları hakkında da üç ayda bir aynı işlem yapılır.

Bu kuruluşların yetkili organları, listeler üzerinde yapacakları incelemeler sonunda ve en geç bir ay içinde, Yönetmelik hükümlerine aykırılık veya gerçeğe aykırı beyan sebebiyle veya mesleki bakımdan basın kartı taşıması mahzurlu kişilerin bulunduğu kanaatına varırsa, bunların adlarını ve bu kanaatlerinin teferruatlı ve gerekçeli sebep ve delillerini, açık ve seçik olarak, kuruluş adına yazı ile Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne bildirirler.

Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, yukarıda belirtilen bilgiler olumsuz ise, bunları ilgiliye veya onun mensup olduğu yayının organının sahibi veya yetkili temsilcisine intikal ettirerek, en geç 15 gün içinde cevaplarını alacağı gibi, ayrıca yetkili Devlet kuruluşlarına da durumu tahkik ettirir ve alınacak cevaplara göre,

gerektiğinde söz konusu basın kartlarının iptaline karar verir ve sonucu ilgili basın meslek kuruluşlarına bildirir.

Saklı Haklar

Madde 72 - Evvelce verilmiş olan Basın Şeref Kartları ile emekli gazetecilere verilmiş olan kartlar, süreklilik hakkı kazanmış sarı basın kartı olarak ve mevcut "Şeref Kartı" ibaresi muhafaza edilerek, süreklilikte veya görevle ilgili olarak usulüne verilmiş geçerli sarı basın kartlarının geçeriği de, geri alınmayı gerektirecek herhangi bir durumun olmaması şartıyla, bu Yönetmeliğin yayınından sonra da devam eder.

Yürürlükten Kaldırılan Yönetmelik

Madde 73 - 10/9/1986 tarihli ve 19217 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Basın Kartları Yönetmeliği ile değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ile Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü kadrolarında fiilen çalışıp halen sarı basın kartı taşıyanlardan, bu Yönetmeliğin Resmî Gazetede yayımı tarihinde sarı basın kartı alamayacak bir kadroda bulunanlar, taşdııkları sarı basın kartlarını, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğüne yapılıacak ilk genel kart değişikimine kadar kullanmaya devam ederler.

Yürürlük

Madde 74 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 75 - Bu Yönetmelik hükümlerini Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün bağlı bulunduğu Devlet Bakanı yürütür.

Balkesir Üniversitesinden :

Balkesir Üniversitesi Balkesir Yöresi Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetmeliği

Kuruluş

Madde 1- Üniversitelerde Akademik Teşkilat Yönetmeliği'nin Ek-1 inci maddesi uyarınca, Balkesir Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı olarak Balkesir Yöresi Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi kurulmuştur.

Amaç ve Çalışma Alanı

Madde 2- Merkez, Balkesir yöresi ile ilgili olarak;

- Dil, Edebiyat, Tarih ve Halk Kültürü ürünleri ile ilgili araştırmalar yapar ve bu konuda yapılan başka araştırmalara katkıda bulunur,
- Araştırma, derleme ve incelemelerle ilgili yayın yapar,
- Kongre, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri toplantılar düzenler ve düzenlenmiş olanlara katılır,
- Kültür, Dil, Edebiyat, Halk Kültürü, Etnoğrafya, Tarih alanlarında yazılı, sözlü, görüntülü bilgi, belge ve eserleri tespit eder, derler, arşiv ve kütüphane oluşturur,
- Sergiler açar, yarışmalar ve kurslar düzenler,
- Balkesir Üniversitesinin diğer birimleri ile iş birliği yapar, ilgili birimlere eğitim ve öğretim desteği sağlar,
- Yurt içi ve yurt dışındaki diğer bilim ve araştırma kuruluşları ile iş birliği yapar.

Organlar

Madde 3- Balkesir Üniversitesi Balkesir Yöresi Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezinin organları şunlardır:

- Müdür,
- Yönetim Kurulu,
- Danışma Kurulu.

Müdür

Madde 4- Müdür, Rektör tarafından üç yıl süreyle atanır. Süresi biten müdür tekrar atanabilir. Müdür, bir müdür yardımcısı atayabilir. Altı aydan fazla görevde bulunmaması halinde müdürün görevi kendiliğinden sona erer.

Müdürün Görevleri

Madde 5- Müdür,

- Merkez faaliyetlerinin yürütülmesinden Rektöre karşı sorumludur,
- Merkez Kurullarına başkanlık eder,
- Yönetim Kurulu tarafından alınan kararları uygular.

Sayın basın mensubu,

Ekte sunulan ‘‘Gazetecilerin Bilgi Erişim Sorunları’’ anketi Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakóltesi Kütüphanecilik Bölümü’nde yapmakta olduğum Yüksek Lisans çalışması için gerekli olan, gazetecilerin bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışlarına yönelik verileri elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Ankete vereceğiniz yanıtlar başarılı bir çalışma yapabilmem için önem taşımakta olup, ilginiz ve ayıracağınız zaman için en içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Arş.Gör. Gülten Alır
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakóltesi
Kütüphanecilik Bölümü

GAZETECİLERİN BİLGİ ERİŞİM SORUNLARI

Bu anketin amacı gazetecilerin bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışlarına yönelik verileri elde etmektir. Anket içerisinde geçen “belge ve bilgi merkezi” kelimesinden gazetelerde yer alan kütüphane, arşiv veya belge ve bilgi merkezleri kastedilmektedir. Lütfen seçtiğiniz seçenekleri şeklinde işaretleyiniz. Sıralama istenen sorularda lütfen 1’den başlayarak önemine göre sıralayınız. Anketin sonuçları hakkında bilgi edinmek isterseniz lütfen anketin sonuna iletişim için gerekli bilgileri yazınız. Teşekkür ederim.

1- Cinsiyetiniz

- a- Kadın   b- Erkek

2- Yaşınız

- a- 20-30
b- 31- 40
c- 41- 50
d- 51 ve üzeri

3- Eğitim durumunuz.

- a- Basın-Yayın Yüksekokulu   Lisans   Yüksek Lisans   Doktora
b- Diğer   Lisans   Yüksek Lisans   Doktora
(Lütfen belirtiniz) .....

- c- Lise mezunu

4- Ne kadar süredir gazetecilik yapıyorsunuz? (Staj dönemi hariç)

- a- 1-3 yıl
b- 4- 6 yıl
c- 7-10 yıl
d- 11 yıldan fazla

5- Gazetede göreviniz nedir?

- a- Yazı işleri müdürü
b- Yazar
c- Muhabir
d- Diğer (Lütfen belirtiniz).....

- 6- Haberlerle ilgili araştırmalarınızı hangi alan ya da alanlarda yaparsınız? (Birden fazla seçenek işaretlediyseniz lütfen 1-4 arasınada önemine göre sıralayınız).
- a- Haberin geçmişi hakkında (background information) bilgi toplamak
b- Haberle ilgili fotoğraflara ulaşmak
c- Haberin metninin yazımı ile ilgili bilgilere toplamak
d- Diğeri (Lütfen belirtiniz)
- 7- Araştırma yaparken nerelerden yararlanırsınız? (Birden fazla seçenek işaretlediyseniz lütfen 1-7 arasında önceliğine göre numaralandırınız)
- a- O konuda uzman olduğumu düşündüğüm kişilerden
b- Kendi koleksiyonumdan
c- Diğeri gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinden
d- Haber ajanslarından (Lütfen isim belirtiniz) .....
e- Veri tabanlarından
f- İnternet’den (www, kupür arşivleri v.b)
g- Diğeri (Lütfen belirtiniz).....
- 8- Gazetenizin belge ve bilgi merkezini kullanıyor musunuz?
- a- Evet (Lütfen 10.soruya geçiniz)
b- Hayır
- 9- Gazetenizin belge ve bilgi merkezini kullanmama nedeniniz nedir?
- a- Ne tür kaynaklar ve hizmetler olduğunu bilmiyorum
b- Eski tarihli kaynaklara erişemiyorum
c- Kaynaklara erişim kolay değil
d- Diğeri (Lütfen belirtiniz).....
(Lütfen 14.soruya geçiniz)
- 10- Gazetenizin belge ve bilgi merkezini ne amaçla kullanıyorsunuz?
(Cevabınız birden fazla ise lütfen 1-4 arasında önceliğine göre derecelendiriniz).
- a- Haber ile ilgili, haberi besleyen geçmişe ait bilgi edinmek
b- Tarih, yer, kişi, yazım hataları v.b. kontrol etmek
c- Yeni haberleri oluşturabilecek yeni fikirler edinmek
d- Diğeri (Lütfen belirtiniz) .....

11- Belge ve bilgi merkezinden ortalama olarak ne kadar zamanda bir yararlanırsınız?

- a- Her gün
- b- Haftada 2-3 defa
- c- Ayda 2-3 defa
- d- Birkaç ayda bir
- a- Çok seyrek

12- Gazetenizin belge ve bilgi merkezini ne şekilde kullanırsınız?(Birden fazla cevap işaretleyebilirsiniz).

- a- Bizzat kendim giderek
- b- Bilgisayardan arama yaparak
- c- Merkezdeki görevli benim adıma yapar
- d- Diğer (Lütfen belirtiniz) .....

13- Gazetenizin belge- bilgi merkezinde hangi kaynaklardan yararlanırsınız? (Cevabınız birden fazla ise lütfen 1-5 arasında önceliğine göre sıralayınız).

- a- Gazete kupürleri
- b- Fotoğraflar
- c- Dergiler
- d- Başvuru kaynakları (sözlük, ansiklopedi, yıllık, istatistik v.b.)
- e- Haber Ajansları

14- Diğer gazetelerin belge bilgi merkezini kullanıyor musunuz?

- a- Evet
- b- Hayır (Lütfen 19. soruya geçiniz)

(7.sorudaki cevaplarınız içinde "c" şıkkı varsa devam edin, yoksa 19.soruya geçin)

15- Kendi gazeteniz dışında hangi gazetelerin belge ve bilgi merkezini kullanıyorsunuz?(Kendi gazetenizin ismini dikkate almadan lütfen en sık kullandığınız merkezden 1-4 arasında başlayarak numaralandırınız)

- a- Cumhuriyet
- b- Hürriyet
- c- Sabah
- d- Zaman
- e- Milliyet
- f- Radikal
- g- Diğer (Lütfen belirtiniz) .....

16- Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerinde hangi kaynakları kullanırsınız?(Birden fazla seçenek işaretlediyseniz lütfen 1-5 arasında önemine göre sıralayınız).

- a- Gazete kupürleri
- b- Fotoğraflar
- c- Dergiler
- d- Başvuru kaynakları (sözlük, ansiklopedi, yıllık, istatistik v.b.)
- e- Haber Ajansları

17- Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezini ne amaçla kullanıyorsunuz?

(Birden fazla seçenek işaretlediyseniz lütfen 1-4 arasında önemine görederecelendiriniz)

- a- Haber ile ilgili, haberi besleyen geçmişe ait bilgi edinmek
- b- Tarih, yer, kişi, yazım hataları v.b. kontrol etmek
- c- Yeni haberleri oluşturabilecek yeni fikirler edinmek
- d- Diğer (Lütfen belirtiniz)

18- Diğer gazetelerin belge ve bilgi merkezlerini ne kadar zamanda bir kullanırsınız?

- a- Haftada 1 kez
- b- Ayda 2-3 kez
- c- Birkaç ayda bir
- d- Çok seyrek

(7.sorudaki cevaplarınız içinde “d” şıkkı varsa devam edin, yoksa 25.soruya geçin)

19- Türkiye’deki haber ajanslarından hangisi ya da hangilerini kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlediyseniz lütfen 1-5 arasında en sık kullandığınızdan en az kullandığınıza göre derecelendiriniz).

- a- Anadolu Ajansı
- b- İhlas Haber Ajansı
- c- Mak ajans
- d- Anka Haber Ajansı
- e- Diğer (Lütfen belirtiniz).....

20- Haber ajanslarında aradığınız bilgiye ne derece ulaşabiliyorsunuz?

- a- Her zaman
- b- Sıklıkla
- c- Ara sıra
- d- Hiçbir zaman

21- Haber ajanslarından elde ettiğiniz bilgilerin tarihleri sizin için yeterince eski yıllara kadar gidebiliyor mu?

a- Evet

b- Hayır

22- Haber ajanslarından arama yaptığınızda kriter yada kriterler nelerdir?(Birden fazla seçenek işaretlediyseniz lütfen 1-6 arasında önemine göre derecelendiriniz).

a- Herhangi bir kelime

b- Kişi adı

c- Tarih

d- Yer adı

e- Olay-vaka adı

f- Diğer (Lütfen belirtiniz).....

23- Haber ajanslarından yaptığınız aramalarda kullandığınız kriter/kriterlerin size konunuzla ilgili ne düzeyde ilgili bilgiye ulaştırdığını düşünüyorsunuz?

a- İlgilendiğim konuyla ilgili ajansta bulunan tüm bilgiyi

b- İlgili bilginin büyük kısmını

c- İlgili bilginin küçük bir bölümünü

d- İlgili bilginin çok azını

24-- Haber ajanslarından elde ettiğiniz bilgiler ihtiyacınızı karşılayacak oranda geniş oluyor mu?

a- Evet

b- Hayır

c- Bazen

(7.sorudaki cevaplarınız içinde “e” şikkı varsa devam edin, yoksa 26.soruya geçin)

25- Hangi kupür veri tabanı/tabalarını kullanıyorsunuz?

h- Vu/Text

i- Nexis

j- Dowjones

k- Diğer (Lütfen belirtiniz).....

26-Gazeteniz içinde kullandığınız yerel bir kupür veri tabanı var mı?

a- Evet

b- Hayır (Lütfen29.soruya geçiniz)

27- Bu veri tabanının içeriği nedir?(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a- Sadece çalıştığım gazetede yayınlanan haberler yer alıyor
- b- Türkiye'deki diğer gazeteler de yayınlanmış haberler yer alıyor
- c- Diğer ülkelerde yayımlanan gazetelerde yer alan haberler yer alıyor

28- Bu veri tabanından yaptığınız araştırmalarda elde etmek istediğiniz bilgilerin ne kadarına erişebiliyorsunuz?

- a- Tamamına
- b- %60-90
- c- %30-59
- d- %10- 29
- e- %10'dan az

29- Türkiye'de yayınlanan ulusal gazetelerde çıkmış eski haberlere internet üzerinden ulaşmak ister misiniz?

- a- Evet
  - b- Hayır (Lütfen açıklayınız) .....
- (Lütfen 31. Soruya geçiniz)

30- Bu haberlerden ortalama kaç yıl önce yayınlanmış olanlara araştırmalarınızda ihtiyaç duyuyorsunuz?

- a- 30 yıldan daha eski
- b- 10- 30 yıl
- c- son 10 yıl

(7.sorudaki cevaplarınız içinde "f" şıkkı varsa devam edin, yoksa 33.soruya geçin)

31- Haberlerle ilgili bilgi toplamak için internet'teki hangi hizmet ya da hizmetlerden yararlanıyorsunuz?(Cevaplarınız içinde "b" şıkkı varsa lütfen 32.soruya geçiniz yoksa **33. soruya** geçiniz).

- a- Arama (tarama) motorlarından
- b- Diğer gazetelerin kupür arşivlerinden
- c- Kupür veri tabanlarından
- d- Devlet kurumlarının İnternet'teki sayfalarından
- e- Diğer (Lütfen belirtiniz).....

32- Gazetelerin internet'teki kupür arşivlerinden araştırmalarınız için ihtiyaç duyduğunuz kadar eski tarihli bilgilere ulaşabiliyor musunuz?

a- Evet

b- Hayır

33- Bir haberle ilgili diğer gazeteler de dahil olmak üzere yayınlanmış diğer haberlere daha kısa zamanda ulaşabilseydiniz, haberlerin içeriği sizce nasıl olurdu?

c- Farketmez

d- Konuyu okuyucuya daha rahat aktarabilirim

e- Diğer (Lütfen açıklayınız).....

Teşekkür ederim.